1787

HET GROOT TONEEL VAN VERWARRINGEN,

In AMSTERDAM *en Elders vertoond,*

IN DE ZOMER DES JAARS 1787.

VERKLAARING

VAN DE TEGENOVERSTAANDE

PLAAT.

Dus zien wy door den tyd de ſnoodſte wanbedryven,
Ten Toon geſpreid, op dat ze in elks geheugnis blyven;
Veel, magtig veel! is in ons Land voorheen geſchied,
Waar van men door den tyd het echt *Tafreel* eerst ziet,
De gryze tyd had in de eerſten onzer zangen,
Heur Schildereïen van de Plund'ring ongehangen.
Thans ziet ge aan haar Colom weer door die ſelfde hand,
De juiste Beelding van 't Verwarringswerk geplant,
Op dat alle Eeuwen door de volgende Geſlagten,
Gewaarſchouwd zyn zig voor dat ſnood Geſpuis te wagten,
Dat *Vorst* en *Oprigheid* en *Conſtitutie* vloekt,
En onder Vryheidsnaam, ſlegts eige grootheid zoekt,
De zwarte Nyd beſchouwd dit werk met grienende Oogen,
Zy wil 't beſchouwen dier *Tafreelen* niet gedogen,
Maar dekten 't liever toe, gy ziet zy ſtaat gereed,
Met een Vaalverwig en veelvouwig Faliekleed,
Maar zuiv're waarheid weet die liſt te doen mislukken,
En met den ſlinkerhand haar Sluier weg te rukken,
Terwyl den Rechterhand een Spiegelglans verſpreid,
En geeft de ſchild'ring ligt en meer bevalligheid,
Daar Schryf en Teekenkunst vollevrig bezig blyven,
Om af te beelden en naauwkeurig te beſchryven,
Al wat de Tyd vertoond by waarheids helder ligt,
Zo werd voor *Amſterdam* een MONUMENT geſtigt.

MONUMENT

voor

AMSTERDAM

in

DRIE ZANGEN.

Te AMSTERDAM, bij
Jan Peppelenbos
1791.

VOORREDEN

AAN DEN

LEEZER.

WAARDSTE LEEZER!

Wy hebben thans het genoegen, UEd. onze Tweede Zang; *of het* Tweede Stuk *van ons* Monument *voor* Amſterdam *te kunnen aanbieden, het goed onthaal waar mede ons* Eerſte Deel, *namentlyk* Amſtels Driedaags Treur-Toneel *in het voorgaande Jaar ontfangen is, had zekerlyk ſpoedi-*

ger uitgave van het tegenwoordige Werk deen verwagten, bizondere Omſtandigheden, die egter geen de minſte betrekking op het Werk zelve hebben, waren de oorzaken dezer vertraging, maar uitſtel is geen afſtel, en dit verzeker ik UEd. dat onze Leezers by het lang wagten geen nadeel zullen hebben, daar dog de belangrykſte ſtukken tot deze Gebeurtenisſe behorende, van tyd tot tyd zyn aan 't ligt gekomen, waar door wy te beeter in ſtaat waren aan ons oogmerk, en aan uw verlangen te voldoen.

Dit deel behelst volgens afſpraak, het Groot Toneel van Verwarringen, *in* Amſterdam *en Elders vertoond. in de Zomer des Jaars* 1787, *ons Plan (gelyk gy weet,) betreft voornamentlyk het gebeurden in onze Stad, maar daar het zelve zo naauw verbonden is, met het geen in andere Steden en Plaatzen voorviel, waren wy niet zeldzaam genoodzaakt ook van zaken te gewagen die gantsch* Holland, *of laat ik liever zeggen gantsch* Nederland *beroerden, het geen in het lang*

be-

beſchreven was, hebben wy in het kort by een getrokken, en niet vergenoegd U de daden te verhalen, hebben wy zo veel mogelyk was, de Sources ontdekt, waar uit zo veel gepleegde gruwelen haar oorſprong hadden, in hoop of het zelve dienen mogt om onze Nakomelingen te wapenen en te waarſchuwen tegen de beginzelen der verleiding.

Voor de waarheid der zaken die in dit Deel voorkomen, behoeven wy onze Leezeren geen borg te ſtellen, wy beroepen ons over het geheel genomen, op uw geheugen en op veler ondervinding, de bizondere gevallen deelen wy U meede, op Oor en Ooggetuigenis, het geen wy zelf gehoord en gezien hebben in de dagen der verwarringen, en dat door zulke Schryvers geteekſtaaft is, die boven alle verdenking van ontrouw verheven zyn, hebben wy in een doorlopend verhaal, in onze Digtregelen aan een geſchakeld, en met al die aanteekeninge verrykt, die wy meenden tot opheldering of bevestiging van onze gezegdens nodig te weezen, veel dingen zult gy hier nog ontmoeten, die gy elders te vergeefs zoud zoeken, en de menigvuldige zaken die ons in het t'zamenſtellen van ons verhaal voor den aan-

dagt kwamen, zyn de oorzaak geweest dat wy eenigzins uit ons Plan vielen, te weten om agter elk ſtuk, een gedeelten der Bylagen te voegen, maar daar wy liefst het gehele Werk in dit (zo na mogelyk gelyke Boekdeelen) wilden uitgeven, beſloten wy de nog ontbrekende Bylagen, agter onzen Derden Zang by een te plaatzen, en daar dat Derde Déel, namentlyk het Praal-Toneel der Gezegende Omwenteling, reeds merkelyk gevorderd is, hoopen wy UEd. na wynig Maanden, het geheele werk tot een keurig Monument voor Amſterdam te zullen geven.

Mag het zelve dienen tot dat oogmerk, waar toe wy het geſchikt hadden, het zal ons de groetſte vergenoeging zyn, onze zuivere bedeeling, van alle Baat- en Roemzugt vry, was gelyk wy in het Voorberigt van ons Treur-Toneel zeiden, de Waarheid der gebeurde dingen, voor onze Tydgenooten te verzamelen, en voor onze Nakomelingſchap te bewaren, op dat het hun dienen mogt tot een teegengift, teegen het vergift dat Leugenaars en Landbedervers hun in meenigte bereiden zullen en reeds bereid hebben, daar zy die de Uitvoerders of Aanſtoo-

ſtokers der beſchreven wandaden zyn, nog by duizende in ons midden wonen, zoud gy niet denken, dat zy hun gepleegde gruwelen bepleisteren zullen, of gedienstige Pennen huuren om met konſtige ſtreeken, ja al waar het met lomp uitgevonde Leugens de zaaken in een verkeerd ligt te plaatzen, en hun dis te jong zyn om 'er geheugenis van te dragen, op de deerlykſte wyze te misleiden, zy zullen met vermaak een geheele Geſchiedenis der Nederlanden, *in tien twintig* Deelen *uitgeven, om in een laatſte* Deel *maar de gelegenheid te hebben, om de Gebeurtenisſen van het Jaar* 1787 *te plooijen en na hun zin te verdraaijen, die dit niet ziet is ſteeke blind, maar wy zullen een goed geweten omdragen, dat wy van onze kant gedaan hebben wat mogelyk was, om eene Baniere der Waarheid op te regten.*

Terwyl wy deeze onze VOORREDEN ſluiten, met de volgende *Digtregels*, uit het niet genoeg bekende Werkje, tot Titul voerende, *Oranjes Eer verdedigt*, enz.

Dit zyn uw oude Kunstjes maar,
Gy liegt en over vyftig Jaar,
Beroept, het *Nakroost* zig op uw getuigenisſen,

Ja zeker dat is regt gevat,
Hy liegt en na een Jaar of wat,
Dan zegt het *Nageslacht* zie daar, daar, staat geschreven;
Dus kan het nut, ja nodig zyn,
Om by den Beker vol Fenyn,
Voor 't volgende Geslagt een tegengift te geven.

Of mooglyk een misleide Ziel,
Die in hun looze strikken viel,
Door beter onderregt het warnet wierd onttogen:
Althans dat in 't vervolg van tyd,
Men niet gemakk'lyk wierd misleid,
Door hem die zig beroept op lang weerlegde Logen.

TWEEDE ZANG.

Had ik niet lang geleên, myn Treur-Toneel beſchreven,
Om in een kort *narré*, u 't juist *idé* te geven;
Van 't *plunderwerk*, zo als het hier is toegegaan,
'k Heb u dit weet ik, geen geringe dienst gedaan,
Maar meer, maar grooter is het nut dat ik in dezen,
Heb aan uw kind'ren, en uw Nageſlagt bewezen,
Gy zelf waard ooggetuige, en in vervolg van tyd;
Zoud gy zo ligt door valsch berigt niet zyn misleid,
Maar 't al bedervend volk, dat niet ontziet te liegen,
Zal zeker 't nakroost door verkeerd verhaal bedriegen, (*a*)
Des heb ik een banier der Waarheid opgerigt,

En

(*a*) Met reden mogten wy in onzen eerſten Zang onze bekommering laten blyken, en dezelve hier ter plaatze wederom herhaalen, dat de Gebeurtenisſen onzes Lands, in de laatſte 7 jaaren voorgevallen, door *factieuzigtige* en vergiftigde pennen, in een verkeerd Daglicht zoude worden voorgeſteld, de ervaarenis heeft eilaas maar al te veel aan die gegronde vrees bereids beantwoord, van dag tot dag zien wy immers een gantſchen zwerm meer of min aanzienelyke Geſchriften in de Waereld komen, waar over een waarheidlievend Leezer bloozen moet, wanneer hy dezelve inziet, dit geſchied wyl de dingen noch Kersverſch in geheugen zyn, wat zal het zyn, als bedorven Naſchryvers in vervolg van tyd, daar hun eigen vermetele boosheid byvoegen, wie hier van meerder wil, leeze de *Brochure*, onder de tytel, *de Beerenklagt een Droom*. waar in hy de bewyzen van voorbeeldelooze ſtoutheid der hedendaagſche Schryveren zal ontmoeten.

En volgende Eeuwen, met myn Fakkel voorgeligt,
Doch hebben wy maar ſlegts het voorportaal doorlopen,
Thans ſtaat een wyden weg, voor onzen aandagt open,
Het woedend *pluund'ren* heeft maar ſlegts den grond gelegd:
Tot dat verward gewoel vervolgens aangeregt, (*b*)
Dat hier en overal de Stad en 't Land beroerden;
En 't ligt verleide volk tot gruweldaên vervoerden,
Dat Groot Toneel dan, van verwarring en geweld,
Heb ik myn Zangſter thans ten Digt-taak voorgeſteld,
Wy zullen andermaal door woeste dreven dwalen,
Maar getrouw, en zo veel moog'lyk *kort, verhalen;*
Al wat 'er voorviel in den bozen Oproertyd.

Gy zuiv're Waarheid, die my eertyds hebt geleid,
Wil my beſtendig weer ter regterhand verzellen,
Stier gy myn veer, leer my 't gebeurde in orde ſtellen,
Volg ik eenvoudig uw geleide o Waarheid! na,
Wat ſchaad my dan, of ik door woeste paden ga,
Met *Ariadne's* draad, kan *Theſeus* veilig doolen,

Hy

(*b*) Opmerkelyk was het, dat direct na de plunderdagen, het geweld zodanig het hoofd opſtak als of alles nu volſtrekt vry was. Alle tegenkantingen, waarſchouwingen, tekeningen enz. hielden ook inderdaad op vermits de goede party wel zag, dat tegen die ſtroom van gewapende geweldenaars geen opzeilen was, wyl de andere zich nu reeds Overwinnaars rekende, de woelingen verdubbelden, en gelyk zy het zelfs noemden Reuzenſtappen deden, om alles in de war te brengen.

Hy ſchroomd geen kronkelpaên, nog ſchuwd geen monsterholen
Daar hy dien lydraad volgd, rend hy den *Doolhof* door,
En vind den wisſen weg, in 't ongebaande ſpoor,
Verzekerd dat de deugd haar volgers weet te loonen,
En eens een heerlyk einde een moeilyk werk zal kroonen;
In die verwagting, met de Waarheid aan myn zy,
Streef ik de haat en nyd en lasterzugt voorby,
En maake een aanvang met de verd're Wanbedryven
Der *Patriotten*, (*c*) na de *plund'ring* te beſchryven.

De waare Volksſtem was, dit hebt gy reeds gehoord;
Door 't gruw'lyk *plund'ren*, hier in *Amſterdam* geſmoord;
Wie voor *Oranje* was moest alles zien en zwygen:
Of 't eerſte werk was hem met *plunderen* te dreigen,
Dat *plunderwerk* had hun, zo 't ſcheind, zo goed gedaan,
Dat men geen *Patriot* de mond hoord open gaan, (*d*)

Of

(*c*) *Patriotten*, den Leezer weet, dat wy dit woord in ons Werk gebruikende, daar door altyd verſtaan, zulke die dien ſchoonen naam hadden aangenomen, om hun gruwelyke *Deſſeinen* te beter te bedekken, ſchoon zy inderdaad *Anti Patrioten* waren, fraai vond ik de uitdrukking in de *Amſterdamſche Courant* van 20 *Augs.* 1789. daar ſtaat; *Patriotten*, een naam welke by alle braave Menſchen, tot een verfoeijing geworden is.

(*d*) Voor het minst noch wel 14 dagen lang na de *plundering*, was het geduurig geroep der *Patriotten*, dat de *plundering* weder zoude hervat worden; maar dat 'er dan veel meer *Oranjeklanten* aan ryden zouden, zelf hebben zy menigmaal het gerugt uitgeſtrooit, dat hier of daar weer op nieuws geplunderd wierd, of geplunderd was. Enkel maarom de *Welgezinde* in geſtadige vrees te houden.

Of 't ſtrekte om 't goede volk voor *plund'ring* te doen dugten,
Dit ging zo ver, dat om dit vreeslyk lot te ontvlugten:
Een menigte, van tyd tot tyd de Stad ontvlied,
Na 't vrugtbaar *Gelderland*, daar men zig veilig ziet, (*e*).
Daar woond de Vorst, daar zyn de waare Vorsten vrinden,
Die hier een vredig oord, een zek're ſchuilplaats vinden:
Met reden doet gy my den welgepasten vraag,
Woond dan de Vorst niet meer in 't Vorstlyk *'s Gravenhaag*?
ô Neen! de zaak is tot die hoogten reeds gedreven,
Dat zig het Vorstlyk Hof uit *'s Hage* heeft begeven,
Na 's Prinſen Lusthuis *'t Loo*: (*f*) Maar luister, hoe het kwam,
Dat Vórst en Vorstlyk Huis daar heen hun wykplaats nam,
De Prins Stadhouder, was van overoude dagen;
Altoos Stads *Commandant* en *Gouverneur* van *'s Hage*,
Daar 't *Guarniſoen* voor hem, elk morgen *paradeerd*
Zyn orders wagt, en in der tyd *Revue* paſſeerd.
Nu was een wyl geleên, de zaak zo ver gekomen,

Dat

(*e*) Zeer veel Vlugtelingen uit *Amſterdam*, begaven zich naar *Nimwegen*, of verbleven te *Nieuwkerk*, *Lunteren* en andere Gelderſche Steden en Dorpen, daar zy het genoegen hadden, den Vorst en vele Vorstenvrienden te ontmoeten, met wien zy daar, op een gelukkige Omwending van zaken bleven hopen en wagten.

(*f*) (*'t Loo*) een Lusthuis, Zyn Doorluchtige Hoogheid toebehoorende, gelegen in *Gelderland* twee uuren van *Deventer*, by *Appeldoorn*, hier heenen had zich de Vorst met zyn gantſche Vorstelyke Familie geretireerd en zederd een geruimen tyd meest zyn verblyf gehouden.

Dat men den Vorst het *Commando* had afgenomen?
Eerst had men *Brunswyk*, 's Prinsen *Mentor* lang geplaagd; (*g*)
En na veel tort en smaad zo goed als weggejaagd,
Doe had men 's Vorsten roem door lastertaal beneveld, (*h*)
Voorts in zyn regten hem beknibbeld en bekneveld,
't Een voor, en 't ander na, 't Stadhouderschap ontvreemd, (*i*)
Tot men hem eind'lyk ook het *Commando* ontneemd; (*k*)
Hoe lydzaam zig de Vorst gedroeg, in al die dagen,
Dien hoon was echter voor geen ed'le ziel te dragen,
Des hy met heel zyn Hof, na 't *Geldersch* Lusthuis gaat;

En

(*g*) Wie hier van breedvoerige, duidelyke en welgestaafde bewyzen begeerd, leeze het Werk, tot titul voerende, *het leven van Ernst Ludewyk, Hertog van Brunswyk-Wolffenbuttel.*

(*h*) Het lust ons niet, al de gruuwelyke Lasteringen over te schryven waar mede den goeden Vorst daagelyks beklad wierd, van zyn dronkenschap wierd zo familiair gesprooken; dat zy in openbaare Geschriften, hem *Willem van Bourgondiën* noemden, men beschuldigden hem met Onkuischheid, Verradery enz. en durfden openlyk zeggen en schryven, dat hy een mensch was geheel zonder verstand; en die zig door zommige vryers liet misleiden enz.

(*i*) Daar het groote voorneemen was den Prins Erfstadhouder klein te maken, tornde men van tyd tot tyd aan de Voorregten, die aan zyne hooge Waardigheden verknogt waaren, men ontnam Zyn Hoogheid, het verleenen van *Patenten*, het doen van *Eleétien*. het houden van *Promotiën*, het begeven van verscheide Ampten enz. in welke bekneevelingen men al telkens stouter wierd, tot eindelyk het zo ver kwam, als de volgende Aanteekening leerd.

(*k*) Dit gebeurden op den 15de September 1785, doe men op de frivoolste voorwendzelen, zyn Doorluchtige Hoogheid, beschuldigde de oorzaak te zyn, dat het *Guarnisoen van 's Hage*, niet na hun genoegen zich *gedistingueerd* had, tot dempinge van zekere beweginge die daar tèt plaatse onlangs waren voorgevallen.

En 't Hofly'k *'s Hage*, zyn geboorteplaats verlaat.

In *Gelderland* daar 't vuur der Staatstwist, 't eerst ontbranden
Was door het wys bestier der Ed'le en Staat der Landen;
De wrev'le *Muitzugt* der *Capellens* vroeg gesnuikt, (*l*)
Voorzigte voorzorg, had daar wyze raad gebruikt,
Waar door ze in *Hattem* en in *Elburg*, (spyt die helden)
Door *Militairen* arm, wel dra de rust herstelden, (*m*)
De oproerigheid was ook in *Arnhem* ras belet,
En 't opgestookt Gemeen, in 't woelen perk gezet, (*n*)

De

(*l*) Na dat het zaad van Oproer reeds gezaaid was, door den Overysselschen Jr. *Dirk Baron van de Capellen tot den Pol.*, van wien in 't vervolg iets naders, zo was na deszelfs dood, die op den 6de Juny 1784 was voorgevallen, zyn Neef den Gelderschen Ridder, *Capellen* tot den *Marich*, als in deszelfs plaats gekomen om het begonnen werk te voltooijen, deeze moedigden overal de *Patrietten* aan, toonden in het openbaar hun vyandtlyk te zyn. Ook voegden *Capellen van Ryssselt* zich by hem, om zyn oproerige beweegingen te ondersteunen, openlyk verzetten ze zich tegen de besluiten van den *Gelderschen* Landdag, binnen *Zutphen* gehouden op den eersten Mei 1786, doch hoe wel *Capellens Protest*, tot zyn eeuwige schanden aangetekend wierd, zo wierden echter des Landdags Resolutien ter uitvoer gebragt.

(*m*) In deeze beide Steden oproerige beweegingen ontstaan zynde, wierd door de Staaten des Lands beslooten, eenige Militie in dezelve te zenden, tot bewaring van de Rust; zyn Doorluchtige Hoogheid, als Capitein Generaal, hier toe aangeschreven zynde, zond eenige Detachementen Troupen van den Staat derwaards heen; maar de beide Steden weigerden absolut dezelve te ontfangen, en stelden zich zo goed zy konden in staat van tegenweer, van verscheide plaatzen, onder anderen ook uit *Amsterdam*, trokken gewapende Vry Corpsen derwaards om hen te helpen, en zich tegen de Militie te defendeeren. Schoon zy alle op de aankomst der Soldaaten de vlugt namen, en de Militairen na een korte doch windstige tegenstand, die beide plaatzen bezetten, en de rust en goede order aldaar herstelden, dit gebeurden op den 4 Sept. des Jaars 1786.

(*n*) De beweegingen in *Arnhem*, droegen de duidelykste kenmerken van

De *Post der Nederrhyn*, een van die Schendpapieren,
Die onder ſchonen ſchyn, den *Schimplust* teugel vieren;
Maar daad'lyk ſtrekken tot bederf van 't Vaderland,
Die *Post* wierd door Beuls hande op een *Schavot* verbrand, (o)
Door zulke billyke en betamelyke wegen,
Had *Gelderland* in 't kort de rust weerom gekregen,
Ach! was in *Holland!* was in *Utrecht* zo gedaan!
Nooit was 't bederf van Land en Volk zo ver gegaan,
Nooit was in *Amſterdam* de zaak zo ver gekomen,
Dat de eenen Burger voor den anderen moest ſchromen,
Dat de eenen Burger voor den ander vlugten moet:
Om dat hy niet met hem, het zelve denkbeeld voed,
Of liever om dat hy niet meê wil *rebelleeren*,
Dat heet geweld, dat heet baldadig overheeren.
Zo dra men na zyn zin, genoeg *geplunderd* had,
Was 't vol van Wagten en *Patrouilles* door de Stad: (p)

Maar

van opſtookinge tegen de Regeering en 't Guarnifoen der Stad, doch wierden door kloekmoedigheid en voorzichtige maatregelen gelukkig in de beginzelen gedempt, tot groot leedweezen der *Patriotten*, die zich van dit begin der beroeringen, reeds groote dingen beloofden.

(o) Dit geſchiede op den 22ſten April des Jaars 1786.

(p) Verſcheide dagen lang, wierden eenige Huizen die met de *plundering* gedreigd waren, door een gedeelte Burgers bewaakt, als de Huizen van den Heer Burgemeester *Dedel*, den Heer Hoofd-Officier *Bakker*, het Huis van den Heer Ontfanger *Cliffort*, en een menigte andere meer of min aanzienlyke Burgerhuizen, terwyl andere overal *patrouille*

Maar 't eerſte hoofdwerk was een Wagthuis op te maken,
Op dat men nagt en dag voor *Kattenburg* kon waken
Er ſtond op 't Eiland reeds een gantſche *Compagnie*,
Voorzien met kruid en loot en twee Kanonnen, die
Een Hoofdwagt hield in 't Magazyn, maar buiten dezen
Moest op 't *Kadykerplyn* ook nog een voorpost wezen,
Hier toe wierd in der haast een nieuwe Loots gebouwd,
Daar honderd dertig man, (*q*) beſtendig wagt in houd,
Zo dat geen mensch nu kost na 't Eiland gaan of keeren:
Of moest zig laten door die Burgers viſiteeren:
Zo iemand maar een Doosje of Pakje by zig had,
Dan dagten ze aanſtonds, dat 'er Kruid of Loot in zat,
Elk was genoodzaakt, hun zyn goed te laten kyken,
Want die niet *ilico* voor hun de vlag wou ſtryken,
Wierd in de Wagt gebragt, en daar *geviziteerd*,
Heeft ooit den Burger zo den Burger overheerd?

Dit

trouilleerden en marcheerden als of men wonderen verrigten zou, of gelyk men zegt, om nu het Kalf verdronken was, de Put te dempen.

(*q*) Vroegertyds beſtond een Burger-Compagnie, altoos met deszelfs Officieren, uit 100 Man, gelyk by de Ordonnantie voor de Schuttery in *Amſterdam*, in Jan. 1788 ook wederom bepaald is en thans plaats heeft, maar des tyds had men, om op een ongemerkte wys, te meer Volk in de wapenen te brengen, verſcheide nieuwe ſoorten van Officieren aangeſteld, en het getal der Manſchap in elke Compagnie bepaald op 130 behalven nog een byloop van Adjudanten, Muſicanten enz. zo, dat in *Amſterdam*, in plaats van 6000, thans meer dan 8000 Man ter Wagt was.

Dit was den prys, daar men zo lang na had gedongen;
Nu had men *Kattenburg* door wapenen bedwongen,
Nu was het Eiland in de magt der Burgery;
En om gerust te zyn, zo *vifiteerden* zy,
Van huis tot huis waar nog Geweer of Wapens waren.
Die zy, ô Vryheid! voor *geconfisqueerd* verklaaren, (r)
Zo wierd *de Wilde* van zyn eigen goed beroofd,
Offchoon 'er aan zyn Vrouw vergoeding wierd belooft;
Nog 't goed, nog 't geld voor 't goed, is nooit iets van gekomen:
't Was *Contrabanden*, en het wierd maar meê genomen,
Dat heet eerst *Vryheid*, als men doen kan wat men wil.
Wyl 't overweldigt volk, gedwongen is om ftil
Te moeten aanzien, dat hun goed word weggeftolen,
't *Defenfieweezen* had dit onderzoek bevolen,
Dat was genoeg en of dat niet genoeg en was,
Dan kwam geweld, dan kwam *brutaliteit* te pas, (s)

En

(r) Het geen men omftandiger kan nazien, in een Werkje, door de *Wilde* zelf geschreeven, genaamd *Bytonderheden en Ontmaettingen* van *J. F. de Wilde*, Burger en Inwooner der Stad *Amfterdam*.

(s) Verregaande waren de baldadigheden en brutaliteiten, die door deze wakende Burgers, dagelyks aan de Eilanders gepleegd wierden, niet zelden moesten zy, die deze weg pasfeerden, met een korffje, Doos of Trommeltje, daar wat moois of lekkers in was, onder fchyn van vifiteeren daar een veer laten, onze Ogen hebben zelf gezien, hoe een Vrouw, verfchrikt dat zy door dit gewapende Volk wierd aangevallen, al haar Bloemen in de loop liet, die zy gretig prys maakten, terwyl de Vrouw de Vlugt nam.

En als 't geweten of het regt niet meer verpligten:
Wat blyft dan over, dat de wraak niet uit durft rigten;
De Eilanders agt men niet, als Medeburgers, maar
Als ſchuim van Volk, waar aan niets te verbeuren waar,
Des derdehalf honderd man, met fluiten met ſchalmeien;
En ander ſpeeltuig, zig daar daag'lyks heen laat leiden,
En houd met blank geweer, daar nagt en dag de post,
Men word elk avond en elk morgen afgelost,
Bereeken tot wat top de boosheid was geſteigerd,
Daar geen der *Compagnies* die ſnoden optogt weigerd: (*)
Maar 't was geen wonder als men enkel hier op let,
Dat al wat eerlyk dagt, was uit de Wagt gezet:
Intuſſchen maakten ze op die posten vreemde kuren,
De Eilanders moesten veel baldadigheid bezuren,
By 't af en aangaan van de Werf paſſeerden zy,
Altoos voorby die zogenaamde Burgery,
Genaamde Burgers, maar in daad Bezoldelingen,

Wen

(*) Wel is waar dat in de beginzelen nog enkele Officieren tot dezen optogt na Kattenburg huiverig waren, dog zulke wierden welhaast van hunne Posten ontzet, en hun plaatſe met andere zogenaamde Vaderlandſche Mannen vervuld, trouwens het was genoegzaam alle Weeken Krygsraad, en veele jonge Heeren waren geestig om al die pretjes mee-by te woonen.

Wen zy voor ieder post 't geſtelde loon ontfingen, (u)
En op die *gagie* af, *ſoupeerden* deze ſchaar,
Zo dat het meestendeel voor 't minst half dronken waar,
En dan niet zelden, moest met vloeken en met ſchelden,
Den Ambagtsman die van zyn werk kwam, dit misgelden, (v)
Zo ging het in dien oord, doch ſchoon men in de Stad,
Dat ſchrikk'lyk affront van bewaakt te zyn, niet had,
Had ieder in zyn buurt noch lang genoeg te lyden,
't Geweld ging in *triumph* en juichte aan alle zyden,
„ Zo (riep den een) moet al 't *Oranjevee* van kant,
„ Een krygen wy geen rust of vreden in ons land,
„ Een ander voegd 'er by; het zal daar niet by blyven;
„ Men moet hun een voor een uitplund'ren en verdryven,

„ Die

(u) Al ras ondervonden de Officieren dat wilde zy de Burgers zo na hun wil gedurig in de Wapenen houden, dat zy dat met geld moeſten goedmaaken, waarom zy in den eerſte wel eens opofferingen uit hun eigen beurs moesten doen, dog naderhand, door *Contributien* Bedelbosſchen *Collecten* enz. zig van geld voorzagen, om onder deeze wagtdoende manſchappen uittedeelen, hier van in het vervolg nog wel iets naders.

(v) Als het werkvolk van, of na de Werf gaande, met een kort eindtje pyp in de mond, daar omtrent paſſeerden, drygden zy dezelven met haar Snaphaan te ſlaan, of te ſchieten, roepende en ſchreeuwende pypje weg, pypje weg, terwyl zy zelve, met lange pypen als groote Sinjeurs om en door hun geweeren liepen, en in hun Schilderhuisjes ſtonden, en men kan zig ligt voorſtellen, wat een party jonge Losbollen, en onde zuipers, die zulk een wagt voor een plaizierpartytje waarnamen, en onder geen ſubordonnantie ſtonden al durfden uitvoeren, het geen wy zelf van dat dikwils dronke volk gezien, en van andere gehoort hebben, is te ſchandelyk om te zeggen.

„ Die nog gematigd dagt, zy; ‘t dat is geschiet;
„ ’t Was een noodzaak’lyk kwaad, ik prys het *plund’ren* niet,
„ Maar zagte midd’len zyn te zwak om ’t kwaad te keren,
„ En daarom moest men ’t werk op deze wys probeeren,
„ Doch niemand hoeft voor ’t lot der *plund’ring* bloot te staan,
„ Die veilig wezen wil, moet nog maar teek’nen gaan:
„ Maar die styf hoofdig zig daar tegen blyft verzetten;
„ Moet wagten wat ’er komt, wy kunnen ’t niet beletten, (*w*)
Dus was ’er heul nog troost voor dit *Oranje* mind,
Waar hy zig wend, hy vind een vyand in zyn Vrind,
Hy durft zig thans byna, op niemand meer vertrouwen,
En moet zyn denkmanier voor elk verborgen houwen.
Maar de overheerschende *Cabaal* gaat ongestoord,
In hun bedryven van verwarring driftig voort.
’t *Defensiweezen*, wiens gezag geen palen kenden,

Ver-

(*w*) Het is niet te zeggen welk een moeiten dit Volk aanwende om het getal van hun Tekenaars dat met geweld niet hoger wilde dan 16257 te vermeerderen, het liep al te zigtbaar in het oog dat dit geen Volksstem was, hierom deden zy al wat maar mogelyk was, om meer te krygen, wy kennen Huisheren, die hun bewooners dreigden hun te doen verhuizen, Bazen die hunne knegts dreigden te zullen gedaan geven, vrienden die hun vriendschap op zeiden, weldoenders die hunne handen thuis hielden, alles indien men niet tekenen wilden, de algemeene reden was, indien gy in het gevaar loopt, indien gy geplunderd word, het is uw eigen schuld, ik heb u ten besten geraden, en zo hebben zy hier en daar nog wel een stemmetje gewonnen, schoon alle weldenkende weigerden hunne vyligheid, of voordeel, ten kosten van hun Eerlykheid te verkrygen.

Verſterkt hun magt nóch door een nieuwe Ruiterbenden, (x)
Voor wien me een wagthuis bouwd, op't hoek van 't Koningsplein
Om overal ten dienste en by der hand te zyn,
Hoe vreemd in *Amſterdam*, die nieuwigheid mogt wezen,
't Wierd by den *Patriot* als heel wat groots geprezen,
Geen wonder! want dit *Corps* ſtrekte ieder ogenblik,
Den bozen tot een ſcherm, den goeden tot een ſchrik,
Villattes zederd lang *gedetineerd* in 's *Hagen*, (y)
Was hunne *Commandant*, (z) en in de Oproerdagen,

Kwam

(x) Dit Corps moet wel onderſcheiden worden, van het gezelſchap van eenige heeren, die in het laatſte der plundering zig aanboden, om door *patrouilleeren*, de *attroupeeringen* en verdere baldadigheden te beletten, deeze hadden inderdaad, eenige overeenkomst met de braave Ruitery, van het Jaar 1696, waar van in het Eerſte Deel pag. 159. geſprooken is, maar de Ruiterbenden, waar van hier gemeld word, was een vast Corps dat onder hun eigen Commandanten aangeworven wierd, ten dienſte en in Soldy van het *Defenſieweezen*. Tot het opregten van zulk een Corps Stads Ruiters, waren te voren reeds ſchikkingen gemaakt, blykens een Reſolutie by het *Defentieweezen* genomen den 23ſte May 1787, op die dag zegt zekere Aanteekening, wierd in de *Doelen* beſloten, om een *Corps Ruitery* op te regten, en ieder Burger-Compagnie 2 ſtukken Kanon toe te voegen.

(y) *Jean Henry des Villattes*, Secretaris van de Deſolate Boedel-Kamer, hier in *Amſterdam*, lang na de Gezegende Omwenteling eerst regt bekend geraakt, door het uitvinden en in werking brengen van zyn Plan, ter opregting van een eigen Corps Ruitery in 1788. Over welke oproerige bewegingen, by en zyn Medehelper *Butot*, beide hunne Sententien in 's *Hage*, voor het Hof van Holland ontfangen hebben, waar van in een volgende mogelyk wel iets naders.

(z) Een Wagthuis op de Cingel, aan de Sluis van het Koningsplein opgerigt, waar in zy beſtendig nagt en dag post hielden, tot op den 15de October 1787, toen de Militie te Paard hier in kwam, die hun van daar verhuizen deed, en hetzelve Gebouw, hoewel met eenige verbetering, tot op dezen Dag toe, voor een Ruiters Wagthuis gebruiken.

Kwam hun *Parade*, op het *Koningsplyn* by een,
Zy waren nagt en dag geduurig op de been;
Om, zo men voorgaf, voór de rust der Stad te waken,
Schoon zy niet zelden zelf, de Stad in onrust maken,
Hoe dikwerf bragten zy de Menschen in gevaar,
Men vond 'er Jongens by, van naauwlyks zestien Jaar, (*a*)
Brutaal, meest dronken, (*b*) en onkundig in het ryden,
Was 't hun onmogelyk den voet passant te myden,
Dus waren zy alom den schrik van *Amsterdam*,
Elk was bevreesd, wanneer een *Wafelruiter* kwam,
Die naam (hoe vreemd die luid) was hun te regt gegeven,
Den gantschen Zomer was de Wafelkraam gebleven,
Die over 't Wagthuis stond, men had 'er op gelet;
Zy hielden in die Kraam hun Tafel en hun Bed,
Meest Kindertjes van weelde, en losse jonge knapen,
Veel al niet veel gewoon om nugtren te gaan slapen;
Geen kind is banger voor de Klapperman by Nagt,

Als

(*a*) Hoe ongelooflyk en vreemd dit ook luiden mag, wy hebben er de zekerste bewyzen van in handen, en zouden was het niet om der Familien wil, de naamen dier baardelooze Ridders hier kunnen by voegen.

(*b*) Dit bleek onder anderen, wanneer een gantsche party ik meen negen, van deezen Nagtridders, om bewyzen van buitenspoorigheid en dronkenschap, op eene reis gecasseerd wierden.

Als elk ſtil Burger was voor deze Ruiterwagt, (c)
En ging 't gewapend Volk ten ſtryd de Stad uittrekken,
Dan wierd die *Ruitery* gebruikt om 't *Corps* te dekken,
Een deel dat ruimte maakt, moet in de voortogt zyn,
En een gedeelten ſluit van agteren den train,
Zo gaan myn *Burgers* die hun eige Stad verlaten,
Zy zyn van top tot teen gewapend als *Soldaten*,
Zy gaan ten Oorlog, wyl zy zeker weten dat,
Men voor geen Vyand in het Land te vrezen had,
Zy gaan na *Muiden*, of gaan *Ouwerkerk* bezetten,
Om zeggen ze in 't *Cordon*, dezertie te beletten, (d)
De meesten egter gaan na *Utrecht* uit ten ſtryd, (e)

Ik

(c) De Verregaande Brutaliteiten, van de meesten dezer *Ridders* maakten hun voor het goede Volk tot een algemeenen ſchrik, de Patriotten waren gewoon diepe buigingen, en fraaije Complimenten voor hun te maaken, dat een welden kend Burger met geen goed hart doen kon, zo dat veelal den een den ander zylings aanzag, en zy in Waarheid de Bullebakken voor de Conſtitutie Gezinden waren.

(d) Onder het bevel van den *Generaal Major van Ryſſel*, was een *Cordon* getrokken om de grenzen van Holland, maar, de *Militaire* meest al getrouw aan hun Eed en Pligt, en aan hun *Capitein Generaal*, zogt, dit kan men niet ontkennen, al ligt gelegendheid om te deſerteeren, dat ook aan veelen gelukten, om dit te beletten maakten de Patriotten overal *Wagten* en *Posten*, en tot dat einde trokken ook een gedeelten van het *Amſterdamſche Vry-Corps* op den 2de Juny, met twee Stukken Geſchut by zig, na *Ouwerkerk*, daar zy vervolgens ook hun *Wagthuis* en *Batteryen* hebben aangelegd.

(e) Na *Ouwerkerk* gingen ſlegts 150, na *Muiden* telkens 300 gelyk, maar na *Utrecht* beſtond elke bezending uit 600 Man, waar van in het vervolg nader.

En worden plegtig door die *Ruiters* uitgeleid,
Ik weet gy kunt my nog begrypen nog geloven,
De moog'lykheid dier zaak gaat uw Concept te boven,
En egter 't is geſchied, niet eens, maar menigmaal,
Dog 't hoe en 't waarom, eischt een uitgebreid verhaal,
Leen my het oor en hoor, ik zal een aanvang maken,
Met een nog nieuw verhaal van ongeloofbre zaken,
Waar door zo God het niet verhoed had, binnen kort,
Ons Land en Volk in 't wis verderf was neergeſtort.
In *Gelderland* was pas de lieve rust herboren,
Of *Overyſſel* doet op nieuw de *Alarmkreet* horen,
In *Kampen*, *Deventer*, maar boven al in *Zwol*, (*f*).
Raakt alles in de war, men roept en tierd als dol,
; Op Burgers, wapend U, een Militaire Benden,
; Wil tot *Oranjes* dienst uw recht en Vryheid ſchenden,
; Hy heeft in *Gelderland* alree getriumpheerd,
; En zo uw heldenmoed hem niet met Wapens keerd,
; Hebt ge eerlang bande en boeje en Slaverny te dugten,
; Stry voor uw Vryheid, dat uw Nageſlacht de vrugten,

; Van

(*f*) De *Overyſſelſche Ridder Cappellen tot den Pol*, had hiertoe niet weinig het zyne toegebragt, de *Vry-Corpſen* dier Steden, de *Fagers van Kampen*, de *Zwolſche Brigade*, en dergelyke Zyn 'er de bewyzen van.

Van uwen arbeid pluk, en zig gelukkig noem,
Wyl elk uw heldendeugd, en dapp're daden roem;
Stry voor uw Vryheid, op dat geen bezoldelingen, (g)
Zig ooit vermeten dat zy vrye Burgers dwingen.
Gelyk een Blixem vloog, dit woord van Stad tot Stad,
Daar men den Burger reeds voorheen bedurven had,
En uit zyn kring gevoerd, en van het Krygsmans leven,
Door schoone Tytels (h) hem een hogen dunk gegeven,
Was 't werk reeds halver weg, men gord de Wapens aan,
Men zweerd met Eed op Eed, nooit uit elkaar te gaan;
Eer men *grondwettige herstelling heeft* verkregen,
Waar van, dat weet niet een uit duizend, maar genegen;

Tot

(g) Hier had men het bezonder op geladen, zy maakten de Burgers wys, dat 'sLands Soldaten van hun zweet en bloed betaald wierden, en om die reden nooit iets tegens de zin der Burgeren doen mogten, voorzigtig verzwegen zy, dat hun *Wapendragers* zo veel ruimer beloond wierden als immer de Militie gedaan was, de minste *Waardgelders* gaven zy 4 Gulden per Week, Geweer, Montuur, enz. de Burgers die na *Utrecht* wilden uittrekken, gaven zy 9 gl. de Week, waren dat ook bezoldelingen? die om het Geld al deden wat men van hun vorderden.

(h) Behalven dat door het removeren van de braven, veel Baantjes openkwamen, die de heethoofdigste ten buit vielen, had men ook het getal der Officieren verdubbeld, en elk die maar Ambitie had kon nu gemakkelyk tot een hoger rang geraken, daar en boven gaf men aan hun die uittrokken verhoging van Tituls, die slegts Schutter was kon voor die tyd Corporaal zyn, den Captein des Arms, ging met den rang van Sergeant, onder hun vond men Luitenants, Colonels, Majoors, Chefs, Commandanten, Adjudanten, — en wat niet al.

Tot woeling, tot geweld, gaat men doldriftig voort,
Door hoofden der Cabaal gedurig aangespoord,
En voortgestuwd, of is het nodig te vertellen,
Hoe door den invloed der *Barons van den Cappellen*,
Gantsch *Overyssel* in verwarring wierd gebragt?
Zo dat men schier niet dan om de Exercitie dagt,
Capellens zorg om 't Volk van Drostendienst te ontheffen,
Had niet gemist het doel, het juiste wit, te treffen, (*i*)
Hun doel was dat men 't Volk door zulke wegen won,
Op dat men 't naderhand te meerder vergen kon,
Elk roept *Capellen leev'*, *die onzen last verligten*,
Wy willen hem ter eer, een eeuwige eerzuil stigten,
Doe nu *Capellens* woord hun 't Nut der Waap'ning leerd,
Is elk gereed, om al te doen wat hy begeerd,
Den Boer verlaat zyn ploeg, den Burger zyn affaire,
De groote hoofdzorg is, dat men voor Militaire,

Niet

(*i*) Na oneindig veel gepleit, geschryf en geschreeuw, verkreeg de *Overysselsche Ridder* het zo ver, dat in die Provintie de Drostendiensten wierden afgeschaft, den opheff die hier over in de Patriotsche Papieren gemaakt wierd, was boven alle voorbeeld, men zou niet anders gemeend hebben, dan dat hy Slaaven tot vrye Menschen gemaakt hadden, die Menschenvriend, die Vader des Volks, moest op de handen gedraagen, en een Monument ter zyner Eeren opgerigt worden, en waar kwam alles op neer, hierop, dat de Boeren van een oud regt ontheven wierden, waarby elk huisgezin 15 Stuivers in 't Jaar bevoordeeld was, dat na een matige berekening, elk Boer en Boerenzoon 2 Stuivers in 't Jaar voordeel bragt.

Niet hoeft te wyken, nog in kunde nog in kleed,
Waar toe men al zyn vlyt en al zyn geld besteed, (k)
Die drift wierd aangevuurd door het oproerig preken,
Van Leeraars die daar staag, met groten lof van spreken,
Zy noemen 't hand'len van 't Geweer een Godsdienst werk, (l)
En Exerceeren zelf op Zondag in de Kerk,
Hoorde ik *Brocades* niet op zulke daden roemen,
En zig de Commandant van 't *Zwols* Genootschap noemen,
; 'k heb (zy hy) in den Slag by *Hattem* moed getoond,
; Te *Elburg* heb ik de retraite bygewoond,
; In *Utrechts groot alarm* wierd myn beleid geprezen;
; 'k Moet nog van daag in *Zwol* op de Parade wezen,
Hoe vraagde 'er een, is dan Myn Heer geen Predicant;
; Ja zeker (zy hy) maar ik ben ook Commandant,
; Ik weet myn Leeraars pligt en Burger pligt te paren,
; Dit eischt opregte trouw, voor Haardstee en Altaren,

Zo

(k) Menig een evenwel, die mee wouw doen, maar geen Montuur betalen kon, wierd het Soldaten pak prezent gedaan, en geld toegegeven, als hy maar een Exerceerman wierd, zeker weten wy, dat by velen het Bed na de Lommert moest, om een Uniform te krygen, wyl anderen liever de Lakenkoper en Kleermaker lieten zugten, dan dat zy niet zoudden mee doen.

(l) Dit was een Duivelsche streek, om Menschen waar in nog eenige Godsdienstige beginzelen waaren te verleiden, en dikwils wierd die van deeze Leeraars opentlyk op den Predikstoel gebruikt, en dan getrouwelyk, door *Verlemse*, *Schuurmanse*, en andere *Couranten* overgeschreven,

Zo ſprak die Leeraar, niet in ſtille Vrienden praat,
Maar in een kring van Volk, op 't midden van de Straat (*m*)
Doet zo den Leeraar om den Landheer te behagen;
Hoe zal den leek, hoe zal den ingeland zig dragen?
Helaas bevinding heeft maar al te wel geleerd, (*n*)

Dat

(*m*) Deze Hiſtorie voor wiens echtheid wy kunnen inſtaan, gebeurden op Dingsdag den 30ſte September 1786, buiten de Utrechtſe Poort te *Amſterdam*, voor de Herberg de *Berebyt*, daar het *Exercitie Genoot-ſchap tot Nut der Schuttery*, des Morgens met het opengaan der Poort, in en voor die Herberg verzamelden, om aldaar gemonsterd te worden, en verders met eenige Trekſchuiten als *Auxiliairen* na *Utrecht* te vertrekken, onder een foule van Volk, dat, om die nieuwigheid te zien, daar by een was gekomen, bevond zig ook Dominé *Brocades*, des tyds Predikant te *Thorst*, een Dorp niet ver van *Zwol*, dien Heer by de menigte onbekend zynde, kon egter niet nalaten zyn zugt voor de Wapenhandel te betuigen hemelhoog, prees hy deeze Manſchap, hun uniform, behandeling van het Geweer enz. teffens roemende dat zyn Corps, waar van hy de Eer had Commandant te zyn, niet min aanzienelyk was, de nieuwsgierigen, vroegen of Myn Heer dan ook Overſte van een Vry-Corps was, hy antwoorden dat hy Commandant was van het *Genootſchap van Wapenhandel* te *Zwol*, dat hy al die dappere daden die boven ſtaan verrigt had, zyn gelaat, Hoed en Paruik, tekenden egter veel meer een *Predicant* dan een *Krygsman*, waar over een der Omſtanders zyn verwondering te kennen gaf, maar Dominé betuigden dat hy, ja wel een Predicant was, dog te gelyk een ieverig Voorſtander van de Vryheid, waar voor hy goed en leven over had, ik ben zy hy, heden met de Nagtſchuit van *Utrecht* gekomen, daar is alles vol vuur en moed, en van avond ten zes uuren moet ik te *Zwol* op de *Parade* zyn om te commandeeren, of anders ben ik boetſchuldig, verder ſprak men over de beſte reisroute, om zo ſpoedig te Zwol te komen, eender Raden om met Paard en Chais zekeren weg te nemen, die hy voorſtelden. Maar Dominé antwoorden de D..... neen, als ik op *Gelderſe Bodem* kom, hangen zy my op, daar zal ik wel oppaſſen, dit ſtaaltje heb ik niet van horen zeggen, maar was 'er oor en ooggetuigen van.

(*n*) Het is over bekend hoe veel, het wangedrag van zommige Geeſtelyken tot de algemeene verwarringen heeft toegebragt gehele Gemeentens, vond men die bedorven waren, door de leeringen en het voorbeeld van hun-

Dat alles wierd beroerd, verward en omgekeerd,
In *Amersfoort* zo dra daar *Staate Troupen* waren, (*o*)
Geraakt de *Muitery* wel ſchielyk tot bedaren,
Maar daar nu *Utrecht* ook het zelve lot verwagt,
Was daar 't gewapend Rot op tegenweer bedagt, (*p*)
Men deed de *Myterſtad* met Schanſen, buitenwerken,

En

hunne Predicant, waarom ook by de Amnestie van den 15de February 1788, een gantſche menigte van die Oproerprekers uit de Vergiffenis der Heeren Staten wierden uitgeſloten, dus luid dat ontzeg van Gracie. „ Van deze onze Amnestie worden uitgeſloten, alle Predicanten en Geestelyken van andere Godsdienstige Gezindheden, welke, verzakende „ de pligten van hunne bedieningen, als exerceerende Leden van Genootſchappen van *Wapenhandel* zyn uitgetrokken, of welken by de feitelyke Remotie der Wettige Regenten hebben geasſiſteerd, enz.

(*o*) In *Amersfoort* geraakten men ook al vroeg op de been, de *Amersfoordſe Pluimedraagers* wilde zelf beruggt zyn, en lieten zig in hun Apenpak overal kyken, het geheugt ons nog hoe veel opziens het verwekten, doe een half douzyn van die klanten zig in *Amſterdam* lieten vinden, om de Exercitien van de Burgery en Vry-Corpſen in ogenſchyn te nemen, maar door de tydige voorzorg van de Regeering dier Stad, wierden hunne woelingen in de beginzelen geſmoord, door het verzoek, om eenige Staten Militie in hun Stad te leggen, agtervolgens dit verzoek, kwamen op den 16de Augustus des Jaars 1785 een Esquadron van het Regiment *Ruitery*, van de Luitenant Generaal *van der Hoop*, benevens eenige Carabiniers en een Bataillon Voetvolk, te zamen 400 Man, zonder eenige verhindering in die Stad, waardoor weldra de Muitzugt geſtild, en de rust aldaar herſteld wierd, en doe in 1786 de Staten 's Lands van *Utrecht* genoodzaakt wierden om hunne Vergaderinge na *Amersfoort* te verleggen, wierd het Guarnizoen dier Stad nog verſterkt met het twede Bataillon van *Heſſen Darmſtad*.

(*p*) Nu ſchreeuwden men in *Utrecht* Moord en Brand, men ſtelden Vertogen op en tekende Requesten, om in hunne Stad, met geen meerdere Militie bezwaard te worden, terwyl zy byna ter zelver tyd, aan de Staten van *Holland* verzoekſchriften inleverden, om verſterking van Guarniſoen, en vermeerdering van Troepen, om hunne Stad tegen de Gelderſche despoten, (zo zy 't noemden) te kunnen verdedigen.

En Batteryen en Geſchut rondom verſterken; (q)
Men ſluit de Poort, men ſteld de Burgers op de post,
Zy waken Nagt en Dag, zy worden afgelost, (r)
Zy moeten weder op, zy worden mat en zenden,
Na and're Steden toe, om Auxilaire Benden,
En ſchikken alles tot gedugten tegenſtand. (s)
Nu word het vuur der twist verſpreid door 't gantſche Land,
Dit was het geen men zogt, den Staat in vroeg're dagen,
Had

(q) Daar men van geen bekwame Ingenieurs voorzien was, de lange Vrede had die min noodzakelyk gemaakt, en de werkeloosheid, had dezelve verder buiten gebruik gebragt, die van *Utrecht* bedienden zig hier toe, van een Leidsch *Student*, naderhand wierd die post opgedragen aan de Heer *Bellonay*, die wel meerder knnde hier toe bezat, maar geen tyd nog middelen had om een open Stad, zo ſchielyk in een welgeſitueerde veſting te vervormen; niets wierd egter ontzien, om de Krygszugtige oogmerken dezer Geweldenaars te voldoen, of gelyk zy zyden voor de vyligheid der Stad zorg te dragen, de heerlykſte Thuinen wierden geſlegt, en op derzelver gronden, *Schanſe* en *Batteryen* aangelegt.

(r) Deze Bewegingen waren den eenen tyd Drukker, dan den anderen, daar 'er eigentlyk niets te doen was, beſtond alles in een loutere Bravade op inbeelding gegrond, maar het minſte gerugt maakten hun verſchrikt, en om het Volk in geduurige beweging te houden, ſtrooiden bunne aanvoerders niet zelden, eenige ſchrikbarende gerugten uit, van een aanmarsch van *Gelderſche Troupen*, van een toeleg op de Stad en dergelyken, dan was terſtond alles in alarm, het Volk in de Wapenen, de Poorten geſloten, zelf de kleine deuren, zo dat niemand uit of in de Stad mogt, dan die met een pas van den Gouverneur der Stad, de Heer *van Eyk* voorzien was.

(s) In hoe verre *Utrecht* wezentlyk ſterk gemaakt was of niet, word verſchillende beoordeeld, dit weet men dat de *Patrietten*, met hun Poppewerk magtig ingenomen waren, zy ſpraken en ſchreven niet anders dan van het onverwinnelyke *Utrecht*, kundige dagten 'er gantſch anders over, en de *Rhyngraaf* had 'er althans de beste verwagting niet van, blykens de orders waar van hy zig by voorraad voorzien had om de Stad te verlaten, als het op defenderen aankwam.

Had 't Erf-Stadhouderſchap *Oranje* opgedragen,
Zo wel in 't Vrouw'lyk als in 't Mannelyk geſlagt, (t)
Zo dat men vrugteloos op 's Prinſen Sterfuur wagt,
Om weer te komen in Stadhouderloze tyden,
Des weet men 't listig langs een and'ren weg te lyden,
Men heeft een plan gemaakt, en werkt daar aan ſints lang,
Niet min bedoelende dan 's Vorsten ondergang, (u)
Eerst zoekt me *Oranjes* liefde in 't hart des Volks te doven; (v)

En

(t) Deze Gebeurtenis in het Jaar 1748 voorgevallen, was een doorn in de voet voor de Anti-Stadhouderlyke party, een zaak waar over zy nimmer moe geſchreeuwd waren, in 1784 hadden zy al verſpreid, dat gelyk de Nommers van 48 nu omgekeerd waren in het Jaargetal, zo ook de zaken van dat Jaar zouden omkeren, en dat Erf-Stadhouderſchap nu weder zou afgeſchaft worden, zy mogten het getal van 48 niet horen noemen, en verboden anderen om dat getal uit te ſpreken, de reden was, om dat in dezen weg, de hoop op Stadhouderloze tyden, op Actens van Secluſie, enz: geheel was afgeſneden.

(u) Tot ſtaving van deze gezegdens wyzen wy onze Lezeren op de Bylage A, pag. 7. en Bylage E. pag: 12. daar hy vroegere en latere plannen ontmoeten zal, door de Vyanden van den Stadhouder van tyd tot tyd geſmeed, en vervolgens zo ver zy konden uitgevoerd.

(v) Langs verſcheide wegen poogden men de blakende liefde voor Oranje, die in het hart van elk regtſchapen Nederlander diep was ingedrukt, te verkoelen, een der eerſte middelen die men aanwenden, was, om den tegenwoordigen Stadhouder, af te ſchilderen als eene die van zyn geſlagt ontaard was, en die de heldendeugden zyner Voorouderen niet navolgden, maar die een Prins was zonder verſtand of deugd, hier uit wierd ligtelyk een tweede afgeleid, namentlyk, dat al wie zig tegens den Stadhouder verzetten, wyze, brave en notabele Inwoonderen des Lands waren, terwyl in tegendeel al wie het met hem hielden, voor 't laagſte en ſlegtſte ras des Volks wierden uitgekreten, hun alledaagſe namen waren Oranje Vee, Prinſen-Canaille en zoortgelyken, voor een derde wierd alles wat eenigzins de oude liefde opwakkeren kon verboden, geen

En dan de Vorst allengs zyn Charges te ontroven, (w)
Terwyl den een de Prins belasterd, ſcheld en ſmaad,
Beeld hem den ander af; als dienaar van den Staat,
Die men om 's Vaders deugd een wigtig Ampt vereerden,
Maar die nu toonden dat hy zulks niet meriteerden,
Dat hy der Steden reeht, vyand'lyk had gefnuikt,
En tot dien einde zyn te grote magt misbruikt,
Dat nooit *Republicain*, wil hy in Vryheid leven,
Een al te groot gezag aan een Perzoon moest geven,
Dat geen Militie, wen den Burger hun betaald,
Om Burgerlyk krakeel mag worden *ingehaald*,
En dat derhalven zy die Militaire zenden,
In Stedelyke twist de Previlegies ſchenden,
Dat *Vyfde Willem* als die zulks had goedgekeurd,
Elks liefde, elks achting, ja zyn Ampt zelf had verbeurd,
Dat thans zyn toeleg was door Staats bezoldelingen,
De vrye Burgery van *Utrecht* te bedwingen,

Des

Oranje Liedje mogt gezongen nog gefpeeld worden, geen Lindje of iets anders van die Couleur mogt gedragen worden, zulks alles wierd door de zogenaamde weldenkende, voor Oproerleus uitgekreten, en langs hoe meer openbaar, zelf eindelyk op het Schavot geſtraft.

(w) Zie onze aantekeningen (*i*) en (*k*) op pag. 6. en breder in de *Atlas der Nederlandſche Gebeurtenisſen* pag. 6.

; Des eischte *elks* Eed en Pligt die Burgers by te ſtaan,
; Geweld met weer geweld in tyds te keer te gaan,
; Want als men dezen Coup *Oranje* zag gelukken,
; Dat hy zyn Troupen eens in *Utrecht* in deed rukken,
; Dan was die Stad niet ſlechts zyn recht en Vryheid kwyt,
; Maar teffens 't gantſche Land in Ketenen geleid, (x)
Door zulke taal, door list en boosheid uitgevonden,
Word niet alleen de Vorst op 't gruwelykst geſchonden,
Maar ook de Band der Conſtitutie los gemaakt,
't Onvast gemeen, dat veel al na verand'ring haakt,
En 't zederd langen tyd door louter list en logen (y)
Is om den Thuin geleid, en jammerlyk bedrogen,
En reeds al op 't gebruik der Wapenen verzot,

Ge-

(x) Al deze kost was dagelyks Brood, dat elken morgen weer aan, met volle Schotels in de Nieuwspapieren van die tyd wierd opgedischt, die een wynig verder zien kon als zyn Neus lang was, merkten weldat het alles op ſtellen zonder bewyzen neerkwam, maar voor vele hedendaagſe Verſtande was die pottagie, als wat nieuws ten hoogſten aangenaam, en niet wynige hebben zig aan deze kost zo zat gegeten, dat zy 'er eindelyk aan geborsten zyn.

(y) Onbeſchryffelyk was het liegen dat in dezen tyd plaats had, en onbegrypelyk was, dat alle Leugens, hoe lomp en hoe dom zy ook waren, met de grootſte gretigheid wierden aangenomen, de eene leugen was nog pas dood gelopen, of een and're al even onbeſchaamd wierd, als ontegenzeggelyke waarheid weer stout uitgeſtrooid, en geloofd in ſpeelden, dit Spel de Vader der Leugenen zyn rol ook?

Gelooft die wartaal, en neemt deel in *Utrechts* lot,
Neemt deel in Hollands twist, met *Utrechts* lot verbonden, (z)
Een ander aantal word door Averechtſe vonden,
Beloften giften en geſchenken geanimeerd, (*a*)
Op dat het zig met and're in 't Staats geſchil melleerd,
En in den ſchyn van zorg, voor Vryheid en voor Rechten,
De Wapens aangord, om zyn Schaduw te bevegten,
Intusſchen was *Oranje* op middelen bedagt,
Op dat de Rust den Lande en *Utrecht* wierd herbragt,
De Vorst formeerde een Corps van eenige Regimenten, (*b*)

Niet

(z) De zaak van *Utrecht* en van *Holland* was een gemeene zaak geworden, de Commisſie te *Woerden* was daarom gelast, ter Defenſie der Provintie *Holland* en der Stad *Utrecht*, *Holland* had aan de pretenſe Raden der Stad *Utrecht* verzekerd, dat ingevalle de Stad, door Militaire magt mogt gedwongen worden, zy zig zulks daadlyk zouden aantrekken, waarom de nodige orders hier toe ook aan de Commandanten der Regimenten op Repartitie van *Holland* ſtaande wierden afgezonden.

(*a*) Het geld wierd geſpandeerd of het geen waarde was, om hun party te ſterken, 37000 Guldens beſteeden men, om de kleine Stad *Schiedam* aan de zyde der *Patrietten* over te haalen, men berekend dat het Removeeren te *Amſterdam* meer als 150000 Guldens gekost heeft, dit is wel zeker dat zy geen gebrek van middelen hadden, nadien een hoop ryke Mennonieten en vet geworden Kooplieden de Hooft aanleggers van het gantſche werk waren, welken veel ter verkryging van hunne oogmerken, onnoemelyke ſchatten verſpild hebben.

(*b*) Daar de woelingen dier tyden, het noodzakelyk maakten, om voor eige vyligheid te zorgen, had de *Prins Stadhouder* met goedvinden van het *Geldersch Hof*, eenige Troupen om het *Loo* by een laten trekken, doe de Staten van *Utrecht* hun Vergadering na *Amersfoort* verlegt hadden, wierden die Troupen meer derwaard heen geleid, en betrokken een

Camp

Niet wyd van *Amersfoort* ſlaan, zy hun Legertenten,
Daar ze een geruime tyd campeerde in 't open Veld,
Dog wierd geen poging hoe gering in 't werk geſteld,
Om *Utrecht* door geweld weer tot zyn pligt te brengen, (*c*)
Of iemand wie 't ook zy, in 't Staats krakeel te mengen,
Alleen was *Gelderland* op deze wys gedekt,
Terwyl dat *Campement* ook tot een voormuur ſtrekt,
Voor *Amersfoort*, vermits *'s Lands Staten* daar vergaaren,
Wen zy tot *Urecht* in de Stad niet zeker waren,
Daar 't openbaar geweld volſtrekt den meester ſpeeld,
En ſteekt den Draak met al wat de Ovrigheid beveeld,
Ja ſchroomd zig niet, in ſpyt van alle Regte en Wetten,
Al wat aanzien'lyk is uit Ampt en Post te ontzetten,
Men Removeerd den Raad, en ſteld weer and'ren aan, (*d*)

Niets

Camp op de *Amersfoorder Hey*, daar zy het meerderdeel van den Zomer des Jaars 1787 gecampeerd bleven, en ſchoon zy niets ondernamen egter beſtendig de ſchrik der Oproermakers waren.

(*c*) De zagtmoedige Vorst *Willem de Vyfde*, voor niets meer bekommerd dan voor het ſtorten van Burgerbloed, was met geen mogelykheid tot eenige vyandelykheid te brengen, ſchoon zommige wel eens misnoegd waren, over de werkeloosheid waar in dit kleine legertje was, te meer daar men meenden kans genoeg te zyn, om den Windmakers hoop in *Utrecht* tot reden te brengen, maar *Willem de geduldigen* altoos zig zelf gelyk, bleef veel liever beſtendig hopen, op zagter wegen, tot vereffening der geſchillen.

(*d*) In Maart 1786, wierden 30 Raden te gelyk in *Utrecht* geremoveerd, en andere door de Geweldenaars aangeſteld op de Neude, die daarom ge-

Niets kan daar voor geweld, en Wapenen beſtaan.
Men had (wie zegt ons door wat zugt hier toe gedreven,)
Ten ruimen teugel aan het woelziek Volk gegeven, (e)
Den Burger Wapenkreet, de eerſte Bron van 't kwaad,
Niet na zyn magt gekeerd, maar eer met raad en daad,
Begunstigd, en doe zy nu ver gevorderd waren,
Viel 't niet gemakk'lyk al dat woelen te bedaren.
; Wy hebben (zeggen zy) nu 't hun gedwarsboomd word,
; Wy hebben niet vergeefsch de Wapens aangegord,
; Wy blyven voor ons Recht en voor de Vryheid waken
; Wy eiſchen nu 't volſtrekt herſtel van alle zaken,
; Die in 't verval zyn, en wie zig daar tegen kant,
; Is Vyand van het Volk en van het Vaderland,
; Met onzen yzren vuist, en onzen ſtalen klingen,
; Zyn wy gerezolveerd de dwangzugt zelf te dwingen,
; Den Volks Reprezentant ontfang van ons de Wet,
; En

gemenelyk de *Naude Raden* genoemd wierden, van deze gebeurtenis is de afbeelding en beſchryving te vinden, in de *Atlas* der Nederlandſche Gebeurtenisſe, Pagt. 20 en 21.

(e) Dit is zeker dat door de Vroedſchap van *Utrecht* al in 1784 beſloten was, om den *Prins Erf-Stadhouder* het regt tot de jaarlykſche vernieuwing, en aanſtelling der Regenten aldaar, als mede het regt ter vervulling van de tusſchen tyds vacant geworden plaatſen te ontnemen en

En wee een ieder die hier tegen zig verzet. (*f*)

Met zulk een denkwys, en met wapens in de handen;

En telkens aangevuurd door ſnode Stokebranden,

Waar hier de Stapelplaats der twist, en Utrechts vest,

Was in der waarheid een verzegeld Oproernest,

De egte Source en bron der huidigen krakelen,

Daar een *Gordon*, *Ondaatje* en *Eik* hun rol in ſpeelen,

Die met een *Lit de Jeude* een *d'Averhout* en meer,

De Vesting brengen in een ſtaat van tegenweer,

Ook was het *Corps van Zalm*, in Hollands dienst genomen,

Al mee tot Guarnizoen in *Utrechts Muur* gekomen, (*g*)

't De-

en het zig zelve toe te eigenen, en het min of meer protecteeren van de Wapenhandel, deed de ſtille en goede gemeente zwygen, als zig niet willende verzetten tegen het genen hun gebiedende Heeren goedkeurden, ten minſten toelieten.

(*f*) Dit was genoegzaam woordelyk de taal, die het gewapend *Utrechts* Volk, hun Regenten toevoerden, doe dezelven, omtrend het begin van 1786, de wapendrift tragten te verminderen, deze taal klonk zo bevallig in de Oren van al 't verhitte volk, dat men dezelve wel duizendmaal overgeſchreven heeft, en telkens als een nieuw ſtaaltje van gerezolveerde heldenmoed voorſtelden.

(*g*) In 1784. Doe de verſchillen tuſſchen *Keizer Joſeph de Tweede* in de Republiek op 't hevigst waren, wierden verſcheide Corpſen, en onder anderen dat van den *Rhyngraaf van Zalm*, in Staten dienst genomen, na het byleggen der geſchillen wierden de meesten dier Corpſen afgedankt, dan dat van den *Rhyngraaf* bleef in dienst, over de afdanking van dat Corps was dikwils gedelibereerd, maar op den 8ſte September 1786. had de provintie *Holland* het zelve voor zyn eige Rekening aangenomen, *Haarlem* deed in het begin van 1787 het voorſtel om dit Corps van

't *Deſerſie-Weezen* dat destyds in *Wverden* zat,
En overal dit werk de Hoofd-Directie had,
Liet in die dagen een Cordon om *Holland* trekken,
Om die Provintie voor invaſien te dekken,
Maar wyl men inderdaad zyn eige ſchaduw vreest,
En wel verzekerd is dat 'sLands Militie meest,
Getrouw aan Eed en Pligt, *Oranje* aan bleef kleven,
Verwagten zy met regt, dit zal deſertie geven,
En op dat dit vooral kragtdadig wierd geſtuit,
Trekt hier uit *Amſterdam* een deel van 't Vry-Corps uit,
Met groote ſtaatſie, en met twee Metalen Stukken,
Dit had men lang gewenscht, dit zag men nu gelukken (*h*)
Zy gaan na *Ouwerkerk*, formeeren daar een wagt,

't G-

van *Zalm* tot verſterking van 't Guarniſoen in *'sGravenhage* te leggen, *Amſterdam* had propoſitien gedaan, om het zelve te vernietigen. maar op den 28ſte February van dat Jaar 1787, wierd door de zogenaamde Krygsraad der laastgenoemde Stad, by Requesten verzogt, en vervolgens gewapenderhand doorgedrongen, dat Corps, al was het dan voor eigen Rekening, ten minsten voor een Jaar te continueeren, dit ging door, en in de Maand Mei, wierd *Zalm* met zyn Volk in *Utrecht* geleid, en hem de Defenſie van die Stad toebetrouwd, waar in hy ruim 4 Maanden meesterlyk zyn rol geſpeeld heeft.

(*h*) Deze plechtige uittogt geſchiede op Zaturdag den 2de *Juny*, wanneer 150 Man van het Genootſchap, *Tot Nut der Schuttery*, met twee ſtukken Geſchut by zig, met groote ſtaatſie door de Stad, en na de *Utrechtſche Poort* trokken, en verder na *Ouwerkerk* daar zy eenig tyd post hielden.

't Geſchut vervolgens op een Battery gebragt,
Was hier een Voorpost, die zy Nagt en Dag bewaakten,
Welligt verbeeld ge U, of ze ook hier Bravade maakten,
Met blanke Houwers, Schut gevaarte, en brandend Lont,
Dat in een tyd en plaats als deze al zeldzaam ſtond.

Dien zelven dag, doe dezen togt wierd aangevangen,
Wierd hier ter plaats die Dief en Plund'raar opgehangen;
Die men by *van der Weer* (*i*) had op de daad gevat,
Doe ik van Kattenburg verhaalden zyde ik, dat
Van elken zyde een Kanonnier wierd doodgeſchoten, (*k*)
Het Lyk van *Helmers*, de een' heeft Zondags de eer genoten,
Dat het met grote pragt ter Aarden wierd beſteld, (*l*)
Maar *Kannink* de and're wierd gebragt na 't *Galgeveld*,

Ver-

(*i*) Namentlyk op die zelve Zaturdag den 2de Juny 1787, zie nader van dit geval in *Amſtels Driedaags Treurtoneel*, pag: 143. en Aantek: (*k*)
(*k*) Zie het zelve werk. pag: 83. Aantek. (†)
(*l*) *Hendrik Helmers*, *Kanonnier* by het Leger van *Valentyn*, wierd op het Kadyker Plyn by zyn Kanon doodgeſchoten, des Zondags daar aan volgende den 3de Juny, wierd zyn Lyk van het Varkens Eiland, daar hy woonden, met groote Staatſie na het *Anthonies Kerkhof* gebragt, een gantſche menigte Burger Officieren, en gemeenen volgden de Lyk-ſtaatſie alle in hun Uniforme kleeding, onder een toevloed van duizende Patriotſe Aanſchouwers, want NB. voor andere was het daar niet vylig.

Verkeerd gehangen tot een Aas voor Kraai en Raven, (m)
Maar na zes maanden op het luisterrykst begraven,
Niet flegts met pragt, maar met volkomen zegenpraal,
Wagt te and'ren dage een trouw een uitgebreid verhaal,
't Is nog myn tyd niet om van vrolykheid te zingen,
Daar wrok en wrevel ons om ſtryd voor de aandagt dringen,
Men had niet lang gelede een loos alarm verwekt,
Al wat men hoorden was; daar is Verraad ontdekt,
; Men wil ons dwingen door de Gelderſche Soldaten,
; Die men hier poogd by Nagt of Ontyd in te laten,
Dit loos gerugt vervulde eerlang de gantſche Stad,
Wyl me een gedrukt berigt van die ontdekking had,
Alomme aangeplakt, (n) op dat het elk zouw leezen,

Hun

(m) Hier over had de Plunderparty een onbedenkelyke Triumph, in openbaare gedigten en geſchriften, bazuinden zy de Lof en laatſte Eer van *Helmers* uit, en dat met tegenoverſtelling van het lot van *Rannink*, maar, zo de oude Spreuk van *Bredero* (het kan verkeeren) ooit bewaarheid is, het was in dit geval.

(n) Het geſchrift waar van hier geſprooken word, wierd op den 20ſte April 1787 alomme door de gantſche Stad geſtrooid, en op ontelbaare plaatſe aangeplakt, zie de inhoud van het zelve in de Bylage A. daar deze kunstgreep wel gewerkt had, wierd dezelve in Juny herhaald, doe zy ultſtrooiden dat 'er wederom verraad ontdekt was, dat Stads Boom des Nagts open gehouden was, om *Gelderſche Troupen* te laten inkomen, dat de *Oranje party* een toeleg gemaakt had, om geſchut uit het *Amuniſie Huis* te halen, enz.

Hun doel in dezen was, zy wilden Meester wezen,
Van 't Ammunietie Huis, dat onder dezen ſchein,
Van een ontdekt verraad, door hun bewaakt moest zyn,
Die post te wigtig om aan weinig te betrouwen,
Moest men daar weer op nieuw een *Wagthuis* laten bouwen;
Waar van in allerhaast een Hoofd-Wagt wierd gemaakt (o):
Op dat men Nagt en Dag Stads *Wapenhuis* bewaakt,
In ſchyn om anderen den uitvoer te beletten,
Maar in der daad om 't voor zig zelve te bezetten;
Bevinding heeft ons in 't vervolg te wel geleerd,
Waarom men het bezit van 't Arſenaal begeerd;
Nog moest 'er boven dien aan Poorten, Posten, Bomen,
Na dit ontdekt verraad, een Wagt van Burgers komen,
Want op den *Stads Soldaat* wierd langer niet betrouwd;
Hy vreest toch altoos die zig zelve ſchuldig ſchouwd.
Nu ſtond 'er ongeveer een duizend man te wapen, (p)

Be-

(o) Dit Wagthuis wat het geboude aangaat, ſtaat nog op dezelve plaats, op de Garnale Markt, voor 't Wapenhuis, dog diend na de Omwending tot een Schuur, voor de *Comp: Ruitery*, die daar gekwartierd is.

(p) Dit was op de gewoonlyke posten die 'er thans waren, maar het minst dat zy wind in het hoofd kregen, was het getal wel 2 maal zo groot, wanneer zy voor 't Stadhuis, op de Waag en overal gevonden wierden.

Begryp eens of het toen ook drok liep met die knapen,
Men had den eenen Wagt en Post pas afgedaan;
Of de and're ſtond voor hande, en 't was wel dra weer aan,
Dit alles moest gelyk men ligtelyk kan denken,
Het burgerlyk beſtaan van velen merk'lyk krenken,
De affaire wierd verzuimd, en 't Geld daar by verteerd,
En Vrouw en Kind'ren op die wys gemineerd,
't Beklag hier over mogt den yver ligt vertragen,
En hier voor alle ding, hier moest men zorg voor dragen,
Eerst gaven de Officiers uit eige Beurzen geld,
Vervolgens wierd voor hun een Bedelbos geſteld;
Aan 't Huis van *van der Woude*, en yder wierd gebeden,
Dat hy aan 't wagtdoend Volk een ryke gift beſteden,
Dit nam ook vry wel op, waarom de week daar aan,
Een diergelyken in de Toren van Cordaan (*q*)
Geplantst wierd; op dat men hier door aan alle braven,
Gelegendheid verſchafte om hunne milde gaven,
Te kunnen off'ren tot ſoulaas der Burgery,
En waar die Bos was, vond me een boek of lyst daar by,

Waar

(*q*) Een aanzienelyke Herberg, op de hoogte van de Kadyk, daar de Patriotten verſcheide parten geſpeeld, en onder anderen de *Rhyngraaf Zalm*, ter Maaltyd onthaald hebben.

Waar op elk teek'nen kon en na zyn keus bepalen;
Hoe veel per Maand of Jaar men aan zyn huis kost halen, (r)
Van Ouds her was het een gebruik in *Amsterdam*,
Dat men van 't Wagtvry Volk een Contributie nam,
Wie om gebrek, Affaire of Godsdienst niet kon waken; (s)
Had met zyn Corporaal maar een accoord te maken,
En voor een kleine som gewillig opgebragt,
Is hy het gantsche Jaar bevryd van togt en wagt;
Nu was van Jaar tot Jaar door al het Exerceeren,
En door den aankoop zo van Honwers van Geweren,
Van lérd'e *Banden*, léd're Tassen, in een woord,
Van al wat tot den Dienst der Staats-Militie hoord;
't Contribuants Geld al geduurig opgeslagen,
Elk moest dus doende een deel in deze kostens dragen;
Den stillen Burger die dit woelwerk 't meest mishaagd,

Een

(r) Dit was een proef van het Patriottismus, wie nu een edelmoedig Vaderlander wilde zyn, moest rykelyk geven, en zommige Leeraars schaamden zig niet, op den Predikstoel de Gemeenten te vermaanen, om in deze boose milde giften te offeren ten besten van het Vaderland.

(s) Een corporeel gebrek ontheft van togten en wagten, maar maakt den meer bemiddelden Subject een Contributie aan Krygsraad, terwyl de mind're Classe, voor een moderate prys kon uitkopen, zommige Affaires zyn getaxeerd, en eenige disenters voor een prys na hun staat van de Wagt ontslagen, by het jongste Reglement der Schuttery, van Januari 1788, zyn zelf de Opper-Officieren gemagtigt tot Regeling en invorderling, der Contributie-Gelden.

Word boven anderen het meest om geld geplaagd,
Zo dikwerf de Officiers het Wagtgeld komen halen,
Dan is het telkens, gy moet zo veel meer betalen,
Dus was de kneev'lary alree ten hoogsten top,
En ieder bragt reeds meer dan zyn vermogen op, (t)
Om op een and're wys dan weer aan geld te komen,
Wierd met de Bedelbos een nieuwe proef genomen,
Maar wyl men dit nog niet genoeg voordeelig vond,
Liep men van huis tot huis de gantsche Stad in 't rond,
Met Bedelbeurs en Boek om door intekeningen,
Of extra giften, *elk het geld als af te dwingen*,
Dit deden de Officiers der Burgers van die tyd,
Den Patriot vermaakt met al die nieuwigheid,
Gaf ryke gaven, en door schrik en vrees gedreven,
Moest ook het goede Volk meer als hun lief was geven;
Nadien 'er keurig op hun giften wierd gelet,
By velen wierd elks gift exact te boek gezet,
Ontzaggelyk veel geld wierd in de Sestig Wyken,

By

(t) Over het geheel genomen, waren de Contribuants Gelden in 1787 wel tot een dubbel gerezen, en zommige gedwongen wel drie dubbel te betalen, verscheiden zyn ons bekend, die anders 6 a 8 Guldens betaalden, en nu al tot 20 en 25 Guldens waren opgeslagen, die zy egter (dit wist men) nog liever wilde betalen, dan met hun mee doen.

By een gezamelo, zo van Armen als van Ryken,
Dit weet men zeker dat alleen in *Amſterdam*,
Verſcheide Tonne Gouds van die Collecte kwam, (u)
Toen was l'Argent Contant, men kon die Burgers dryven
Waar men ze hebben wouw, voor goude en zilv're ſchyven,
Een Corps driehonderd ſterk zouw nu na *Muiden* gaan,
Vyf Man uit ieder Wyk bood zig vrywillig aan,
Vermits een Ampt de honneur, (w) een Stapel fraaije woorden,
Maar boven al, de grote gagie hun bekoorden,
De minſte in rang had toch een gulden yder dag,
Soldy waar van misſchien men nimmer voorbeeld zag,
Althans Soldy waar voor men zeer wel de gevaren,
Kon uitſtaan die des tyds aldaar te wagten waren,
Tot *Muiden* was een Schans en Battery gemaakt,
Die door een Compagnie Dundasſen wierd bewaakt,

En

(u) Dit zal niemand verwonderen, als hy begrypt dat de Patriotten uit roem, en de goede Prinſlui uit vrees, byde rykelyk moesten toeleggen.

(v) Dit hoorden ik een dier Uittrekkers te *Muiden* eens zeggen, voor reden gevende, waarom hy van zyn Eed, om zyn Stad gehouw en trouw te zyn, en voor derzelver vyligheid te zullen waken, was afgegaan, ik kan zyde hy, thuis zo veel geld niet verdienen, en moet voor Vrouw en Kinderen zorg dragen, het is met de Zomertyd nog al pleizierig, en men denkt het is tog voor het Vaderland.

(w) Zie Aantek: (h) op pag: 17.

Om aan dit Volk het deserteeren te beletten,
En teffens om het Slot van *Muiden* te bezetten,
Trekt die drie honderd Man als jonge Leeuwen uit,
De Ruiters brengen hun met Staatsie aan de Schuit,
Wyl Vrouw en Kind'ren, Vriende, en duizende van Menschen,
Aan *Lokhorst* (x) komen en hun goeden uittogt wenschen,
De oudste Mensch had zulke dingen niet beleefd,
Wat wonder dat dit hier een magtig opstand geeft,
Intusschen zyn ze op die Conditie aangenomen;
Om na een veertien daags verblyf weerom te komen
Dan moesten zy van die gevaarlyke post,
Door zo veel anderen weer worden afgelost,
Al zulke dingen die onze Oud're nimmer zagen,
Zyn heden familliair, wyl men schier alle dagen
Het een of ander van dien aard gebeuren ziet,
Dien plegtige uittogt was des Donderdags geschiet, (y)

En

(x) *Lokhorst*; een Herberg op de Buiten-Amstel voor de aanslag van de *Muider Schuit*, zo lang dat Huis gestaan heeft, zyn 'er mogelyk zo veel Menschen niet by elkander geweest, als die morgen doe de eerste 300 Man gewapende Burgers, uit al de 60 Wyken, met al haar Vrienden, Buren, en Bondgenoten, tot die berugten, gedugten, en gevaarlyke *Muider Uittogt* Scheep gingen.

(y) Op Woensdag den 6de Juny was door het Defensie-Wezen uit de Doelen, het verzoek aan de doenmalige Raad gedaan, om 300 Man tot bovengemelde eindens na *Muiden* te zenden; dit verzoek wierd, den zelven dag toegestaan, en Donderdags den 7de reeds ter uitvoer gebragt.

En 's Vrydags had men weer wat anders onder handen;
Het *Haarlems Volk* van ouds bekend als Stokebranden, (z)
Der Burgertwisten, was nu weder op de been.
Zy bragten ook een hoop Vrywilligers by een,
Die vol van *Haarlems Vuur* hun eige Stad verlaten,
Om aan de *Nieuwersluis* te ſpelen voor Soldaten,
Zy trekken met gejuich in volle waap'ning uit;
En worden geëmbarqueerd in de *Amſterdamſche Schuit*,
Zy komen aan de Poort daar Burgers zyn beſcheiden,
Om hun van de enen na den and'ren Schuit te leiden,
Ook wordenze aan de Schuit door Ruiters opgewagt,
En langs Stads Cingels na de Berebyt gebragt, (a)
Daar zy verwelkomt wierde, en goed onthaal genoten,

En

(z) Oude en Nieuwe Schryvers, hebben die van de *Haarlemmers* aangetekend, dat zy zelden de minſte of de laatſte geweest zyn, in tyden van beroeringen, onze heugtyd weet 'er ook iets af; en de vierkantſe *Vryheids-Tempel*, al heeft hy kort geſtaan, zal hun nog lang tot een verwyt verſtrekken.

(a) Deze *Haarlemmers* waren met hun gewone vieſheid, op Vrydag den 8ſte Juny al tegen den Avond gereed geweest, en met de gewone Trekſchuit na *Amſterdam* gevaren, om die Gebeurtenis hier door de Stad te doen klinken, waren onze mooije *Ruiters* op de been, die dit vliegende zwerm, aan de *Haarlemmerpoort* verwellekomden, ook was een Compagnie Burgers in de wapenen gebragt om hun te gelyden, aan de *Utrechtſe Poort* gekomen zynde, wierden zy in de *Berebyt* op ververſching onthaald, en of het by de gaauwigheid der *Haarlemmers*, of by iets anders toekwam, althans onze *Utrechtſe Poort* bleef omtrend tot Middernagt open, eer de gemelde Burgers weer binnen kwamen, doch dit raakten wy in 't vervolg ook al gewoon.

En onze Poort bleef om die gekheid ongeſloten,
Tot byna Middernagt, alweer een nieuwigheid,
Die niet gezien was in onheuchelyke tyd,
Zo wierd door post by post alomme 't Land verzegeld,
En alles op den voet van Oorlogstyd geregeld,
't *Defenſie-Wezen* nam gewapend Vaartuig aan,
Vier Schepen moesten na de *Zuider-Zee* toegaan, (*b*)
Die ze onder 't Commando van *Nobbe* (*c*) equiperen, (*c*)
Om alle Vaartuig op die Zee te vizenteren,
Geen Beurtman vaart nu ongemoeid na *Gelderland*,
Of vald voorzeker een dier Kapers in de hand,
En waarze een Schip, al vaart hy Hout of Turf ontmoeten,
Hun eerſte Werk is hem met ſcherp in 't want te groeten,
Op dat hy bydraaije en zig viziteren laat,
Maak u een denkbeeld van den akeligen ſtaat,
Waar in den handel binnen 'sLands thans was gekomen,

Zelf

(*b*) Een dezer Kotters of Kapers lag voor de Stad, een ander op de hoogte van *Muiden*, een voor den *Eem*, een wierd na *Haſſelt* gezonden, om zig voor het zwarte Water te posteren, en te beletten dat geen Militie in *Haſſelt* kwam.

(*c*) *Nobbe*, destyds *Waterſchout* alhier, een man die zig by uitſtek gedistingueerd heeft in al de Troubles, zyn activiteit in het opbrengen van verlegen *Kattenburgers* is by ieder bekend, door al zyn heldendaden heeft hy zig den roem verworven, dat hy na de gezegende Omwenteling, is weggejaagd en gebannen.

Zelf Hooy en Stro was Contrabande, en wierd genomen;
Maar boven al wierd op de Pasſagiers gepast,
Wie niet *Oranje* vloekt, leed de yſſelykſte overlast,
Wierd of geſcholden, of geſlagen, of gevangen,
Zomwyl gedrygd om ze als Spionnen op te hangen,
Hoe menigwerf was 't vlugtend Volk in lyfsgevaar,
Wyl 't nog te Water nog te Land niet vylig waar,
En waar, waar zou men zig van de overlast beklagen?
't Geweld was Meester in die gruwelyke dagen (*d*)
De moedwil kend geen perk, elk doet wat hem behaagd,
Daar al dit ſnood geweld de naam van Vryheid draagd (*e*)
Zo loopt een Hollend Paard door Bit nog toom bedwongen;
Den breidelozen drift doet duizend vreemde ſprongen,
En brengt te vaak zig zelf en and'ren in 't verdriet,
Wen 't ongetemde dier niets in zyn Vaert ontziet,
Reeds ziende blind, kan hy geen voorwerp onderſcheiden;

Zie

(*d*) Men hoord de Oren doof, wanneer de Schippers ons verhalen, wat al tort zy van die gewapende Waterrotten in die dagen moesten uitſtaan, het zouw der moeiten waard zyn, de bizondre gevallen, met deze baldadige Schepelingen in een boek te verzamelen, de *Engelſche Tiranny* was 'er een prul by.

(*e*) De Patriotten waren met dat woord Vryheid, zo ingenomen, dat zy geen gelegenheid lieten voorbygaan, om het overal op te ſchryven, geen plank was 'er aan hun Waak of Schilderhuisjes daar geen *Vryheid* op ſtond, als een Herbergier nering wilde hebben, moest hy de *Vryheid* uithangen, of ten minſten binnens huis daar mee pronken, maar welke Vryheid, Paardje zonder toom.

Zie daar het ware beeld der Vryheid dezer tyden,
Zy zyn voor 't misschen van die Vryheid zo bevreest,
Als of het in der daad iets heilzaams was geweest;
Gy hebt hun reeds gezien op alle wegen waken;
Nu gaan ze in *Amsterdam* ook Batteryen maken,
De gantsche Stad in 't rond, men zag aan alle kant,
Stads Ringmuur binnen kort met zwaar geschut beplant,
En op de hoge of Amstelsluis zyn van gelyken,
Aan byde zyden om den Amstel te bestryken,
Twee Batteryen die men digt in Hekkens sluit,
Ook hakt men Bomen om, en diept men Gragten uit,
Niet dat men rekend om 'er iets mee uit te voeren,
't Was enkel om de Stad al verder te beroeren,
Nu kost men immers zien de grootheid van de Nood,
Die zulke midd'len tot beveiliging gebood,
Zo wist men het gemeen een zad voor 't oog te draaijen (f)
En onder des het zaad van Oproer voort te zaaijen,
Dat sprak van zelf, als zulk een waarschuwing kwam te pas,
Dat Stad en Land dan in een vegen toestand was,
Verlem wist in zyn Courant 'er dit van te vertellen,

; Om

(f) Die met een verstandig oog al dezen toestel beschouden, kon zeer gemakkelyk zien, dat het alles louter Gasconnades waren, maar weel die het zeggen dorst;

; Om den vreesagtige onder 't Volk gerust te ſtellen,
; Zyn hier ter plaats verſcheide werken aangelegd,
; En Batteryen langs de Schanſen opgeregt,
Maar het verſtandig deel des Volks kon ligt bemerken,
Wat men begeerden door die waap'ning uit te werken,
Te weten ſchrik en vrees, vertoning van gevaar,
Want als de omſtandigheid van tyd zo hachlyk waar,
Dan was het ieders pligt zig in de zaak te mengen,
En tot behoud der Stad het zyne toe te brengen,
Maar daar benevens had men nog iets in het oog,
Dat tot dit Poppeſpel waarſchyn'lyk 't meest bewoog,
Een gantſche bende nieuwgeworve Kanonnieren, (g)
Volmaakt onkundig zynde in het Geſchut beſtieren,
Wyl Sleper, Kruier en zulk ſlag zig engageerd,
Zo had men nodig dat dit Volk wierd gedreſſeerd;
Dit kon niet wel met het gewone pronkſchut lukken,

Men

(g) Op den 13de Juny in een zogenaamde Grote Krygsraad, wierd op Qualificatie der Vroedſchap van die dagen, het beſluit genomen, en de Officieren benoemd tot het oprigten en in ſtand brengen van 5 Compagnien Kanonniers of Burger Artilleristen, ieder Comp. beſtaande, uit 72 Man, het alderongeſchiktſte Volk, ook vernegtifeerde Jongens van 14 a 15 Jaar wierden onder deze Compagnies aangenomen, deze trots op hun Montuur, en Houwer die zy droegen, waren mee niet wynig tot een ſchrik voor het goede Volk, daar het een hoop was die in zig zelf niet veel te beduiden was, en nu nog daaglyks erger wierd.

Men bezigt tot dit werk een deel gezwinde ſtukken,
Dit was hier ongewoon, waarom te dezer tyd,
Die Batteryen langs de Schans wierde aangeleid,
Vyf Compagnien Kanonniers nieuw aangenomen,
Moeste alle dagen daar ter Exercitie komen,
Dit wekt verſchrikk'lyk veel beweging in de Stad,
Dat Kanoniersvolk dat zeer weinig deugd bezat,
Maar grote gagie trok, (*h*) was op hun Kanonneren,
Zo hels brutaal, dat zy een ygelyk trotſeren,
Haar grootſte les die hun geſtaag werd ingeprent,
Is ſchelden op de Vorst en wettige Regent,
Gepaard met drygen, onder 't zuipe, zwetze en zwelgen,
Met hun Kanon als 's Prinſen Aanhang te verdelgen,
Der Patriotten Ziel was zo door dat Kanon,
Doortrokken dat men ſchier de Mond niet openen kon,
Of 't was van Vuren, Kanonneren en van Schieten,
Nu mogt den Burger zelf 't vermaak en de Eer genieten,
Met blote Houwers by de Battery te ſtaan,
Terwyl hy vloekt en tierd; nu moet 'er *Willem* aan,

; *Als*

(*h*) Behalven haar Geweer, Montuur, en ander byval trokken zy voor vaste gagie pr. week 6 Gulden waar voor zy niets te doen hadden, dan op hun bepaalde Uren, op hun Batteryen te komen, om het geſchut te leren behandelen.

; Als hy G: D: me durft zyn Campement verlaten,
; Wy zyn voor hem en voor zyn Gelderſche Soldaten,
; Niet bang, hy kom maar op de vlakten, en 't geweld,
; Der Twede *Nero* werd door Burgers perk geſteld,
; Wy zamlen veel te lang voor dappre Oorlogs knegten;
; Allon na *Utrecht* toe, laat ons de *Prins* bevegten,
; Zo redden wy die Stad, en teffens onzen Staat,
; Van wrede Dwingeland en ſnode *Ariſtocraat*, (*i*).

Die taal is magtig, om der Burg'ren moed te wekken,
En eerlang zien wy hun en Corps na *Utrecht* trekken,
Voor Negen Goldens 's weeks ſoldy die menig man;
Niet heel gemakk'lyk met zyn arbeid winnen kan,
En alle die zig tot die togt genegen vinden,
Die zyn verpligt zig voor vier weken te verbinden,
Het Geld maakt willig en met een de Zomertyd,

Geeft

(*i*) Zulke taal was in hun Mond beſtorven, ik, en wel honderd met my hebben gehoord, dat de *Secretaris van 't Genoodſchap, J. Kok*; ramp-zaliger Gedagtenis; openlyk op de weg uitriep, doe zyn Volk na *Utrecht* ging, *wy zullen dronke Willem voor zyn Kloten ſchieten, als hy maar uit zyn hol durft komen.*

(*k*) Dit liep ſnood in *Utrecht*, het getal van Hoeren en Hoeren-Winkels was niet toerykende in die Stad, voor zo veel Venus en Bacchus-Helden, waarom zy uit *Amſterdam* en andere plaatſen, daar van rykelyk voorzien wierden, daar wierd wat gewonnen en viel derhalven ook wat te verteeren, het debiet van ſterke drank, en 't getal der onegtelingen waren de ſprekende bewyzen 'er van.

Geeft teffens aan die reis een zoete aanvalligheid,
Ook geeft het Vryheid tot een woest losbandig leven, (k)
Wie zouw den huisdwang niet voor zulk een Vryheid geven,
Daar is 'er menig een, die zig gelukkig agt,
Dat hy de Jaren heeft, om in de Burgerwagt,
Te kunnen dienen en die pret mee by te wonen,
Om uit te trekken met de dapp're Vryheids Zonen, (l)
De Rhyngraaf Zalm die tot verdediging der Stad,
Het Commando van 't Guarnisoen in *Utrecht* had,
Schreef telkens Brief op Brief om Auxiliaire benden,
Maar boven al om Volk uit *Amsterdam* te zenden,
Want al 't gepeupel (m) dat uit and're Plaatse quam,

Stond

(l) In *Amsterdam* was van ouds het gebruik, dat eens in het Jaar by de omschryving in elke Wyk, de jonge Manschap die de Ouderdom van 18 Jaar bereikt had, als der Wagt subject wierd opgetekend, maar in dien tyd hield men het gantsche Jaar naleezing, wie maar de Jaren had, of 'er zig maar voor wilde uitgeven, wierd terstond opgeschreven, beëdigt, en ter Wagt geroepen, hier ter plaats ging het egter nog beter als elders. het heugd my dat hier eens een gewapend Corps doortrok, dat van de Z. kant kwam, en na *Utrecht* ging, een verstandig Beschouwer bezig dien hoop, en wilde wedden, om zo veel Ducaten als 'er Manschap was, dat de 14de Man nog geen 14 Jaar oud was.

(m) Met regt mag men zeggen Gepeupel, die 'er wat van gezien heeft, kan 'er wat van zeggen, een opgeraapte hoop zommige dropen door hun kleren, een ongetemden hoel, ten naasten by gelykende na uitgebroken Rasphuis boeven, niet zelden trok *Graaf Zalm* zyn Neus op, als hy zulke Helden komen zag, waarom hy alle mogelyke pogingen aanwenden om Volk uit *Amsterdam* te krygen. die ordentelyk gekleed en in de Wapenhandel geoefend waren.

Stond hem zo wel niet aan als 't Volk uit *Amſterdam*,
Dat waren Heeren alle in Uniforme kleeren,
En vry behendig in de kunst van 't exerceeren,
Waarom *Graaf Zalm* hun als zyn beste Volk beſchoud,
En meer van hun dan van al de and're Troupen houd,
Op zyn inſtanties wierd de Raad dan voorgeſchreven,
't Defenſie-Wezen, een volſtrekten magt te geven,
Om Volk te zenden of te Werven zo men kan,
De werving wierd bepaald op zevenhonderd man, (*n*)
Waardgelders om de Stad en 't Land ten dienst te ſtrekken,
Dat is gezeid terſtond na *Utrecht* te vertrekken,
Zy moeten dienen voor een onbepaalden tyd, (*o*)

Niets

(*n*) Op Vrydag den 15de Juny, wierd op inſtantie der Geconſtitueerdens te *Amſterdam*, door den doenmalige Raad, aan het Defenſie-Wezen een ampele magt gegeven tot het opregten van een Corps Waardgelders ſterk 700. Man, omme dezelve uit Stads kas te betalen, zo de Stad *Utrecht* daartoe onvermogend was.

(*o*) De Conditien dezer werving die alomme wierden uitgeſtrooyen aangeplakt waren deze Negen.

1. De Manſchap moet jong welgemaakt Volk zyn van 16 tot 40 Jaar oud.
2. Niet minder dan vyf Rhynlandſche Voeten lang.
3. Zonder eenig onderſcheid van wat Volk of Landaard zy waren.
4. Mits niet behorende tot de wakende Schutteryen of Genoodſchappen.
5. Geen Dezerteurs zynde uit Hollandſche Regimenten.
6. Om als Waardgelders te dienen zo lang de nood het vereiſcht.
7. Voor vier gulden per week alle Maandagen te betalen.
8. De ſoldy gaat in 's Maandags voor 't Engagement.
9. 't Montuur zal beſtaan in een Rok, Camizool, en Broek, een paar Schoenen met Riemen, een paar wolle Kouzen, een hoed en een Stropdas, Kleren en Wapenen zullen worden uitgedeeld, ter plaatze daar zy geamployeerd zullen worden.

Vier Guldens 's weeks word hun voor gagie toegeleid,
Die men betalen zal op ieder Maandag morgen,
De Wapens en Montuur zal 't Regiment verzorgen,
Om 't even uit wat Land, wat Natie waar van daan,
Scheerſliep en Ketellap, men nam maar alles aan,
Wie Sestien Jaar was, wierd al oud genoeg gerekend,
En in het Regiment Waardgelders opgetekend,
Die gist'ren knikkerde en met koten ſchoot op Straat,
Neemt heden dienst en is op morgen al Soldaat,
By *Makketros* (*p*) de Chef en Commandant dier Helden,

By

(*p*) *Leendert Makketros*, destyds Hoêdewinkelier agter de Beurs, deze wierd om zyn Patriotſen iever tot Chef over dit Corps aangeſteld, na de omwending gevlugt zynde, wierd hy ingedaagd, om verſlag van zyn dapp're daden te doen, en niet gecompareerd zynde uit dezen Landen uitgebannen.

Omtrend het midden van Juny 1787. Ontſtond 'er een verſchil onder de Patriotten, of *L. Makketros* een held of een bloedaard was; *J. Verlem* had hem in zyn Courant No. 67 afgeſchilderd als een laf hartigen, die onder voorwendzel dat hy geen patent van het Defenſie had, niet in de Schuit wilde gaan om *Kattenburg* in te nemen, waar tegen door anderen, getuigenisſen wierden ingewonnen, van *A. Valentyn*, *S. Berggaard*, *J. Noms*, *H. Nobbe*, *H. Gartman*, enz. welke alle verklaard dat zy ooggetuigen van de Heldenmoed die *Makketros* by het innemen van de Eilanden betoond heeft, zie hier een dier *Declaratien* tot een ſtaaltje.

; Wy ondergetekende verklaren, dat terwyl de Compagnie van Wyk ; 24, op den 30ſte Mei, op *Kattenburg* en *Wittenburg* geasſiſteerd ; heeft, wy gezien hebben, dat de Heer *Leendert Makketros*, alſins zig „ beyverd heeft in het naſpeuren der Muitelingen, en zelfs in eige Per„ zoon de Glasblazery onderzogt heeft, en zelf by het geſchut geasſi„ ſteerd heeft, was geteekend

Joh: Wyſſing Willems, Luitenant.
J. Posthumus Janz. Vaandrig.
Hendrik Gartman, Sergeant.

By wien men zig aan 't Huis van *Meurkens* aan kan melden;
Daar Stoep en Voorhuis door gewapend Volk bewaakt,
Dit nieuwe Wervingswerk niet wynig opziens maakt,
Dog om de werving met meer luister uit te voeren,
Plakt men Billetten aan, en laat de Trommels roeren,
Een gantschen train Tamboers, Tien Twaalf te gelyk,
En zomtyds meer loopt door de Stad van Wyk tot Wyk,
By wylen zyn zy nog verzeld van 't Turkse bekken,
Om meer rumoer, om meer ravasie te verwekken,
Met dezen Troup liep een Tamboer Majoor vooruit;
Die schreeuwde op elken Hoek der Straten overluit,
; Dat yder wie in deze kommerlyke dagen,
; Voor 't lieve Vaderland zyn leven durfden wagen,
; Moest komen in de Druif (q) of aan de Buitenkant,
; In 't Schip de Damiaat, mits geen Oranje klant,
; Geen Dezerteurs uit dienst van dezen Staat, als meden,

; Geen

(q) *Hendrik Meurkens*, Tappers-Winkel doende, in de Nes daar de Druif of een bos Druiven uithing, aan dit Huis was de meeste Bravade tot deze werving, de gewapende Burgers lieten zig ook al gebruiken om daar in en voor het Huis post te houden, in een Herberg aan de Buitenkant, daar het Schip Damiate uithing, wierd ook in dit Corps geengageerd, ook wierd op de Trommel aangenomen, dat inzonderheid plaats had, s' Maandags op de Botermarkt, daar menig dronke Zieltje mee genomen wierd.

; Geen uit de Schuttery, of geen Genoodſchaps leden,
Wel ſpoedig zag men dat een groten toeloop kwam,
Die dienſt nam in het *Regiment van Amſterdam*,
Zo noemd men in die tyd 't byeengeraapt Rapaille,
Het ware ſchuim des Volks, het *Amſterdams Canaille*,
't *Defenſie-Weezen* nam dit Volkje in den Eed,
En maakt terſtond de Schuit tot hun vertrek gereed,
De Schuiten lagen ten dien einde voor de Doelen,
Maar onbeſchryflyk was het woelen en krioelen,
't Gevloek, 't Getier, 't Geſchreeuw, en yſelykst gewemel,
Waar mee den uittogt van dien Rashoop ging verzeld, (r)
Na wynig dagen zag men dit bedryf herhalen,
En naderhand gebeurd het nog verſcheide maalen,
't Is ons onzeker, hoe veel Volks men heeft gehuurd,
Maar dit gaat vast, 'er wierd gedurig weg geſtuurd, (s)

Dog

(r) In de aantekeninge vind ik dat deze uittogt geſchied is op Zondag den 17de Juny, althans dit weet ik zeker, dat het daar ter plaats maar gansch niet veilig was, voor ieder die niet mee deed in het Schelden, Vloeken en Razen, op de Prins en Staten, daar men deeze Vaderlandſche Zielen zo als Schapen na de Slagtbank zag gaan, althans zo redeneerde men onder den hoop daar ik my bevond, en ongelukkig was hy geweest die daar voor *Oranje* Minnaar was bekend geraakt, voor my ik vond geraden den aftogt te kiezen, wyl zien en zwygen daar niet voldoen kon, maar kwaad vermoeden baarden.

(s) Dit weg Sturen van Schuiten met Waardgelders, gebeurden nog al verſcheide maalen, dog wy raakten 'er ook al aan gewoon, en doe het puntige daar af was, kost men het gemakkelyker bezien.

Dog Zalm die liever zag dat Burgers derwaarts kwamen;
Insteerd zo ernstig, dat zy ook de reize aannamen,
Ses honderd Man (t) der thans Wagtdoende Schuttery,
Vertrok na *Utrecht* met het staatlykste uitgely;
Van Wafel Ruiters en Garnale Colonelien, (u)
Die op het heerlykst hun tot aan de Schuit verzellen,
Van wegen wyd en zyd kwam een ontelbren schaar;
Van hoog en lagen stand, die ooggetuige waar,
Van dezen uittogt, daar de meesten over juichen;
En and're uit vrees slechts hun verwondering betuigen, (v)

Wat

(t) Uit ieder Wyk 10 Man, en dus uit de 60 Compagnien 600 Man; Vrywilligers, zeer gemakkelyk kost men dit Volk by een krygen, schoon zy de alarm maakten, dat 'er zouw geloot moeten worden, maar naauwelyks was de Compagnie opgeroepen, of 'er waren meer als nodig was, die zig aanboden om voor 9 Gulden 's Weeks dit plaizier togtje by te wonen.

(u) De Vier Heren Colonellen, *Berboom*, *Marfelis*, *Warin en Nyman*, door de Geweldenaars uit hun Posten uitgestoten zynde, hadden zy in de Doelen op de Garnalenmarkt vier anderen Heeren tot Colonellen aangesteld, namentlyk *Hogendorp van Hofweegen*, *de Roth*, *Basterd*, *en Meinti*, om het zeldzamen en wederrechtelyke dat in deeze aanstellingen doorstraalden, wierden zy niet zelden Colonellen van de Garnalemarkt, of Garnalen Colonels genoemd, en die gehele opgeworpen Krygsraad, wierd daarom dikwils de Garnale Krygsraad genaamd, zie hier van breder het eerste deel, pag: 14. 15.

(v) Voor iemand die wel dagt, en zig in die gelegendheden bevond, was het al zeer gevaarlyk om zig buiten schoots te houden, in een openbaar Gezelschap beweerden ik eens dat Burgers, volgens hun Eed verpligt waren, voor de rust en vyligheid van hun eige Stad te waken, en dat de tegenwoordige onrustige tyden niet toelieten, om na andere Steden en Provintien te gaan, wyl 'er thuis genoeg te doen was, maar

Wat zouw den Prinsman doen, of ſchoon hy dag aan dag,
't Bederf van Land en Volk met weenende oogen zag,
't Was Vrugteloos om zig daar tegen te verzetten,
Hy was niet magtig om het woelen te beletten,
Wanneer hy zwygt en niet mee toeſtemd in hun kwaad,
Is 't nog bezwaarlyk dat hy haat en ſmaat ontgaat,
't Verwarrend woelwerk ging gedurig voort en verder,
In deze dagen bid den trouwelozen Herder,
Niet langer voor zyn Vorst en wettige Ovrigheid, (w)
In tegendeel hy bid, hy ſmeekt van tyd tot tyd,
Dat 's Hemels gunst de vlyt der *Burg'ren wil belonen*, (x)

En

een der Majesteiten zulks hoorende, begost op hogen toon, dat het Leugenaars, Verraders en Oranje Blixems waaren, die het Volk zulks wys maakten, yder Burger was verpligt by Eden, om zyn Officieren te volgen tot Heusden toe; en al wie anders zy, die wist het niet, en verleiden het Volk, dit wierd zo ſterk aangedrongen en gelaudeerd, dat ik bly was my in ſtilte te kunnen wegmaken, zo dra de Schuit aan Wal kwam.

(w) Schoon het Kerkelyk Formulier Gebed voor alle *Ovrigheid* nimmer opgeheven was, waren 'er egter een gantſche menigte Predicanten, voor al in *Holland*, die zig veroorlooſden, van dit Formulier af te gaan, en nog voor de algemeene Staten, en nog veel minder voor de Vorst en 't Vorſtelyk Huis te bidden, anderen durfden wanneer zy 'er voor baden, het Opperwezen gruwelen voordragen, het berugten Gebed van Dominé *Louis*, Fransch Predicant te *Amſterdam*, zal tot een eeuwigdurende Getuigen hier van verſtrekken, zie het zelve in de Bylagen, Lett: S.

(x) Dit was het altoos durend deuntje, waar van de Kanſels daverden, Regten, Voorregten, Vryheid, Previlegien, Vaderlandsliefde, Patriottismus enz. die daar niet van preekten en bad, die dogt niet.

En 't groot herſtellingswerk met zynen zegen kronen,
Hy bid dat meer is om het Goddelyk gely,
Voor de Oproerhoop, voor de uitgetrokke Schuttery,
Wier ſnood gewoel hy van den Predikſtoel durft roemen,
En de Euveldaden met de ſchoonſte namen noemen.
De grooſte dolheid en het plompſte onverſtand,
Noemd hy een yver voor het dierb're Vaderland (y)
Terwyl hy hun wier tyd niet lyd mee uittetrekken,
Gedurig poogt tot ruime giften op te wekken,
Dit was in *Amſterdam*, dit was door 't gantſche Land,
Was hier of elders een *Godvrugtig* Predikant,
Die volgens Goddelyke en Menſchelyke Wetten,
Volſtandig bad voor hun die God in hoogheid zetten,
Die wierd in 't openbaar gelasterd en beſpot,

En

(y) Waaren zy 'er niet; die daar gehele Predicatien na inrigten, en zulke Stoffen behandelden, waar in 't gedrag geroemd werd, der onde Israellers, wanneer zy zig gewillig aangorden tot den ſtryd, zonder dat zy het Volk onderrigten, van het Hemelbreed onderſcheid dat 'er is, om uittetrekken, tot wettigen kryg, of tot wezentlyk Oproer.

Bekend zyn de *Rehabeams*, en de Zaneballats preken, bekend is de Leerreden van Do. *Blank* te *Utrecht*, over Luk: 17. vs. 1. *Wee die geene door wien de Ergernisſe komen*, waar van de gehele inhout, met al deszelfs fraaijigheden in de Couranten is bekend gemaakt.

En menigwerf gedreigd door het gewapend Rot, (z)
Ja ſprak men niet alree van hun te deporteren,
Die wyg'ren zouw pretenſe Staten te obediéren,
En hield men niets alreeds de tractementen in, (a)
Van die niet preekte en bad na 's Oproermakers zin,
Dog bleef 't met Leeraars nog al meest by dreigementen,
Veel ſtimmer wierd geleefd met ſteed'lyke Regenten,
Die men van plaats tot plaats uit Ampt en Post ontzet (b)
Op dat hun Godloos plan meer vry en onverlet,

Kon

(z) Weten wy niet hoe in *Amſterdam* met de namen van het zoetzappig *Eckkie*, en de gebeefte *Kalkoen*, in de Nieuwspapieren van dien tyd geſpot wierd, hoe de brave Dominé *Hofman* daar in gehavend wierd, die Schendpapieren zyn nog aan de hand, en kunnen de waarheid van ons gezegde bewyzen

(a) Dit heeft men in *Utrecht* niet alleen gedaan, maar 'er zelf roem op gedragen, en zulks openlyk verdedendeerd.

(b) Zie hier een Lyst van Removatien in verſcheiden Steden.

In *Wyk by Duurſteeden*	den 14de Maart.	1786.	— 6	Raden en Vroedſchappen welken zyn afgezet.
Utrecht . .	2de August.	1786.	— 30	
Amſterdam .	21ſte April.	1787.	— 9	
Rotterdam : .	23ſte April.	1787.	— 7	
Delft . .	21ſte August.	1787.	— 11	
Gorinchem . .	29ſte August.	1787.	— 9	
Hoorn . .	6de Sept.	1787.	— 9	
Medenblik . .	13de Sept.	1787.	— 5	

De namen dezer 86 brave Mannen kunnen alle nagezien worden, in de Heerlyke Leerreden van *C. J. Duits*, Pred. te *Mydregt*, op den 7de August. 1788 uitgeſproken, en uitgegeven onder de Tytel Neêrlands Debora, enz. pag: 39: 40.

Nog zyn in *Vlaardingen*, op den 14de September geremoveerd, deze 6 Heren Raden, *van Ryn*, *van der Ham*, *van Bunchem*, *Soppius*, *Verſpendaal*, en *Pick*.

Kon worden uitgevoerd, wanneer de ergſte Steden,
Als *Haarlem*, *Alkmaar*, *Dort* een propoſitie deden, (*c*)
Wierd die door *Amſterdam* en and're ſteeds gekeerd,
En telkens tegen hun beſluit geprotesteerd,
Gedeputeerdens die zig in den *Haag* bevonden;
Met hun Commisſies ter Vergad'ring afgezonden,
Voldoen ſlegts aan 't bevel der Raden hunner Stad, (*d*)
Waarom men zederd lang met ernst gearbeid had,
't Getal dier Raden hier te meerd'ren daar te mind'ren;
Zo als men rekend dat hun oogmerk minst kon hind'ren,
Maar dit viel niet te best naar hun genoegen uit,
Of talmd te lang, des nam men 't onvertzaagd beſluit,
Op *Utrechts* voorbeeld uit den Raad te removeeren,
Al wie zouw wyg'ren hun principes te avoueeren,
Dit was in *Amſterdam* en *Rotterdam* geſchied,
't Geen men van tyd tot tyd door and're volgen ziet,

En

(*c*) Zie onder anderen die zo veel gerugt gemaakt hebbende propoſitie van *Haarlem*, onder de Bylagen Lett. T.

(*d*) Hierom wierd in *Amſterdam* op den 3de April, de Regering gedwongen hunne afgevaardigde in den *Haag* te rug te roepen, de Heren *Muilman*. *Munter*, en *van der Goes* te rappelleren, en anderen in derzelver plaats daar heen te zenden, die na de zin des Volks waren.

En wierden nieuwen in derzelver plaats verkoren,
Dan waren 't zulken die tot hun Cabaal behoren, (e)
Dus kreeg de kwa Party volſtrekt de overhand,
Een hoop Uſurpateurs wierd Souverain van 't Land,
En nam beſluiten welker ſno gedagtenisſen,
Men naderhand uit 's Lands Registers uit moest wisſen, (f)
Dog ſchoon de boosheid thans tot zulk een Toppunt ſteeg,
't Bleek egter dat men nog zyn volle wensch niet kreeg,
Men kost den Magiſtraat der Steden nog niet dwingen,
Tot al hun vreemde en wederrechtelyke dingen,
't Geen dit cordate Volk zo ſchrikkelyk verdroot,
Dat men by Krygsraad en by Societeit beſloot,
Regenten die niet na den zin der Burgers waren,

Van

(e) Hier toé leverden zy zelf de namen in, van die genen welke zy in de plaatze der afgezette Raden wilde aangeſteld hebben, fn *Amſterdam* kwamen zy den 3de Mei, terwyl het Stadhuis met gewapende Burgers bezet was, en gaven een Nominatie over van 25 Perzonen, inſtarende dat ſtaande de Vergadering, of uiterlyk 4 dagen later, uit dezelve 9 nieuwe Raden verkoren zouden worden.

(f) Deze Nieuwe Raden, zonden nieuwe Gedeputeerden, met nieuwe inſtructien, tot de Vergaderinge der Souveraine Staten, welke ook nieuwe beſluiten namen, waar uit al de volgende verwarringe zyn voortgeſprooten, beſluiten die na de gezegende omwending, op de plegtigſte wyze ingetrokken, herroepen, en geannulleerd wierden, waar mede al op den 18de September 1787. een begin gemaakt wierd, doe de Stad *Schoonhoven* het voorſtel ter vernietiging van vorige beſluiten ter ſuspenſie van zyn Doorlugtige Hoogheid, deed, 't welk ras door and're gevolgd wierd.

Van hun Regeringspost vervallen te verklaren,
Gy weet hoe vrees'lyk in die tyd 't Woord Burgery, (g)
Misbruikt wierd door de dominerende party,
Wat ze in de Karsseboom of Stad Lion bedreven, (h)
Wierd stout'lyk maar op naam der Burgery geschreven, (i)
Dit is wel zeker dat de Burgery dier tyd,
Onbeugend was en reeds tot alle kwaad verleid,
Maar dit 's ook zeker, dat de Burgers van de listen,
Der drie vier honderd, die 't bestierden wynig wisten,
Wierd iets by pyp en glas door hun geconcludeerd,
Straks is de roep dat dit de Burgery begeerd,

Of.

(g) In *Amsterdam* is het veel meer de gewoonten als in andere Steden, dat men de Namen Schuttery en Burgery met elkander vermengt, wie hier van de Burgers en Burgery spreekt, verstaat 'er zonder Explicatie de Wagtdoende Manschap door.

(h) De Karsseboom, een Koffyhuis in de Kalverstraat, hier waren de Majesteiten die zig de Achtbare Schuttery of Burgery noemden, en de Stad Lion een Logement in de Nes, daar waren de Vry Corps, in beide plaatzen wierden thans, de propositien gevormd, de Staatsbesluiten gesmeed, die men dan met de Wapens in de hand, geweldiger wyze aan de Overheid overgaf, niet ongeestig was destyds eens een geschreven Billet aan 't Stadhuis opgeplakt, waar op stond, dit Comptoir is verplaatst in de Kalverstraat, in de Herberg de Karsseboom, zegt het voort.

(i) Thans had men de dolle gewoonten, om het geene eenige Officieren van de Schuttery goedvonden, aanstonds stoutelyk te adverteeren, als de verkiezing en absolute wil, der ganssche Burgery, schoon het waaragtig waar was, dat meestyds de honderste Burger niet eens wist dat zy vergaderd waren, veel minder wat 'er besloten was.

Offchoon niet een uit tien, misſchien niet een uit honderd,
Van 't Voorſtel weten, en den Burger zig verwonderd,
Dat men 't geproponeerde op zynen naam verzoekt,
Daar hy den inhoud van 't Request als oproer vloekt;
Dit ging nogtans zo door, en al wat vyftien heren, (k)
Die zy qualificeerde uitvinden of begeeren,
Dat ſtaat op Rekening van 't Sestien duizend tal,
En 't geen de Krygsraad wil op Rekening van al,
De Burgery, of zy het pryzen, of zy 't laken,
Dat is een zaak, waar van zy geen Conſtentie maken,
't Gaat tog op naam der Respective Burgery,
Op die manier, uit naam des Volks verzoeken zy,
In *Amſterdam*, dat twee Groot Achtbre Burger-Vaad'ren,
In hunne kwaliteit niet meer het Raadhuis naad'ren (l)

(k) De namen dezer 15 ingebeelde Koninkjes zyn te vinden in het Gedenkboek vóor Amſterdam pag: 163 Hun leven en bedryf zullen wy vinden, Bylaag M.

(l) Op den 22ſte Juny kwam een Commisſie uit de Krygsraad en Gecommitteerden uit de Stad Lion, op het Raadhuis en leverden een voorſtel in, waarin zy verklaarden, dat de twee regeerende Heeren Burgemeesteren *Mr. Willem Gerrit Dedel*, *Zalomons*, en *Mr. Marten Adriaan Beels*, niet na het genoegen des Volks waren, en derhalven verklaart wierden vervallen te zyn van hunne posten, terwyl zy aan zig behielden het entameeren van zulke middelen als geſchikst zoude weezen om de vakante plaatzen te vervullen.

; Zy hebben 't zeggen zy, by 't Volk van tyd tot tyd,
; Te ſlegt gemaakt en zyn thans al 't vertrouwen kwyt,
; Men had beoogd door hun als Raden af te zetten,
; Hun ſchaad'lyke invloed in de Raadzaal te beletten,
; Maar *Dedel* even ſtout blyft onverzett'lyk ſtaan,
; Om 't groot herſtellingswerk met kragt te keer te gaan;
; Waarom wy hun op last der Burgers removeeren,
; En *Beelts* en *Dedel* byde als Burgemeesters weeren, *(m)*
Die zelve morgen zond men een Commisſie uit,
Na 't Huis dier Heeren, om hun het cordaat beſluit,
Der Burgery *(n)* gelyk men 't noemde voor te leggen,
En hun op last van Committenten aan te zeggen,
Zig wel te wagten van dit ogenblik af aan,
Als Burgermeesters nooit weer naar 't Stadhuis te gaan,
Met drygementen zo zy 't immermeer proberen,

Dat

(m) Dit was na genoeg woordelyk den inhoud van het Declaratoir, door bovengemelde ingeleverd, 't welk in het Gedenkboek voor *Amſterdam* letterlyk te vinden is, pag. 163 en 195.

(n) In deze Commisſie distingueerden zig bizonder de zogenaamden Secretaris *J. Kok*, en de Notaris *Geniets*, met eenige anderen, die zig over niets meer bewonderden dan over de Tranquiliteit, waar mede zy ontfangen wierden by de Heer *Dedel*, zy kenden die kalmte des gemoeds niet, die de vrugt is, van een vry en zuiver gewoeten hun hart klopten, en hun grootſte brutaliteit was met Confuſie vermengt, terwyl bezadigde vrymoedigheid in het gelaat der Burgemeesters doorblonk.

Dat dan de Burgers met geweld hun zullen kereh,
Op dat dit werk geſchied met des te meerder pragt,
Had men twee Compagnies voor het Stadhuis gebragt,
Die een detachement om half elf Uuren,
In vollen wapening na 't Societeits-Huis ſtuuren,
Waar mee het Committê in alle plegtigheid,
Wierd afgehaald, en met een groot gejuich gelyd,
Naar 't Raadhuis op dat zy de aangebleven Heeren,
't Geval met *Dedel* en met *Beels* communiceeren,
Zy weten voorshands dat 'er niemand is dan *Hoeft*,
Die hun in alles zyn protectie heeft belooft,
Want *Cliffort* (o) telkens ziek, kost op 't Stadhuis niet koomen,
Des hoefden ze in 't geheel geen tegenſpraak te ſchroomen,
Hoe wel zy ſtoorden zig daar wonder wynig aan,
Al wierd 'er ſoms protest of tegenſpraak gedaan, (p)
Dit was by de Acte van Verbintenis beſloten, (q)

Om

(o) De Heer *Cliffort* een der 4 Heeren Regerende Burgemeesteren, voor dit Jaar was zwakkelyk, meest altoos ziek, gelyk dien Heer ook kort na de Omwenteling overleden is.

(p) Menigmaal gebeurden het dat zelf door de meerderheid, tegen de bedryven der minderheid geprotesteerd wierd, gelyk in *Amſterdam* 20 Raden tegen 16 protest leten aantekenen tegen het inconstitutioneel handelen, in het af en aanſtellen van Raad en Vroedſchaps Leden, dog dit was voor een dove mans deur geklopt, men ging voort zonder zig daar aan te ſtooren.

(q) Artykel 10, zeggen de Tekenaars van die Acte, dat zy zig verbinden het hoofd voor hoofd een ygelyk in zyn Stad of Provincie, door de

Om voort te gaan en zig aan geen protest te ſtooten,
Twee Heeren wierde als Burgemeesters aangeſteld, (r)
Van wien ten dezen niets bizonders diend gemeld,
Dan dat zy na drie Maande in al de omwentelingen,
Het zelve lot der Removatie ondergingen,
Intuſschen had dit werk den hoop zo wel geſmaakt,
Dat men een wynig tyd daarna ook aanſtalt maakt,
Den braven Hoofd-Schout uit zyn wigtig Ampt te ontzetten,
En in de uitoeffening van 't officie te beletten,
Heer *Bakker* weet gy dat niet van hun aanhang was,
By hem kwam 't heilig Regt en geen party te pas,
Verdrukte onſchuld had hy altoos trouw verdedigt,
Geen Straf geoeffend dan aan hem die 't regt beledigt,
Des had men lang op zyn toegevenheid geſmaald,
Hem menigmaal in hun geſchriften doorgehaald, (s)

Als

Regeering, of zo de meerderheid daar toe niet verſtaat, door de ſtem en medewerking des Volks, te bewerken dat enz.

(r) Den 7de July wierden in plaats van de geweldadig geremoveerde Heeren *Dedel* en *Beels*, tot Burgemeesteren aangeſteld, *Mr Willem Backer*, en *Mr. Jean Geelvink*. ſchoon de eerstgemelde, de Broeder van den Regeerende Hooft-Officier was, het welk niet wezen mogt, maar zy wisten wel dat zy voorneemens waren die braven Heer ook eerlang af te zetten.

(s) Zo klaagden men onder anderen, daar zulk een menigte Oranje Pesten, op Kattenburg en elders gevangen waren in de Plunderdagen, dat ſlegts een van dezelve uit de Waag geſtoken was, zie de *Schuurmanſe Courant* No. 96.

Als zy van daag een Vriend der Constitutie vangen,
Verbeelden zy zig al hem morgen te zien hangen,
Geschied dat niet zo als hun boosheid had verwagt,
Dan schreeuwd men luidkeels dat het recht niet word betragt,
En dat men zulke die den loop van 't Recht weerstreven,
Hoe eer hoe beter maar, moest hun demissie geven,
Schoon yder weet dat door geen willekeurge wet,
Nog magt den Officier kan worden afgezet,
Maar zy die niet ontzien om de erffelyke Rechten,
Van Vorst en Vorst'lyk huis baldadig te bevegten,
Zyn zo door 't bozen heen, dat ze alles onderstaan,
Dus rand hun moedwil zelf, het Hoofd-Officie aan;
Zo dat ze (ô Zotterny) Heer Bakker suspendeeren, (t)
En 't Ampt ad interim aan van der Hoop off'reeren,
Die stout en onbedagt in die bedieninge treed, (u)

En

(t) Op den 28ste July wierd hier toe een Request van de zogenaamde Volksstem ingeleverd, waar in zy vorderde dat de Hr. *Backer* van zyn Ampt zoude ontslagen worden, de Raad deed den volgende dag hier toe aanzoek by de Hr. *Backer* zyn Ed: vermanende om zyn ontslag te verzoeken, dog die Hr. zulks wygerenden, wierd hem den 27ste zyn ontslag als Hoofd-Officier gegeven, en de Prezident-Schepen *van der Hoop*, provisioneel in deszelfs plaats aangesteld.

(u) By afwezigheid of onvermogen van den Hr. Officier in der tyd, was de Heer Prefident Schepen de naasten tot het waarnemen van het Ampt Ad interium, maar de verplaatzing van het Schouts huisje, voor de Deur van de Hr. *van der Hoop*, in het aanzien van de Hr. *Backer*, en het

over-

En 't overweldigt Ampt een korten tyd bekleed,
Nu was 't gewonne Spel de Patriotten deden,
Al wat zy wilden hier, en in de and're Steden,
Zy reden met Kanon, zy trokken uit en in,
Zy hadden 't overal volkomen na hun zin,
Een ding manqueerd hun maar, dat is dat ze altyd vrezen,
Dat hun Anarchis Ryk niet lang van duur zal wezen,
Toen *Hogendorp* als Collonel en Commandant,
Tot *Muiden* lag, en maakte een wonderbaar Semblant,
Geheugd ons nog dat zig zyn Ega dus liet horen,
; Indien de Pruis het wint, zyn wy geheel verloren,
; Ja kind'ren denk dat dit heel wel gebeuren kan,
; En zeker is myn Heer dan een bedurven man, (v)
Den flegten hoop loopt heen als dolle en dappre Menſchen,
Die naauwlyks weten wat zy willen, wat zy wenſchen,
Maar zig verheugen, met den uiterlyken ſchyn,

Dat

overbrengen van de Papieren, het officie rakende, van het Huis van de Hr. *Commelin*, na dat van de Procureur *Douwes*, gaf niet minder dan een volſtrekte overwinning, zo niet overweldiging van het Ampt te kennen.

(v) Deze taal van Mevrouw van *Hogendorp* was ons destyds een riem onder 't hart, ziende met hoe veel vreeze zy in het midden van hun Triumph vervuld waren, terwyl de Patrietten, dat is te zeggen de Dollemans zulke reden geheel ongepast vonden, menende dat het alreds gewonnen Spel was.

Dat zy nu Helden, dat zy Majesteiten zyn.
Maar die wat verder zien, en dieper denken konnen,
Bezien wel dat het nog in lang niet was gewonnen,
Dat Vorst'lyk Campement dat al hun woeling tart.
Dat Gelderſch Leger lag hun als een ſteen op 't hart,
Zy vreesden telkens dat dit Leger Utrechts wallen,
Den een of ander tyd manmoedig aan zal vallen,
En zy begrypen wel dan is 't met hun gedaan,
Hun hoop en tegen geen geregeld Volk beſtaan,
En al hun ſterktens daar den ſlegthoofd op betrouwden,
Was poppeſpel wanneer krygskundige 't beſchouwden,
En 't Geldersch Leger was *in de alderbesten ſtand*, (w)
Al ſchreeuwde en ſchreven zy geſtaag in Brief en Courant,
Dat in het Campement de Heiluis ſterk regeerden,

Dat

(w) Daar dit Campement ſlegts 2 a 3 uuren van *Utrecht* tuſſchen *Zeist* en *Amersfoort* gelegerd was, kost men dagelyks van oor en oog-getuigen de zekerſte berigten krygen hoe het aldaar geſteld was, deze ontwyffelbaare berigten waren allerfavorabelst, en verzekerden ons van de voorraad, van de moed, en het genoegen dat onder deeze Troupen gevonden wierd, evenwel konden de Nieuws-Schryvers van dis tyd goedvinden, allerlei nadeelige gerugten van dit Camp te verſpreiden, dan dat zy gebrek aan de nodige Levensmiddelen hadden, dat 'er beſmettende Ziektens onder het Volk heerschten, dan dat 'er misnoegdheid onder hun plaats had, dat zy van de Heiluizen verſchrikkelyk geplaagd wierden, dat zy by heele hoope dezerteerden, enz. Hierom zogten zy door hun Wagten, Piquetten en Uitleggers; den Hollanderen zo veel mogelyk de toegangen tot dit Camp te beletten, om aan hun gugens crediet by te zetten.

Dat de Soldaten ſteeds by hopen dezerteerden,
Dat men gebrek aan geld en levensmidd'len had,
En dat hun Commandant geen kunde of moed bezat,
Het troost hun wynig, want zy weten dat zy 't liegen,
En 't enkel ſchryven om de Menſchen te bedriegen,
Dat Volk bevond zig, wat men ſchryf of wat men praat,
Vol moed en wel voorzien in een gewenſchten ſtaat,
Maar tevens zyn ze ook vol van 't vurigſte verlangen,
Om orders tot de Attacque op *Utrecht* te ontfangen,
Want ſchoon de goede *Prins* zig altyd lydzaam toond, (x)
Zyn Volk daar zy hun Vorst en Veldheer zien gehoond,
Zyn zo gedwee niet; maar gevoelen 't hart ontſteeken,
Door yver om zig aan den Patriot te wreken, (y)
En dit hoe zeer men 't door verkeerd berigt bedekt,
Dit is 't geen in hun hart geſtaege vrees verwekt,

Dit

(x) Goedaardigheid en lydzaamheid, zyn zonder eenige tegenſpraak twee hoofdtrekken in het regt Christelyk Caracter van onze beminnenswaardige *Willem de Vyfde*, en daar hy deze byde deugden altoos om ſtryd uitoeffend, is den Landzaat het nog niet eens, of zy hem *Willem de Goede*, of *Willem de Geduldige* noemen zal, maar dit is zeker dat yder wie de Vorst omringt, bekennen moet door hem in die byde opzigten overtroffen te worden.

(y) Onder andere ſtaaltjes ſtrekten hier van tot bewys, een zekere Machiene, zynde een zoort van Windewyzers, die op verſcheide Tenten in het Campement gevonden wierden, zo menigwerf dezelve door de Wind omdraaiden, zag men daar aan, dat de Patriotten door de Militaire voor de broek geklopt wierden, dat als 't een weinig woei en zeldzame vertoning opleverden, die de Aanſchouwers niet weinig lagchen deed

Dit is het, waarom zy het gantſche Land beroeren,
En overal van daan, het Volk na *Utrecht* voeren,
Of men was 't mogelyk voor een aanval kon beſtaan,
Zy haalen overal gewapend Volk van daan, (z)
Uit Steden, Dorpen, uit gehugten buurten vlekken,
Langs alle wegen, deed men Volk na *Utrecht* trekken,
Verleiden Huisman, laat zyn Akker en zyn Ploeg,
En was 'er mee vereerd dat hy de Wapens droeg,
En na zyn valſchen dunk in deze bozen tyden,
Mee voor de Vryheid en het Vaderland mogt ſtryden,
Geen wonder, want men had de Boeren wys gemaakt,
Dat zonder zulk een zorg het Land verloren raakt, (a)
Doe zag men (zeldzaam zigt) doe zag men Dorpelingen
In 't Boeren pak die mee uit Auxiliaire gingen,
En wyl het hier al meest of langs of door paſſeerd,

Is

(z) Niet alleen uit de Steden, als van *Amſterdam*, *Haarlem*, *Leiden*, *Delft*, *'sHage*, *Rotterdam*, *Dort*, *Schiedam* enz. Maar ook uit de Dorpen, ja minder als Dorpen liet men Auxiliaire Benden na *Utrecht* trekken, als de Buurtjes te klein waren, wierden twee of drie te zamen gecombineerd tot een Genoodſchap, die ſlegts 16 of 20 konden uitleeveren waaren ook al een Genoodſchap en gingen al mee na *Utrecht*.

(a) Om de Boeren te bederven hulp magtig veel, dat zy de Boere Dominees, maakten in haar belang te krygen, ten dien einde beloofden zy de Dorp Predicanten verhoging van Tractement en andere Voorrechten, en niet zelden heeft men opgemerkt, dat wanneer een Leeraar, voor het nieuwe Patriottismus preekten en ſchreef, het meerderdeel der Gemeenten verleid wierd.

Is yder oogenblik de Stad gealarmeerd,
Dan kwam een Schuit met Wormerveerſche Boeren knapen;
Als Mavors kinderen, van top tot teen in 't Wapen, (b)
Dan zag men een party in de Overtoomſche Schuit,
Die trok met zang en dans al mee ten Oorlog uit,
Nu had den Predikant zo hartelyk gebeden,
Dat deze Manſchap na een korten tyd in vreden,
In Vreugde en blydſchap weer mogt keeren naar hun huis,
Ik zag ze komen met een ſchrikkelyk gedruis,
Met Fluiten, Trommels, met Phioolen Kan en Glazen, (c)
Van verren hoorden ik ze al zingen, ſchreeuwen, razen,
Wel dagt ik overluid, zie daar van woord tot woord,
Het Patriots Gebed van ..... verhoord,

Nooit

(b) Als de nakomelingen deze dingen hören verhalen, zullen zy zig nimmer een regt denkbeeld kunnen maken, hoe mal het ſtond, als men de *Wormerveerſe*, *Zaankanter*, *Diemer* en andere Boere Jongens in hun gryze of bruine *Py*, met het Soldaten tuig omhangen zag, niet zelden wierden zy Apen genoemd, daar zy in het nabootzen, en kuren maken dat geſlagt al zeer naby kwamen.

(c) Deze Vrolyke terugkomst geſchieden op een Zondag agtermiddag, doo een party Boere Burgers van den *Overtoom*, *Amſtelveenſe weg* en daar omtrent, uit de Compagnie van de Menniste Capitain *de Clercq*, die met uit Auxiliare geweest waren, met een Overtoomſche Schuit, al ſpelende zingende, en danzende door des Stads Buiten-Cingels voeren, van verren meenden elk dat het een Schuit met Naaimeiden of Potverteerders was, maar nader komende, zag men aan de groene takken, dat het Vaderlanders waren, die ſpringlevendig weerom kwamen.

Nooit kon die Manſchap met meer blydſchap wederkeren,
't Is in der waarheid net of zy de pot verteeren,
Zy koomen vol en zoet, met Takken op de hoed,
Zulk wederkeren gaf aan and'ren nieuwen moed,
Al waar men Jongens vond van even zestien Jaaren,
En 't is waarachtig dat zy zomtyds jonger waaren,
Men dwingt verleid, en prest en werft al wat men kan,
En maakt tot duren prys 'er Oorlogsknapen van, (*d*)
De Diemer Dominé had eens een Boek geſchreven, (*e*)
En dat den fraaijen naam van de Eigenbaat gegeven,
Waarin hy vloekt en ſcheld, en raast op de Eigenbaat,
En Prins en Ovrigheid met vollen monden ſmaad,
Dit werk had met 'er haast een groten roem verkregen,
Maar Dominé Autheur had juist zyn naam verzwegen.
En let eens op dit roemptje en bloemptje van verſtand, (*f*)

En

(*d*) In een huisgezin kende ik drie Broers, die te zamen ruim vyftig Jaren telden, en met hun drieën in de tyd van een maand, meer dan honderd Guldens, van het Amſterdamſche Defenſie-Weezen voor Vaderlandſche dienst ontfingen, dat kwam zoet in.

(*e*) *Bernardus Bosch*, Befaamde Oproerpreeker en Oproerſtooker in de Gemeente te *Diemen*, naderhand door een zogenoemde beroeping te *Poortvliet* in *Zeeland*, overal wyd en zyd nader bekend geraakt.

(*f*) Dit ſtuk is woordelyk overgenomen uit de Schriften van *Orthodoxus*, by gelegenheid der bovengemelde zogenaamde Beroeping uitgekomen, onder de Tytels, *Bosch te Poortvliet*, dat is en blyft onmogelyk, waar in zeer veel wanbedryven van die Ex-Predikant na waarheid opgegeven, by elkander te vinden zyn.

Eerlang verſcheind een Advertentie in de Courant,
Dat als de Maker van dit Vaers zyn naam wil melden,
Men vyftig Ducat d'Ors voor hem ten premie ſtelden,
Maar *Bosch* die toond dat hem geen Eigenbaat beheerd,
Wyl hy geen premie uit zyn eige beurs begeerd,
Vind goed, ja wel zy naam en qualiteit te ontdekken,
Maar raad kwanswys dat men 't beloofde geld doe ſtrekken,
Tot een veel eed'ler einde, als tot een Eerengift,
Houd zegt hy aangeſpoord door Vaderlandſchen drift,
; Houd gy uw goud voor U, of maak van uw Ducaten,
; Dan zyt gy waarlyk groot gewapende Soldaten,
Dit was gelyk hy tot zyn eigen lof verklaard,
Een edelmoedigheid elks liefde en eerbied waard;
Maar weet gy wel wat zulk een ſchrand're taal wil zeggen,
Elk weet dog best zyn eige woorden uit te leggen,
Hy meend 'er mee, dit zegt hy zelf dat voor dit geld,
Een meester konde werde in 't Weeshuis aangeſteld,
Die Jongelingen onderwees in 't exerceren,
Geen nutter wetenſchap kost men hun immer leren,
Dit had den Dominé uitnemend wel bedagt,
Waarom zyn plan terſtond ter uitvoer wierd gebragt,

De Wezen wierden niet alleen in 't Schryven 't Lezen,
Maar ook in 't hand'len van de waap'nen onderwezen,
Op dat men zig des noods van hun bedienen kan,
En nu, nu trekken zy het vrugtgevolg daar van,
Wyl ze uit het Weeshuis een deel Jongelingen zenden, (g)
Al mee na *Utrecht* toe als Auxiliaire Benden,
Nog had men in die tyd zig met een dubblen vlyt,
Op het bederven van de Scholen toegeleid,
De Akademie jeugd liet hunne lesſen varen,
Waarom? om dat ze in 't Exerceer-Genoodſchap waren, (h)
En als men met verzuim van Studie exerceerd,
Dan word men daag'lyks in geſchriften geloueerd,
Dan word men teffens van zyn Profesſor geprezen,
Die ook betoond een Man voor 't Vaderland te wezen,
Dat is een Man, die na 't vermogen zyner hand,
Al toebrengt wat hy kan tot nadeel van zyn Land, (i)

Zo

(g) Schoon het zo ver wy weten in *Amſterdam* tot die hoogten niet geklomm.en is, is het egter zeker, dat uit *Haarlem*, *Leiden* en and're plaatzen, de Weesjongens gewapend als Auxiliaire mee uitgetrokken zyn, dat zelf met groote Aanſpraaken, Loffpraken en Zegenwenſchen, na het gebruik dier tyden verzeld ging.

(h) De Exercitie-Genoodſchappen der ſtudeerende Schooljeugd te *Utrecht*, *Leiden*, *Franeker* enz. waren hier de ſprekende bewyzen van.

(i) Of 'er ook zulke Hoogleeraaren waren, blykt aan de weggevlugten of weggejaagde Heeren Profesſoren, *van Hamelsveld*, *van der Mark*, *Manger* en verſcheide anderen, en *Franeker* wierden door Frieslands Staten als

Zo ging 't op hoge, en zo omtrend op lag're Scholen,
Daar word de Jeugd expres den Meester aanbevolen,
Om ze op te leiden, niet in alle Eer en Deugd,
Dat 's ouwerwets, neen maar als Vaderlandſche Jeugd,
Als Kinderen die voor de Vryheid zyn geboren, (*k*)
In wien men de ed'le drift tot Vryheid aan moest ſporen,
't Aloude Schoolboek van der Franſe Tiranny,
Moet op *Cappellens* Raad met and'ren aan een zy, (*l*)
De Catechismus valt te moeilyk om te leren,
Men mag 't geheugen van de jonkheid niet forceren,

Maar

als Curatoren der Academie, vier Proffesſoren te gelyk afgezet, om dat zy zig te ſterk voor de Nieuwe Staatsgezinde party gedistingueerd hadden.

(*k*) Daar het even eens was, als of Ziel en Zaligheid afhing van het mooy exerceren, was ook de groote zorg der Vaderlandſchen Vaderen, om hunne kinderen van jongs af daar in te doen onderwyzen, het was thans een bizonder Artikel in de Conditien der Kost-Scholen, dat, op dezelve een Exercitie Meester gehouden wierd, om de Jeugd in de Wapenhandel te onderwyzen,

(*l*) Daar *Vrankryk* in de Engelſche Oorlog, en in de verſchillen met *Keizer Joſeph*, de Republicq zeer flattant behandeld had, en door de jongſte alliantie onze Bondgenoot geworden was, wilden zy, die tot hun ſpreuk houden, *liever Frans als Prins*, in het geheel niet dulden, dat 'er iets ten nadelen van de Franſche Natie in Nederland geſprooken wierd, hierom wierd het zo oude als bekende Schoolboek der Franſe Tiranny, onder allerhande Termen veragtelyk gemaakt, en zelf op propoſitie van *Capelle* in verſcheide *Districten* verboden, en de Engelſche Tiranny in deszelfs plaats aangeprezen, een ander geagt leesboek voor Kinderen, onder de tytel Korte Schets der Nederlandſche Historien, zynde een beknopt uittrekzel uit *Bloemherts* geſchiedenis der Nederlanders, wierd door een fransgezinde hand verbasterd en bedurven, en zo de Kinderen in de hand geſtopt, op dat de oude roem en deugden der Oranje Vorsten voor haar zoude verborgen blyven,

Maar moet daar komt het tog voornaamentlyk op aan,
Zorg dragen dat zy de Exercitie wel verſtaan,
Dit Hoofd-Artikel word bezonderst aangeprezen,
Dit word de Jeugd ook in de Kerken onderwezen,
't Genoodſchap Batoos-Kroost leerd in de Wale Kerk,
Pro patria kwam in de Nieuwe tot dat werk, (*m*)
Vermits de Kerken nu ook Dril-Collegies waren,
En dat voor Kinderen van tien tot Sestien Jaren,
Dat Batoos basterd Kroost vol waan van heldenmoed,
Liep mee met Troetels en met Pluimen op de hoed,
Die vroeg bedurven Jeugd reeds ryk in Apekuren,
Ging ook als de and'ren op het Veld van *Maltha* vuren,
Door *Donatricies* was aan hun, en Trom en Vaan,
En Granadiers Muts, en zo voorts prezent gedaan,
Nu wierd hun wyders een Medaille opgedragen, (*n*)

Voor

(*m*) Zo lees ik in het gedenkboek voor *Amſterdam*, pag: 112. daar men teffens zien kan, met welke driftige vaerzen en kostbare geſchenken van Vaandels, Granadiers Mutſen, enz. De jonge Gekjes door de oude wierden aangevuurd en opgewonden, een dezer klyne Oproermakertjes overleden zynde, wierd met Militaire Honneurs begraven, en van zyn Huis op de Buitenkant door groote en klyne Snaphaandragers na de Zuider Kerk gebragt, onder een groote toevloed van Aanſchouwers.

(*n*) Dit geſchieden op den 23ſte Juny 1787, wanneer *Pro Patrias* Kinderen voor de tweedemaal afvuurden, op het Genootſchaps Exercitie Veld, buiten de Leidſche Poort.

Gruwelyk boos, en by uitnemendheid arglistig, waren de Oogmerken der Landbedervers, in het geven dezer Medailles, niet minder op het oog

Voor hun tot eeuwiger gedagtenis geſlagen,
Dit Helden Gruis dat met den Titul van Cadet,
Mee had geasſiſteerd by menig Burgerpret, (o)
Mee opgetrokken, mee gevuurd gelyk hun Vaad'ren,
En 't Vaderlandſche bloed, vloeid ſtromend hun door de Aad'ren,
Maar voor de kind'ren van een mind'ren Claſſe en ſtand,
Neemt list en boosheid and're midd'len by der hand,
Zy drukken Boekjes die zy gratis om doen delen, (p)
Waar in de Jeugd in plaats van koot en knikkerſpelen,
De Wapenhandel op het ſchoonst wierd voorgepraat,

Dit

oog hebbende, dan om door deze weg, die perzoonen, ja derzelver Familien, door dit blyvend gedenkteken van hun zogenaamde Patriottismus, tot altoosdurende Vyanden van het dierbaar *Oranje-Huis* te maken.

(o) Het was zederd de laatſte drie vier Jaaren de gewoonten geworden om by de Burger-Compagnien eenige Cadetten te hebben, die by alle plegtige gelegenheden mede adſiſteerden, Marcheerden, Manœvreerden en Vuurden, en daar men na orders of gebruiken vroeg, waren 'er zelf die deze Kinderen mee de gewone posten lieten betrekken, daar waren 'er die deze Cadetten, niet alleen uit hun eige wyken, maar ook uit alle oorden van de Stad hadden, zo dat men zelf verſchyde Gelederen by een Burger Compagnie vond.

(p) Tot dit kunsje gebruikten zy de Boekverkoper *Dirk Schuurman*, op het Rokkin, die in 1786 op Kermis Dingsdags, 's Morgens om 11 uuren na voorgaande Advertentie, dat werk met alle plegtigheid verrigten, honderde van Jongens kwamen op dat uur voor zyn deur, aan welke hy elk een exemplaar om niet prezent deed, die wat asſurant waren, kwamen verſchyde maal weerom, die haar boekjes dan voor een duit of een oortje weer aan andere verkogten, deeze boekjes behelsde een plan en eenige Artykelen, om de Straatjongens te beſchaven, en in een menigte klyne Exercitie Genoodſchappen te hervormen, dat in het eerst vry wel ſcheen te gelukken, maar met 'er haast op Katjesſpel begon uit te lopen, wyl het te vrezen wierd, dat deze klyne helden malkander met hun Geweer zoude doodgeſlagen hebben, waarom deze Vaderlandſche yver willens of onwillens moest belet worden.

Dit lukten ook, men vond in 't kort geen Wyk of Straat,
Of overal zag men de Jongens exerceeren,
Zy wierden mild voorzien met klyne Schietgeweeren,
Met Granadiers Muts, met Patroontas, Fluit en Trom,
Met Wagt Lantarens, Compagnies Kas en kortom,
Met al wat wind, wat Waan, wat cier en zwier kon maken;
Zo deed men 't jonge Volk in Wapenliefde blaken,
Wat wonder dat hun hart al mee na *Utrecht* trekt,
Maar 't geen den Patriot bezonder de aandagt wekt,
Is Stads Militie een ses honderd tal Soldaten, (q)
Dat was ten vetten brok om ongemoeid te laten,
't Was uitgeleezen Volk, de Wapenen gewend,
En Volk dat in de grond de Exercitie kend,
Men zond een deel van hun om op 't Cordon te passen, (r)

Na

(q) In *Amsterdam* werden zederd langen tyd twee Compagnien Militairen onderhouden tot Stads dienst, elk Compagnie bestaande uit 300 Man, dit Volk uitnemend gedresseerd onder hunne brave Capiteinen *Thierry* en *Ruisch*, liepen de Patriotten sterk in het oog, gaarne hadden zy zo veel krasy Volk tot hun dienst gehad, maar daar hunne Chefs weldenkende getrouwe Mannen waren, was daar zo ligt geen kans toe, ook weten zy wel dat veelen van de Soldaten, zo wel als hunne Officieren, Prinsgezinde waren, dat was nog onlangs gebleken, doe zy op den 13de Mei 1787. op de Kadyk een Soldaat doodsloegen, om dat hy Oranje Boven riep.

(r) Na dat op den 14de Juny des avonds, aan Gecommitteerde Raden in 's *Hage*, patent verzogt en verleend was, voor eenige *Amsterdamse Stads Soldaten*, was men al des anderen daags gereed, om dezelve te doen uitmarcheeren, 100 Man met hunne Officieren trokken dien

dag

Na den *Uithoorn*, dan dit was ſlegts den Moor gewaſen;
Die deſerteeren wouw met eenig overleg,
Kwam deze kant niet heen, maar wiſt wel and'ren weg,
Er kwamen daag'lyks Deſerteurs met heele hopen,
In 't Campement die van 't Cordon zyn weggelopen, (s)
Maar die Hiſtorie van 't bewaken van 't Cordon,
Was louter zotterny, die men alleen begon,
Om zo al meer en meer beweging te verwekken,
En 't Volk te wennen, op Commando uit te trekken,
Op dat men ze alle met een zeker zoort van liſt,
Na *Utrecht* voeren als de zamelplaats der twiſt,
De ſterken ſteun, de Stad waar op zy zig verlaten,
Vier honderd veertig Man van onze Stads Soldaten,

Wier-

dag na *Thamen* aan den *Uithoorn*, zo men voorgaf om het dezerteeren van de Staten Troupen uit het *Hollands Cordon* te beletten, ſchoon wy na den aard der Liefde, van ver de meeſten wel geloven durven, dat zy die veel liever hielpen bevorderen, althans.

(s). De Militairen zogten en vonden wel weg om uit het Cordon uit te komen, en in het *Geldersch Campement* te geraaken, den eenen met wat meerder, den ander met wat minder perykel kwamen zy den een voor en den ander na in het Leger by *Amersfoort* by een, dagelyks kwamen gehele Corpſen uit *Oudewater*, *Wiriker Schans*, *Gorcum*, *Geertruidenberg*, *Vianen*, *Nieuwerſluis*, *Muiden* en overal van daan in het Camp de brave Luitenant *Henry Balneavis*, kwam den 14de Juny met meer dan 600 Man van de Regimenten *Stuart* en *Grenier*, met ſlaande Trom en vliegend Vaandel aan, die dagelyks door anderen uit de Regimenten *Suljart*, *Dundas*, *Hardenbroek*, enz. gevolgd wierden, het geen de Patriotten niet wynig in verlegendheid bragt.

Wierde in de *Mytersſtad* als Guarniſoen geſtuurd, (*t*)
Die met het Volk dat als Waardgelders was gehuurd,
En met de Vry-Corriste, en met de Burgerſcharen,
Alleen uit *Amſterdam* twee duizend koppen waren, (*u*)
Hier voegd elk Stad, elk Dorp, elk buurt het zyne by,
Zo dat het zamen al een merk'lyk aantal zy,
Maar zag men ooit op Aarde een bende bonte Kraaijen,
Van allerhande couleur die door elkander zwaaijen,
't Was zeker op de *Neude*, op de Parade, daar,

Wel

(*t*) Doe eindelyk het geweld de overhand nam, wierd na de wil van de Heeren *Thierry* en *Ruysch* niet meer gevraagd, en over de Stads Militie na willekeur gedisponeerd, op den 12de July 1787. wierden drie honderd man, en den volgende dag nog 140 na *Utrecht* in Guarniſoen geſtuurd, doe zag men (beſpottelyke vertoning) de zogenaamde Burgers de Poorten by Nagt en Dag bewaken, de Bruggen ophalen, de Waag der Soldaten Hoofdwagt betrekken, en daar op het bordes ſtaan ſchilderen, hoe wel dit mag 'er by gezegt worden, zy deden dat alles als Heren, doorgaans met lange pypen, het mogt dan zo gek ſtaan als het wilden.

(*u*) Hoe groot dit getal ook ſcheind, is het egter geenſins overdreven, als men rekend

Amſterdamſche Stads Militie . . .	440
Uitgetrokken Burgers . . .	600
Nieuwgeworve Waardgelders . . .	700
Van het Genoodſchap	150
Voor Officiers by als deze Corpſen . . .	50
Tambours, Pypers, enz.	20
dat is al	1960

Dan waren 'er nog *Amſterdamſche* Kanonniers, en een menigte geronſelde Jongens, die by de Corpſen *van Zalm*, *van den Burg*, *Starrenbach* in dienſt genomen waren, zo dat het getal der *Amſterdamſche Hulphenden* in *Utrecht* ver boven de 2000 Man beliep.

Wel vyftigerlei zoort van Auxiliaire waar, (v)
Elk op zyn wys vercierd in uniforme Kleren,
Met witte en zwarte en rode en gele en groene veren,
Panasse, Pluimen en Cocardes veel in zoort,
Met Troetels, Epaulets, Galasſen en zo voort,
Denk hoe in deze Stad de brave lieden zugten, (w)
Te meer daar niemand uit dat Babel mogt ontvlugten;
En die in de aanvang uit dit Oproer nest ontkwam,
Moest horen dat men van zyn goed bezitting nam,
En dat zyn woning door geweld'naars overvallen,

Geem-

(v) Men gelooft dat op den gantſchen Aardbodem, nooit misſelyker vertoning gezien is, als de Parade te *Utrecht*, die dezelve gezien hadden, wisten 'er niet wel een beſchryving van te maken, den eene zyde het geleek wel een Regenboog van allerhande Couleuren, een ander zy het geleek een nest Bontekraaijen, Vogels van allerhande pluim, en meest al zo ongeſchikt bruaal dat 'er niets mee was uit te regten.

(w) Uit al het geen wy van *Utrecht* zeggen, zou men byna moeten denken, dat die gantſche Stad van een bedorve denkwys was, dit verſchild egter magtig veel, al wat 'er uitgevoerd wierd, geſchieden op naam van 1200 Notabele Burgers en Inwoonders der Stad, de goede nog veel in getal zynde, moesten zwygen en aanzien, in het begin van dat Jaar 1787, hadden zy een poging aangewend om zig by elkander te voegen, en zo wel als de andre in gezelſchap by een te komen, hier toe was het huis van *Paus Adriaan*, ſtaande op de oude gragt uitgekozen, en op den 12de February hadden zy daar hun eerſte byeenkomst, maar naauwlyks waren eenige goede lieden hier by een, of een hoop ongekogt Canaille kwam hun ontrusten, met ſtenen gooijen, de Glazen in ſmyten, waar op de gewapende Burgers na hun gewoonten, dat zelf gemaakte Oproer kwamen ſtillen, die de goede lieden uit het huis haalden, en na het Stadhuis bragten, quaſi om hun voor Geweld te bevryligen, terwyl zy verder voor het gemelde huis de Wagt hielden.

Geemploieerd wierd tot Barak en Paardenstallen,
Waar in men huishoud na zyn lust, en niets ontziet,
Verschonende noch huis, noch kostlyk huisraad niet; (x)
En die genoodzaakt zyn om in de Stad te blyven,
Zyn ooggetuigen van de gruwlykste bedryven,
En zotste kuren die ooit Mensch heeft bygewoond,
Zomwyl wierd in de Stad het groot alarm vertoond. (y)
Dan roerd de Trom alom, men hoord de klokken kleppen,
Men

(x) Gruwzaam wierd 'er geleeft met de Huizen en Goederen der uitgeweken Heren in *Utrecht*, doen de Staatsvergaderinge na *Amersfoort* verlegt wierden, waren de Heren Leden der Vergadering, anders te *Utrecht* wonende, ook genoodzaakt hun verblyf in *Amersfoort* te houden, wyl zommige hun op de infaamste wyze in gesprekken en geschriften uitmaakten voor de *Amersfoordsche Despoten*, Dwingelanden, Geweldenaars en zo meer, spraken anderen van de verbeurtverklaring hunner Goederen, en nog anderen maakten 'er een daadlyk gebruik van, hun Huizen wierden opgebroken, en tot berging van het Auxiliaire Canaille gebruikt, die 'er beestagtig in huis hielden, *Amsterdamsche Patriotten* die het gezien hadden, verhaalden ons met afgryzen, hoe de kostelykste Kamers door het Volk van *Zalm*, en ander gemeen goed mishandeld wierden, die 'er niet slegts op zyn Krygsmans, maar als Vyanden in huis hielden.

(y) Daar menig Burgerman tot groot verloop van zyn affaire hier in *Utrecht* lui en leeg heen liep, wyl 'er niets te doen was als Parade maken, en op de tour op Schildwagt staan, hoorden men al menigmaalen zeggen, wat doen wy hier? 't was beter dat wy thuis waren, en dergelyke meer, om zulke meeninge voor te komen, bedagt men een middel om het Volk bezig te houden, hier in bestaanden, om nu en dan eens loos alarm te spelen, daar kost men weer een 8 of 14 dagen mee toe, dat het Volk wat te verwagten, te overleggen en te redeneeren had, terwyl men de onkundige Windsbörmers teffens in het gevoelen bragt, dat zy al goute Tovenaars waren om een belegerde Stad te verdedigen.

Men ziet aan allen oord, het Volk ter wapen reppen,
En ogenblikk'lyk volgd het buld'ren van 't Kanon,
Men wekt een ſchrik als of den aanval nu begon,
Om hun die zulk Rumoer zelf by den naam niet kennen,
Allengs te harden en aan de Oorlogsramp te wenben,
Dit ging nog verder, wyl 'er toch geen Vyand kwam,
En 'sPrinſen Leger op de Stad niets onderman,
Neemt men heldhaftig het beſluit in een dier dagen,
Om op de Bomen van de Bilt een kans te wagen, (z)
Een vry aanzienlyk Corps komt hier toe op de been,
En trekt vol moeds omtrend den Avondſtond by een,
Gereſolveerd, om te overwinnen of te ſterven,
En dus onſterflyke Eer en Glorie te verwerven,
Met duizend eden en met vloeken zonder end,
Grypt elk zyn Wapen, maakt zyn Krygsmans Testament,
Neemd razend affcheid van Familie, Vrouw en Kind'ren, (a)
Geen

(z) De Coursantemannen van die tyd noemden het zelf een hevige attacque, en *Wybo Fynje* zegt, dat omtrend 1500 Man met verſchyde zware ſtukken Geſchut, Houwitzers en Mortieren hier toe gebruikt wierden.

(a) Hartaandoenlyk was het affcheid, dat deze Waaghalzen van hun Vrienden en bekenden namen, teder kan men juist niet zeggen dat het was, want tegen een woord van liefde voor Vrouw en Kinderen, wa-

ren

Geen band des bloeds moet een Zoldaat in de Oorlog hind'ren,
Voorzien met grof Geſchut, en zulk een vaste beſluit,
Trekt doe het donker was dien hoop de *Biltpoort* uit, (b)
Regt toe regt aan, en pas een half Uur ver gekomen,
Begind de grote Attacque op al de Biltſche Bomen,
Gantsch *Utrecht* trild en beeft door 't vreesſelyk geſchiet,
En nog ontvald de moed aan deze helden niet,
Maar wyl de Bomen nog de Huizen niet gaan lopen,
Is 't vrugteloos dat men voor hun Pardon zouw hopen,
De manne ſchieten toe, op al wat voor hun ſtaat,

Schoon

ren 'er ten minſten een douzyn vloeken, in tegen de Prins en Gelderſche Ariſtocraten, geen wonder want het onverzettelyk voornemen was te winnen of te ſterven, en by Houwer en Snaphaan, en al wat hun dierbaar was, wierd bezworen nooit anders dan in zegenpraal weerom te keeren, by welke moedige Rezolutie zy ten minſten drie uuren volhardden.

(b) Deze plegtige uittogt of uitval geſchieden op Vrydag den 31ſte Auguſtus 1787, onder aanvoering van hun twee dappere Commandanten *d'Averhoult* en *van der Burgh*, twee dagen te voren had men iets dergelyks ondernomen, maar dat was vrugteloos afgelopen, thans zou men dit verbeteren, en abzoluut verwinnen of ſneuvelen, vol moed trokken zy de Biltweg op tot aan de Oostbroekſe Laan, daar ſchyden zig *d'Averhoult*, en trok een end weg de Laan in, en *van der Burg* ging met de zyne regt uit, tot aan de weg na *Bunnik*, hier begon de hevigſte Cannonnade, die de Patriotten ooit hebben bygewoond, onophoudelyk vuurden zy, uit 24 Ponders en ander geſchut, de ſtryd duurden drie uuren agter een, en wyl 'er toe nog geen Mensch op kwam om zig te verweren keerden zy met grote Triumph weer na de Stad, en wierden daar met blydſchap ontfangen, zy hadden niet eene Dode zelf niet een Gekwetſte bekomen, en hoe veel van de Vyanden geſneuveld of geblesſeerd waren wisten zy niet, maar wel dat de Huizen en Gebouwen aan de *Biltſche Weg* veel geleden hadden, dat NB. hun eige Territoir was.

Schoon zomtyds pr. abuis, de Kogel zylings gaat;
Zy raken altyd wat, om 't even wat zy raken,
Wanneer zy maar boha en Gasconade maken,
Dit Kannonneere duurd drie uuren agter een,
Zo driftig was men met de Biltboom handgemeen,
Dat men in *Amſterdam* 't Geſchut had kunnen horen, (c)
Dog wierd by die attacq geen enkel man verloren,
Maar van de Bomen was 'er menig een gekwetst,
Voor Middernagt trok men te rug na *Utrechts Veſt*,
Als Overwinnaars die met hartelyk verlangen,
Door Medeburg'ren wierde in zegenpraal ontfangen,
Terwyl men 's andren daags den uitſlag van dien ſlag,
Zelf met verwondering en groot genoegen zag,
Intuſſchen zag men in die dagen iets gebeuren,
Waarom den Patriot zyn reuzel dagt te ſcheuren,
Te *Wyk by Duurſtee* klyne en mingeachte Stad, (d)

Maar

(c) Velen hadden in *Amſterdam* het ſchieten gehoord, en meenden niet anders dan dat 'er een attacque op *Utrecht* had plaats gehad, met groot verlangen wierd in de Morgenſtond de *Utrechtſe Schuit* te gemoet gezien, maar die wist 'er niets af, en doe men op de Middag nader tyding kreeg, liep het al op gekheid uit.

(d) *Wyk by Duurſteede* een klyne Stad, behorende tot de Provintie *Utrecht*, was al vroeg by uitnemendheid oproerig geweest, hier toe had niet weinig geholpen dat de Meniste Dominé *F. A. van der Kemp*, de Inwoonders dier Stad gedurig op ſtookten, die hoewel Predikant te *Leiden* zynden, zo hier als te *Heusden* een brutale rol ſpeelden, en door allerley

 ver-

Maar daar 't gewoel ſints lang een vasten zetel had,
't Oproerig *Wyk*, daar men gerechte Lands Placaten,
Het eerst gewygerd had hun vryen loop te laten,
De Publicatie was daar feitelyk belet, (*e*)
De *Pander Valburg* (*f*) in gevangenis gezet,
Al vroeg had men in *Wyk* de Ovrigheid verbannen, (*g*)
Al vroeg tot Rebellie (*h*) en muitzugt t' zaamgeſpannen,
Daar had men niet alleen een Vry-Corps opgeregt,
Maar nog een Corps van groene Jagers aangelegt, (*i*)

Hun

verlydende redenen, Vertogen Memorien enz. die Steden opzetten om hun eige Stedelyke Regeeringe af en aan te ſtellen.

(*e*) De Staten des Lands van *Utrecht*, doe nog in *Utrecht* vergaderd hadden op den 17de April des Jaars 1786, een publicatie afgezonden na *Wyk*, en dezelve aldaar laten afkondigen en aanplakken als na gewoonten, maar de *Wykenaars* deden een tegen *Publicatie*, en wygerden aan het Staatsbevel te gehoorzamen, terwyl

(*f*) De Pander *Johannes Valburg*, die van Ed: Mogende gelast wyz, de voorgemelde Hofs Publicatie alhier te publiceeren en te affigeeren in de gevangenis gezet wierd, daar hy agt Maanden gevangen heeft gezeeten, en niet dan na het betaalen van 600 Guldens op den 28ſte February 1787 is ontſlagen geworden, zynde hy tevens gecondemneerd om levens lang nimmer weder in de Stad *Wyk* of deszelfs Jurisdictie te mogen komen, op poene van aan den Lyve te zullen geſtraft worden.

(*g*) Al op den 14de Maart 1786 had men daar zes Raaden en Vroedſchappen fytelyk geremoveerd, en zulke ſpulletjes meermalen na believen herhaald.

(*h*) Dit toonden de *Wykenaars* doe zy de Luthersche Predikant *Berg*, om zyn oproerigheid uit *Deutichem* gebannen, met groten lof tot Burger van hun Stad aannamen.

(*i*) Dit Corps, dat als men in aanmerking nam, dat het Burgers waren, een hoop Hansworsten geleek, was van het hooft tot de voeten in het groen gekleed, en hadden daar en boven een verſchrikkelyk bos groene

Pluı-

Hun ſpreuk was dood of vry (*k*) denk of zy ook vertrouwden;
Om tot den laatſten man ſtandvastig vol te houden,
Hierom wierd *Wyk* alom het moedig *Wyk* genoemd,
En op de dapperheid der *Wykenaars* geroemd, (*l*)
De Vorst in ſtaat om verd're moedwil te beletten;
Zond eenig Volk daar heen (*m*) en lieten *Wyk* bezetten;
Die kwamen voor de Poort, en trokken in de Stad,
Des morgens vroeg eer men gedagten daar op had,
Er wierd geen enk'le ſchoot gedaan om hun te keeren;

Nu

Pluimen op hun hoofd, met welke Cieragien zy van Stad tot Stad liepen zwieren en braveren; het welk ook de grootſte daden zyn, die dezen Helden verrigt hebben.

(*k*) Een gantſche Bladzyde zoude wy kunnen vullen, met al de fraaije ſpreuken, waar mede de doenmalige Genoodſchappen, Societen en Vry-Co pſen pronkten, egter vond men geen frappanter dan die van Wyk *Dood of Vry*, waarom wy dezelve in de Dagpapieren van die tyd dagelyks lezen konden, een ſpreuk evenwel, waar aan die Hatdſchreeuwers wynig beantwoord hebben, gelyk uit het Vervolg blyken zal.

(*l*) Het was eveneens als of zy, om dat zy zulk een uitmuntende Sinſpreuk voerden, ook zulke dapp're Mannen waren, de Helden van Wyk, en de gerezolveerde Wykenaars, waren hun Tituls in de Patriotſche Schriften, daar de bevinding geleerd heeft, dat de Kleren de Man niet maken, wyl zy in der daad grote Zuipers maar klyne Vegters waren.

(*m*) Op den 6de July des Jaars 1787 des morgens zeer vroeg, zond zyn Doorluchtige Hoogheid, den Generaal *Sprengler*. met eenige Ruitery en Voetvolk, met patent van hun Captein Generaal en Attaches van de Staten van *Utrecht*, na de Stad *Wyk by Duurſtede*, de Generaal de Stad genaderd zynde, zond een Bode voor uit, om de vrye intogt te vragen, gevende hun een quartier uur tyd van beraad, de Raad van Dood of Vry hier op terſtond vergaderd zynde, beſloot men met genoegzaam algemeene ſtemmen, de Soldaten te laten inkomen, alleen met beding dat de Burgery aan Lyf of Goed geen Leed geſchieden zouw.

Dat heet eerst dood of vry, dat 's roem van defendeeren, (n)
Nu was de rust dier Stad wel dra herſteld, want doe
Vlugte al den Oproerhoop uit *Wyk* na *Utrecht* toe,
Den Vaderland'ren ging dit nadeel aan de zinnen, (o)
Zy ſchreeuwden luidkeels uit; wy moeten *Wyk* herwinnen,
't Zal met dien Sleutel van de *Vaart* zo ligt niet gaan,
Denk egter niet dat ooit een poging is gedaan,
Tot wederwinning of tot ſteun der *Wykenaaren*,
Men had genoeg te doen om *Utrecht* te bewaren,
Want *Utrecht* was en bleef het middelpunt der twist,
Daar 't lot der Patriot zo 't ſcheen moest zyn beſlist,

Maar

(n) *Sprengler* voor de Poort genaderd zynde, vertoonden aan de zogenaamde Commandant der Stad, de Heer *de Nys* zyn patenten, en trok daar op zonder ſlag of ſtoot de Stad in, terſtond was alles in order, drie van de grootſte Belhamels, *de Nys*, *la Faille*, en Domine *van der Kemp*, wierden in het Huis van *la Faille* in bewaring gebragt, *Schilge*, *Probsting*, *en van Kesteren* namen de vlugt na *Utrecht*, werwaards zy door andere Oproermakers gevolgd wierden, in de Stad was alles vol vreugde, de vorige Regering wierd herſteld; de vlagge wierden uitgeſtoken, Eerebogen opgeregt, yder droeg Oranje, en 't was verſcheide dagen agter een, in Wyk, of 't openbare Kermis was, zo groot was de Blydſchap der goede Ingezetenen, dat zy uit het Juk der Geweldenaars verlost waren.

(o) Zo dra de tyding van het gebeurde te *Wyk* in *Utrecht* gehoord wierd, deed men uit weerwraak aan al de Familien der uitgeweken Heren, Huis-Arrest aanzeggen, Schildwagten voor hun Huizen zetten, en aan alle Poorten order ſtellen, op dat niemand van hun zoude kunnen ontvlugten, in het algemeen was het Gemor onder de Patrioten over dit verlies magtig groot, maar het lag 'er toe.

Maar daar ik U tot roem der Patriotſe helden,
Nog nooit een ſtaaltje van hun dapperheid kon melden, (p)
Als vlugten loos alarm en biltſe Boomenſtryd,
Nu zal ik proeven van heldhafte dapperheid,
'k Zal overwinningen en grootſche zegenpraalen,
Ik zal baldadige Victorien verhaalen; (q)
Gy die zoo gaarne van berugte daden hoord,
Wen u den Krygs-Claroen meer dan 't Muziek bekoord,
Leend Ooren Neêrlands Volk, ja luister Vreemdelingen,
'k zal van de *Vaart*, 'k zal van de weg na *Haastrecht* zingen,
'k Zal de *Bataille*, zo berugt zoo glorieryk,
Door 't Vaderlandſche Volk bevogten op *Seestdyk*,

Aan

(p) Het is wel zeker en kan door de heetſte partyzugt niet tegengeſproken worden, dat de Patriotten regte Bloodaards en Lafaards waren, en dat zy in al hun gewoel niet eene daad van dapperheid en heldenmoed verrigt hebben, als zy al iets ondernemen zouden, maakten zy altyd dat zy agt of tien tegen een waren, en kwamen 'er de meesten tyd nog bedroeft af, het geen aan kundigen egter wynig verwondering baarden, daar de gantſche boel maar een opgeraapten hoop was, zonder kunde, zonder ontzag en zonder ſubordinantie Kooplieden, Winkeliers en Regtgeleerden, ja Predicanten waren hunne commanderende Officiers, die in de Keuken kryg tegen Hoenders en Capoenen veel beter afgeregt waren, dan in het vegten tegen gedresſeerde Soldaten.

(q) Victorien, mits dat men dat woord, in een Patriottiſchen zin uitleggen, dat is te zeggen, averechts verkeerd verſta, want dit is een waarheid die elk bekend is, dat de arme Vaderlanders als zy al eens iets ondernamen, bedroeft ten haring voeren, en doorgaans met onverrigte zaken, en bebloede Koppen thuis kwamen.

Aan de *Ommerſchanſen* meer beroemde wanbedryven, (r)
Der Patriotten op 't naauwkeurigst U beſchryven,
De zuiv're waarheid die haar volg'ren nooit verlaat,
Wyst my het ſpoor waar langs myn Zangnimph zeker gaat,
Om aan 't gewapend Volk en Vry-Corps te beletten,
Dat zy hun posten wyd van *Utrechts* Muuren zetten, (s)
Wierd een Detachement gezonden na de *Vaart*,
Op dat dien oord voor fyt'lyke aanval wierd bewaard,
Dit volk was moede en mat, hier 's avonds aangekomen,
En had nog naauw quartier veel minder post genomen, (t)
De Manſchap was in de eerſte en drukke omſtandigheid,
Door

(r) Daar hun oogmerk niet minder was, dan om 's Lands Regering en Conſtitutie om te keren, kost al wat daar toe ſtrekten niet anders dan wanbedryf en Godloosheid wezen, en gelyk hun doelwit boos was, zo waren ook de middelen die zy gebruikten, wyl het meest al op overheerſching, Moord en Plundering neerkwam.

(s) In de Voorzomer des Jaars 1787, hadden de Patriotten in *Utrecht* het Terreim ruim, vermits het *Camp* een wyden weg van de Stad af lag, maar om de omleggende Dorpen te beter te dekken, breiden het Veld-Leger (dat ook geduurig ſterker wierd) zig langs hoe nader na de Stad uit, nu wierd een gedeelten van het Regiment *van Efferen* na *Jutphaas* (een Dorp ſlegts een klyn Uur van *Utrecht* gelegen) gezonden om daar en aan de *Vaart* (een buurt anders genaamd *Vreeswyk*) post te houden, waar in zy door een Bende uit *Utrecht* vyandelyk gekeerd wierden.

(t) Het was op den 9de Mei 1787, doe dit Volk, tegen den avond zeer vermoeid aldaar was aangekomen, die van *Utrecht* hier kundſchap van gekregen hebbende, zonden een Bode na *Vreeswyk* met bevel die Manſchappen niet in te nemen, nog aan het patent van de *Amersfoordſche* Heeren te voldoen, dit maakten grote verwarring, zo dat die Troupen met den avond merkelyk verſtrooid waren, en wynig in ſtaat om op het oogenblik een Vyand af te wagten.

Door Bosch en Veld, en by den Boer in 't rond verſpreid,
Hun Wapens waaren zelf gedeelt'lyk na gevaaren,
Zoo dat zy onbekwaam tot zelf verweering waaren,
Dit word wel dra den Raad van *Utrecht* aangezegt,
En *d'Averhoult* (*u*) op zulk een werkje afgeregt,
Beſluit terſtond om die onweerb're te overvallen,
Met drie vier honderd Man trekt hy uit Utrechts wallen,
Die vol van Heldenmoed in 't donker van den nagt,
Vermoedende dat den Soldaat geen Vyand wagt,
En in den ſtand waar in zy op dit Uur verkeeren,
Nog niet bekwaam is om een aanval af te weeren,
Dus vry van tegenſtand, en zeker van den Buit,
Gaan ze inderdaad niet dan op moord en roven uit, (*u*)

't Ver-

(*u*) *J. A. d'Averhoult*, by uitſtek bekend in de *Utrechtſe Oproeren*, deze was Opper-Commandant van dit Detachement, dat ten getalen van drie a vier honderd Man tegen den Avond uit *Utrechs* trok, *C. G. Viſcher*, broeder van de Neude Raad *Viſcher*, was zyn Capteln-Luitenant, en geleide de Compagnie Turkyen, de Heer *van Goens* was Commandant van de Artillery, en voerden drie ſtukken Geſchut met zig, waar mede zy al langzaam voort 's Nagts ten half tien of tien uuren, aan de Vaart aankwamen.

(*v*) Schoon 't donker was, merkten zy egter (hoe wel wat laat) dat zy hun Vyand genaderd waren, doe zy hun Commando reeds hooren konde, en de Scherpſchutters die voor uit gingen om te recognosceren, hun toe riepen, daar is de Vyand, hier op opende zy hun front, ſpanden de Paarden die nog voor het Canon waren af, en maakten zig gereed tot een Bataille, maar wyl zy nog met die toebereidzelen bezig waren, kwam een Charge uit klein geweer, die daadlyk door een tweede gevolgt wierd, welke byde voor den Militair van een gewenscht ſucces waren,

't Vermoeide Krygsvolk had zig deels ter rust begeven,
En 't nog gewapend deel wierd op de vlugt gedreeven,
Den Officier zoo dra hy van hun Aankomst wist,
Spaart zyn Soldaten door een braven Krygsmans list,
Toen *d'Averhoult* des Nagts ten tien Uure aan kwam trekken,
Deed hy om 't onréé Volk in hunne vlugt te dekken,
Door wynig manſchap met behendig overleg,
Post vatten langs een Boschje, om uit den hollen weg, (w)
De aanvallers juist van pas, eer 't iemand dagt te ontmoeten,
En met een Hagelbui uit klyn Geweer te groeten,
Dit werk te wonder want met de eerſte en twede ſchoot,
Bleef Captein *Viſſcher*, *van der Vlerk* en *Schuppen* dood (x)
En hier door wierd aan den Soldaat de tyd gegeven,

Met

(w) De Commanderende Officier had zeer voorzigtig, eenig Volk in een Embucade gelegd, hier wagten hy zyn beſpringers af, tot zy na genoeg, en regt voor hem waren, die hy een juist tydig vuur deed geven, zig agter het grient verborg, zyn Vyand in Confuſie bragt, en aan zyn Volk gelegendheid gaf, om met behulp der duisterheid elk zo goed hy kon zig weg te maken.

(x) Het juist beſtierde Vuur der hinderlaag maakten een genoegzame verwarring onder de aanvallers, drie worden ons met namen genoemd, die aan het front dood bleven, namentlyk de Schutter Captein *C. G. Viſſcher*, de Kanonnier en Kleremaker *R. van der Vlerk*, en onen *Schuppen*, verſchyden, zy zeggen elf wierden gekwetst, althans een van die Gekwetſten, die op een Ladder in de Stad wierd gedragen, was *Jacobus Eiſelenberg*, de Zoon van de Stads Omroeper, een held van nog geen 12 Jaar oud, die doe hy zo gewond in de Stad wierd gebragt, het Volk toorlep, ik ben nog een Patriot.

Met hulp der duisternis te zorgen voor zyn leeven,
Nu viel den woesten hoop als jonge Leeuwen aan, (y)
Maar merkten ras dat hun de Vogel was ontgaan,
En zy vrugt'loos op de Militaire schieten,
Wyl die van hunne kant dit onbeantwoord lieten,
Dit was een zeeker blyk dat in de donkerheid,
Het Volk ontvlugt was of in hinderlaag geleid,
En daar zy in den Nagt die hinderlaagen vreezen.
Begreepenze in *Jutphaas* zouw 't wel zoo veilig weezen,
Zy trekken derwaarts tot den naasten morgenstond,
Hun meer berigt omtrend den Staat van *Vreeswyk* zond
Intusschen was uit Stad nog nieuw Secours gekomen, (z)

En

(y) Door de directie van d' *Averhault*, de Confusie eenigzints bedaard zynde, begonnen de Burgermannen te schieten, en wyl hun Schut niet beantwoord wierd, schoten zy dat het daverde, en namen 'er eens regt hun wil van, zy bekenden zelf dat als zy maar regt uit geschoten hadden, en de vyand 'er voor gestaan had, zy dan een yselyke slagting onder hun zouden aangeregt hebben, maar dat was mis, zy getuigen zelf dat zy een Doden en een Gekwesten gevonden hebben.

(z) Toen de onverwagte Charges der Militairen, zulk een gantsche Party, heel en half dood, in een ogenblik deed nedervallen, waren 'er verschyde die in dat gekscheren geen zin hadden, maar gingen loopen wat zy lopen konden, om maar thuis te komen, daar zy juist geen voordelige tydingen bragten, onder deze Hartlopers waren ook twee Kanonniers die by het derde stuk Geschut hoorden, deze gingen liever vertellen dat *van der Vlerk* al dood was, dan dat een ander het van hun zou zeggen, intusschen geraakten in *Utrecht* alles in alarm, 's Nagts omstreeks 12 Uuren, wierden nog 100 Man ter versterking afgezonden, onder het

En den Soldaat hier van de *Vaart* de vlugt genomen;
Met agterlating van Bagagie en Geweer,
Dit gaf den Burger moed, want nimmer nimmermeer,
Was ſchooner kans om zonder ſlaagen buit te haalen,
Naauw drong Auroor nog door den dik bewolkte Zaalen,
Of alles is gereed en vaardig tot den togt,
Naar 't bloedig Slagveld daar men 's Nagts te vooren vogt;
Dat is te zeggen was gekomen om te vegten,
Schoon moed nog Schietgeweer hier niet veel uit konregten;
Wyl *Eff'rens* Volk zoo draa 't hun oogmerk had verſtaan,
Niet zorgenoeg was om zig dood te laten ſlaan,
Zy lieten eene Dode en enkele Gekwetſten,
Geweer, Bagagie, Kas en Pak en Zak ten besten,
Te vreeden dat men in den nood het lyf behiel,
Schoon al hun rykdom in der Roov'ren handen viel,
Die daar zy heel den Nagt vol ongerustheid waakten,
Nu met den morgen van den buit zig meester maakten;
Zoo draa de goude Zon het Aardryk heeft verligt,
Straald hun den ryken roof al glinstrende in 't gezigt;
Hier vind men langs den weg Geweeren weg geſmeeten,

Door

gelyden van eenen *de Koning*, terwyl al de Compagnien op hun loopplaatzen ſtonden, en toen men hoorden dat het gevaar over was, van tyd tot tyd in verſcheide Corpſen met Kanonnen by zig den hoop volgden, om deel in de overwinning te hebben.

Door hun die in den nood geen ander middel weeten,
Om zig te redden uit den ſchielyke overval,
Daar leggen Port de Epeës en Zabels zonder tal,
Ginds ſtaat het Paard eens Commandants nog aangebonden,
Ook werd in Huis en Schuur een menigte gevonden,
Van Ranſels, Mutſe, Hoede en wat den Krygsman draagd,
Maar dat den Marodeurs het aldermeest behaagd,
En dat op 't zien hun hart met vrolykheid vervulden,
Dat was de Kas, men zegt met dertig duizend Gulden,
Nog Vaandels, Trommels en Spontons, en in een Woord,
Al wat 'er tot den dienst van 't Regiment behoord, (a)
Een party *Koffers daar de kled're* en 't goed in waaren,
Van de Officieren zynde in Schuiten na gevaaren,

Wier-

(a) Zie hier een Lyst van de geroofde Goederen, zo als men die voor egt heeft opgegeven, wy vertrouwen juist het zeggen en ſchryven der Patriotten in zulke zaken niet veel, en waren niet nieuwsgierig genoeg, om dat goed doe het in *Utrecht* te pronk hing te gaan bezien, op goed geloof dan van de beste berigten, beſtond de buit in

30 Koffers, waar in het goed van de Officieren was.
2 Bagagie Wagens.
200 Geweeren.
109 Hoeden.
6 Granadiers Mutſen.
70 Patroontaſſen.
11 Trommels.
4 Spontons.
2 Vaandels.
Verſcheide Sabels.
Eenige Port de Epees.
1 Paard van de Commanderende Officier.
De Krygskas met 30000 Guldens.

Wierde ook voor prys verklaard, en heel dien ryken vragt,
Al t'zamen in Triumph naar *Utrecht* heen gebragt, (*b*)
Daar 't Heldenleeger wierd in zegenpraal ontfangen,
En al 't geroofde goed, op 't Raadhuis opgehangen,
Dat menig vreemd'ling met vermaak beſchouwen kwam,
By duizende gaan uit ons volkryk *Amſterdam*,
En and're Steden om hun oogen te verzaden,
In het bewond'ren van zo grooten Burgerdaden,
De Schuiten zyn pakvol, die komen en die gaan,
Dit brengt het Schipperdom geen kleintje voordeel aan, (*c*)
Waar door de meesten ook aan 't Patriotten raakten,
Die om gewins wil mee dien aanhang ſterker maakten,
Groot was den ophef van dit Vaderlands geluk,
't Wierd uitgeſchreeuwd als een verheevendst heldenſtuk,

En

(*b*) Al wat zy vonden was prys, zy rekende dat zy het Slagveld behouden hadden, en derhalven al het agterlaten goed hun toekwam, zelf dat in de Schuiten was, ſchoon het op de Keper bezien, niet veel beter dan geſtolen en geplunderd goed was, dit wierd egter in Triumph opgehangen, en als een blyk van der Burgeren groote zegenpraal aan de Vreemdelingen vertoond.

(*c*) Magtig druk was het *Utrechts Veer* in die tyd, want al de *Amſterdamſche* Patriotten moesten die Utrechſe Miraculen gaan kyken, en hun Vrienden en Bekende daar gaan bezoeken, hoe wel die winst de Schippers naderhand zuur is opgebroken, by de omwenteling, doe in verſcheide Weken geen een Schuit varen mogt, zonderling was het, dat al wie by de Patriottery een duitje gewonnen hadden, het naderhand dubbeld verloren, men mogt met regt zeggen, daar was geen zegen by.

En Captein *Visscher* die de Compagnie *Turkyen*,
Als Chef, en 't gantsche Corps als Adjudant zou lyen,
Maar welke dapp're held voor 't aangaan van den slag,
Gesneuveld was eer dat hy nog zyn Vyand zag,
Die wierd wyl hy zo trouw zyn leeven had gelaaten,
Met roem begraven na de wyze der Soldaaten,
Met Militaire Honneurs, (*d*) wyl zyn gedagtenis,
In menig Vaderlands gedigt vereeuwigt is,
Maar op *Soestdyk* is 't lang zo wel niet afgelopen,
Doe deze Bende een wynig later daar kwam stropen,
En meenden 't *Vorst'lyk Huis* te plund'ren in den Nagt, (*e*)

Zy

(*d*) Het zou te lang en te verdrietig vallen om een volledige beschryving te geven van de plegtige Militaire begraafenis, waar mee de doodgeschoten Burger-Capitein *C. G. Visscher* op den 15 Mei 1787, in de *Bilthkerk* wierd ter Aarden besteld, wy zullen 'er alleen van zeggen, dat allerhande slag van Oorlogsvolk en Oorlogstuig den trein verzelden, Gequalificeerdens en Gecommitteerdens, met hopen Officieren en Schutters en Jagers met hele Compagnien, een Paard dat mank liep, Kanonnen en Kanonniers, Bombardiers, en Auxiliairen, Trommels en Vaandels, en een Wapenbord waar op stond:

Treur niet, ô Stichtenaar, maar volg dien heldenmoed,
De Vryheid is het waard, al kost zy burgerbloed.

T. van Hamelsveld.

Al den hoop was meest in uniform, maar zy die mee op de Expeditie waren uitgeweest, droegen Palmtakken op de hoeden, en met drie schoten, voor de Kerk, wierd het Lyk in het graf gezet.

De Kanonnier *van der Vlerk* wierd des anderen daags als een Soldaat op Stads kosten begraven, met een tinne plaat op zyn kist, waar op zyn naam en grote daden gegraveerd stonden.

(*e*) Het was op Donderdag den 26ste July 1787, doe dezen Plunder

Op

Zy hadden voor den buit hun Wagens meegebragt,
Maar laat ik om de zaak wat klaarder voor te ſtellen,
U die Gebeurtenis van gronde af aan vertellen,
't Oproerig Volk ging ſteeds met ſtoute ſtappen voort,
't Geroep wierd daag'lyks meer van Stad tot Stad gehoord;
Oranje moet van kant, hy heeft door zyn bedryven,
Zyn lyf en goed verbeurd' dit Vonnis onderſchryven,
De Vry-Corps opentlyk in hun Vergadering,
Zy zeggen rond indien het na hun wenſchen ging,
Moest men de Prins in 't Land niet enkel ſuſpenderen,
Maar daar en boven al zyn goed'ren confiſqueren, (f)
Zy wisten dat de Vorst onnoemelyke ſchat,
En heerlyk Land en Goed in elk Provincie had, (g)

Het

Oplogt geſchieden, en niet voor Maandag den 30ſte ditto, gaf 'er de Utrechtſe Courantier een verhaal van; 'er kon geen extra Courant op overſchieten, en 'er was zekerlyk wel wat tyd nodig, om zulk een hoop leugens by malkander te krygen, die hy zelf vier dagen later meest alle herroepen moest.

(f) Dit ſprookje hadden boven anderen de *Utrechtſe* gedurig in de mond, die kale Jakhalzen hadden by hun de hoel al verpatriot, en wenſchte nu wel op de vette brokken van anderen te teeren, trouwens hun listige Aanvoerders wisten wel, dat magere Luizen ſcherp byten, daarom reutelde zy gedurig van het confiſqueeren der goederen van de Prins, en van de uitgeweken Edelen, dat was honing om de Mond van deze klanten, daar zy gretig na likten.

(g) Dat het Huis van Oranje magtig ryk is, is bekend, men rekend het jaarlyks inkomen van den tegenwoordige Stadhouder *Willem de Vyfde*

op

Het viel hun hart, hem dien zy zonder reden haaten,
In 't vry bezit van al die kostbaarheid te laaten,
Zy ſchryven openbaar „ dat hy ſints langen tyd,
„ Die goed'ren heeft verbeurd door zyn meineedigheid,
„ En dat die Burgers die zyn Tiranny deed zugten,
„ Doe zy uit *Hattem* en uit *Elburg* moesten vlugten,
„ Met reden eiſchen dat men om gepleegd geweld,
„ Van *Vyfde Willem* uit zyn goed hun ſchaeloos ſtelt, (*h*)
Maar wyl men wat men deed zo verre niet kon komen,
Dat alles wat de Vorst bezat hem wierde ontnomen,
Nam *Utrechts Guarniſoen* het onvertzaagd beſluit,
Zy trekken na *Soestdyk*, zy gaan op roven uit, (*i*)

Den

op 1800, 000 Guldens, waar van hy ſlegts het kleinſte derdendeel, van zyn Charges in Nederland trekt, behalven de *Oranje-Zaal*, *het Loo*, *'s Huis op Soestdyk*, *'t Huis te Dieren* en anderen, bezit de *Oranje Vorst* een menigte Heerlykheden, Vorstendommen, en kostbare goederen, zo binnen als buiten de Zeven Provintien.

(*h*) Ha dat hadden zy wel gewild, al dat ryke inkomen van de Vorst, dat moesten zy voor hun en hun Cameraads gekreegen hebben, dan hadden zy eerst kunnen volhouwen, dan hadden zy gekannonneerd, maar dat hing nog zo los niet als zommige hunner wel dagten.

(*i*) Dat zy waarlyk uitgingen om te roven en te ſtelen, bleek, aan de agt ledige Wagens die zy met zig voerden, om den geſtolen buit daar op te laden, zeldzaam is het dat zy van deze Wagens in hun verhaalen in het geheel geen gewag maken, terwyl zy 'er egter een zeer goed gebruik van maakten, niet om de buit maar om hun Doden en Gekwesten daar op thuis te voeren.

Den *Rhyngravf Zalm* op dat den aanſlag wel zouw lukken,
Gebood een Bende om daar in ſtilte heen te rukken,
En Roversshoop waarop hy best vertrouwen kan,
Een Corps te zamen ſterk vyf honderd feſtig man, (*k*)
By een geraapt uit Volk van *Zalm*; uit Militairen;
En allerhande zoort van vreemde Auxiliairen,
Ook Amſterdammers! (*l*) ſtrekt het eenwig hun tot ſchand
't Is nogtans waar, zy leende in 't Schelmſtuk mee de hand,
Schoon 't *Utrechts Corps* dat zig Scherpſchutters noemde, in dezen
Wierd boven and'ren door den *Rhyngraaf* aangepreezen,
Met ſtille Trom, op dat geen Mensch den toeleg ſtoord,
Gaan zy des Avonds uit de Witte Vrouwe Poort,
Een omweg om eer ze op den regten weg geraakten, (*m*)

't Was

(*k*) Zeer verſchillig is het getal dezer Uittrekkers opgegeven, en doe zy 'er zo ſchandelyk afkwamen, hebben de Patriotſche Nieuws-Schryvers het getal hoe langs hoe meer verkleind, dog de getallen der byzondere Corpſen zo na ons mogelyk was by een gerekend hebbende, ſcheind ons toe deeze opgave de naauwkeurigſte te zyn.

(*l*) Het berugte Regiment *Amſterdam*, *alias de Waardgelders*, ſpeelden hier geen klyne Rol, men wil zelf dat zy door hun onbekwaamheid, merkelyk het Spel bedorven hebben, althans dat zy de pot getrokken hebben, bleek in hun, die met bebloede koppen thuis kwamen, of het thuis komen in het geheel vergeten hebben.

(*m*) Het Corps was te zamen geſteld uit twaalfderly zoort van Volk; driederly Cavallery, namentlyk Huſaren, Curaſſiers en Dragonders van *Byland*, vierderly Infantery, te weten, Fuſeliers van *Zalm*, Voetvolk van

't Was Middernagt doe zy het Dorp *Soestdyk* genaakten;
Hun Plunderzieke Ziel verheugd zig reeds voor uit,
In 't overreek'nen van den treffelyken buit, (n)
Die hier hun Roofzugt op het Vost'lyk Huis zal vinden;
Die ze in verbeelding al op hunne Wagens binden,
Agt leege Wagens die hun volgen in den train,
Beschouwen zy reeds vol, dien buit zal heerlyk zyn!
Slegts wynig Volk, en die hun komst daar niet verwagten;
Die daar geen aanval dugte, of op geen Vyand dagten, (o)
En of 't gebeurden dat den Militair verscheen,
Dan hebbenze Overmagt, zy zyn tien tegen een;

De

van *Pallardy*, 't Regiment *van der Burg*, en de Waardgelders, en vierderly Jagers, als de Jagers *van Zalm*, de Jagers van *Campen*, de Gelderschè Brigade, en de Scherpschutters van *Utrecht*, eindelyk de Kanonniers by hun Geschut, dit Corps wierd gelyd door den Collonel *Klynenberg*, en trok met het vallen van den Avond uit de witte Vrouwen Poort, met stillen Trom door een verkeerden weg, om dat hun voorneemen niet zouden ontdekt worden, zy marcheerden over de *blaauw Capel*, *St. Maartendyk*, over den Doller, met een omweg van circa een uur gaans na *Soestdyk*, daar zy na een Marsch van vyf uuren te Middernacht aankwamen.

(n) Dat een menigte kostbare Meubelen, op het Vorstelyk Huis zyn kon hun niet onbekend wezen, de meesten Landzaten hebben dit wel eens gezien, wyl de vriendelyke Eigenaar in zyn afwezenheid daar toe voor een iegelyk gemakkelyk gelegenheid laat.

(o) Sestig of Seventig Man van het Regiment *van Hessen Darmstad*, was al het Volk dat hier en hier omtrend in bezetting lag, schoon de Aards Leugenaars na wynig dagen stout genoeg waren om te schryven dat het Regiment *Oranje Nassauw* en andere hun waren te hulp gekomen, maar zy wilden niet geloven dat zo wynig dappere Kaerels hun hadden weggejaagd.

De wynig Manſchap die *Soestdyk* en *Soest* bewaaren,
Kan tegen hen in magt nog moed niet evenaaren,
Ook hebben zy de Nagt en donkerheid te baat,
Zo dat in alles de overwinning zeker gaat,
Ten minsten dat zy die voorzeker zig belooven,
Wyl niets hun hind'ren kan in 't Plunderen en Rooven,
De eerſte Schildwagt door verkeerd berigt misleid, (p)
Wierd overrompeld, en dit gaf gelegenheid,
Dat ze ongemerkt tot aan de tweede Post geraakten,
Hier ſtond twee Man, waar van zy de een gevangen maakten,
Wyl de and're ontvlugte, en in der haast een Seinſchot ſchoot,
Die brave Krygsman wierd op 't oogenblik gedood,
Dog is met roem, getrouw aan Eed en Pligt geſtorven;
En heeft door deze daad een eeuwige Eer verworven,
Tot zyner Eeren is een Monument geſtigt,
En een Gedenkzuil met een Graffchrift opgerigt,

Ter

(p) De eerſte Schildwagt genaderd zynde, riep dezelve werda, zy antwoorde Dezerteurs, ten teken dat men in het geheel op geen overrompeling hier bedagt was, antwoorden die Schildwagts, avanceer, waar op zy naderden en op een verraderlyke wyze deze twee Mannen gevangen namen, aan de volgende post genaderd zyn, dagten zy op dezelve wyze ook die Schildwagts te overrompelen, dog de eene maakte gerugt loste zyn Geweer, en ging op de vlugt, de Man wierd door hun ogenblikkelyk doodgeſchoten, maar zyn Makkers hier door gewekt zynde, geraakte alles in alarm, en de Verraders en Aanvallers wierden eer zy het verwagten, dapper verwellekomt.

Ter zelver plaats daar hy ten kosten van zyn leeven,
Door 't sein van 's Vyands komst eerst kennis had gegeeven, (q)
Door deeze Seinschoot was in 't midden van den Nagt,
Als 't *Hessendarmstadt* Volk straks op de been gebragt,
Die de aanvertrouwde post manmoedig defendeeren,
En tegens de overmagt als Helden zig verweren,
Elk greep schoon half gekleed de Wapens in de hand,
En bood den Plunderhoop gedugte tegenstand,
't Gestadig vuur te pas herhaald alle oogenblikken,
Doet niet alleen het hart der bloden hoop verschrikken, (r)
Maar bragt hun Ruitery ook daad'lyk overhoop,
De Paarde trappelde en geraakte op de loop,
De Kogels snorden door de ryen en geleeden,
Wat wyken wil word door der Paarden hoef vertreeden,
Zy hooren geen Commande, of zien hun Vyand niet, (s)

Wyl

(q) Na de gezegende Omwenteling wierd ter gedagtenis van deze brave Soldaat een Gedenkteken opgeregt, ter plaatse daar hy door het Verraderlyk loot der Oproermakers gesneuveld is, het Monument bestaat in een Terras (door een Balie omringt) waar op een fraaije Grafnaald rust, waar op 's Mans naam, en tyd en wyze van zyn Overlyden vereeuwigt is.

(r) Misrekening scheind in deze attacque wel de grootste fout aan de zyde der Patrioten geweest te zyn, zy hadden enkel gerekend op Plunderen en niet op vegten, en dit viel geheel verkeerd uit, het onverwagt en verschrikkelyk vuur der Darmstadters bragt hen daarom in de uiterste wanorder.

(s) Verkeerde Commande, gebrek aan Attentie, algemene Confusie, alles liep zamen om de boel over hoop te brengen, teffens moesten zy

Wyl elk Soldaat in elk minuut een Koogel ſchiet, (t)
Die onbezorgt of zo een gereegeld Krygsvuur maakten,
Alleen maar letten op hun Vyand wat te raaken,
Die zy vernielen door hun onophoud'lyk Vuur,
Wanhopig duurden dit gevegt meer dan een Uur;
Zy pogen nu en dan hun weder te herſtellen, (u)
Maar zig plotsling door hun eige benden vellen,
Waar door het alles in verbystering geraakt,
En heel *Soestdyk* thans tot een Bloedbad word gemaakt,
Welk yslyk denkbeeld, als wy ons voor de aandagt brengen,
Hoe zig 't gegil, 't gekerm, 't gevloek in een vermengen,
Zo wierd daar de akligheid der Nagt de ramp vermeerd,
Dit aardſche lusthof in een ſchynb'ren Hel verkeerd, (v)

Daar

van agteren bekennen, een misgreep begaan te hebben, hier in dat zy het in de Nagt uitvoerden, want daar het donker weer was, konden zy geen Vyand zien, en meenden, door het menigvuldig vuur, dat zy van alle kanten aangevallen wierden.

(t) Veele Soldaten hadden elk zeventig Scherpe Patroonen verſchoten, daar nu het Gevegt ruim een Uur geduurd heeft, is deze Rekening niet buiten het ſpoor, ſchoon het een verwonderingswaardige dapperheid is, het zo lang uit te houden.

(u) By een herhaalden aanval waren zy, tot op twintig paſſen na aan het yzere hek genaderd dat voor het Huis ſtond, maar wierden op nieuw met Handgranaten en klyn Geweer zodanig begroet, dat zy in de grootſte consternatie aan het vlugten gingen, en elk voor zig zelf op een goed heenkomen bedagt was.

(v) De Bewooners van *Soestdyk* getuigen, geen denkbeeld te kunnen geeven van de aakeligheid dier Nagt, daar zy behalven de ſchrik, en het vreesſelyk rumoer, teffens in het allergrootſte gevaar waren, wyl de Kogels wyd en zyd om en door hun woninge vlogen, en elk zig agter een Muur, in een Kelder of waar men best kon moest verbergen.

Daar 't Plunderleger vast in magt en moed verminderd, (w)
Zien zy hun toeleg door den tegenſtand verhinderd,
En moeten afzien van 't vermetel Plunderplan,
Een yder neemt de vlugt zo goed en kwaad hy kan,
Om 't lyf te bergen, en het *Darmſtads* Vuur te ontduiken,
Verſteekt een deel zig in de heggen en de ſtruiken,
Een ander deel neemt in het Korenland de vlugt,
En zit daar, t'zidderende op het alderminst gerugt,
Een aantal is 'er, die zig in den weg vergiſſen,
Of in de donkerheid het regte Voetſpoor miſſen,
Die ſtorten onverhoeds in Greb in Graft of Sloot,
Zy zinken in den ſlyk, en ſpartelen zig dood,
Of worden 's and'ren daags zo zy de dood weerſtonden,
Tot aan de Schouders toe in 't week Moeras gevonden,
En onverdiend nog uit meedogenheid gered.
Daar nu den gantſchen hoop het op een loopen zet,
Was 't een Artikel van belang, hoe men het besten,

Zouw

(w) Na hun gewone Manier van juiste opgave, begroôten zy het getal hunner doden op vier, waar onder een Boer, die zig by hun gevoegd had, en het getal der Gekwetſten op agt, anderen evenwel geliefde te ſchryven, dat 'er van weerskanten zeer veel Volk geſneuveld was, de waarheid is dat zy nooit het getal der Doden en Gekwetſten hebben kunnen weten, terwyl 'er wel agt Wagens vol wierden mee genomen, maar de rest hier en daar in de Sloot, in het Koren en, elders bleven leggen, die des anderen daags gevonden na *Hilverzum* of andere plaatzen gebragt wierden, en die voort konden, maakten dat zy zo goed en kwaad zy konden thuis kwamen, zonder weer na *Utrecht* om te zien.

Zouw zorge dragen voor de Doden en Gekwetſten,
Agt leege Wagens die zy hadden mee gebragt,
Wierde uit gebrek van buit, beladen met dien vragt.
Met dezen kwamen zy des Morgens te *Utrecht* binnen
Als waare helden die of Sterven of verwinnen, (x)
Agt Wagen vragten zyn geſneuveld in 't gevegt,
En wynig kwam 'er van het overige te regt,
Den een liep na zyn Huis, den ander na zyn Vrinden,
En niemand toonde in zulk een zaak weer ſmaak te vinden,
Maar kost men den Soldaat met Wapens niet weerſtaan,
Te ſterker viel men hem met vloek en laster aan,
Men ſchreeuwd het luidkeels uit „ dat 'sLands bezoldelingen
„ Die 't Burger zweet en bloed tot hun ſoldy ontfingen, (y)
„ Den Burger hind'ren en nog voor Oranje ſtaan,
Dat was in zulk een tyd ook al te veel gedaan,
„ Zo kon men zien, hoe wynig ſtaat 'er was te maaken,

„ Op

(x) Het is wel waar dat wy deze bizonderheden in de Patriotſe verhalen van het gevegt niet gemeld vinden, maar het is ook waar, dat zy met hun verhalen, zo laat voor den dag kwamen, dat zy wel wisten dat wy van deze dingen al onderregt waren, daarom verkozen zy liever van die zaken, die hun tot wynig eer ſtrekten voorzigtig ſtil te zwygen.

(y) Dit gezang was al begonnen, toen *Plettenburg* de Oproermakers uit *Hattem* en *Elburg* dreef, en het wierd zo menigmaal herhaald als de Militairen hun te handig waren, dit ſcheen hun nog de beste Balzem, als zy met een bebloede kop thuis kwamen, waarom zy ook in alien gevallen zig daar van bedienden.

„ Op Militairen, die hun Eed en Pligt verzaaken,
Dat is te zeggen in hun taal die Eed en Pligt,
Bezien als zaaken van het uiterſte gewigt, (z)
Dit noemd men in den ſtaat verderffelyke mannen,
Die men casſeeren moet en uit den Landen bannen,
Wat na Oranje riekt, noemd hun beroemd verſtand,
„ Den dolk der Vryheid, en de Pest voor 't Vaderland,
Maar 'k had belooft ook iets van de *Ommerſchans* (a) te melden
Daar bleek niet min de moed en kragt der Vryheidshelden,
Daar, wel is waar, is juist die tyd geen bloed geſtort,
Maar wyl dat heldenſtuk zoo hoog verheven word,
En Vaderlanders daar zo grooten roem in ſtellen,

Zal

(z) Het is meermaal door verſtandige opgemerkt, dat om de taal der Patriotten en hun Geſchriften wel te verſtaan, dit de beste uitlegreget is dat men alles verkeerd moet opneemen, als zy zeggen braven dan menen zy ſnoden, als zy zeggen dapperen, dan menen zy bloden en zo voort, door een meineedigen, dan verſtaan zy zo iemand die om lief of leed zyn eens gedanen Eed niet breken wil, in dien zin dan noemden zy al de Militaire, die hun Chef getrouw bleven, en zig hielden by hun Eed aan den Landen gezworen, Schenders van hun Eed en Pligt.

(a) De *Ommerſchans* een post gelegen vyf uuren van *Zwol*, aan de kant van *Gelderland*, hier was een Lands Arzenaal, waar in een aanzienelyke Party Krygsbehoeftens bewaard wierden, onder anderen wierden daar gevonden 24 meest Metale ſtukken Geſchut, 2 Mortieren, 2 Haubitzers, en wel 20000 Pond Buskruit; by dit Magazyn was een Schans, welke door eenige wynige Soldaten in tyd van Vrede bewaard wierd.

Zal ik 'er U in 't kort de waarheid van vertellen,
Niet wyd van *Hasſelt*, na de kant van *Gelderland*,
Legt de *Ommerſchans*, een werk, in Vredenstyd, bemand,
Met wynig Volk, die daar 's Lands Arzenaal bewaken,
Van dat geſchut wil men zig gaarne Meester maken, (*b*)
Het Zwols Genoodſchap had reeds lang dien post begeerd,
En aan den Raad dier Stad hun dienst geprezenteerd,
Om zeven tegen een, een ſtouten kans te wagen,
En 't Staten Guarniſoen uit de Ommerſchans te jagen,
Nu riep men van rondom 't gewapend Volk ter been, (*c*)
Een vry aanzienlyk Corps trok moedig derwaards heen,
Den ſtoet was luisterryk, twee waren onder dezen,
Gecommitteerdens van het *Zwols* Defenſie-Weezen,
Wat zou een hand vol Volks, verraad'lyk aangerand,

En

(*b*) De Overyſſelſche Steden, *Campen*, *Deventer* en *Zwol*, ook al zin hebbende, om zig tegen hun eige ſchaduw te verweren, verzogten aan den Raad van Staten in *'s Hage*, om eenige ſtukken Kanon, en Krygsbehoefrens, dog zulks wierd hun by Reſolutie van 31 Mei 1787 geweigerd, hier op wierd door het Defenſie-Weezen van *Zwol* gerezolveerd, en aan de Genoodſchappen van *Zwol*, *Vollenhoven* en andere bevolen, om zig van de *Ommerſchans* meester te maken, op dat men zig van het Geſchut, enz. dat daar gevonden wierd, zouw kunnen bedienen.

(*c*) Deze Expeditie geſchieden op den 12de Juny 1787, doe de onderſchyden Corpſen, onder het Opper-Commando van een Officier van het Zwolſche Genoodſchap by een gekomen, de weg na de *Ommerſchans* namen, en deze grote Avontuur voorſpoedig ten einde bragten.

En door een groten hoop zo plotzlyk overmand,
Tot hun verwering in dien vegen ſtaat beginnen,
Hier was met dapperheid, nog vegten niets te winnen,
Men eischt de Commandant terſtond de Sleutels af,
Die hun door nood geperst, de post in handen gaf,
Zy eiſchen die uit naam van Overysſels Staten, (d)
't Was hem niet mooglyk met zyn weinige Soldaten,
Dien hoop te wederſtaan, te meer daar hy 't patent,
Voôr hoge order van 't Defenſie-Wezen kend,
Zie daar een zegenpraal luidruchtig uitgemeten,
En by den Patriot een Heldenwerk geheten,
Hoe wel 'er waren van een anderen party,
Die noemden 't gantſche werk geweld, verradery,
En roofzugt, ſtrekkende om met 's Lands Geſchut te ſpelen,

En

(d) Om aan deze Rovery en geweldadigheid een glimp te geven, had men zig voorzien van een ſchriftelyke goedkeuring der doenmaalſge Staten van *Overyſſel*, inhoudende onder anderen, dat zy de Commandant van het Fort in hunne beſcherming namen, ingevalle hy zonder eenige tegenſtand, de Sleutels zoude ſtellen in handen, van de Bevelhebber van het Detachement, terwyl zy tevens volmagt hadden om wie zig tegen hun wilde verzetten te ontwapenen en van daar weg te jagen.

En de Oorlogs voorraad als een buit voor zig te deelen, (e)
Dus wierd een aanslag zo vol Vaderlandschen moed,
Volbragt ten kosten van geen enk'len droppel bloed,
Dog zoude ik voortgaan al de dappere bedryven,
Der Vaderlanders in het breede te beschryven,
Waar vond ik 't eind, zoude ik die tellen een voor een,
Zoude ik verhalen van de *Betkar* te *Ankeveen*, (f)

Van

(e) Schoon het thans een gebruik was geworden, om uit 't Lands Magazynen, geschut en andere voorraad, ten gebruiken van bizondere Steden en Provintien te ligten, is het egter zeker, dat volgens de Constitutie van ons Land, de bewaring, de verzorging, en het gebruik dier voorraad, aan de Raad van Staten is toevertrouwd, en derhalven is het niet beter dan geweld en roof, indien het goed hun aanbetrouwd door anderen tegen hun wil of buiten hun weten, onder wat voorwendzelen ook, word weggenomen, gelyk hier en elders geschied is.

(f) Deze Historie gebeurden een der dagen dat, de *Amsterdamsche* Burgerhelden, by beurten het Dorp *Ankeveen* bewaakten, het was maar fatsoenelyk, dat een of meer by Nagt op Schildwagt stond, daar er nu geen Vyand was, moest men egter iets ontdekken, het gebeurden dan voor douw en dag, dat hy die aan de Brug op Schildwagt stond, van verre gerugt hoorden, een gerugt van Paarden en van Wagens, en terstond loopt hy van zyn post al gillende en schreeuwende om zyn makkers tot hulp te krygen, die hier en daar op een Zolder of ergens te slapen lagen, dezen ontwaakt zynde, ontdekte hy hun het gevaar, van de aannaderende Vyand, die wyl men hem niet opzoeken dorst van zelf by kwam, en ziet het was een Boerekar met Both.

Van 't ſpook te *Muiden*, (g) van de Herder met zyn Schaapen (h)
Al t' zamen wond'ren van die onvertzaagde knaapen,
In dezen Zomer hier en elders meer verrigt,
Van heldenmoed heeft hun nog niemand ooit betigt,
Die ernstig ſprak, dit was by hun ook niet te vinden,
Zy waren Mannen die 't Bombario beminden, (i)

De

(g) Het ſpook te *Muiden*, dat was met regt een Otter in het Bolwerk, luister eens na de Historie, de Amſterdamſche Burgers niet te vreden dat zy *Muiden* hadden ingenomen met een ordinaire Trekſchuit, begeerden ook het Kasteel dier Stad voor zig te hebben, waarom zy aan den Officier van de Compagnie Dundaſſon, die hier in bezetting lag, de cordate verklaaring deden dat zy het Slot zelve bewaken wilden, het geen zy door deze moedige ſchoon niet bloedige attaque ook verkregen, nu hadden zy een post vlak aan de Zee, ver van de woonhuize, die inderdaad by donkere Nagten, en ſtormagtig weer, een akelig verblyf was, de Burgermannen die meer aan vrolyk Gezelſchap dan aan zulk een nare plaats gewoon waren, betrokken deze Post wel haast met lode Schoenen, maar wat gebeurd 'er, een dezer Helden by Nagt aan het Slot de Wagt houdende, hoorden een gerugt in het riet, het Hoofd vol Vyanden hebbende, zogt hy dezelve op te ſpooren, maar vond niets, het zelve geval aan een volgende Schildwagt weder, en nog eens weder gebeurd zynde, kwam 'er een algemeene ſchrik om deeze Wagt waar te neemen, wyl men zeker ſtelden, dat 'er een of meerder ſpoken waren die daar huis hielden, waarom men binnen kort goed vond die post te verlaten, en het Slot voor zig zelf te laten zorgen, wyl 'er een Otter in dat Bolwerk zat, die men voor een Spook hield.

(h) Dit was de berugte historie van Domine *Brocades*, die uit recognoceeren gegaan zynde langs den Dyk, in het Veld van verre een Schaapherder zag met zyn geheele Kudde, maar onze *Don Quichot* die alle voor *Gelderſche Dispoten* aanziende, wel wetende dat hy wat veel op zyn Reken'ng had, verſchrikte zodanig dat hy ylings op de vlugt ging om de tyding te brengen dat de Vyand kwam, het welk evenwel by nader onderzoek niet anders was dan een Herder met zyn Schapen.

(i) Zo laf hartig als deze Helden in der daad waaren, zo dapper waren zy integendeel in de mond, Sterven of verwinnen, tot den allerlaatſten Man toe pal te ſtaan, onder de Puinhoopen te ſneuvelen, den vryen

hals

De dolle dapperheid en winderige waan,
Zal als hun kenſchets in des Lands Geſchichtboek ſtaan,
Bekwaam tot alles wat de boosheid uit kan denken,
Staan zy gereed om op de allereerſte wenken,
Door hunne dryveren tot alles, te aller tyd,
Op machinale wys te worden voortgeleid, (k)

Kom haasten we ons om in een heldre proef te toonen,
Dat echt Caracter dier verwaande Vryheids-Zoonen,
Schoon onzen Naneef als hy leest dat is geſchied,
Voorzeker zeggen zal, neen, dat geloof ik niet,
Wy weeten dat we uit echte en zeekere beſcheiden, (l)
Den luist'rende aandagt langs het ſpoor der waarheid leiden,
En niets verhalen dan 't verhaal dat in der daad,
Op 't duur bezworen Oor en Oog getuignis ſtaat,
't Is waar den wandaad vald bezwaarlyk te geloven,

't Gaat

hals te wagen, en voor het Vaderland te ſterven, waren dagelykſe ſpreekwyzen, zy gingen ook waarlyk moedig op hun Vyand los, als zy maar wisten dat hy 'er niet was.

(k) Wy plegen het vry familiair, een Marionetten Oorlog, en een Poppeſpel te noemen, niet om dat het geen zaken van ver vooruitzigt waren, maar om dat de grote menigte, zig zo zigtbaar als Machienes lieten opwinden, door eenige grooten die de Bazen van het Spel waren, en welke de Poppen na hun wil lieten danſen.

(l) De echte beſchyden kort na het voorval te *Nimwegen* by *van Goor* uitgegeven, en naderhand, gevoegd by het werk van *Jacobi* te *Amſterdam* by *Arends* uitgegeven.

't Gaat alle reedlykheid, ja mensch'lykheid te boven,
Maar waar toe komt een Mensch, wanneer hy Wet en Recht,
En God en Ovrigheid gehoorzaamheid ontzegt,
Dit zal 't gebeurden op de weg na *Haastrecht* leren,
Daar zy 'sLands Moeder op haar reize arresteren,
Betigten van Verraad, en in een Boerenhuis,
Gevangen zetten aan *Goe Jan Verwelfe Sluis*,
Wen 't woest gewoel in 't land hoe langs hoe hooger ftygerd;
Word alle goede raad volftrekt gehoor gewygerd,
Vergeefs had *Fredrik* (*m*) reeds zyn poging aangewend,
Vergeefs dat hy *van Görtz* als Mediator zend, (*n*)
Vergeefs door eenige Provincies voorgeflagen,

Om

(*m*) *Fredrik de Tweede, Koning van Pruisfchen, Oom van Haar Koninglyke Hoogheid, Mevrouwe de Princesse van Oranje enz.* had reeds in het Jaar 1784 meer dan eene pooging gedaan, om het groeijend misnoegen in de Nederlanden tusfchen Vorst en Staatelêeden, weg te neemen, en nog laatftelyk op den 9 December 1785 hier over een zeer nadrukkelyke Brief aan de Staten van Holland geschreeven, maar 's Konings Ouderdom en zwakheid verhinderde hem om het werk door te zetten, ook waren het doe, gelyk men het noemden huishoudelyke zaken, die geen vreemde Mogenheid aangingen.

(*n*) *Prinfessen Broeder, Willem Fredrik*, na het overlyden van zyn Oom in Augustus 1786 op de Throon van Pruisfchen geklommen zynde, trok zig ten eerften de beledigingen aan, die het Oranje Huis in Nederland wierden aangedaan, en zond de Baron *van Görtz* als extraordinair Gezant herwaards, om de Staatsgeschillen te onderzoeken en te bemiddelen, hier by kwam de Heer *de Raineval* als buitengewoon Fransch Gezant, welke na veel Conferentien en briefwisfelinge die nog voor handen zyn, in February 1787 hun onderhandelinge vrugteloos af braken, en na huis keerden.

Om met den and'ren in der minne te verdragen, (o)
Vergeefs was door de Vorst tot weering van geweld,
De weg van Vriendſchap per Misſives voorgeſteld (p)
't Was al den Moor geſchuurd en vrugtloos afgelopen,
Waar zouw men langer raad, waar mogt men uitkomst hopen,
Daar 't met het Landbederf hoe langs hoe verder kwam,
Waar op *Sophia* nog een poging ondernam,
Om was het mogelyk ons gantſch bederf te weeren,
Beſluit zy in perſoon zelfs na den *Haag* te keeren,
En op de Oranje-Zaal door deze liefden blyk,
De zaak te brengen tot een minzaam vergelyk, (q)
Door dezen zugt tot heil van 't Vaderland gedreven,

Had

(o) Hier op wierd door zommige der Bondgenooten allerſterkst aangedrongen, maar daar men zig niet eens verdragen kon, over het getal der Gecommitteerdens, over de Keuze der Perſonen, nog den laheud tusſchen Commisſie, liep ook dit vrugteloos af.

(p) Deze Misſive van zyn Doorlugtige Hoogheid uit *Nymeegen* op den 26ſte Mei 1787 geſchreeven aan alle hooge en laage Staats Collegien goede Burgeryen, In en Opgezetenen dezer Landen, om den iegelyk uit te nodigen, om elk na zyne betrekkinge op het yverigſte tot redding van het Vaderland mede te werken, deze Misſive is geheel onder de Bylage Letter T.

(q) Uit de vier Brieven door Haare Koninglyke Hoogheid eigenhandig geſchreven, aan de Heer Prezident van Gedeputeerde Staten van *Gelderland*, aan de Prezident Burgermeester *van Nymeegen*, aan de Heer Raadpenſionaris van *Holland*, en aan de Heer *Griffier Fagel*, blykt ontegenzeggelyk, dat de ware reden van Hoogstdeszelfs reize na *'sHage* geweest is, daar Haar Koningl: Hoogh: onder andere betuigt de eenigſte reeden van hare reize geweest is, om zo mogelyk door Haare tusſchenkomst mede te werken, ter verhoeding van eenen dreigende Burger Oorlog, en ter vereffening der geſchillen, op gronden van de welgevestigde Conſtitutie enz.

Had 's Vorsten Gemalin zig op de reis begeven,
Slegts met een klyn gevolg op dat een groten ſtoet,
Geen agterdogt verwekke, of ander nadeel doet,
't Gevolg beſtond niet meer dan in agt Reisgenoten,
In twee gewoone Koetſe, en eene Chais beſloten,
Met dit Gezelſchap wierd den Reistogt onverlet,
Tot in 't gezigt der Stad *Schoenhoven* voortgezet,
Dan hier bevonden zig een party Vryheids-Zoonen,
Die oogenblikk'lyk hun activiteit betoonen,
Ze omcingelen de Chais, waar op Heer *Bentink* zat,
Met *Stamford*, wyl terſtond de Buitenpoort der Stad,
Wierd digt geſloten, en een Officier kwam vragen,
Naar 't algemeen gebruik dier Helden in die dagen, (r)
; Van waar en waar na toe, hier mag geen Mensch verby,
; Ten zy wy weten wie en wat zyn oogmerk zy,
Den Heer Baron verklaard met duidelyke woorden,
Zyn naam en rang en dat zy in 't gevolg behoorden,
Waar mee haar Hoogheid hier onmidd'lyk komen zouw,

„ Ja

(r) Allerbelagchelykst waren de kuren van deze Militaire Apen, al wat zy ooit van Soldaten gehoord of gezien hadden bootſten zy na, dat hun zo mal ter hand ſtond, als een hond het Wafelbakken, ſtonden zy op een post, al was het op Schans of aan de Diemerdyk, dan was het tegen elk voorbyganger waar van daan en waar na toe? Droogjes hebben wy hun wel eens geantwoord, van huis, en ginder na de Herberg, wyl wy gepasſeerd zynde ons met de Sottiſes van deeze gekken lustig vrolyk maakten.

„ Ja, ja ik kan jouw wel, ik heb je te *Tergouw*,
„ Wel meer gezien riep een van die de Chais omringen,
Zo vrind zy *Bentink*, dan ziet gy al vreemde dingen,
'k Was nimmer in die Stad, en 'k zag U nooit dan hier,
Een ander volgde en riep, „ Gy zyt een Officier,
„ Die onze Staten uit den Krygsdienst dispenſeerden,
En gy, zy de Baron, kend ook al de verkeerden,
'k Ben nooit gedispenſeerd, of nooit geſuspendeerd, (s)
Doe hield men t'zamen raad, en wierd geadviſeerd,
Om voor haar Hoogheid de Barriere weer te ontſluiten,
En dit Gezelſchap in den doortogt niet te ſtuiten,
't Liep dus tot hier toe, zo wat door de drupp'len heen,
Maar rydende op den weg na *Haastrecht*, daar verſcheen,
Van tyd tot tyd al meer gewapend Volk voor de oogen, (t)
Die als een zwerm om 't een en 't andere Rytuig vloogen
En op dat elk getrouw zyn Krysmans pligt voldoe,
Gedurig riepen waar van daan en waar na toe,

Door

(s) Men zou dergelyke zotheden voor praatjes achten, waren zy ons niet door de plegtige verklaringen van die Heren zelve medegedeeld, intusſchen kunnen wy uit zulke ſtaaltjes opmaken, welke zoort van Helden het waren, die al de Bravade maakten.

(t) Aan alle Bruggen, Hoeken en Hekken hadden zy hunne Posten en Wagten ſtaan, daar nu zulk een vreemde Avontuur aan de hand kwam, deed de nieuwsgierigheid der ongeſubordineerden hoop van alle kanten toeſchieten, die de Rytuigen volgden, en door haar onbezuisd gedrag de verwarring hoe langs hoe grooter maakten.

Door al 't gewapend Volk voor, agter en ter zyden,
Wierd telkens geordonneerd om Stapvoets aan te ryden,
Een dezer helden die aan zeek'ren huismuur ſtond,
En twee Pistoolen aan zyn rooden Gordel bond,
Liep zo gewapend door de Koetſen ginds en weder,
En ſmeet geſtadig zyn Pistolen op en neder, (u)
Intusſchen groeiden hun getal gedurig aan,
Den train reed langzaam voort, tot aan de *Slange Laan*;
Daar ordonneerden zy de Koetſen ſtil te houden,
Tot zy van de Officier bevel bekomen zouden,
Die Officier was by geluk niet ver van daar,
Den Man verklaarden dat volſtrekt zyn order waar,
Niets door te laaten, maar daar *Bentink* zeker ſtelden;
Dat dit bevel omtrent Haar Hoogheid niet kon gelden;
Verzoekt hy dat men hun den weg vervord'ren liet,
En zo den Officier hier zwarigheid in ziet,
Men reed ſlegts zagjes voort, dus kost hy ligt doen vragen,

Hoe

(u) Uit deze en diergelyken kan men opmaken, in welk gevaar de dierbare Perzoon van Haar Kon. Hoogh. in deze tyd was, zynde midden in een hoop onbedrevene, en dronke Kaerels aan wien het Geweer was toevertrouwd, en die dus zelf zonder dat zy het wisten, de droevigſte ongelukken zoude veroorzaakt hebben, gelyk daar van op andere plaatſen verſchyde voorbeelden zyn, hier op Kattenburg ſchoten zy een van hun Confraters door den Arm, te *Muiden*, een door zyn been, anderen hebben zig zelf door hun onbedrevenheid om hals gebragt.

Hoe hy in dit geval zig wyders moest gedragen,
Zy waren egter nog niet ver geavanceerd,
Of wierden andermaal op nieuw geattacqueerd,
Door dertig man van *Hesſen Philipſthals* Ruiterbenden,
Ten minſten die men aan hun kleeding daar voor kenden,
Dit Corps dat met den hoop der Vry-Corps t' zamen werkt,
En hun niet weinig in hun trotſchen waan verſterkt,
Kwam om 's Prinſeſſen komst in *Holland* te beletten,
En zig op hoog bevel daar tegen te verzetten, (y)
Hun komst verpligt terſtond de Koetſen ſtil te ſtaan,
Waar op Heer *Bentink* van het Rytuig af wil gaan,
Om met den and'ren op dit toeval raad te pleegen,
Maar Held *Cartousch* houd met den Banjonet hem teegen,
Dog *Bentink* niet verbloed door dezen tegenſtand,
Verzoekt een mondgeſprek met hunne Commandant,
Treed van de de Chais af, daar *van Marle* hem laat leezen,

Een

(y) Hoewel Haar Kon: Hoogh: van haar voornemen, om in *Holland* te komen, geen: plegtige bekendmaking had laten doen, was het egter bekend, zo doorloopend gerugt, als door het beſtellen der nodige Paarden aan de Posthuizen, dat Haar Kon: Hoogh: dezen dag 28 Juny 1787 hier verwagt wierd, waarom zy de nodige orders tot het arresteeren der Prinſes, langs deze Reisroute gegeven hadden, blykens de aankomst van dit detachement Ruiters, welke zodanig gepostseerd waren, dat zy tydig genoeg opdaagden, om te beletten dat den train niet na *Haastrecht* reed, daar de verſche Paarden beſteld waren, wyl zy wisten dat daar veel *Oranje* Gezinde Inwoonders waren.

Een ſchriftelyk bevel van het Defenſie-Weezen,
Om te beletten dat Haar Hoogheid hier paſſeerd,
En zig met haar gevolg naar 's *Gravenhage* keerd,
Dit nieuws klinkt *Stamfort* als een Donder in de Ooren;
Hy wil Haar Hoogheid dit bevel terſtond doen hooren,
Maar een van 't Vry-Corps met gevelde Banjonet,
Bedreigd hem zo hy flegts een enkle voet verzet,
Of van het Rytuig ſtapt, hem door en door te ſteeken;
Den Colonel om zagt zig van dien hoon te wreeken,
Toond zeer beleefdig die gewapende Ezels aan,
Dat zy zig het gebruik der waapnen niet verſtaan, (w)
Geen Militair zou zig hier immer tegen ſtellen,
Al wat hy doen mogt was hem naar de Koets verzellen,
Om op te paſſen dat zyn Arrestant niet vlugt,
Indien hy anderſints met reden daar voor dugt,
Maar daar dit Volk zig Wet nog Regel voor liet ſchryven;
Ziet *Stamfort* zig genoopt om op de Chais te blyven,
Hoewel den Wapenheld een weinig wierd verſchrikt;

Door

(w) Gy weet niet wat gy doet, myn Vriend, zyde de Heer *Stamfort*, ik zie wel dat gy de Wapens niet gewend zyt, ik wil alleen aan Mevrouw de Prinſeſſe, welke in die Koets is, de reden gaan zeggen, waarom wy ons zo lang ophouden, indien gy vreest dat ik U ontvlugten wil, heb gy maar mee te gaan.

Door twee Pistolen die dien Heer in orde schikt;
En teffens waarschouwd zig te wagten voor bravade,
Wyl hy verzeekerd dat zy zyn met scherp geladen, (x)
Terwyl komt *Bentink* weer, die aan den Collonel,
Met leed verklaarden, dat hy meer dan al te wel,
De orders had gezien, die door Defensie-Heeren,
Gegeeven waren om hun alle te arresteeren,
Zo dat hy nodig vond op midd'len van redres,
Te denken en terstond Mevrouwe de Princes,
In 't neetelig geval hoogwyze raad te vraagen,
Hoe zig het best in deze omstandigheid te draagen,
Waar op zy t' zamen na haar *Hoogheids* Rytuig gaan, (z)
Den Officier blyft stipt op zyn beveelen staan,
Dog wyl Oranjes Gemalin niet kan bezeffen,

Dat

(x) De Heer *Stamfort* door geweld zig genoodzaakt ziende, om tegen zyn pligt op het Rytuig te moeten blyven, getroosten zig in het geval, schikten twee Pistoolen die hy by zig had, en van hun plaats geraakt waren weder in order, een Vry-Corporist dit ziende, riep hem toe, wat hebje daar, waar op de Heer *Stamfort* hem gepast toevoerden, hebt ge nooit geen Pistolen gezien? ik waarschouw U, dat ze geladen zyn.

(z) Deze *van Marle* hoe wel een Schurk zynde, wyl hy zig tot dit godloos exploit gebruiken liet, toonden egter dat hy een Militair was, en beter wist wat zyn pligt vorderden, als die Burgermannetjes, die een Snaphaan droegen, en dan al meenden dat zy Soldaten waren, hy wist wel dat hy de Heeren niet kon of mogt beletten, om met Mevrouwe de Prinsesse over het gebeurde te gaan spreken, waarom hy zulks ook geredelyk toestond, en de byde Heeren aan de Koets van haar Kon: Hoogh: verzelden.

Dat zulke orders haar of haar gevolg betreffen,
Is haar verzoek dat men terſtond 't *Arrest* ontſlaa,
En een expreſe na Major *van Ryſſel* gaa, (*a*)
Verzekerd dat die Heer door pozitive ord're,
Haar Hoogheids Doorreis niet zouw hind'ren maar bevord're,
Waar toe Heer *Bentink* zyn Perzoon en Rytuig bied,
Op dat op 't oogenblik haar Hoogheids last geſchied,
Maar neen dit mogt niet zyn, een briefje in haast geſchreven,
Wierd door den Officier een Ruiter mee gegeeven,
Op dat hy tyding van 't Gebeurde, in *Woerden* bragt,
Maar wyl men antwoord van 't Defenſiewezen wagt,
En *Woerden* wyd van deeze plaats was afgeleegen, (*b*)
Was 't niet gevoeglyk met het Rytuig onderweegen,

Zo

(*a*) De Major *van Ryſſel* aangeſteld door de Provintie *Holland*, tot Commandant van het Hollands Cordon, was ook met deze fraaije Commiſſie gelast, blykens de Orders die *van Marle* aan *Bentink* vertoonden, waarom haar Kon: Hoogh. best oordeelden, terſtond een Depeche na *van Ryſſel* te zenden, om nader openinge van zyn last.

(*b*) De plaats daar deze Hiſtorie voorviel, was ten naasten by drie uuren van *Woerden* afgelegen, dus men, welke haast 'er ook gemaakt wierd, evenwel verſcheide Uuren zouw moeten wagten eer het antwoord van het Defenſie-Weezen te rug kwam, waarom de Heer *Stamfort* de voorſlag deed om op een bekwame plaats en wel lieſst te *Haastrecht* te vertoeven, tot dat de Bode weederkwam, het verzoek van *Haastrecht* afgeſlagen zynde, wierd beſloten aan het veer by de *Vliet* intrek te nemen en het *Woerden* antwoord af te wagten.

Zo lang te toeven tot de Bode wederkwam,
't Gezelſchap wil dat men de weg na *Haastrecht* nam,
Om daar de weerkomst der Expreſſe af te wagten,
Maar daar de lieden van dat Dorp naar hun gedagten,
Te veel met eerbied voor Oranje zyn beſmet,
Moest abzoluut de reis na *Haastrecht* zyn belet,
Zy neemen egter aan de Koetſen te geleiden,
En daar te brengen daar men 't antwoord kon verbeiden,
Weer opgezeeten rydt een deel der Ruitery,
Voor uit, en and'ren gaan van agt'ren en op zy,
Dus digt omcingeld word al ſtapvoets voortgereeden,
Een gantſche menigte van dronke Vry-Corps leeden, (c)
Loopt danſende van vreugd, nu agter dan weer voor,
Dan met hun Snaphaan tusſchen Koetze en Paarden door,
Die houd het Rytuig vast, die doet de Paarden ſpringen,

En

(c) Hier had de Hr. Schlund Bodien een proef van, met een dronke Kaskel, die met zyn eene hand het Geweer torsten, en met de andere hand het onderſtel van de Chais vast hield, door deze belemmering en door het ſlingeren van zyn Geweer raakten de Paarden aan het ſpringen, en wierden verſchrikt, waarom dien Heer door de Voerman hem op een beſcheide wyze liet verzoeken dit te menageeren, maar onder het uitbraken van verſchyde vloeken wierd dit verzoek beantwoord met te zeggen, daar moet men tegen kennen, verder ging hy zyn oude gang, en riep verſchydemalen tegen zyn Makkers die rondom hem mee ſlungelde, chargeer, chargeer.

En wynig ſcheeld het of door al die dolle dingen,
Geraakt Haar Hoogheid zelf in 't grootſte Lyfsgevaar,
Daar 't Rytuig bykans hier door omgeſlagen waar,
En ogenſchynlyk dreigde om in de *Vaart* te vallen, (*d*)
De ſchrik vervulde elks hart op 't zien, zy willen allen,
Ter hulpe vliegen, maar door dwing'ren overheerd,
Word hun wilvaardigheid ter byſtand afgekeerd,
Door Monsters die terſtond met hun Geweeren dreigen,
Gelukkig dat de Knegts het ſpan in order kreygen,
Doe reed de togt weer als te vooren langzaam voort,
Terwyl men niets dan woede en onbeſuistheid hoord,
Wat kon men anders van dat toomloos Volk verwagten,
Een bandeloozen hoop, en die na hun gedagten,
Thans triumpheerde in 't Arresteren der Vorſtin,
Nu waanden zy, nu ging het alles na hun zin,

Zy

(*d*) De weg hier ter plaatze niet breed zynde, en aan weerskante Water, is het ligt te begrypen, hoe groot het ogenblikkelyk gevaar was, daar zulk een onbezuisden hoop ſteeds om en door de Paarden liep, het ſcheen ook waarlyk dat het gedreigden gevaar Haar Kon: Hoogh: zouw getroffen hebben, de Paarden geraakten reeds aan het ſpringen, en het Rytuig aan het overhellen, zo dat de agterſte Reisgenooten, zo meende, de Koets te zullen zien in het Water ſlaan, en doe zy verſchrikt ter hulpe wilde byſpringen, wierd hun zulks met de Banjonet op de Snaphaan belet.

Zy zyn verheugd, juist of ze een Heldenſtuk verrigten, (e)
Als ze alles voor gevloek en wapenen doen zwigten,
Dus gaan zy voort tot aan *Goe Jan Verwellen Sluis*,
Daar legt een Veer, en by dat Veer een Boerenhuis,
Hier was 't kwartier van 't hoofd, der Gouwſe Vry Corpsleeden,
Haar Hoogheid en Gevolg genoodzaakt af te treeden,
Wierd met een Veerpond hier gebragt naar de overkant,
De dronke Helden met de Zabels in de hand,
Gaan mee in 't Pont om hun Gevang'nen te bewaaken,
Of liever, om die met hun Zwaard vervaard te maaken,
Nu moesten ze alle in een Huismans woning gaan, (f)
Men wyst 'sLands Moeder daar het Boere Voorhuis aan,
Tot een verblyf voor haar, en die haar 't naast verzellen,

Ter-

(e) Ver de grootſten hoop der Patriotten verheugden zig ongemeen over dit uitgevoerden heldenſtuk, en dagten dat zy het nu gewonnen hadden, enkele die verſtandiger waaren, zagen wat dieper in, en begrepen dat dit Muisje een ſtaartje zouw hebben, terwyl verſtandige Oranjelui, al zeer ſchielyk deze Gebeurtenis als de eerſte zekere grond van hun verlosſing aanzagen.

(f) Onder het opzigt van de Luitenant *van Genderen*, die met een party Vry-Corporisten uit *Gouda*, hier aan het Veer by *Goe Jan Verwelle Sluis* de Wagt hield, met de Veerpont overgevoerd zynde, wierd Haar Kon: Hoogheid met byhebbende gevolg, gebragt in het Huis van *Adriaan Leeuwenhoek*, daar dit Volk haar intrek had, dit Boerehuis moest het elendig verblyf wezen, van eene zo Doorlugtige en Koninglyke Prinſes, maar wat wonder dat zy die, deze dierbaare Perzoon, onze ondeugende Generaalsvrouw dorsten noemen, haar ook ſmadelyk durfden behandelen.

Het gevangen houden van haar Koningl. Hoogheid Mevrouwe de Princeſſe van Oranje enz. in het huis van A. Leuwenhoek, aan de goejan verwelle ſluis den 28ste Junij 1787.

Terwyl zy de and're in een naaste Kamer ſtellen, (g)
Men houd van binnen en van buiten ſcherpe wagt,
't Geſchut, door 't Vry-Corps voor de deur van 't Huis gebragt
Kanon en klyn Geweer word al met ſcherp gelaaden, (h)
En al de Manſchap ſtond in de uiterſte Parade,
Geen deur van 't Huis, die niet met Schildwagts was bezet,
Waar door alle uitgang ten geſtrengſten was belet,
Zie daar de luister van het machtige *Germanje*,
Zie Pruiſchens Kroonprinces, de Gade van *Oranje*,
Sints twintig Jaar de roem en lust van *Neederland*,
Door ted're liefde bande aan Vorst en Volk verpand,
Nu in de hande van de ſnoodſte Vagebonden, (i)

Die

(g) Haar Kon: Hoogh: en de *Freule van Waſſenaar Starrenberg*, benevens deszelfs Kamenier, *M: Glorer*, wierden in het Voorhuis of zoge. naamde Voorſte Kamer van dit Boerenhuis opgeſloten en bewaakt, terwyl de Heeren *Bentink*, *Randwyk*, *Stamfort*, *Keuchenius*, en *Bodien*, in een ander vertrek geplaatst wierden, waar uit niemand gedurende ruim twee uuren uit mogt gaan, zelf niet om het geen noodzakelyk was.

(h) De Kastelyn of Stalmeester *Swanenburg*, die aan de *Stolkerſluis* woonden, en destyds by geval hier aan het Veer was, getuigd gezien te hebben, dat doe Haar Kon: Hoogh: in dit Boerenhuis gebragt was, buiten het Huis de Kanonnen en het klein Geweer, alle met ſcherp geladen wierden, of zy ook oppaſten.

(i) Geen Namen zyn ſterk genoeg, om het ontaard Caracter van deze Deugnieten uit te drukken, die met ontbloot Zydgeweer, binnen in de Kamer de Doorluchtige Prinſes en haar Gezelſchap durfde bewaken, de hoge Perzonen Wyn Bier enz. aantebieden, Tabak rooken, het kleet van de Koninglyke Prinſesſe voort te ſchoppen, monsters en geen menſchen.

Die alle vyligheid en Regt en Vryheid ſchonden,
Die wyg'ren durfden aan 's Lands Moeder tog te ſtaan,
Dat recht dat niemand aan de minſten Onderdaan,
Ontzeggen kon, om vry de weegen te paſſeeren,
Dit dorſten zy, ô ſchande! een Konings Zuſter weeren,
Den dierb'ren Ega van 't Doorluchtig Hooft van Staat,
Word aangehouden, en tot overmaat van ſmaad,
Daar in een Huismans ſtulp gevank'lyk opgeſloten,
Met blank Geweer bewaakt door Hollands Vloekgenoten, (k)
Op 't zelve tydſtip als die Koninglyke Vrouw,
Door wyze raad en daad, 's Lands heil bevord'ren wouw,
Maar nu verhinderd door baldadige bedryven,
Genoodzaakt was aan deze plaats te moeten blyven,
Tot een Commisſie van 't Defenſie. Weezen kwam,
Wier aankomst men van vér door 't Krygsrumoer vernam;
De Trommels roeren, en de Manſchap vliegt te wapen, (l)

Daar

(k) Deze onbeſchaamdheid en onbeſcheidenheid gebruikten een Burger-Officier, dat hy met het bloot geweer, nevens Mevrouw de Princeſſe ſtond te pleerewaaijen; tot hem door iemand die verſtandig was, het onbetamelyke van zulk een houding wierd, onder het oog gebragt, waar na hy het Zydgeweer opſtak, maar het was gelyk wy meermalen gezegt hebben, die malle Zatans woude mee ſpeelen, maar wisten niet eens hoe zy doen moesten.

(l) De vier Defenſie-Heeren met hun Secretaris en Bode, wierden

ge-

Daar op verſcheenen vier brutale Oproerknapen,
Dit waren *Blok*, *Toulon*, *de Wit*, *en Kamerling*,
Met wien *Costerus* als hun Secretaris ging,
En nog een Bode, dog die aan de Deur bleef wagten,
Terwl de and'ren aan haar Hoogheid tyding bragten,
Dat al 't gebeurde was op hun bevel geſchied,
Met een verklarende dat aan haar Hoogheid niet,
Gepermitteerd wierd om op Hollands grond te blyven,
Wyl dit kon ſtrekken om oproerigheid te ſtyven; (*m*)
Waarom zy willen dat haar Hoogheid rezolveer,
Dat men nog voor den Nagt met hun na *Woerden* keer,
Om daar te blyven tot den naastaanſtaanden morgen,
Wanneer men tevens voor een vrygely zouw zorgen,
Na *Gelderland*, vermits de omſtandigheid van tyd,

1 Prin-

geescorteerd door twintig Ruiters van *Heesen Philipthal*, doe dezen train aankwam, was terſtond alles in beweging, de Commisſie werd na Krygsgebruik verwellekomt, en dit was juist niet te verwonderen, wyl 'er van weerskanten Militie by was.

(*m*) Hoe fyn dit ook geſponnen was, en hoe ſnel ook deeze Leugen door het gantſche Land liep, en gretig ontfangen wierd, dat Haar Hoogheids komst in Holland gelegenheid tot oproerige bewegingen zoude verwekt hebben, hoe mooy zy hier ook mee waren; lag 'er voor de doordenkende egter een duidelyk bewys in, dat zy wel wisten wat de waare Volkſtem was, en dat de liefde voor Oranje in het hart der Nederlanders woonden, en op het eerſte gezigt der Vorstin ras, zoude opgewakkerd worden.

's Prinſesſen komst op Hollands Grondgebied niet lyd, (n)
Maar daar mê in *Weerden* thans geen vvligheid kon wagten,
Verkiest haar Hoogheid in *Gouda* te gaan vernagten,
Dog dit wierd plotselïng door die Heeren afgekeurd,
Daar waren zyde zy bewegingen beſpeurd,
Van Oproer, en die mogte op nieuw weer gaande raaken,
Hun pligt vereischte om daar naauwkeurigst voor te waaken,
Haar Hoogheid toonde in wynig woorden middagklaar,
Dat dit verdigt en flegts een looze uitvlugt waar, (o)
Maar recht noch billykheid was niets by deeze mannen,
Deugd, Eerbied en ontzag was uit haar hart verbannen,
Geweld was 't Rigtſnoer van haar Raad, volſtrekt geweld,

Dat

(n) Treflyk is deze voorgewende zwarigheid, van Oproeren en Combustien, wederlegd in de Memorie van de Heer *Thulemyer*; van den 6de Augusst. 1787 waar dien Heer allerduidelykst aantoond, dat dit geval niet exteerd, de onnodige vreze vergroot is, en dat de middelen voor handen waren om zig tegen dat ingebeelde gevaar te beveyligen.

(o) Dat dit een verdigtzel was toonde Mevrouwe de Princesse op een bondige en niet min geestige wyze aan, na dat de Heeren van het Defensie Weezen met Haar Kon: Hoogh: eenige tyd geſprooken hadden, retireerden zy zig in een and're Kamer, en na eenige afſpraak gemaakt te hebben, kwamen zy weder in de Kamer daar Haar Hoogheid was, en hadden de onbeſchaamdheid te zeggen, dat Haar Kon: Hoogh: den aanſtaande Nagt niet te *Gouda* zoude kunnen doorbrengen, alzo verzekerde berigten waren ingekomen, dat 'er in die Stad, eenige beginzels van beweginge beſpeurd waren, Haar Kon: Hoogh: wetende dat zy nergens anders dan in de andere Kamer alleen geweest waren, antwoorden, dat by het vorige geſprek niets van die berigten gemeld was, en dat die berigten in die tyd dat zy met elkander geweest waren, naauwlyks konden zyn ingekomen.

Dat niets ontziet, maar stout aan elk de wetten stelt, (p)
Verzeekerd zynde, door hun Wapens alle dingen,
Hoe wederrechtlyk ook na hunne zin te dwingen,
Zo word 's Lands Moeder tegens wil en tegens recht,
Ook die begeerte niet naar *Tergouw* te gaan ontzegt,
Al wat 'er overschiet, is dat zy van die Heeren,
Verlof bekomt om naar *Leerdam* te rug te keeren, (q)
En dat aan twee van haar gevolg word toegestaan,
Om daar 't reeds Nagt wierd, met een Chais voor uit te gaan;
Op dat de Poorten en Barriere wierde ontsloten,
Voor dat Haar Hoogheid kwam met de andre Reisgenoten,
Men spand de Paarden in en maakte den Reistogt reed,
Twee van de Heeren der Commissie trekken mee,
Die tot *Schoonhoven* toe 's Prinsessen Koets verzellen;

Om

(p) Dit hebben Ridderschap en Edelen meermaalen rond uit gezegt, en daar over geklaagt, dat die Commissie ter Defensie te *Woerden*, een volstrekt willekeurig gezag uitoefende, en zig boven alle Collegien zelf boven hunne Committente verhief, schoon zy welstaanshalve zomtyds rapport van hunne verrigtinge aan Ed: Gr: Mog: deden, met verzoek of vooronderstelling van goedkeuring, die ook altoos klaar lag.

(q) Haar Hoogheids keuze om na *Gouda* te gaan geweigerd zynde, stelde men Mevrouw de Princesse voor, een van tweën na *Woerden* of *Schoonhoven* te keeren, na *Woerden* hadden zy het liefst gezien, en boden aan het Kasteel te ruimen, en Haar Kon: Hoogh: daar te logeren, het welk Haar Hoogh: byde afsloeg, en zig bepaalde om na *Leerdam* te reizen, het welk een Heerlykheid van de Prins haar Gemaal was werwaards de reize dan ook wierd aangeleid.

Om orde op alles, wat gebeuren mogt te ſtellen;
Haar Hoogheid reeds vermoeid, doe Paarden buiten ſtaat,
Geen ander ſpan gereed, was best na *Bentinks* raad,
Om hier te blyven, in Stads Doelen de vernagten, (r)
En 't Rezultaat van Hollands Staat hier af te wagten;
Nu kwam 't active Volk weer daad'lyk op de been,
En daar 't in dit geval verkiesſelyker ſcheen,
Door malle Burgers, dan verraderſche Soldaten,
Bewaakt te zyn, is daar de Burgerwagt gelaten, (s)
Mits dat gewapend Volk niet weer zo digte by,
Niet voor, althans niet in, haar Hoogheids kamer zy;
't Defenſie-Wezen had uit *Woerde* een Brief geſchreven,
Om aan Groot Mogende in den *Haag* berigt te geven,
Van 't geen er op den weg na *Haastrecht* was gebeurd,

En

(r) De Heer *Bentink*, onderſtaan hebbende, dat in *Schoonhoven*, geen verſche Paarden voor de Rytuigen te bekomen waren, en die men nu gebruikten, ſo lang in 't ruig geweest hadden om 't na *Leerdam* te brengen, raed Haar Kon: Hoogh: aan om in *Schoonhoven* te vernagten, na dat by eerst wel onderregt was dat Hoogstdezelve daar vylig kon verblyven, waar op het illustre Gezelſchap haar intrek nam in de Stads Doelen, en ruim 24 Uuren daar verbleven is.

(s) De Heeren der Commiſſie vãn *Woerden* preſenteerde Haar Hoogheid te doen bewaken door de Ruiters van *Heſſen Philipſthal*, en de *Rhyngraaf Zalm* inſteerden ſterk om een Compagnie Huſaren te zenden, om voor de Rust der Stad te zorgen, en Mevrou de Prinſes te bevryligen, doch Haar Hoogheid verkoos geen andre Wagt dan der Stads Burgery, mits dat zy niet al te na by kwamen, gelyk aan de Sluis geweest was.

En wyl dat alles in den *Haag* wierd goedgekeurd,
En Hollands Heren zig niet ſchamen te approberen,
Oranjes Ega van hun grondgebied te weeren, (*t*)
Is alle poging van dien Koninglyke Vrouw,
Waar door zy Neêrland voor 't bederf beveilgen wouw,
Te leur geſteld, verguist, en vrugt'loos afgelopen,
Er is geen nut van onderhand'ling meer te hopen,
Des Neêrlands Moeder den te rug reis ondernam,
Des andren Morgens vroeg vertrok zy door *Leerdam*,
Na *Gelderland*, daar ze in *Nimweegen* met verlangen,
En hartelyke vreugde al juichend wierd ontfangen,
Als uit den Leeuwenkuil en Draakenmuil bevreid,
Alom verwelkomt in gulharte vrolykheid, (*u*)
Het vivat klinkt, terwyl de dankb're Vreugde traanen,

De

(*t*) Uit een Miſſive van de Heeren Staaten van *Holland* en *West-Friesland* geſchreven uit *'s Hagen* den 29ſte Juny 1787. had Haar Kon: Hoogh: genoeg kunnen zien, hoe Ed: Gr: Mog: over het gebeurde aan *Goe Jan Verwelfde Sluis* dagten, gelyk uit een volgende Rezolutie van 7 July 1787 ten allerklaarſten bleek, namentlyk, dat zy het gehoude gedrag, van Gecommitteerde tot het Defenſie Wezen volſtrekt goedkeurden en laudeerden.

(*u*) Haar Kon: Hoogheid van Hoogsdeszelfs verhinderde reize op den eerſte July 1787 in *Nimwegen* wedergekeerd zynde, wierd met alle mogelyke tekenen van liefde en blydſchap, van groot en klyn ontfangen, de Heer *Foerder*, Preſident der Regerlug, deed uit aller naam, een hartaandoenende aanſpraak, om Mevrouwe de Princeſſe geluk te wenſchen, wegens haar gelukkig retour in deze Stad.

De weg tot *Ligtnir*laan beklemde harten banen.
De jonge Prinſen en Prinſes verrukt van vreugd,
Gaan, Vliegen! elk om ſtryd toe in den Ziel verheugd,
De Gierbrug over, om haar Hoogheid 't eerst te ontmoeten,
En weer in Vryheid, met een vrolyk hart te groeten.
Op 't ogenblik waaid van 't Kasteel de Oranje-Vlag, (*)
Elk legt zyn liefde en vreugd door teekens aan den dag.
Dog wierd die blydſchap door de omſtandigheid verminderd,
Wyl 't loflyk oogmerk van Haar Hoogheid was verhinderd,
Nu was by 't wufte Volk der woelende Cabaal,
Gejuich door 't gantſche Land, elk huppeld op 't verhaal
En is op 't hoogst vereerd met dit Princeſſe vangen,
Daar door 't gerugt nog langs hoe meer word bygehangen,
Den een verhaald dat hy voor vast gehoord heeft dat,
Het de Erfprins was, die in het tweede Rytuig zat,
Een ander zegt dat hy, voorzeker kan verklaren,

Dat

(*) Dit uitſteken van de Vlag uit het Kasteel van *Nimwegen*, was egter niet anders dan een uitwerkzel van een eerſte liefde en Vreugde-drift, op bevel van Haar Kon: Hoogheid wierd dezelven wel ras wedet ingehaald, 't was nog lang geen tyd van Vreugde, evenwel wierden in de plaatſe die Hare Hoogh: in haar retour was doorgereist, als *Leerdam*, *Zaltbommel*, *Thiel* enz. overal de Vlaggen uit de Torens geſtooken, en de aloude Oranje liefde aan den dag gelegt wierd, wyl tevens de haat tegen de Patriotten, en den ſmaad 's Lands Moeder aangedaan, niet wynig wierd opgewakkerd.

Het Uittrekken der Burgerij
1787.

de Mislukte aanval op Soesdijk
den 26 Julij 1787.

Het Arreſteeren van H.K.H. Mevrouwe de Princeſſe van
Oranje enz. aan de Goejan Verwelle ſluijs,
den 28 Junij 1787.

Het leeg loopen van Utrecht
den 16 ſept 1787.

Het Bombardeeren van Goreum
den 17 ſept. 1787.

C. v. d. Waarde del.

de Heuver. ſculpsit.

Dat byde Prinſen en Prinſes gevangen waren, (w)
Een derde voegt 'er by, dat nog in dezen nagt,
't Gevange *Hofgezin* naar *Utrecht* is gebragt, (x)
En dat men *Willem* nu met zyn aanhangelingen,
Tot al wat men begeerd gemakkelyk zal dwingen;
Maar die wat dieper dagt, was merk'lyk minder bly,
En ziet dat dit een zaak van ver vooruitzigt zy,
Waar van voorzigtigheid veel eer gebood te zwygen,
Dit kleine Muisje kost wel ligt een ſtaartje krygen,
Want die half gek was kon dit toch begrypen, daar
's *Princeſſen Broeder* een groot machtig Koning waar,
Zou hy dit ſmaden van zyn *Zuster* niet verdragen,
Maar voor dit affront van zyn Huis vergoeding vragen, (y)

Op-

(w) Het is dog niets nieuws, dat de tydingen door het vliegende gerucht vervalscht en vergroot worden, als den een zegt, wie weet of het niet zo, en zo erg is, voegd een ander 'er al by, het zal wis zo zyn, en een derde verhaald voor zeker het is zo, byzonder had dit plaats in zulk een tyd, als het thans was, daar de onnatuurlykſte Leugens als Euangelien wierden aangenomen, als het maar eenigſints na den zin der woel en wargeesten was.

(x) Dit uitſtrooizel ſcheind egter op eenige grond geſteund te hebben, dewyl 'er een gerugt liep, dat de Huſſaren en Curaſſiers *van Zulm* op den 20ſte Juny uit *Utrecht* getrokken waren om Mevrouwe de Princeſſe op haar te rug reize op te ligten, en te *Utrecht* te brengen, waarom de *Baron van Patkull*, bevelhebber van de krygsbezetting *van Bommel*, de voorzorg gebruikten om al de posten langs de Lingenſtroom te doen beſetten, en een genoegzaam getal Ruiters te doen opzitten, om Haar Kon: Hoogh: te geleiden, voor welke voorzorgen die Heer ook door Mevrouw de Princeſſe by hoogstdeszelfs aankomst te *Leerdam* bedankt wierd.

(y) Tot hier toe was altyd het geroep geweest, de verſchillen in de

I Re-

Opmerk'lyk was het toen die tyding te *Amſterdam*,
'sNagts per Courier voor 's Stads geſlooten Poorten kwam,
Men opend hem de Poort, (dit zag men nooit voor dezen) (z)
Men leid in allerhaast hem na 't Defenſie-Weezen, (a)
Daar zyn berigt zo groot, zo vreemd, zo onverwagt,
Veel meer verwondering dan vergenoeging bragt,
Men zegt 'er was 'er die de ſchrik zo 't hart vervulden,
; Dat hy voor zig wel wenſchte, al was 't om *duizend Gulden*,
; Dat dit vervloekte ſtuk toch nimmer was gedaan,
; Wyl dat in eeuwigheid niet goed zou kunnen gaan,
; Daar Pruiſchens Koning nu een reden in kon brengen,
; Om

Republicq, zyn Huishoudelyke zaken, waar mede zig geen buitenlandſche Mogenheid mag of kan bemoeijen, alles wat tot hier toe door Pruiſchen verrigt was, beſtond ook enkel in raadgevinge en vermaningen, maar door dat fataal geval was de zaak geheel van gedaante veranderd. *Koning Willem Frederik* had zederd zyn komst tot den Throon, meer dan eens, zyn genegenheid voor de Oranje-Vorst, en zyn liefde voor zyn Zuster plegtig betuigd, men kon gemakkelyk berekenen, dat hy dit affront zyn Huis aangedaan, niet ongewroken zou laten, te meer daar niet het geheelen Land, maar alleen een deel oproerige Geweldenaars hier aan ſchuldig waren.

(z) Dit was zo nieuw dat wy nog onze Vaderen daar geen voorbeeld van gezien hadden, de Sleutels van elke Stads Poort, wierden altoos na dat de Poort geſloten was, onder een genoegzaam escorte gebragt aan de Burger Hooftwagt, en van daar na het Stadhuis, daar de Sleutels van alle Stadspoorten en Posten, by elkander in een yzere Kist worden geſloten, waar na de Sleutel van deze Kist, door eenige Burgers na het Huis van den Preſident Burgermeester gebragt word, daar dezelve tot den volgende morgen bewaard blyft.

(a) Om geen tyd te verliezen, met beduiden en weg wyzen, ſprong een der Helden die aan de Poort was, by de Courier op het Paard, en reed als Gids met hem na de Garnale-Doelen, de plaats daar het Defenſie-Wezen zig ophield.

; Om zig met Waap'nen in ons Staats krakeel te mengen;
; En dit ontwyffelbaar is 't allergrootſte kwaad,
; Dat nu den Patriot met grond te wagten ſtaat,
Dus is men raad ten eind, twee Uuren zyn verlopen;
Voor dat men iets beraamd, de Poort der Stad blyft open;
Tot lang na Middernagt, wanneer de Boo vertrekt,
Maar zonder iets dat tot voldoenend antwoord ſtrekt, (b)
't Leed ook niet lang, of 't ging gelyk men hier verwagten;
Van alle kanten hoord men welgegronde klagten,
Zo van Haar Hoogheid, (c) van de Vorst (d) als van den Staat (e)
Elk ſpreekt met afkeer van 't geweldig attentaat,
Elk brengt zyn klagt; en dringt om 't ſterkst by Hollands Heeren

Om

(b) Althans na al het berigt dat men 'er van krygen kon, en na de teekens die men 'er van zag, waren de Heren aan wien de boodſchap gebragt wierd, 'er bizonder wynig over geſtigt, en zelf in den eerſten geheel beſluiteloos, en bulten ſtaat in de zaak iets anders te doen, dan dezelve voor Communicatie aan te nemen.

(c) Behalven de Brieven van kennisgeving en klagten, door Haar Kon: Hoogh: uit *Schoonhoven* den 29ſte Juny, en uit *Nimwegen* den eerſten July, aan Hun Ed: Gr: Mog: oogen wy bizonder op Hoogstdeszelfs Misſive uit *Nimwegen* den 2de July geſchreeven aan hunne H: M: de Heren Staaten van *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Vriesland*, *Overysſel*, Stad en Lande, en Landſchap *Drenthe*.

(d) Men zie de Misſive van Zyn Doorluchtige Hoogheid, aan H: H: M: geſchreeven uit *Amersfoord* den 29ſte Juny 1787.

(e) Men kan hier over nazien de menigvuldige Misſives, Memorien, en Rezolutien, zo der algemene Staten, als van de meeste Provintien elk in het byzonder, alle te vinden in de echte beſchyden, te *Nimwegen* by *van Goor* uitgegeven.

Om ſpoedig 't ſchendig ſtuk op 't best te repareeren, (*f*)
Dog dit was enkel voor een doofmans Deur geklopt,
Wyl men voor alle klagt weerbarstig de ooren ſtopt,
Of zo geantwoord wierd, was 't enkel om te tonen,
Dat tyds omſtandigheid dit toeval moest verſchonen, (*g*)
Zelfs als *van Rheeden*, of als *Thulemeier* klaagd, (*h*)
En in des Konings naam om Satisfactie vraagd,

Dan

(*f*) In een Rezolutie door de algemeene Staaten genomen, op Dingsdag den 5de July, en dus maar vyf dagen na het fataal geval, verklaren H: H: M: reeds in drie onderſcheidene Miſſives, de Staten van *Holland* en *West-Friesland*, vermaand te hebben, om zo veel mogelyk het gepaſſeerde te repareeren, door H: K: H: op de meest convenabelſte wyze te verzoeken, om hoogstderzelver aangevange reize voort te zetten, en na *'s Hage* te komen, wyl H: H: M: die komſte van H: K: H: beſchouwen, als een zeer bekwaam en gepast middel, om onder Gods Zegen, de verregaande oneenigheden en verdeeldheden voor te komen, en de Republiek voor haar ondergang te bewaren, enz.

(*g*) Deze uitvlugten waren nog wel de zagtſte, maar allerhonendſte waren de advizen ter Staatsvergadering uitgebragt op den 7de July, daar die van *Amſterdam* onder anderen zyden, dat indien H: K: H: zulke heilzame oogmerken had, zy dan beter zou doen, haar Gemaal te vermanen, van zyn geweldadige ſchikking omtrend *Utrecht* af te zien, en de Maatregelen van zommige Regenten te beteugelen, en de verdrukte Burgers by hun Regten te herſtellen, die van *Schoonhoven* maakten het misſchien nog erger, zeggende, dat de verſchillen thans zo hoog gerezen waren, dat zy door geen bemiddeling konde vereffend worden, en dat Haar Hoogheid, in de onderhandelingen met de Graaf *van Görtz*, en de Heer *de Raineval*, haar betrekkingen op Haar Gemaal *Willem de Vyfde*, te ſterk had doen doorſtralen, om de gerezene differente thans te kunnen bemiddelen, enz.

(*h*) Voor half July waren reeds twee Memorien van de Heer *van Rheede*, H: H: M: Minister aan het Hof van *Berlin*, en twee dergelyken van de Heer *Thulemeier*, Pruiſiſche Gezant in *'s Hage*, ingekomen, alle houdende klagten van zyn Pruiſiſche Majeſteit, over het geweldig attentaat zyn Koninglyke Zuster aangedaan, met betuiginge van des Konings ſterke gevoeligheid over dien hoon, gepaard met eisſchen, om de eclatantſte ſtrafoeffening over hun die er de daders van geweest waren.

Dan word het wanbedryf op nieuw vermeerdzuldigd,
Daar men haar Hoogheid met een ſnood desſein beſchuldigd,
Als of het oogmerk van haar reis was ingerigt,
Op dat in *Holland* wierd oproerigheid geſtigt, (*i*)
Hoe zeer die lastertaal 's Princesſen eer beledigt,
Zy word nogtans zo ſtout als ongegrond verdedigt,
En dat nog verder gaat, zy werd ten grond gelegt,
Waar op rond uit de Satisfactie word ontzegt,
Zo dat den Koning uit dit alles klaar kon merken,
Dat met vertogen thans niet meer was uit te werken,
Waarom zyn Majeſteid met reden onvoldaan,
Groot Mogende door Zyn Minister doet verſtaan,
Dat zo men wyg'ren blyft de ſchuldigen te ſtraffen,
Hy zal genoodzaakt zyn zig zelve recht te ſchaffen, (*k*)

En

(*i*) Zulk een ſæſif antwoord, in de vriendelykſte termen vervat, wierd op den 14de July by de Staten van *Holland* beſloten, om aan Zyn Majeſteit den Koning van Pruiſchen te doen toekomen, waar in volſtrekt word ſtaande gehouden, dat Haar Kon: Hoogh. niet beledigt was, dat hoogstdeszelfs komst in *Holland* oproerige bewegingen ten gevolgen moest hebben, dat de Koning van het gantſche geval verkeerd onderricht was, dat elke Souverain meester was op zyn eige gebied en dergelyken.

(*k*) Op den 6de Augustus leverden de Heer *Thulemeier*, twee Memorien in, een aan de Heere Staten van *Holland*, en een aan de algemene Staten, byde ſtrekkende tot narigt, dat zyn Majeſteit de *Koning van Pruiſchen*, wel een beſtendige genegenheid voor de Republiek behield, maar teffens onveranderlyk by zyn beſluit bleef, om de Eer van zyn Koninglyke Zuster te handhaven, en ſatisfactie te vorderen over de beledigingh haar Hoogheid aangedaan, in de eerstgenoemde Memorie wierd

En dat op zyn bevel reeds onder *Brunswyks* hand,
Een Corps verzameld word, dat hy na *Nederland*,
Beſtemd heeft, 't geen eerlang na *Wezel* op zal breken,
Om zig aan Smaders van des Konings huis te wreeken, (*l*)
Die taal maakt inderdaad veel indruk op 't gemoed,
Der Vaderlanders, maar hun hoofden vonden goed,
Door leugenſchriften, (*m*) het gevaar ſteeds te verbloemen, (*m*)

En

onder anderen geeagt, dat de Koning onveranderlyk ſtaan bleef op deze voldoening, en zig niet vergenoegen zou, met een onderzoek van enkele daden, onbepaalden uitvlugten of verdere verſchoningen.

(*l*) Door des Konings Minister, Graaf van *Finkenſtein*, wierd reeds voor het einde der Maand July, aan de Baron *Rhede* verklaard, dat de Koning zig genoodzaakt zag, wegens de onregtmatige handelwyzen der Provintien *Holland*, *Groningen* en *Overyſſel*, tegen zyn zo nabeſtaande Bloedvrinden, den Erf Stadhouder en deszelfs Gemalin, Troupen te laten marcheeren na de *Nederlanden* enz. aan de Keizerlyke Gezant, de Vorst *Reuss*, en aan de Charge d'Affaire van *Frankryk*, waaren dezelve Verklaringe gedaan, en uit de Misſive van de Baron van *Rhede*, was het allerzekerst dat een aanzienelyk Corps Pruiſiſche Troupen tot herſtel der zaken in *Nederland* op de been gebragt wierd.

(*m*) Ongelooflyk is het, welke moeiten de Patriotten aanwenden, om alle dagen in alle Couranten en andere Nieuwspapieren, aan het Volk te beduiden, dat de aankomst der Pruiſiſche Troupen niet waar was, maar enkel tot een Bullebak gebruikt wierd om het Volk bang te maken, honderd proeven zoude wy hier van kunnen bybrengen, ik zal ſtegts een enkele noemen, waar uit men de andere beoordeelen kan, in de Vaderlandſche Courant las men *'sHage* den 6 Aug. het is dus een herſenſchim, dat men ſtelt dat een Pruiſiſche Armee na de *Nederlanden* zal marcheeren, tydinge van gisteren uit Berlyn, ſpreken daar niets van, de Heer *Gallerus*, H. H. M. Minister te *Regensburg*, nog de Heer *Landsberge*, H. H. M. Minister te *Keulen*, ſpreeken in hunne Brieven niets van het aanraderen van Troupen, *J. Noms*, met zyn gewone ſtoutheid ſchreef in *Schuurmans* Courant, dat naderen van Pruiſiſche Troupen, dat is de oude deun, in onze vorige is reeds genoeg aangetoond, dat men daar zo veel vrees niet voor behoeft te hebben.

En op de zekerheid van *Vrankryks* hulp te roemen, (n)
Waar op het dwaze Volk zig blindelings vertrouwd,
En al zyn hoop op een gebroken Rietſtaf bouwd,
Terwyl men voortgaat om de oproerigheid te ſtyven,
En uit te munten in de ſnoodſte wanbedryven,
Die op den wytzen naam van heldendaden gaan, (o)
Maar met een zwarten kool getekend zullen ſtaan;
In 's Lands Geſchietboek, en met onuitwisb're trekken,
Voor Hollands Steden, tot een eeuwige affront ſtrekken,
Was 't van dien aard niet? dat men in een klynen Stad,
Een groot Gebouw voor die nieuwbakke Vryheid had?
'k meen *Haarlem* daar den Raad dit Heldenſtuk verrigten,
Dat

(n) Wy zullen nog wel eens gelegenheid ontmoeten om dit breder te tonen, en zeggen hier alleen, dat na maten de komst der Pruiſiſche zekerder wierd, men te meer wind maakten met de hulp der Franſchen, telkens gaf men breed op van het ongenoegen dat de Koning van *Vrankryk* betoonden, over de ſchikkinge die de Koning van *Pruiſchen* maakten, en van de verklaringen van het Franſche Hof, en deszelfs Ministers, dat dezelve met geen goede oogen zoude aanzien, dat vreemde Krygsmagt in de *Nederlanden* gebragt wierd.

(o) Hier mede hadde zy de gemene Man elendig by de Neus, de Schoenmaker, Kleermaker enz. Als hy nu maar een Soldate Pak en Snaphaan droeg, dan maakten zy hem wys dat hy een ware Held was, en eerlang als een *Tromp*, *de Ruiter*, en *Kocheorn* zouw bekend Raan, daar zulk een eer nu op zo gemakkelyken wys, en tot zo goedkoop prys te krygen was, als door de Digters overal, en te *Amſterdam* door *Jan Voorman*, *extemporé*, dagelyks wierd opgezongen, wie zouw niet een Held, van dat ſlag willen zyn, zyn Naam zouw in de Jaarboeken, ja zelf in den Hemel pronken.

En voor de Vryheid een verheven Tempel ſtigten, (p)
Dat viervants wonderwerk (q) ſtond op de grote Mart,
Als een gedenkſtuk dat de loop der Eeuwen tart,
Maar ſpyt vermeet'len hoop, die meerder is dan allen,
Deed eerlang Dagon en zyn nieuwen Tempel vallen, (r)
Was 't van dien aard niet dat men onbegryplyk ſtout,
Nu hier dan daar een Raad, een zoort van Ryksdag houd,

Be-

(p) **Dezen Tempel** was 40 voet hoog, en was geboud op 12 Marmeren Pilaren of Colommen van de Ioniſche Bouworder, behalven noch agt andere Colommen, die twee en twee op de vier hoeken tot vier Poorten dienden, tot welken men met eenige Trappen opklom, boven op dezen Tempel ſtond het Beeld der Vryheid met Speer en Hoed, en 't Haarlems Wapen aan haar Voeten. In dien Tempel wierd op den 5de September 1787, het Nieuwe Regerings Reglement bezworen. Na dat dit Gebouw 's Avonds te voren door Dᵒ. *Mebachius* kwaad plegrig was ingezegend, met een Leerreden over *Exodus* 24 vs. 4. *Moſes ſchreef alle de woorden des Heeren, en hy maakten hem des Morgens vroeg op, ende hy Bouwde eene Altaar aan den voet des Bergs, en twaalf Colommen na de twaalf Stammen Israëls.*

(q) Zogenaamd niet na Dᵒ. *Viervant*, *Predikant te Haarlem*, maar na de Amſterdamſche *Viervant*, die de Architect van dit fraaije Mirakel was, en een zeer vergankelyke eer by dit werk heeft ingelegt.

(r) Daar tien dagen later de groote Gebeurtenis van het leeg lopen van *Utrecht* voorviel, begon deze Nieuwe Tempel op al zyn Pilaren zodanig te wankelen en te ſchudden, dat de Haarlemmers bang wierden, dat het geheele Gebouw, met al wat 'er aan vast was zou inſtorten. *Joh: Haſeu*, Cz. Had 'er wel een fraay Gedicht op gemaakt, en de Vryheid als Haarlems Erfgoed beſchreven, maar *Haſeu* was ook maar een Leugenaar. Men kon ligt begrypen, dat als de *Pruiſſen* Haarlem kwaamen bekyken, zy in al dat mooys geen zin zoude hebben, waarom de *Tempel Bouwers* best oordeelden, haar Nieuwbakke Vryheid met Tempel en al te Removeren, en de Stukken en Brokken op te pakken eer het een ander deed, waarlyk een korte vreugd voor een groote bravade.

Beſtaande uit Sociteits en uit Genoodſchaps Leeden, (s)
Expres beſchreven uit meest alle Hollands Steden,
En Dorpen, Buurten, en wat maar brutaal genoeg,
De naam van Sociteit of van Genoodſchap droeg,
Al was het een gehugt daar twintig t' zamenſpannen,
Die zenden derwaards heen, hun uitgekozen mannen, (t)
En daar word voor 't belang van Land en Volk gewaakt,
Daar is het dat men Wet en Reſoluties maakt,

Daar

(s) Nu liep het door het mallen en door het dolle heen, de afgevaardigde tot deze Staten Generaal en Raad van Staaten, of liever tot deze Nationaale Vergadering, (wy kennen dat woord nu in al deszelfs nadrukkelyke betekenis) kwamen nu in den eene dan in den andere Stad by een, ſchyden op Reces, vergaderden weder, en beelden zig waarlyk in dat zy de Souverainen des Lands waaren, zy erkende wel dat 'er nog Staaten des Lands en Hooge Collegien aan wezig waaren, dog dit waaren hunne Reprezentanten, en moesten thans nergens anders toe dienen dan om hunne beſluiten te ſanctioneeren en te bekragtigen. Men had wel vroeger Complotten en Samenkomſten gehouden, dog verſcheen deze Vergadering eerst in vollen luiſter binnen de Stad Leiden, op den 17de July 1787. Doe las men in de Couranten? Leiden den 27ſte July, de Provintiaale Vergadering van Gewapende Corpſen die voorgaande week op Reces geſcheiden waren, zullen heden Morgen hunne Deliberatien wederom hervatten. En Amſterdam den 27ſte Auguſt: De Provintiale Vergadering van Gedeputeerde van Krygsraden, Gewapende Genoodſchappen, Geconſtitueerdens, Commisſien van Sociteiten en Corporatien, zyn hier Vergaderd geweest, en zullen op Maandag den 17de September hunne Deliberatien vervolgen. enz.

(t) In eene der laatſte Vergaderingen dezer Majeſteiten, gehouden binnen Amſterdam, in de Maand September 1787, wierd Gebeſogneerd, geadvizeerd en Geconcludeerd &c. over het getal der Gedeputeerdens, Gecommitteerdens en Geadmitteerdens, Afgezanten tot deze Hooge Vergaderinge, en wierd beſloten, uit een Dorp, buurt of gehugt daar 20, — 50 waaren één, daar 50, — 100 waaren twee, enz. Ter dezer Staatsvergaderinge zoude verſchynen.

Daar is de Majeſteit des Volks, daar zyn die Heeren,
Die thans by Kan en Glas het gantſche Land regeeren,
Een Boekwurm, een Barbier, een Snyer en een Schoes,
Een Smit, een Pruikedel, en ander Mengelmoes, (u)
Al t' zamen Mannen van zo Hoog Doorlugte Namen,
Die kwamen ten getal van drie vier honderd ſamen,
In een of ander Kroeg, hier in de Stad *Lion*, (v)
En elders waar men al die Raden bergen kon,
Zy nemen daar zo hooggeweldige beſluiten,
Dat geen gezag hoe groot in ſtaat is hun te ſtuiten, (w)
En elken t' zamenkomst word hun gezag vergroot,

Na-

(u) Schoon veel dingen door den tyd ſlyten, eenige het geheugenis ontgaan, anderen het puntige verliezen, kan ik my egter nooit van Lagchen onthouden, als ik zulk een Boekverkoper, Kleermaker of ander Burgerman ontmoet, wiens naam nog heden in de Lyſten dier hoog Achtbaare Vergadering te pronk ſtaat, vooral wanneer hy nog zyn Staartp ruik draagt, die hy by die Historie heeft overgewonnen, en die hem en my nog eens zyn eertyds Hoogaanzienlyken ſtand herinneren kan.

(v) Voor zulk een groot getal Raadsheeren waaren ruime Raadkamers nodig, doe in Amſterdam het Huis in de Warmoesſtraat te klyn wierd, huurden de Vaderlanders ook het grootſte gedeelte der Logeable Huizinge in de Nes, genaamd de *Stad Lion*, bewoond door de *Hr. van Achten*, hier hield men ook Nationalen, of zo als zy het noemde Provintiale Vergadering, zo lang tot dat zy afgedankt, of liever weggejaagd wierden.

(w) Zo luid de Eige taal van hun provintiale Vergadering te Leiden: „ Men meend te kunnen verzekeren dat alhier zeer gewigtige Rezoluti„ en zullen genomen worden, om eens een gewenſchte afdoening van zaa„ ken te weeg te brengen, op dat het reeds uitgeputte geduld paal en „ perk geſteld, en de ondergang van het Lieve Vaderland in tyds ver„ hoed werden." Hun ſchandig opgeſteld Declaratoir, en hun beſluiten tot in ſtand brenging van een Vliegend Leger, waren de duidelykſte blyken van Geweldadigheid.

Nadien men altoos na zyn willekeur beſloot,
Nu was het kwaad, ja wel, tot hogen top gerezen,
Maar om in 't gantſche Land volſtrekt den Baas te wezen,
Daar ſchort nog veel aan; want gedurig wierd 't beſluit,
Van drie Provinties door vier anderen geſtuit, (x)
Dus kon de Woelparty niet tot zyn oogmerk raken,
Om Staats beſluiten na zyn willekeur te maken,
Des was men Nagt en Dag op middelen bedagt,
Op dat de meerderheid wierd aan hun zy gebragt,
Schoon *Utrechts* Staten, die in *Amersfoort* vergaaren,
Dit leid geen tegenſpraak, de regte *Staten* waaren, (y)
Verzonnen zy een list die zeer voldoende ſcheen,
Men roept in *Utrecht* een Vergadering by een,
Die wyl zy de *Amersfoordze* als dwingelanden doemen,

Zig

(x) Holland, Overyſſel en Groningen, waaren drie Provintien, die vóór Nieuwigheden in het Staatsgeſtel zig opentlyk verklaarden, maar Gelderland, Zeeland, Utrecht en Vriesland hielden zig Standvastig by *'s Lands Oude Conſtitutie*, en vier tegen drie zynde, hadden zy altyd de meerderheid, en belemmerde de Nieuwsgezinden gedurig in hun ondernemingen, dat dezelve geweldig verdroot en tot die ſtappen die hier in 't vervolg verhaald worden, deed overgaan.

(y) Dit had hun nog nooit iemand betwist, als alleen de Uſurpateurs van het gezag in Utrecht, en deze waaren hier over geen bevoegde Rechters, al de Staaten der andere Provintien hadden hun beſtendig erkend, en erkende dezelve nog, en dit was een onweder ſprekelyk bewys, dat zy de Rechten Staten des Lands van Utrecht waaren.

Zig zelf alleen de Staat des Lands van *Utrecht* noemen
Uit dezen zonden zy Gezanten na den *Haag*, (z)
Ter Staats-Vergad'ring, die door drie Provinties graag,
Ontfangen wierden, maar die de and're bleven weeren, (a)
Des kon men nog niet door de meerderheid regeeren,
Want alles toegeſtaan, dan is door die practyk,
Niets afgedaan, dan ſtaan de ſtemmen nog gelyk,
Er moest, indien men tot de meerderheid zouw komen
Een ander middel van geweld ter hand genomen,
Was niet in *Zeeland*, juist van pas, de kans gekeerd,
Ook die Provintie was door Snoodaards overheerd,
Zy hadden door geweld langs hun gewone wegen,

Com-

(z) Deze eerſte aller onwettigſte, zogenaamde Vergadering van de Staten des Land van Utrecht, wierd gehouden op den 11de Juny 1787. Dezelve wierd vervolgens dagelyks gecontinueerd, en door deze wierden de Heeren *Jr: J: T: van Amerongen*, *Jr: J; Do. Averhoult*, en *Mr: A: J: Strick van Linſchoten*, als afgevaardigde ter Staaten Generaal na 's Hage gezonden.

(a) Reeds op den 14 Juny verſchenen die bovengenoemde Heeren om Seſſie te neemen in Hun Hoog Mogende Vergadering in 's Hage, hoe aangenaam hun Verſchyning aan velen was, bleek onder anderen aan de Rencontre welke drie dagen laater voorviel, tusſchen de Heeren *van Thuil*, *van Zuilen*, en *d' Averhoult*, in het Haagſche Bos, en daar de afgevaardigde van Vriesland, *Jr. Bigot*, nieuwe Inſtructie op dit Stuk uit zyn Provintie kreeg, om de Gezanten der Stad Utrecht niet te erkennen, veranderde de geheele zaak van gedaante, en zy waaren genoodzaakt uit de Vergadering te blyven.

Complotten onder een en ander naam verkregen, (b)
Daar hielden zy al mee den goddelozen Raad,
Tot Land beroering en bederf van Kerk en Staat.
Zy hadden Stad aan Stad al mee Genoodschaps Heeren,
Die zig beroemen op kunstkeurig exerceeren, (c)
En door ervaarnis, is ons te overwel bekend,
Tot welk een einde al dat Spel wierd aangewend,

Maar

(b) Doe men in Middelburg, onder het bestier van eene Doctor *van der Kemp*, een Genoodschap van Wapenhandel wilde oprechten, om gelyk van agteren bleek dat hun oogmerk was, ook hier gelyk in Holland de Rol van Gewapende Geweldenaars te speelen, wierd zulks door de Regeering dier Stad, die meerendeels Standvastige Aanklevers der *Oude Constitutie* waren, op een zagtzinnige wyze te keer gegaan en belet, maar de Wapendragers bedagten een List, zy noemden zig Leeden van de Schutters Doelen, en gingen met die nieuwen naam in hun oude kuuren driftig voort, voorgevende dat de Regeering geen magt had hun dit te beletten, wyl zy een Previlegie van *Kyzer Karel* hadden, waar by hun zulks wierd toegestaan, dit Previlegie is egter nooit te voorschyn gebragt, niet te min gingen zy op die grond stout voort, wonnen dagelyks veel Leden, en zyden rond uit, geen verbod van de Ovrigheid in dezen te zullen gehoorzamen. Rechte Patriotten handelwyze!

(c) In Zierikzee hadden de Patriotten het reeds zo ver gebragt dat zy de Burgery Ontwapend hadden, en met hun Genoodschap den Baas speelden, en zelfs de Regeering wiens meerderheid goed was, na de hand zetten, en beletten durfde, tot de besluiten voor de *Oude Constitutie* en den *Stadhouder* toe te treden. In Vlissingen was het Genoodschap al zo ver, dat zy niet slegts van Geweer, maar ook van Kanon voorzien waaren, waar mede zy onder begunstiging van haar Ovrigheid na de Wallen sleepten, hetzelve met druivetrossen laden, en daar de Wagt by hielden.

Maar daar in 't vorig Jaar, (*d*) by duizend Vreugde-Zangen, (*e*)
Het gantſche Vorſt'lyk Huis in *Zeeland* was ontfangen,
Zat eerbied, liefde en deugd, nog by de meeſte part,
Ter ronde Zeeuwen veel te diep in 't eerlyk hart,
Om ſtil te doogen dat een party Aterlingen,
Elk tot Oranje haat en Oproer zullen dwingen;

Om

(*d*) Die Heuchelyke Gebeurtenis Vereeuwigt, in een keurig Werkje Getyteld: *Het Verheerlykt Zeeland*, viel voor in het Jaar 1786, doe Zyne Doorl: Hoogheid, met geheel deszelfs Vorſtelyk Huis, van den 18de Juny, tot den 25ſte July, en dus twee daagen meer dan vyf weeken, tot het bezigtigen van al het merkwaardigen in Zeeland doorbragten, en overal met de hartelykſte blyken van Liefde en Hoogachting ontvangen wierden.

(*e*) Doe Zong den hartelyk Verheugde ronde Zeeuw:

Het hart dat de Overheden Eerd,
Mag vry de PRINS verwellekomen,
Geen Blydſchap is in Druk verkeerd,
Toen WILLEM door langs uwe ſtroomen,
Daar Hy op hoogen last van Zeeburg wierd begreet,
Met daverende welkom ſchooten,
Elk zwaaiden by den Vryen Hoed,
En riepl Wees welkom Vorſt, met uwe Tochtgenoten.

✿ ✿ ✿

Gun de Vrye Burgery,
Dat ze u thans een Praalzuil wy,
En in uitgelaaten Reyen,
Gaan Geſtrengeld hand aan hand,
Blinkende Eere Boogen plant,
Vry en Vrolyk Spelemeyen.

Zo Zong nog kort den Braven Zeeuw, en zou hy nu Goedſchik dulden dat

Om ſtil te dulden dat een Vreemdeling hier kwam, (*f*)
En onvoorbeeldig ſtout des Vorsten Eer benam,
Door 't ſchenden van zyn vlag, (*g*) en dat op Zeeuwſche ſtromen!

't Geen

(*f*) Een Vreemdeling, namentlyk den Dordrechtzen Burgermeeſter *W. B. van den Zandheuvel*, hier kwam om oproer te verwekken, Deze Patriotſchen Patroon vond goed het *Eiland Walcheren* een bezoek te geeven, op het einde der Maand Juny 1787, en dus een Jaar na dat de Vorſtelyke Familie hier geweest was, hy had zeker gedagt dat zyn Aanhang nu al ſterk genoeg was, om opentlyk den *Prins* te hoonen, en *Hollands Staaten* te Kronen. Hy komt dan eerst in Vlisſingen, op Woensdag den 27ſte Juny 1787, hy wist wel dat daar de meeſte en ſterkſte Patriotten waaren, hy komt daar met het Jacht, en Zalueerd de Stad met vyf Schoten, en op het ogenblik van zyn aankomst ſcheurd de Prinſe Vlag, die agter van het Paviljoen woey, zo men zeide, gefchieden dat by ongeluk.

(*g*) Doe de Prinſe Vlag geſcheurd was, zogt men niet een dito weer te krygen, maar zetten een *Generaliteits Vlag*, een *Geele Leeuw* in een *Rood Veld* in de plaats. Dit wierd ras bekend en verwekten groote Opſchudding, een Roeiſchuitje voer het Jacht aan Boord, om te waarſchouwen dat zy zo niet in de Stad moeſten komen, maar zy voeren echter voort, en doe de Burgermeeſter met zyn Gezelſchap uit het Jacht aan Land ſtapren, hoorden men onder het Volk een Luid geroep. KEEZEN! KEEZEN!! En de Schipper wierd gedwongen de Vlag neer te haalen, het Roode Vlaggetje dat van de Mast woey moest 'er ook af. De Bailluw met Schout en Dienders maakten dat het Jacht ſchielyk weg raakten, en daar mede bleef het hier in rust. Had *van den Zantheuvel*, doe hy Vlisſingen verliet, geheel Zeeland verlaten, zo was die Provintie in Rust gebleven, maar dat was het zoeken niet, des anderen daags deed hy een nieuwe poging, en Landen met zyn Jacht te Middelburg, doe was 'er wel een Prinſevlag op; maar een Roode Vleugel woey van de groote Mast, dit ging nog ongemerkt door, maar 's Vrydags doe het Gezelſchap een Reisje door het Land waren gaan doen, maakten des Burgemeeſters Knegt zig lustig vrolyk met Zingen van Patriotſe Liedjes. en de Kamenier met Schelden en Schempen op de *Prins* en *Oranje Lui*, dat maakte het Gemeen gaande, men eiſchte dat het Roode Vlaggetje zou afgenomen worden, ongelukkig kwam Doctor *van der Kemp* met zyn Swarte Cocarde hier by, en tragt het Volk te beduiden dat het met de Vlagge zo behoorde te zyn, als het nu was, hy poogden het Volk met zoeten praat uit elkander te krygen, maar zyn *Oproerleus* bragt alles in de war, zyn Hoed wierd hem afgenomen, en een *Oranje Cocarde* 'er op gezet, by

wierd

't Geen de oude liefde voor dat Huis weer op deed komen,
En met behulp van een weldenkende Overigheid,
Wierd hier 't opkomend kwaad nog in den band geleid,
't Getergde Volk ſchiet toe dat in verſcheiden Steden,
Vry onzagt handelden met veel Genoodſchaps Leden, (h)
Schoon dit een Waarheid is die al de Waereld weet,
Dat Vry-Corps Volk de eerſte en ergſte ſtappen deed, (i)
Een

wierd genoodzaakt op zyn Knien leggende Oranje Boven te roepen; en wierd eindelyk met een dubbele dragt Slagen thuis gebragt. Eenige maakten zig meester van het Jacht, haalde de Roode Vlag af, heiſten de Prinſe Vlag op, en ſpeelden nu den Baas. De Regeering hier van verwittigd, liet ten eerſten het Jacht in bezit neemen, en op verzoek der Burgery, door Stads Lootzen na buiten op de Rheede brengen, daar het Gezelſchap 'er in kwam en vertrok.

(h) Nu was Middelburg in Alarm gebragt, door die Dordrechtze plaizier party, en toen het Oproer regt gaande was, kwamen de Leeden van het Genoodſchap van Wapenhandel, en dagten zig thans te doen gelden, en hier door gelegalizeerd te worden, zy boden zig aan Burgermeeſteren aan, om in het Geweer te komen, om het Oproer te ſtillen, maar deze aanbieding wierd door Burgermeeſteren afgeſlagen, zeggende, geen Gewapend Corps te erkennen, dan der Stede Schuttery, maar deze Klanten bekreunden zig aan Burgermeesters niet, en kwamen op de Been, een Corps van 70 Man ſterk, trok met Slaande Trom en Vliegende Vaandels door de Stad, en verſcheen voor het Stadhuis, daar vier Compagnie Burgers in 't Geweer ſtonden, hier wierden zy op nieuws aller ernſtigſt vermaand om naar huis te gaan, en zig na de Rezolutie te gedragen. Waar op een hunner Officieren een treurige Hartroerende Aanſpraak deed, en hen verzogt na Huis te keeren, wyl hun Yver en Dienst verſmaad wierd. Niet weinig wierden zy doe uitgejoud en uitgelagchen van de Wettige Burgery, en andere die hun zelfs als de Oproermakers aanzagen.

(i) Brutaal was het gedrag van een Koornkoper, die op het Volk, dat nog nergens Geplunderd had, eerst met Kokend waater uit een Venſter liet gieten, en doe het Geweld hier door grooter wierd, met Hagel onder het Volk deed Schieten, waar door verſcheide Gekwest wierden, het geen natuurlyker wyze ten gevolgen had, dat 'er de woedende hoop

Een Doctor *Steveninck* verſtrekt my ten getuigen;
Die, liever dan dat hy, den ſtuggen kop zouw buigen;
Gantsch *Middelburg* beroerd en in verwarring ziet,
Wyl hy met al zyn Volk uit Deur en Vensters ſchiet, (*k*)

Zy

doop in zyn huis vlood, hem zogt, en hem niet vindende, alles aan ſtuk-
ten ſloeg, en het beneden Huis uitplunderden, 't geen op vernieuwde
arringe des anderen daags hervat wierd.

(*k*) Het gantſche geval met Doctor *Steveninck*, zeldzaam, en niet genoeg
bekend zynde, zullen wy het zelve (als zonderling tot ons oogmerk die-
nende) uit de N: Nederlandſche Jaarboeken, 1787, No. 34 hier mede-
deelen.

De Heer *Lucas Steveninck*, Med: Doctor, een zeer ervaren Man in
zyn kunst, en een zeer yverig Koopman, maar by een ieder bekend
voor een heethoofdige dryver der nieuwe Staatsgeſteldheid had goedge-
vonden zyn Huis in ſtaat v n tegenweer te ſtellen, en daar mede te pron-
ken en te ſarren, door verſcheiden Snaphaanen, met de Trompen uit de
Vensters te ſteken, en de Voorbygangers toe te roepen, *waar blyven die*
Oranje Bl..... *ik heb ze al lang verwagt*, *ik wouw dat ze maar kwamen*,
ik zal ze wel ontfangen, en dergelyken meer, dit vergaderde wel veel
Volk voor 't huis, dog niemand deed eenige overlast, voor dat hy de
onmenſchte dolheid had, om een Brouwersknegt, die met ledig Vaat-
werk, de Deur voor by ging, met een Kogel door het been te ſchieten,
en eenige ogenblikken daar na een jongen van 12 Jaar, die hier ter Wee-
reld geen kwaad deed, dood te ſchieten, hier door wierd het gemeen
woedend, en hy bleef by aanhoudenheid ſchieten, zo dat hy nu en dan
wederom den een of ander kwetſten, niet tegenſtaande hem door een Re-
ſolutie van den Magiſtraat wierd aangezegt, dat hy met ſchieten moest
ophouden, dat men hem dan beſcherming zoude verleenen, maar dat hy
door zyn ſchieten, (waar in hy door vier Mansperſoonen en zyn twee
Dienſtmeiden geholpen wierd,) de Burger-Compagnien, die aangeruk
waren om hem te beſchermen, beletten om voor zyn deur post te vat-
ten, maar niets kon helpen, zy bleven als onzinnige Menſchen by aan-
houdenheid ſchieten, en joegen de Kogels by de Overbuuren regts en
links, door ſtylen en glazen in de Huizen, het Gemeen wierd razende,
en haalden twee ſtukken Kanon van een Schip dat aan de Kaay lag, en
beſchoten het Huis met drie Ponders, den gehelen Nagt tot Zondag
Morgen ten drie Uuren, wanneer het Vuur van Doctor *Steveninck* begon
te verminderen, dit alles ging zyn gang, niet tegenſtaande die Nagt 260
Zwitzers in de Stad gerukt waren, de Magiſtraat beloofden een premie

Zy zagen nu hun plans niet door te kunnen dryven,
Nadien den Zeeuw, zyn God en Vorst getrouw wil blyven,
Zy zyn te leur gestelt in 't voorgenomen kwaad,
Waarom mislukte list tot wanhoop overslaat. (*l*)
Maar hoop of wanhoop, 't kon hun even wynig baten,
Want door het loffelyk gedrag van *Zeelands* Staten,
En Stads Regenten en beleid der Burgery,
Bleef die Provintie voorts van de overheerſching vry,
Want al die nesten die zig Sociteiten noemen,

Die

van duizend Gulden, aan den geene die Doctor *Steveninck* levendig in handen van het Gerecht zoude leveren, om was het mogelyk hem voor vernieling te bewaren, maar hy vond een middel uit om te ontvlugten, terwyl hy eenige gelade Geweren in de Vensters liet leggen met brandende Lonten, die nu en dan bog afgingen, eindelyk ſchoot men de Deur van zyn Huis aan ſtukken, maar niemand durfden in huis gaan, nadien men hem had horen zeggen, als ik het niet langer houden kan, laat ik het huis met al wat 'er in is in de Lugt ſpringen, de Magiſtraat ſtond toe, dat men met Brandſpuiten, de Kelders vol Water zoude zetten, om dien ramp voor te komen, en zo dra zulks geſchied was, ſtoof de getergde menigte naar binnen, ſloeg alles kort en klyn, en ſloopten het Huis van het Dak af, toe genoegzaam op de onderſte Verdieping, deze Gebeurtenis is door twee grote vels Platen vereeuwigt, op welk eene het ſchieten, en op de anderen de ruine van het Huis is afgebeeld.

(*l*) Nog een ſtaaltje van dit wanhopig gedrag, zag men Zondags Namiddags by een Notaris, daar, door een daar toe gehuurde Knegt, een Boer wierd doodgeſchoten, waarop het Volk in het Huis vloog, die Knegt beet kreeg, en hem uit een Zolder-Venster van boven neer op de Straat ſmeet, daar hy yſelyk vermoord wierd, en het Lighaam nog niet dood, verder langs de Straten gefleept tot hy ſtierf, wyders het gantſche Huis met al wat 'er in was gedemolieerd wierd, en verders nog wel twintig anderen, dit alles waren de gevolgen van het Dortze Jacht, van *Bartholomeus van den Zandheuvel.*

Die op Geweeren (*m*) en op Exerceren roemen, (*m*)
Die Bronnen van bederf, verwarring en geweld,
Zyn afgeſchaft, (*n*) doe was de rust in 't Land herſteld,
De Vreugd herbooren en de vyligheid herkregen,
Zo dra de Woelzugt was in ſterken band gelegen.
In *Vriesland* was dus ver met allen ernst gewaakt,
Schoon 't Land bedervend Volk daar reeds een aanhang maakt (*o*)
's Lands Staten hadden om het groeijend kwaad te keeren,

Een

(*m*) Doe de Doelen, die door het Vry-Corps, (gelyk wy boven zyden) tot hun Verzamelplaats en Tuichhuis gebruikt wierd een beurt kreeg, vond men daar een menigte Geweren, alle met ſcherp geladen, en niet alleen *Snaphaanen*, maar ook Donderbosſen, en gevulde Granaten, *Patroonen met zes, zeven a agt lopers* en Wolvehagel geladen, en andere Moordgeweeren, waar uit men kan afnemen wat het plan van die lieden geweest is, maar gelukkig waren hunne pogingen verydeld, en nu in deze geheele Provintie afgedaan, het Landvolk by duizende kwamen de Steden hulp en dienst aanbieden, om al de Patriotten den nek te breken, maar wierden gelyk men wel denken kan, voor dit aanbod vriendelyk bedankt.

(*n*) In *Vlisſingen* wierden de Patriotſe Regenten, die het Geſchut op de Wallen hadden laten brengen, genoodzaakt om in eige Perzoon het Kanon daar van daan te ſleepen, en het zelve weer in het Magazyn te brengen, een voornaam Lid van het Genoodſchap wierd ſchreielings op een ſtuk Kanon gezet, en zo de Stad door gereeden.

(*o*) Doe de pogingen om de meerderheid te bekomen; met *Utrecht*, en met *Zeeland* mislukt waren, deed men een laatſte dog ſterke proef, om het met *Vriesland* na zyn zin te krygen, zo dra door *Vrieslands* beſlisſende ſtem, de afgezondene der Stad *Utrecht* uit der Staten Vergadering geweerd waren, kwamen Requesten en Protesten van allerhande ſlag by onderſcheidene Grietneyen te voorſchyn, den toeleg liet zig aanſtonds duidelyk zien, om door gewapend Volk de Provintie te overheerſchen, en had men daar het werk laat begonnen, het wierd niet des te meerder furie voortgezet.

Een Wet gegeven om niet meer te exerceeren, (p)
Dog zulks deed wynig af, in ſpyt van dit bevel,
Gaan zy doldriftig voort, zy houden evenwel,
't Genoodſchap aan den gang, en ſpotten met de Wetten,
En zorgen maar hun plans te ſterker door te zetten,
En uit gantſch *Vriesland*, word een Burger Wapenmagt, (q)
By een getrokken en in *Franeker* (r) gebragt,
Want *Franeker*, was nu de Stapelplaats daar kwamen,
De oproerigen uit al de Grietenyen t' zamen, (s)
En houden ſtaande dat de Staatsvergaad'ring daar,

En

(p) Reeds op den 25ſte Sept. 1786. hadden hun Ed. Mog: de Heeren Staten van *Vriesland* een Publicatie uitgegeeven, waar by alle Genoodſchappen van Wapenhandel waren afgeſchaft, doe men nu die Genoodſchappen aan de hand hield, en als voren Exerceerden en Vuurden; wierd in July 1787 aan de mindere gerechten; de Executie dezer bevelen gelast, maar in plaatſe van te gehoorzamen, ſtelden zy zig in ſtaat van tegenweer, en voorzagen zig zelf van Kanon; om zig te verweeren.

(q) Zy beroemden zig openlyk in de Maand September 1787, meer dan 6000, anderen zyden wel 10000 Man in de Wapenen te hebben, altemaal vrye Frieſen die de overheerſching moede, het juk op eenmaal wilde afſchudden, en zig weder vry maken.

(r) *Franeker* een klyne Vrieſe Stad, maar groot in oproerigheid, genoegzaam alles was hier bedorven, vier Profeſoren waren om hun oproerige denk en handelwys reeds afgezet, maar door de oproerigen wierden de heetſte derzelve in andere bedieningen geſteld.

(s) De voornaamſte hoofden der Patriotſe Party in *Vriesland* waren, *A. H. van Knyf*, *C. L. Beyma*, *A. J. C. de Bere*, *E. F. van Ailva*, *J. Roerda*, verders *A. Boelens*, *P. Breugeman*, *R. van Kleffens*, *B. Feenſtra*, *A. Z. Attama*, en *W. Hogenbrug*, deze alle waren volmagten der Grietenyen, welke de genomen Staatsbeſluiten wederſtreefden, en zig nu te zamen na *Franeker* begaven, en daar een Staten Vergaderinge op hun eige hand beriepen, en volhielden dat zy de Staten van *Vriesland* waren, wiens bevelen alleen moesten gehoorzaamd worden.

En niet als voréns in de Stad *Leeuwarden* waar, (*t*)
Dat zy geen Staatsraad als te *Franeker* (*u*) erkenden,
Zy zouden binnen kort Gecommitteerdens zenden,
Ter Staats Collegien, maar juist ter zelver tyd,
Wierd *Vriesland*, en met een gantsch *Nederland* bevryd,
Van de overheerſching en 't geweld der Dwingelanden,
Doe hadden zy byna het roer van Staat in handen,
Maar door der *Pruiſchen* komst nog juist van pas gered,

Wierd

(*t*) Eenige hoofden van de Oproermakers, als *Beyma*, *Roorda*, *Thalen*, *Thuinhout*, enz. wierden door een Hofsboden gedagvaard, tegens den 31ſte Augustus te verſchynen voor het Hof Provintiaal te *Leeuwarden*, om verantwoording te doen van hun gehouden gedrag, maar zy vonden goed te antwoorden, dat zy niet compareeren wilden, ten zy men haar toeſtond, om zo veel gewapende Manſchappen met zig mede te brengen, als zy tot haar bevyliging zouden nodig oordeelen.

(*u*) Op den 7de September 1787, (en dus maar agt dagen voor dat *Utrecht* leeg liep) was de eerſte Vergadering der zogenaamde Vrieſche Staten in *Franeker*, deze gaven terſtond Publicatien, na hun denkwys en zinnelykheid uit, zo om de Genootſchappen van Wapenhandel te wettigen en aantemoedigen, als om de Ware, Oude, en Wettige Vergadering te *Leeuwaarden*, te beſchuldigen, te ſchelden, en af te zetten, zie hier het begin van een hunner Publicatien van den 9de September, en dus te derden dag hunner Regeering.

De Staten van *Vriesland*, allen den genen die dezen zullen zien of horen leezen, zalut, doen te weeten:

Dat ter Vergaderinge voorgedragen, en in Deliberatie gelegt zynde, hoe zommige Lieden te *Leeuwaarden* by een komende tegen beter weten aan, zig den naam van de Staten van *Vriesland* durven aanmatigen, en op dien naam een Publicatie quaſi hebben gearresteerd, en op deze en gene plaatzen hebben weten te doen publiceren en affigeeren, houdende voornamelyk enz. zo is het, dat wy hebben goedgevonden, om de goede Ingezetenen ernſtig te waarſchouwen, om zig met al wat door die gemelde Lieden, geboden of verboden word, direct nog indirect niet te bemoeijen, ten einde niet in ongelegenheid te geraken.

Wierd aan de moedwil van die Snoodaards perk gezet,
Had men in *Vriesland* 't Spel drie Maanden eer begonnen,
Waarschynlyk hadden zy de meerderheid gewonnen,
En dan, 't is God bekend! wat dan al was gebeurd, (*v*)
Voor 't minst en zeker was dan de Unieband gescheurd,
Maar 'k ben verpligt nog iets van *Franeker* te melden,
Vermits de roem en bloem der *Vriesche* Vryheids-Helden,
Daar t' zaamen schoold, men wil een *Utrecht* in het klyn,
Een sterke Stad met een Defensie-Wezen zyn, (*w*)
Ach had myn *Amsterdam* niet mee zyn pligt geschonden,
En Oorlogstuig van hier na *Franeker* gezonden, (*x*)
Nog onlang wist men was den invoer van het Kruid,

Daar

(*v*) Het Geweld, waar mede de zaken in *Vriesland* wierden doorgezet, mogt zekerlyk voor het ergste doen vreezen, te meer daar zy met Volk uit *Overyssel*, en met Geld en Wapenen uit *Holland* kragtdadig ondersteund wierden, want het was hun om de beslissende stem te doen, zo dra zy die Meester geweest waren, hadden zy alles na hun zin kunnen dwingen.

(*w*) Op het Voetspoor van *Utrecht* en andere oproerige Steden, had men thans in *Franeker*, allerhande Collegien van Geweldenaars, Gecommitteerdens, Gecoustitueerdens, Burger-Krygsraad, Societeit, Genootschap, en boven al een Defensie-Wezen, de bekende *Beyma*, *Roorda*, en de *Bere*, waren 'er de grote Bollen van, en *Philippus Meinsma*, een beruchte Schurk en Bandiet, was hun Captein Geweldiger, die zy gebruikten om overal de Oranjeluite vangen, te binden en op te brengen.

(*x*) Dus lees ik in een Brief uit *Leeuwaarden* van den 9de September, de *Amsterdamsche* Oproermakers ondersteunen de *Franeker* Muitelingen, met Geld en Ammunitie, en zulks in weerwil van het Placaat van hun Ed: Mog: waar by de invoer van Ammunitie verboden is, men geeft aan ieder Auxiliair vier Gulden 's Weeks, en drie Gulden voor vrye kost en Inwoning, alles *Amsterdamsch Geld*.

Daar ſtreng verboden by een plegtig Staatsbeſluit, (y)
Maar tot een klaar bewys dat men in deze dagen,
Na geenderly beſluit, hoe plegtig ook wouw vragen,
Zond men uit *Amſterdam* een menigte Kanon,
Kruid, Kogels, Kanonniers, en wat hun dienen kon,
Na *Makkum* (z) toe, ten dienst van hun die 't Land beroeren,
Van waar de Vry-Corps dat na *Franeker* vervoeren,
Ook wierd 'er Volk uit *Zwol*, en 't Landſchap *Drenth* gehuurd,
Voor Hollands Geld dat ook na *Vriesland* was geſtuurd,
Men had wel hier en daar voorhande zynde gelden,

Uit

(y) By Publicatie van den 25ſte Mei 1787 was door de Staten van *Vriesland* den invoer van Kruid, Kogels, en allerlei Krygstuig op het ſcherpst verboden, op poene van Verbeurt-Verklaring der Goederen, en het Voertuig, en daar en boven nog honderd Vrieſe Goude Rydels, maar het was thans een tyd dat men nergens om gaf, in een Brief van den 27ſte Augustus lees ik, dat te *Franeker* vry opentlyk eenige honderde ſtuks Geweeren zyn ingevoerd, dat reeds 10000 Pond Kruid opentlyk uit *Holland* daar is ingebragt, en teſſens met een groot aanſal Hand-Granaten en Kanonkogels, in het Magazyn zyn opgeſlagen, dat behalven dit nog op den 24ſte Augustus, een Schip uit *Holland* is aangekomen, aan den *Zeedyk* twee Uuren van *Franeker*, voor die Stad mede brengende agt ſchone ſtukken Kanon, waar van vier fraaije Metaalen Veldſtukken waaren, en nog 7000 Pond Buskruid.

(z) *Makkum* een *Vrieſe Zeehaven*, daar zy magtig veel werk van maakten om die wel te bewaren, wyl zy dit voor de vyligſte plaats hielden, daar de Ammunitie Schepen uit *Holland* konden aankomen, op den 7de September landen hier twee Schepen, medebrengende 20 grote kisten met Geweren, 21 Wagen Vragten Buskruid in Vaatjes, 110 Veldtenten, 6 ſtukken Kanon, 6 Ponders met hunne affuiten, en verder gereedſchap, 't welk alles des Zondags Middags den 9de in volle order na *Franeker* getransporteerd wierd, en den volgenden dag kwam hier wederom een Schip van *Amſterdam* aan, waar op 22 Kanonniers waren, waar over een *Amſterdamſche* Makelaar het bevel voerden.

Uit 'sLands Comptoir geligt, (a) dog deze voorraad ſtelden,
Hun niet in ſtaat, en was op ver na niet genoeg,
Op dat men 't Volk betaalde, en de Oorlogs kosten droeg,
Ternant 't is waar, zouw twee Millioen uit *Frankryk* halen,
Maar met beloften kan men thans geen Volk betalen, (b)
Gezegend dat die tyd de groote *Brunswyk* kwam,
En *Zalm*, met al den hoop de vlugt uit *Utrecht* nam,
Die tyding kwam ons groot en wonderbaar te vooren,
Maar klonk in *Vriesland* als een Donderſlag in de oren,
De ſchrik beving hun op het vliegend voorgerugt,
En toen de tyding kwam, ging alles op de vlugt, (c)

Geen

(a) Men had in *Vriesland* reeds meer dan 20000 Guldens uit 'sLands Comptoiren geligt, en aan alle Gaarders en Collecteurs ſtrengelyk verboden geen Geld na *Leeuwaarden* te ſuuren, men had ook goede zommen uit *Holland* overgemaakt, maar het kon niet toeryken tot de enorme kosten die 'er gemaakt waren, op een dag kwamen 1000 Auxiliairen te *Franeker* aan, behalven die 'er al waren en nog volgden, Man voor Man kosten aan gagie en kostgeld 7 Gulden per week, hier kon een beetje niet toe helpen.

(b) In het onderſchepten plan, dat in de Franſche Taal ontworpen, en naderhand in het Nederduitsch is bekend geworden, word de *Vriesen* rond uit belooft, dat de Ridder de *Ternant*, die in het geheim der zaken was, verzekering gedaan had, waar op zy konden ſtaat maken dat twee Millioenen uit *Frankryk* zouden bezorgt worden, om de gemaakte Plans te kunnen ter uitvoer brengen, zie dit Plan in zyn geheel, Bylage Lett. T.

(c) Doe men in *Vriesland* en vooral in *Franeker* de tyding kreeg, van het leeg loopen van *Utrecht*, van het aannaderen der *Pruiſchen*, van het bukken der Hollandſche Steden, enz. ſtonden de Patrioten als of zy van het Weer geſlagen waren, de hoofden der party, zogten het Volk zo veel mogelyk nog aan den gang te houden, met *Franſche* hulp, met kloeke wederſtand, en eindelyk met het houden van eene Bedeſtonde, maar in-

Geen wonder *Franeker* wil in zyn krygsbedryven,
Een tweede *Utrecht* zyn, een tweede *Utrecht* blyven,
Liep *Utrecht* een flags leeg, en vlugten al den hoop,
Zy volgen 't voorbeeld, en gaan allen op de loop, (*d*)
Na Holland toe om *Amſterdam* te defendeeren,
Dat is te zeggen in een Dolhuis te verkeeren,
In *Groningen* was thans dat werk ook aangeleid, (*e*)

Zo

intuſſchen pakten zy zig den een voor en den ander na weg, doe het Zondag was den 29ſte, waren al de Predicanten en de oproerige Profeſſoren al op de loop, 'er was niemant om te prediken, Do. *Ennema*, Pred. te *Herbozum*, kwam 's namiddag daar een Predikbeurt waarnemen, en toen de Kerk uitging, deden de nog overgebleven Heeren van het Defenſie-Wezen, het gewapende Volk in de Kerk by elkander komen, en gaven hun de droevige tyding te kennen, dat de Franſchen geen hulp konde geven, dat 'er niets overig was dan zig met de vlugt te reddden, dat zy derhalven de Voorſtanders der Vryheid nodigden, om met hun na *Stavoren* of na *Amſterdam* te gaan, zy hadden al geprobeerd om de Dyken door te ſteeken, maar de Boeren dreigden hun armen en beenen aan ſtukken te ſlaan, dus was 'er geen hoop meer over.

(*d*) Na die gedane Verklaringe was het loopje niet dan hebje niet, veel groten hadden egter werk om het te ontkomen, 'er gebeurden een klyn ongeluk, dat haar groot geluk was, aan de Poort wierd een Chais gearresteerd, die aan een van de hoofden der Patriotten toekwam, op die Chais vond men 4000 Gulden aan Geld, dit was een grote ontdekking en grote buit, en het Geld wierd goede prys verklaard, de Auxiliaire daar mee betaald, de rest gedeeld, en terwyl men hier mee bezig was, maakten de groten dat zy weg kwamen, een Bende van dat Rovers Volk was met de Bere na *Stavoren* geraakt, daar zy eerst nog het Land wilde inundeeren, maar dat niet lukkende wyl het Water te laag was, beſtolen zy de Comptoiren en Zilver Kaſſen, roofden nog wel 12000 Guldens uit de Huizen der Ingezeetenen, die zy zommige zeer mishandelden, en eindelyk na *Amſterdam* vertrokken, evenwel raakten een aanmerkelyk gedeelten der Oproerhoofden in de knip, die op het Blokhuis gevangen gezet wierd.

(*e*) *Groningen* als verst afgeleegen, maakten men wynig werk van, 't was genoeg dat men die ſtem, in de Staatsvergaderinge tot zyn wil had,

Zo ook in *Drenth* en in de Generaliteit, (*f*)
Kortom men zogt en dogt in al de zeven Landen,
Dat Vuur van twist en wrok gelyk te doen ontbranden,
Op dat met Franſche hulp die men wel deeglyk wagt,
Oranje in ons Land ten onder wierd gebragt.
Dat was dog 't wit door hun bedoeld in allen dezen,
Hun woord was liever *Fransch* dan *Prins* te willen wezen, (*g*)
Men had de Natie in geſchriften wys gemaakt,
Dat *Vyfde Willem* na een meerd're grootheid haakt, (*h*)
Al heeft de Vorst reeds een en andermaal geſchreven,
Dat hy niets meer begeerd dan 't geen hem was gegeven,

En

evenwel begost men in het laatſte te begrypen, om het Volk ook daar in meer beweging te brengen, om het waar men wilde te kunnen gebruiken, dit ging in *Groningen* vry wel, maar in *Appingadam* wilden het zo goed niet lukken, en op den 10 September 1787, toen het Genoodſchap daar vuurden, en vervolgens vrolyk waren, was 'er byna een ſchrikkelyk Bloedbad uit voortgeſproten, wyl de Burgers nog Boeren dit met geen goede Oogen wilden aanzien.

(*f*) In de Generaliteits Landen had men hier en daar, ook al merkelyke bewegingen, daar veel Roomſche Priesters geen goed aandeden, onder anderen munten *Tilburg* uit, een zeer groot Dorp of Heerlykheid, daar de berugten *Hogendorp* Heer van was, hier was een Genoodſchap die zig op den 31ſte Augustus 1787 Waereldkundig maakten, dog dit was Mosterd na de Maaltyd, *Brunswyk* kwam, en de pret was over.

(*g*) *Liever Fransch als Prins*, dat was een woord dat thans al vry familiairt was geworden, meermaal hebben wy het gelezen, en in Gezelſchappen horen zeggen en beweren, en dagelyks toonden zy dit, die wel Lelien maar geen Goudsbloemen, wel Wit maar geen Oranje Lint wilden dulden, ja Rood en Geel wierd zelf veragt, om dat het eenigſints na Oranje zweemden.

(*h*) Die tastbare Leugen wierd al telkens weer opgewarmd, en voor wat nieuws opgedischt, men wist wel beter, maar wilden het evenwel zeggen om de Vorst maar in haat te brengen,

En niets verlangt dan al wat door het erf'lyk regt,
In voor'ge dagen aan zyn Stamhuis was gehegt, (*i*)
Maar dit hoe hart'lyk, hoe welmenend ook geſproken,
Vind geen geloof, men was te zeer in drift ontſtoken,
Men ſchreeuwt'er tegen aan, „ 't is valſchheid, 't is verraad, (*k*)
„ Op dat men ons dus doende in zwaarder Boeijens ſlaat,
„ Oranjes oogmerk is den Burger te overheeren,
„ Hy wil als Souverain, hy wil als Graaf regeren, (*l*)
„ En zo men hem niet keerd, eerlang geraaken wy,
„ Geboeid in kluisters der gedugtſte Slaverny,
„ Wy zyn verpligt ons tot den Lelyvorst te wenden,

„ Die

(*i*) *In twee Memorien, den eene van den 26ſte Mei 1787 uit Nymegen, en den anderen van 11 Sept. uit Amerſfoort*, had de Vorst volmondig en met ronde woorden verklaard, nimmer na vermeerdering van gezach geſtaan te hebben, nog te willen ſtaan, maar alleen te reclameeren, die Rechten en Voorrechten welke op hem gekomen waren, deze byde ſtukken eeuwiger gedagtenisſe waardig zullen wy onder de Bylagen, Lett: U en V plaatzen.

(*k*) Doe dit voortreffelyk Stuk uit Nimwegen in het ligt kwam, wisten de Patriotten naauwlyks in welke bogten zy zig wringen zouden, men verborg het wel zo veel mogelyk was, maar het wierd egter openbaar, en doe had men waarlyk meer werk als men af kon, om het te verdraajen, en in een hatelyk ligt voor te ſtellen, en het voornaamſte dat men wist by te brengen, was, dat het alles ſlechts Veinzery en Vleiery, ja Verraad was, en dat een weerom Eiſchen van Erffelyke Rechten hoonende voor den Souverain des Lands was.

(*l*) Daar zy wel wisten dat alle waare Prinsgezinden ook rechte Conſtitutie Vrienden waren, hadden zy de Menſchen graag willen wys maaken, dat die Vorst een verandering in 's Lands Regeringsform voor had, en ſchoon zy hier voor geen bewys ter waereld hadden, als hun eige Boosaardige uitvinding waaren zy egter ſtout genoeg, om zo dra Een het gezegt had, dat alle na te ſchryven en voort te praten, als was het een bewezene waarheid.

„ Die zal 't verdrukte Volk in *Neêrland* byſtand zenden,
„ *Veirac* heeft ons de hulp van 't *Franſche Hof* belooft, (*m*)
„ Veel liever *Lodewyk* dan *Willem* tot ons hooft,
„ In Koning *Lodewyk* genaamd de welbeminden, (*n*)
„ Zal *Holland* in den nood een veilge Schuilplaats vinden,
„ Voorzeker was die Vorst door *Brantzen* (*o*) niet misleid,
„ Hy had reeds lang voor heen een magtig heir bereid,
„ Om ons te redden uit de wrevelige handen,
„ Van Staatstirannen, en gehaaten Dwingelanden,
„ Men moet *Cappellen* als een waardig afgezant,

„ Na

(*m*) De *Marquis de Veirac*, *Ambasſadeur van het Franſche Hof* by dezen Staat, was ſteeds in een naauwe onderhandeling en verſtandhouding met de Hoofden der Patriotſe Cabaal. Als zy Maaltyden, groote Afvuuringe, Byeenkomſte enz. hadden, was Monſieur *de Veirac*, en deszelfs Schoonzoon de Heer *de la Coſte* daar altoos tegenwoordig, en openlyk zyn zy 'er voor uitgekoomen, dat die Minister de ondersteuning van hun Party door Franſche hulp plegtig belooft had.

(*n*) *Lodewyk de XVI*, een zeer Zagtaardig Vorst, in den beginnen zyner Regeering genoemd, *Louis le Bien Aimée*, *Lodewyk de Welbeminde*, was eertyds de Liefde van alle Franſchen, thans zedert een geruimen tyd, de Speelbal van een *Nationale Vergadering*, en van een opgeruid en Oproerig Gemeen, dat daar nog ſlimmer dan hier, de godvergeeten rol der valſche Vryheid ſpeeld.

(*o*) De Heer *Brantzen*, Afgezant der Staaten Generaal aan het Hof van Vrankryk, dezen Heer die overeenkomſtig zyn Inſtructie handelden, had aan het Franſche Hof, nimmer andere verzoeken gedaan, dan zyn Last meede bragten, zulk een handelwys waren de Geweldenaars niet gewoon, die deeden wat hun goed dagt, en vroegen na geen Pligt nog Last, hierom Schreeuwden zy, en Schreven openbaar, dat een der eerſte en noodzaakelykſte ſtappen moest zyn, om *Brantzen* te Rapelleeren, en een ander Cordaat Vaderlands Man in deszelfs plaats te zenden, waar toe men geen bekwamer kenden, dan de *Braave Capellen tot den Marſch*. Wy zullen dit fatale ſtuk aan de gantſchen Natie rond gezonden mededeelen, in Bylage Letter W.

„ Na *Vrankryk* zenden die 't gefoltert Vaderland,
„ Van meerder dienst zal zyn, hy zal den Staat der zaken,
„ Den Franſchen Ryks-Monarch na waarheid kenbaar maken,
Zo ſprak, zo ſchreef men, en 't was wenſch'lyk dat het maar,
By deze dolheid in die tyd gebleven waar,
Maar de ondervinding heeft van agt'ren klaar doen merken,
Langs wat al wegen men getragt heeft uit te werken,
Dat door het zenden van een Franſche Legermagt,
Het Vloek-Genootſchap wierd in 't Land tot ſtand gebragt, (p)

Veel

(p) Uit de Papieren van *d'Esterhazy*. en de *la Barriere*, na de Gezegende Omwenteling, door den Heer Hoofd-Officier van Utrecht, in handen van Ed: Mog: geſtelt, en door de Staten van *Utrecht* verder gebragt in 's Hage, blykt hoe vêr de Franſchen onderhandelaars reeds gekomen waren. Zie hier de egte Lyst der ontdekte 16 ſtukken.

N°. 1 Patent voor den Chavalier *François de la Barriere*, als Tweede Capitein van het Regiment *de la Terre*, met het Koninglyk Corps van de Artillery. Gedateerd 9 Mei 1787.
2. Paspoort des Konings, voor den Chavalier *de la Barriere*, om zig buiten s'Lands te begeeven. Gedateerd 20 July 1787.
3. Copie van een Brief, van de Marſchalk *de Segur*, aan de Heer *de Frery*, geaddresſeerd den 20ſte July, behelzende de Orders des Konings, voor het Detachement dat na Holland zal trekken.
4. Eenige Aantekeninge voor de Chevalier *de la Barriere*.
5. Verlofbrief des Konings, voor de Heer *Badier*, 3 Augſt. 1787.
6. Brief van de Heer *d'Angenoust*, aan *de la Barriere*, 3 Augſt. 1787.
7. Verlofbrief des Konings, voor *de la Barriere*, getekend 3 Augſt. 1787.
8. Inſtructien, voor *de la Barriere*, en Regels tot zyn gedrag, in het doen trekken van zyn Manſchap na Holland. Getekend Esterhazy van den 4de Auguſt. 1787.
9. Gratificatie, door den Koning, verleend aan het Detachement van *de la Barriere*, na deszelfs aankomst in Holland. Getekend Esterhazy, gedateerd 4 Augſt. 1787.
10. Brief van Esterhazy, aan *de la Barriere*, waarin bevêl gegeven word,

Veel Franſche Kanonniers zyn werklyk aangenomen,
Die ſteelsgewys by klyne Troupen herwaards komen,
Ses, agt a tien gelyk, en in vermomd gewaad,
Paſſeeren zy bedekt de Grenzen van den Staat,
Voorzien met paſſen die ten klaren tuigen ſtrekken, (q)
Om het geſmeed verraad handtaſtelyk te ontdekken,
Nu was de Republiek op de oever van 't bederf,
En ondergang gevoerd, zy zwoeren menigwerf,
Om 't Land veel liever, door wat weg, dat was om 't even,
Vernield te zien, dan in hun opzet kamp te geven, (r)

Dog

word, om in plaats van na Gorcum, na Geertruidenberg zig te begeven. Gedateerd 10 Augſt. 1787.

11. Twee Brieven van de Broeder van *de la Barriere*, van den 10 Auguſt. 1787, waar uit blykt, dat deszelfs zending na Holland zeer geheim geſchieden.

12. Opgave der Marſchroute voor het Detachement, om naar Geertruidenberg te gaan. Getekend Esterhazy, 10 Augſt. 1787.

13. Quitantie voor den Ontfang der Reiskosten, van een Detachement van 50 Kanonniers. Getekend *de la Barriere*. 14 Auguſt. 1787.

14. Brief van de Graaf *du Frêne*, uit Geertruydenberg, aan *de la Barriere*, 17 Aug. 1787.

15. Drie Lyſten van de Kanonniers.

16. Eene Lyſt door *de la Barriere* geſchreven.

Alle deze Stukken, zyn door de Griffier van H: M: Gezonden na Parys, aan de Heer *Lestevenon van Berkenrode*, Ambasſadeur van dezen Staat, aan 't Hof van Vrankryk, om door de *Montmorin*, ondes des Konings oog gebragt te worden, zo dat men aan derzelver Echtheid geenzints behoeft te twyffelen.

(q) Gelyk uit de Copyen dier Paſſen die nog voor handen zyn klaar genoeg blykbaar is.

(r) Dat het hun volſtrekt om het even was, hoe het met Land en Volk vergaan zouw, bleek, uit hun geduurig roepen van de Steden, aan Vier hoeken in de Brand te ſteken, van de Zeedyken doortesteeken,

als

Dog was 'er egter nog een groote zwaarigheid,
Die hun tot aanſtoot ſtrekt, en die ſints langen tyd,
Onoverkoomlyk ſcheen, te weten dat de vrinden,
Van het *Oranje Huis* zig met elkaar verbinden,
Genootſchaps wyze (*s*) op dat langs deze weg 't geweld,
Zo veel nog moog'lyk was wierd paal en perk geſteld,
Dit kost den Patriot in deze Vryheids dagen,
't Mogt gaan zo 't wouw niet van zyn Medeburgers dragen,
Dit was maar uitgemaakt, wie ſlegts *Oranje* noemd,
Is by de Vry-Corps tot de Galg of 't zwaard gedoemd, (*t*)

Der

alles in een Puinhoop te veranderen, het Land liever aan den Turk op te dragen, dan onder de voorgaande Regeering weder te keren, en dergelyke Dolligheden meer,

(*s*) In verſcheide Steden en Dorpen, had men nog zogenaamde *Oranje Societeiten* en *Genoodſchappen*, daar de Leeden Onderling zig verbonden, by de *Oude en Welgevestigde Conſtitutie* te blyven, en voor derzelver behoud te waken, uit deze kwamen gedurig Requesten in, die door een zeer groot getal Lieden getekend waren, deze waren de Patriotten een Doorn in de voet, en zy berekende niet voorſpoedig te kunnen voort gaan, voor dat zy die alle met geweld hadden uitgeroeid, dit konden zy elk in hun Stad of Dorp niet doen, want dan waren zy altoos de Minderheid, daarom Rezolveerde zy tot die daden van volſtrekt geweld en Overheerſching, waar van hier melding gemaakt word.

(*t*) Zo las men in de Schuurmanſe Courant, waar van *J. Noms* de Schryver was, No. 59 van den 12de Mei 1787. Eenige Oranje Gezinde Vagebonden gaan nog voort, met het hartnekkig doorzetten van hun Plan, hoe is dit alles nu voor te komen? zeer gemakkelyk: laat een of ander gewapend Vry-Corps den Marsch aannemen, laat de Scherprechter hun vergezellen, en al wie Oranje Boven, of Vivat Oranje roept, zo terſtond ophangen, of voor de Kop ſchieten, ja dan, en dan alleen zal alles in wynig tyds en rust gebragt worden:

Des doen zy om alom de schrik en vrees te wekken,
Een vliegend Leger (u) van rondomme t'zamen trekken; (u)
En binnen korten tyd zag men uit ieder Stad,
Uit ieder Dorp of Buurt daar men een Vry-Corps had,
Een party Leeden die half razend uit marcheeren,
En met elkander dit gedugte Camp formeeren, (v)
Ik zeg gedugt, want waar dit Hydens Leeger quam,
't Zy dat het doortrok, of in 't Veld verblyfplaats nam,
Geleek het zeer veel na een woesten Hort Tartaren,
Die voor hun Medemensch ten Geesselroede waren, (w)

Was

(u) Een *Vliegend Leger*, dit was de Naam die de Vaderlanders 'er aan gaven, maar in der daad was het een Kruypend Leger, dat door hun Chef, de *Geddeloze Mappa*, langs de Doorweekte weegen, ('t was by aanhoudendheid die tyd Regenagtig weer) wierd voorgesleept, om overal hun booze kuuren uit te voeren.

(v) Yder Genootschap zond daar henen zo veel als hy missen kon, ligt kan men denken dat de Heethoofdigste zig hier toe aanboden, 't was al weer een Nieuwetje, 't was een Removeer Werkje, wie zouw daar niet graag na weezen. Ook viel 'er hier en daar nog wat te bescharen, want zy Zopen als Helden en Stolen als Raven. Men zegt dat die hoop wel 1000 Man sterk was, hoe wel op het getal wynig staat te maken was, want die niet langer mee wouw Speelen liep maar weer na Huis, en andere die dat mools hoorden gingen daar weer na toe, want Subordonnantie was 'er niet.

(w) Waarlyk ten Geesselroede, want niet alleen Regenten, niet alleen Genootschappen, maar ook Particuliere Persoonen, moesten hun geweldige handelingen ondergaan, gelyk een wynig verder in de bizondere gevallen blyken zal, zy moesten 'er zelf van bekennen dat dit Burgerleger den Dorpelingen en Landlieden rondzom veel bekommering en vreeze aanjoeg.

Was hier of elders een Oranje Societeit, (x)
Of vond men ergens een weldenkende Overigheid, (y)
Zy vliegen derwaards, en waar heen zy zig begeven,
Doen zy elk eerlyk hart voor hunne woede beven,
De schrik, de vrees, de angst vliegt voor hun aangezigt;
Men had bevorens wel iets dergelyks verrigt,
Zy hadden zig wel meer door Plunderwerk doen dugten,
De *Oranje Lieden* uit hun *Societeit* doen vlugten,
Gy weet wat te *Amsterdam* en te *Utrecht* is geschiet;
Ja deed zelf de eene Stad dat aan den ander niet?

Dit

(x) Te *Overschie* en te *Voorburg* is dit werk van de ontwapening en vernietiging der Genoodschappen en Societeiten der Constitutie-Gezinde met grote plegtigheid verrigt, en het stelen der Geweren in Triumph opgezongen; en dus luid het verhaal door de byde Secretarisse van dat Leger, *W: H: Ls Slingerland* en *C: H: van Beekerstein Rake*, met byden namen onderteekend; „ Donderdag den 30sten Aug: des voormiddags, is „ het Corps opgebroken van *Delft*, en begaf zig over *Ryswyk*, *Waterringe*, *Hondshoirediyk* na *Naaldwyk*; daar het Camp wierd opgeslagen, „ en heeft van daar de nodige Expeditien gedaan, overal de Gewapende Oranje Genoodschappen vernietigende, en de Geweren in bewaring nemende; 't welk alles met een gewenscht Succes voortgaat, „ zonder tegenstand te ontmoeten. Doe Zong *Fybo Wynje* in zyn *Delfsche Historie Courant*, op naam van JAN VADERLANDER:

Nu zal de Vryheids Stem u luid in de Ooren klinken,
En al de Oranje Klank en Kleur in de afgrond zinken.

(y) Van hun bekwaamheid in het removeeren van weldenkende Regenten, gaven zy de sprekende blyken te *Delft* en te *Vlaardingen*, daar zy in de eerste plaats elf, en in de andere ses brave Mannen met de Wapens in de hand uit hunne Eereposten ontzetten;

L

Dit kan *Leerdam* (z) dit kan *Oud-Beyerland* (a) getuigen,
Daar 't brave Volk ook voor een Vry-Corps troup moest buigen
Maar als men 't werk daar na zyn zin had afgedaan,
Zyn die Verwoesters elk weer naar zyn Huis gegaan,
Maar deze bleven als een bende Rovers zwerven,
Om alles wat in 't Land nog goed was te bederven,
Spreide *Delft* (b) daar dit Gespuis verraadlings binnen kwam,

Be-

(z) In *Leerdam* geraakten na het arresteeren van Haar Kon. Hoogh: in het begin van July 1787, alles in beweging, de Oude Oranje Vlag die brak door, de Vlagge kwamen op de Torens, Eerebogen op de Straten en Cocardes op de hoed, de Patriotten zig hier tegen willende verzetten, kregen klop, maar zy klaagden haar nood aan het Genootschap, van *Vianen*, die met hulp van eenige Soldaten uit het Cordon, daar na toe trokken, onderwegen te *Schoonderwoerd*, de Vlag van de Toren afhaalden, en drie lieden gevangelyk met zig voerden na *Leerdam*, daar op hun komst de alarm Klok geluid wierd, en de Burgers in de Wapenen kwamen, maar tegen hun overmagt niet bestand, wierden de Poorten geopend, waar op de Overweldigers hun Geschut aan de Poort planten, de Vlaggen van de Toorn en van de Molen afhaalden, de Eerebogen verbryzelden, de Burgemeester *de Knyf*, en de Schepen de *Man* gevangen namen, en alles met zig in Triumph na *Vianen* voerden.

(a) In Oud Beyerland ging het nog veel erger. Op den 13de July 1787, kreeg men te *Dortrecht* bericht, dat de Patriotten in dat Dorp het te kwaad hadden, tegens de Oude Staatsgezinden die hun ontwapend hadden, en geen geexerceeren wilden dulden, op deeze tyding trokken 's Nagts ten half een uur, 60 Man uit *Dort* daar heen, met twee stukken Kanon by zig, deze vielen de *Oud-Beyerlandets* verraadelings aan, schoten eenige dood, kwetsten anderen, en namen nog wel 30 Gevangene met zig mede, en veroverde tevens al wat hun gading was, een gantsche buit, die zy met grote Staatsie en Lofgedigten in *Dordrecht* wierd binnen gebragt, en op het Raadhuis bewaard.

(b) Op Dingsdag den 21ste Augst. 1787, maakte het Vliegend Leger met List, en met behulp van de Genootschappen van binnen en van buiten, zig meester van de *Haagpoort* der Stad *Delft*, waar op terstond on-

Bezitting van Stads Poort en and're Posten nam,
En daar spyt Delvenaars, spyt Burgery en Wetten,
Elf brave Mannen uit hun Eerenpost ontzetten,
Spreek *Vlaardingen* (c) daar zy hoewel een wynig laat,
Ook removeerden en zes Leden uit den Raad,
Van 't Kussen bonsden en vier anderen verkoren,
Die na agt dagen weer hun Raadsheers plaats verloren, (d)
Den Patriot die op dit Leeger veel vertroud,
En in dien zwervers hoop een sterken steun beschoud,

Ver-

onder hun bedekking, Geconstitueerdens de Afzetting van Elf Raden *Vorderden*, en daadlyk doorzetten, en terstond zo veel anderen in de plaats aanstelden. *Wybe Fynje* en *Joost Vrydag* speelden hier een voorname Rol, en de Vliegende Leegerhonden waaren weer regt groote Sinajeurs, zy liepen met hun Pluimen in en uit de Stad, zy liepen in de Koekebakkers Winkels, daar eischten zy Koek, by de Wynkopers Drank, enz. zonder te betalen, dan met Schimp en dreigementen, voor al by Prinsgezinden, het welk alles by hunne Commandanten ongestraft doorging.

(c) Op gelyken wyze handelden zy te *Vlaardingen*, hier hadden zy juist geen tegenstand te vrezen, en trokken maar gerust binnen, waarop Geconstitueerden na de gewoonte van die dagen de afzetting van 6 Raaden vorderden, die (zo als die wyze Lieden beliefde te zeggen,) het vertrouwen des Volks verloren hadden, en provisioneel 4 anderen aanstelden.

(d) De namen dezer agt daagze Regenten, zyn wel waard ter gedagtenis bewaard te worden. *Johannis Hoogvliet*, *Jan van Bemmel*, *Barend van der Stat*, en *Gerrit van den Berg*. Deze Hoog Achtbre Mannen wierden op den 14de verkoren, waren op den 15de vergaderd, op den 16de verschrikt door het leeglopen van *Utrecht*, op den 17de vol benaauwdheid voor de Pruisische, nog drie dagen stil in doodsangst in hun Huis, en wierden op den 21ste afgezet, zonder ooit weer te kunnen aankomen.

Vereerd hun daaglyks met de ſchoonſte zoort van namen,
Dan zeggen zy, „daar trekt het Helden Leeger t' zamen,
„ De bloem der Natie, 't puik der Vry-Corps uit ons Land,
„ Het Burger-Leger dat den Vryheidsſtander plant,
„ Of 't Burger Camp gelast met Militaire zaken,"
Men zouw daar van ſchier een verheven denkbeeld maken, (e)
Maar van naby bezien was 't een elendig ras,
Waar van misſchien nog nooit op Aarde een voorbeeld was,

Wel

(e) Allerbelagchelykſt waren de grootſpraken die men dagelyks las en hoorden van deze Removeerhoop. ik zal alleen twee ſtaaltjes hier van bybrengen die ſterk ſprekende zyn, het eene is een Vaersje op *Mappa* de Captein, van dat ſmagterig Leger van dezen inhoud:

Maar *Mappa* tot een *Gideon*,
Voor *Nederlands Israel* geſchapen,
Kwam met zyn Leger zag en won,
Hy zegenpraald in 't Burgerwapen.

Het ander is een Veld-Predicatie, welke door de gevlugte Predikant van *Helvoetſluis*, *Do. Huigens*, op den 2de September 1787. in het Camp tusſchen *Naaldwyk* en *'s Graveſanden* gehouden is, een verrukkende plegtigheid ſtond 'er in de Courant. aan elke vleugel van het Camp was een ſtuk Kanon, dat gelost wierd tot een teken dat de Preek beginnen zou, (dit was zo veel als de Voor Pſalm,) in het midden van het Campdagen drie Trommels, en op de bovenſte een Bybel, daar ſtond Do. voor, (dit was zo veel als de Preekſtoel,) de Text was Pſ. 20. vs. 10. als Do. bad, boog by zyne eene Knie op de Aarde, en al de Exercecrmannen luisterde zo ſtipt toe, als of zy van haar levensdagen nog geen Predicatie gehoord hadden, dat ook van veelen in natura waar was, te meer daar 'er zeer veel by waren, wiens gewoonten nooit anders was dan een Misſie te knuppen.

Wel duizend Luiaards die als Beed'laars lopen zwerven,

Met oogmerk om zig zelf en and're te bederven,

Zy laten yder hun beroep en handwerk ſtaan,

Om met den *Mappa's* hoop uit plunderen te gaan,

Daar weet het Huis van *Superbille* (g) van te ſpreken,

Dat

(f) Alle waren zy zo knap niet als eenige Amſterdammers die 'er onder liepen, dit waren Knaapjes die nog bezig waaren Vader en Moeders goed te verteeren, of hunne Schulden te vermenigvuldigen, deze lieten die Klompe hoop ook ras weer varen, uit de tien was 'er niet een die op Schoenen liep, want de heele boel had Holsblokken aan, dat was warm en goedkoop, allerhande zoort van Buffels waaren hun Montuur. Kortom een ordentelyk Menſch ging een gril over 't Lyf, als by deze Lazarushoop zag.

(g) Ik kan niet voorby, een gedeelte van de Brief door de Heer *Superbielle*, eigenhandig onderteekend hier in te voegen. Dus Schryft die Heer: Ik bevond my naauwlyks in Alphen, of moest wel dra het Continueel Schelden van de voorby Trekkende Auxilaire uitſtaan, dog zoude zulks met ſtilſwygen hebben laaten paſſeeren, indien het maar by woorden gebleven was. Dog den 4de Juny vond ik onder myn Deur een Brief, waar op ſtond: Bergje! Bergje Blixemskind! als gy niet Branden wilt, hier bleef het ook niet by, want op den 15de July des Avonds, met myn Huisvrouw en nog een Dame wandelende, wierd ik geattaqueerd door agt Vry-corporiſten met de Zabel in de Hand, zeggende onder een yſelyk Gevloek, eens te willen beproeven, of die Oranje Blixem ook Oranje Bloed in zyn Ziel had, maar ik hier op de Degen trekkende, tot myn verdediging deinsden die Helden ſchielyk te rug. — Veertien daagen na dit gebeurde, kwamen twee Dragonders van Heſſel Caſſel op myn Werf, deden verſcheiden Baldadigheden, en gaaven myn Dienstboden drie hakken met de Bloote Pallas, zints die tyd heb ik geen Molest gehad, tot dat het zogenaamde Burger Legertje hier in Alphen kwam, waar van by my vier Man wierden Geinquartierd, niet tegenſtaande ik had laaten verzoeken dezelve in een Herberg te zenden, wyl ik graag hun Verteering wilde betalen. Die Menſchen gedroegen zig in den beginnen (op eenige buitenſporigheden na,) redelyk wel, tot in den Nagt, wyl 'er toen op een wenk, nog twintig van dat Volk, aangevoert door een Schoenmaker, genaamt *Evert Boekhoudt* in kwamen, toen dwong men de Lieden die in myn Huis waren om te zeggen waar ik was, dog die

Dat is te *Voorburg* (*h*) en in 't *Westland* (*i*) klaar gebleken, *Houdsholredyk* (*k*) getuigd van 't Roof en Plunderwerk,

Al

het zelf niet weetende, konde daar aan niet voldoen, naderhand moest 'er Wyn zyn, die wierd gegeven. En toen begon men alles tegen de gront te werpen en aan Stukken te trappen, en vervolgens het geheele Huis te Plunderen en te Besteelen. —— Al het bovenstaande zullen de meesten, en beste Ingezetenen van Alphen wel willen getuigen.

(*h*) Onder het voorwendzel van na Geweeren te zoeken, om de Oranje Lui te ontwapenen, wierd by de Dorpelingen te Voorburg, en by de Landlieden rondom veel Baldadigheid gepleegd. Trouwens dit was hun gewoonte.

(*i*) Te *Loosduinen*, *'s Gravezanden* en elders in het Westland, ging het mee elendig toe. 's Nagts tusschen de laatste Augustus en eerste September, zyn uit het Rovers Leger aan het Huis van zekere Huisman aan de Maasdyk, onder het Ambacht van 's Gravezand gekomen, Ses Vrycorporisten, zy sloegen op de Deur en Vensters met de Kolve van de Snaphanen, de Huisman en zyn Vrouw wakker geworden zynde, vraagde wie 'er klopte, en zy kregen tot antwoord, doe maar open jou Oranje Donder, of wy zullen wel open maken, terwyl zy met de Banjonetten in de Deur stieten, de Huisman de Deur geopend hebbende vroegen zy hem of hy Lid van de Societeit was, de Man bekende van Ja, hier op drongen zy in huis, pleegden oneindig veel baldadigheden, onder schyn van na Geweeren te zoeken, en na alles gerooft en gestolen te hebben, trokken zy af, de geplunderde Landman getuigt dat hy nooit iets armoediger gezien heeft, dan deze bende Struikrovers, die zelf door een der Egyptische Plagen, zo volledig aangetast waren, dat zy met gemak hun duizenden en tien duizenden verslaan konden.

(*k*) Te *Houdsholredyk* hebben zy twee Jachtroeren gestolen, die meer dan 40 Gulden waard waren, de Bedden met huu Zabels stukken gehakt op den 28ste Augustus 's morgen om 10 uuren, kwam een party van 25 a 30 van deze Struikrovers op een *Landhoeve*, door een bejaarde en ziekelyke Vrouw bewoond, met een klyn getal dienstboden, hier persten zy de Bewoonders met ontbloote Zabels, Wyn, Genever, en Vleesch af, men gaf hun wat men konde, zy braken eenige Kasten open, stalen drie Jachtgeweeren met hun toebehoren en vertrokken, en namen vóórts mee wat hun aanstond, een tweede Bende niet minder in getal dan de eerste, volgde wel haast en speelden de zelfde rol, al wat mogelyk was moest men opdisschen, en doe wierden de Huisgenoten nog schandelyk mishandeld, vergeefs klaagden men aan het Opperhoofd, van deze horde, het antwoord was, het waren geen geregelde Troupen, men kon hun niet straffen over het plegen van zodanige excessen.

Al waar zy kwamen bleef by hun vertrek een merk,
Van woede en boosheid, 't was gelyk wy te andren dagen,
Wel eens een Springhaansheir in *Zevenbergen* zagen,
Dat waar het kwam nog blad nog lover agter liet,
Zo was dit ontuig ook, waar maar hun oog iets ziet,
Dat na Oranje zweemd, de bloemen op de Velden,
De Peen en de Eierdoor, 't moest al hun wraak ontgelden,
Den schoon met Couleuren geschakeerden Regenboog, (*l*)
Was wyl ze Oranje toonde een gruwel in hun oog,
Maar grooter was hun haat op alle Oranjes Vrinden,
Die zy ontwaap'nen, die zy vangen, die zy binden, (*m*)

Die

(*l*) Dat zy dus gehandeld hebben is buiten tegenspraak zaagen zy, geele wortels, Eyerdoren, Chinaas Appels, zy schopten en trapten die met de Voeten, daar zy Oranje Bloemen zagen, plunderde zy de Thuin, en met hun Snaphanen schoten zy na de Lucht, wanneer de Oranje Couleurde Regenboog aan den Hemel gezien wierd.

(*m*) Schreeuwende was het geweld gepleegt, aan de Heer *Abraham Douglas*, *Baillauw van Westland*, dien ouden Heer, een Man van byna 90 Jaar, lag gerust en sliep, in den Nagt van den 30ste Augustus, en 700 Man van het vliegend Leger kwam en omcingelde zyn woning daar in gebroken zynde, haalden zy de braave Grysaard van zyn Bed, en namen hem gevangen, bragten hem eerst na *Endeldyk* de Hofstede van de Menniste Heer *van der Pot*, en vervolgens met een escorte na hun vliegend kamp, de Heer *Leup Malcester*, een Solliciteur Militair, die zy ook wilden opligten, ontkwam het gelukkig met de vlugt na *'sHage*. *Wybo Fynje* maakte hier geen klyntje ophef van, dus Schreef hy in zyn *Historische Courant* N°. 105. De Verschyning van het Burger Leger, verwekt alhier (in 't Westland) zo veel vreugde by de Weldenkende, als verlagenheid by de Oranje Aanhang, inzonderheid, toen onze Ge-

Die zy mishand'len, of 't in regten was gekeurd,
Dat wie Oranje mind zyn lyf en goed verbeurd,
Hierom gebruiken zy de hatelykſte woorden
En vuilſte namen die men ooit of immer hoorden,
„ Oranje D....s en B....s en W.....s en Prinſen Vee,
„ Canaille, uitſchot, Graauw, (n) waar aan men niets misdee,
„ Al deed men hun door ſtaal, door Vuur of Water ſterven,
„ Men noemd hun Pesten die de Maatſchappy bederven,
„ Een ſnooden aanhang die met *Willem* t' zamenſpand,
„ Wie hun verdelgd doet dienst aan God en 't Vaderland,

Uit

wapende Vaderlanders door de tegenwoordigheid van dit Leger gerugge-ſteund, den alom berugte en gehaaten Ballluw en Prinſelyken Rentmeeſter *Abraham Douglas* in verzekering namen, en tusſchen een Commando naar het Camp voerden, alomme, waar hy paſſeerden, wierden hem de bitterſte verwytingen toegeduwd. —— Hy wierd vervolgens in goede Bewaring geſteld. Men is nu zeer verlangende wat 'er verder van hem worden zal.

(n) Wy zouden al die mooye Naampjes een voor een uit de Patrioſſe Schriften van die tyd bewyzen kunnen, enkelde ſtaaltjes zullen genoeg zyn, wie met Duivels te doen heeft kan geen Engel blyven, zy *Jan Verlem*, doe zy Geplunderd hadden, Oranje Vagebonden ſchreef *Dirkje Schuurman*, en in zyn N°. 83 van zyne groote Vriend *Gosſe* ſprekende, zegt hy: Die infaame *Haagſe Courantier*, die Vagebond, dubbeld de Galg waardig, reuteld eeuwig van de *Oude Conſtitutie*, maar een welbekende Deugniet is veel toe te ſgeeven, een N°. verder Lezen wy van de Verraderlyke Moorddadige en Barbaardſche Handelwyze van *Willem de Vyfde*, en zyn Goddeloze en Gevloekten aanhang. En toen onze *Dirkje* recht kwaad wierd, om dat de Pruisſche zo digt by kwamen, las men in zyn Courant van onze Slegte Generaal, en zyn geweldige Vrouw, en de Vreemde Monarch, en de Oranje Schurken, en *Jan Nems* riep, Verzuip ze, Tast Toe, hoor ons toch om uwes zelfs wil.

Uit zulke woorden, en veel meer uit zulke werken,
Kost men de boosheid dier Geweldenaars bemerken,
Het *Delfs* Declaratoir (o) ſtrekt ten getuigenis,
Dat dit en meer dan dit beweeze waarheid is,
Declaratoir waar voor elk eerlyk hart moet yzen,
Schoon men het met de naam van mannetaal hoord pryzen,
Het is een Moordkreet die hun gruwzaam plan ontdekt,
En 't Patriottendom ten eeuwige oneer ſtrekt.
Maar een gedagten die 't weldenkend hart deed beeven,
Was, dat dien Schandhoop zig na 's *Hage* zouw begeeven, (p)
Dat was een uitzigt van het uiterſte gevaar,
Wyl dan geen ogenblik 's Lands Schatkist vylig waar, (q)

Daar

(o) Het Delfs Declaratoir, een Monſtreus ſtuk, het welk de nakomelingſchap nimmer geloven zouw, zo de echtheid daar van niet maar al te zeker was. Zie hetzelve in zyn geheel, Bylage Lett. *X*.

(p) Gaarne hadde de Vaderlanders gezien dat het vliegend Volk, den *Haag* in gevlogen was, om daar gelyk zy het noemden, met de Zabel in de eene, en met de bezem in de andere hand, de boel ſchoon te maaken, zy zworven reeds eenige dagen om den Haag, als de Byen om de Korf, maar het gerucht van hun aankomst wekten zo veel vrees, dat zy op hoog bevel genoodzaakt wierden, een ander oord te kiezen.

(q) Zie hier wat de Heer *Petrus Camper*, Lid der Staatsraad, op den 25ſte Sept: 1787 daar van zyde, in zyne voortreffelyke aanſpraak, zeer lang, (zegt die Heer) ben ik, met verſcheiden Leeden van Staat, bevreest geweest, dat die woesten hoop, zig eerlang meester zoude maken, van de Generaliteits Kas, voor welker behoud ik geen uitweg zag, offchoon ik in 't geheim op middelen bedagt ben geweest, om dezelve op een vylige plaats te brengen, en daar zo mogelyk te behouden, dit meesterſtuk van Redeneerkunde en zuiverheid van gevoelens zullen wy mededeelen onder de Bylagen Lett: *Y*.

Daar de ondervinding reeds heeft aangetoond dat velen,
Van dat gewapend Volk 's Lands middelen beſtelen, (r)
Is dit een wigtig punt dat billyk de aandagt trekt,
En niet alleen by 't Volk gegronde vrees verwekt,
Maar ook bekomm'ring baard in 't hart der Heere Staaten,
Het Corps Diplomaticq wil zelfs den *Haag* verlaten; (s)
Op 't ogenblik wanneer dat vliegend ongediert,
Door Staats of Stads verlof daar in gehuisvest wierd,
Hun woeste handelwys was in verſcheide ſtreken,
Van al 't omleggend Land zints korts te klaar gebleken,
Hun Leger ſtrekt zig tot by Eikeduinen uit,

En

(r) Van het beſtelen van 's Lands Comptoiren, en wegroven van 's Lands Gelden, hadden de zwervende Vaderlanders zulke duidelyke proeven gegeven in *Utrecht*, in *Vriesland* en elders, dat men met reden in *'s Hage* daar voor bedugt mogt wezen.

(s) De aannadering van het vliegend Leger, had zo groote beweginge verwekt in *'s Hage*, dat de Gezanten van *Rusland*, en *Denemarken*, de Heeren *Caltichef*, en *Weedel Jarlsberg*, uit naam van het gantſche Corps Diplomaticq, aan de Preſident van H. H. Mog: Vergadering een Nota overleverden, waar by al de vreemde Miniſters, behalve de *Franſche*, hun bekommeringe te kennen gaven, en inſteerden om voor de vyligheid van de Hofplaats te zorgen, ook begaven die gezanten zig by de Raadpenſionaris *Bleiswyk*, hem mondelyk verklarende, dat hun begeerte en verwagting was, dat het vliegende Leger dat thans tot by *Eikenduinen* genaderd was, niet in *'s Hage* zoude intrekken, wyl dit het verblyf der vreemde Miniſters van al de Hoven van *Europa* was.

En ſtout verluiden zy alom 't brutaal beſluit, (*t*)
Om in de Hofplaats eens te komen removeeren,
En wat Oranje heet uit Neêrlands thuin te weeren.
Verſchriklyk denkbeeld dat elk eerlyk hart ontroerd,
Zo ooit de boosheid tot dat toppunt was gevoerd,
Dan was geen eind meer aan 't verwarring kluw te vinden,
En 't was den zeek'ren weg om alle band te ontbinden,
Intusſchen daar het met dien hoop zo wel gelukt,
Dat alles voor 't geweld van 't vliegend Leger bukt,
Beſluiten zy wel haast meer dergelyke Benden,
Ter been te brengen en naar elders heen te zenden, (*u*)

't Noord-

(*t*) Het was de gewoonte der Patriotten in die tyd, als zy een of ander ſtoute ſtap wilde ondernemen, dan waarſchouden zy in 't gemeen twee a drie daagen van te vooren, om zo eens te zien hoe het zouw opgenomen werden, of hun doen by voorraad te laten toejuichen, nu Schreef de *Vaderlandſche Courant* van *Baalden*, N°. 113, het Patriotſche Legertje zal van *Hondsholredyk* na *Scheveningen* zig begeven, en waarſchynlyk ernſtige maatregelen neemen tegen de berugte Oranje Societeit. Als die Societeit eens ontbonden is, zullen de Vaderlandſche Societeiten en Genoodſchappen overgaan om de Invloed der Ridderſchap te bepaalen, en zelfs als het nodig is geheel te vernietigen. Hoe graag hadden zy het zo ver gebragt, maar de Mezures van het Corps Diplomaticq verhinderde hun, waarom zy ook onbeſchaamd 'er tegen uitvoeren.

(*u*) Het zouw niet te verwonderen zyn, Schreef *Burgemeeſter Coſterus*, indien men nog op 'een andere plaats in de Republicq, een dergelyk Legertje als in Holland, zag opdagen, daar waren 'er zelf die ſpraken en Schreven, dat het beste middel tot Grondwettige Herſtelling was in elke Provintie zulk een Leger op de Been te houden.

't Noordhollands Leger trok tot *Purmerend* by een, (v)
En de Oproer Ruiters gaan uit *Amſterdam* daar heen,
Om Boere Jongens die te lui zyn om te werken,
In hun vervloekte kwaad met raad en daad te ſterken,
De goede zaak had hier dus lang getriumpheerd,
Doe wierd *Noord-Holland* door de Snoodaards overheerd,
Daar nu een woesten hoop gewapende Aterlingen,
Als dolle Duivels Stad aan Stad in 't Raadhuis dringen,
En dryven overal den wettigen Regent,
Die als een Vriend, der Constitutie ſtaat bekend,
Van de Eerenſtoel, terwyl zy Muiters en Rebellen,
Voor 't minst Uzurpateurs in hunne plaatzen ſtellen,
Dit had men reeds in *Hoorn* en *Medenblik* gedaan, (w)

Den

(v) Op den 17de Auguſtus wierd te Hoorn, door de Secretaris *Blok*, in de Vergadering het eerſte voorſtel gedaan, tot oprigting van een *Noordhollands Burgerleger*, maar daar de Boere Jongens meest te Utrecht zaten, duurde de uitvoering van dit voorſtel langer als men van die cordaate Lieden gewent was, het duurde nog tot den 6de Septb. eêr men klaar waar, doe kwam 'er een hoop na by Purmerend by een, Amſterdam hielp een handje, zond een Berugte Oproermaaker *C: Swart* hun tot Commandant, en een party zogenaamde Ruitertjes om hun de weg te leeren. ook was 'er eenig Paardevolk van *Philipsthal* by, om den Train luiſter by te zetten, en zo op den gang te raken.

(w) Deze nieuwe Bende Struikrovers, beſtaande uit ruim 200 Man, waar van een vierde gedeelte uit Amſterdam was, liep even als de andere hoop van Stad tot Stad, om te Removeeren, en de goede Lieden te ontrusten. In Hoorn wierden door hun gezag 9 en in Medenblik 5 Raaden afgezet. Nu hadden zy het ook op Edam, maar vooral op Enkhuizen Gemunt, en dagten daar dezelve rol te ſpeelen, maar 'er kwam een ſpaak in 't wiel, de Pruisch kwam, en daar die kwam was de

Re-

Den Removeerhoop zouw nu na *Enkhuizen* gaan,
Maar *Brunswyk* kwam, die maakten 't einde aan 't removeren;
Zyn komst deed ylings dat Geſpuis na huis toe keren,
Zy hadden lang nog op dien aftogt niet gedagt,
Maar liever 't Land al meer en meer in roer gebragt,
En hier toe was by hun alree 't befluit genomen,
In elk Provintie zulk een Leger te doen koomen,
Daar mee van Stad tot Stad, van Dorp tot Dorp te gaan,
En in de Oranje hoop zo wisſen ſlag te ſlaan,
Dat binnen korten tyd, van Prins nog Prinsgezinden,
In 't gantſche Land geen ſpoor nog blyk meer was te vinden;
In *Overyſſel* bragt men 't werk reeds aan den gang, (x)
Maar een verzoekje van den Hertog maakt hun bang,
De grooten *Ferdinant* die 't Konings kloeke benden,

Naar-

Removeerpret over, 14 dagen na dat dit Leger was opgeregt, wierd op die zelve plaatzen 't vry Oranje dragen gepubliceerd, dat was and're waar, en dit hele Leger ſmolt als de Sneeuw wanneer de Zon doorbreekt.

(x) Den 31ſte Aug. 1787, waren de Overyſſelſche Majeſteiten te zamen vergaderd geweest binnen *Zwol*, en hebben daar gerezolveerd tot deze drie gewigtige pointen, 1. zo ſpoedig mogelyk een Burgerleger in *Overyſſel* op de Been te brengen, 2. de NB. Heeren *Pyman* en *Lülle* na *Holland* te zenden, om Geld en goede Raad, 3. tegen de 12de September eerstkomende wederom te vergaderen, en dan op te geven hoe veel Manſchap elk Genootſchap tot dat vliegende Leger leveren zoude, maar.....

Naar *Holland* voerden, om Oranjes ſmaat te wenden;
Vraagd *Overyſſel*, om den doortogt door 't gebied, (y)
Dat kwam mal apropo, want wyg'ren durft men 't niet,
En komt den Hertog, dan is 't uit met al haar franje,
Dan raakt de Volksſtem los, en roept vivat Oranje,
En al wat zo veel ſchat, gevaaren moeiten, pyn,
Gekost heeft, zal dan nul van geender waarde zyn,
't Was hart, maar evenwel daar viel niet af te dingen;
Want zo de Vry-Corps niet terſtond na huis toe gingen,
Joeg Brunswyks Leger dat nu reeds in aantogt waar,
Hun zonder ſlag of ſtoot op 't ogenblik van daar,
Waarom na kort beraad door *Overyſſels* Staten,
Den vryen doortogt aan den *Pruiſch* wierd toegelaten, (z)

Denk

(y) Op den 11de September kwam een Pruisſisch Officier te *Kampen* aan, met een eigenhandige Brief des Konings, om de Doortogt voor de Pruiſſche Troupen over het grondgebied van *Overyſſel* vriendelyk te verzoeken, dit kwam regt mal in 't Vaarwater, en doe zy niet gauw genoeg ja zeiden, kwamen eenige Regimenten en een Detachement Husſaren, maar wat digter by om te laten zien dat het meening was, doe gingen al myn goeje Vry-Corps op de loop, en vlogen over Land over Zee, zo zy maar best konden nà *Amſterdam* toe, daar zullen wy ze nog wel eens weer vinden.

(z) Goed raad was dunr, daar viel niet tegen te doen, woorden noch wapenen waren niet beſtand om 's Konings verzoek af te ſlaan, op den 15de Sept: waren reeds 8ot Husſaren te *Oortmarſum*, een gedeelte trok na *Oldenzeel*, een ander party na Almelo en Ryſſen, overal hielden zy een

Denk hoe die tyding klonk door *Stichte* en *Myterſtad*;
Daar *Zalm* en Oproer thans het hooge woord nog had,
Men poogt 't gevaar voor 't Volk door Leugens te bedekken, (*a*)
Maar *Zalm* die loozer was als de Auxilaire gekken,
Voorzag den ſtorm heel wel, en wyl hy die verwagt,
Ging hy, vroegtydig op zyn vyligheid bedagt,
Na *Woerden* om den ſtaat der zaken voor te dragen,
En voor het Guarnizoen der Stad patent te vragen,
Om uit te trekken als den *Hertog* nader kwam, (*b*)

Eer

een ſtipte Krygstucht, betaalden alle Fouragie, maar alwaar zy kwamen ſchaften zy de Genoodſchappen af, en ontwapende dien, en den 22ſte September was 't in *Zwol* zelf al Oranje Boven.

(*a*) Ontzettend was de tyding van die Pruiſſche Bode door heel Nederland, als de Ceuteniemannen kwamen in het Harnas, *Jan Nomi* zyde dat het onbegrypelyk was, dat een Vreemde Monarch zulks dorſt onderſtaan, en dat wy Verraden waren door vervloekte Schurken, die de Koning *van Pruiſſchen* bedrogen hadden. Veele twyfelde of de Brief wel echt was, en *Cosserus* bewees dat 'er niet eens Pruiſſche Troupen waaren; waar voor de Doortogt konde gevraagd worden.

(*b*) De Rhyngraaf *Zalm* wel ziende wat 'er nakenden was, had zig des Avonds van den 13de September in ſtilte uit *Utrecht* begeven, en kwam des Nagts te *Woerden* aan, daar hy aan de Commisſie ter Defenſie, de Staat der zaken van *Utrecht* allerakeligſt afmaalden, en aantoonden dat het volſtrekt onmogelyk was, om *Utrecht* te kunnen behouden, terwyl hy teffens met veel omwegen een plan voorſloeg om *Utrecht* te ontruimen, en zig maar enkel toe te leggen om de Steden *Woerden*, *Naarden*, en *Amſterdam*, en die ſterktens aan de vegt te verdedigen, waar toe hy dan ook op de presſantſte wyze de orders verzogt, de Commisſie reeds verſchrikt door de inrukking der Pruiſſchen, voldeed aan zyn verzoek, gaf hem patent in deze woorden, „ de Rhyngraaf word geauthoriſeerd en gelast, om op de aannadering der Pruiſſche Troupen, de

„ Stad

Eer dat men hem met al zyn Volk gevangen nam;

Dus wel gemunieerd had *Zalm* geen kwaad te dugten;

Hy had de Vryheid met zyn Volk de Stad te ontvlugten;

En zig van zyn patient te dienen op dien dag,

Als hy voor 't Legioen gevaar in *Utrecht* zag, (c).

Die groten dag was half September juist verschenen;

Doe zig de Pruisschen met het Geldersch Camp vereenen;

Doe ging de *Rhyngraaf* met zyn Benden op 't gerugt,

Van onzer Redderskomst yvaardig op de vlugt, (*d*)

Helaar te Digtkunst die ons leerd verheven dingen,

In rollend rym geplooid zoetvloeijend op te zingen,]

Daar

„ Stad *Utrecht* te verlaten, met de Troupen die hy commandeerd, *zo*
„ *dra hy zal oordeelen dat de uitterste nood zulks zal vereischen*, gelyk ook
„ om tot zig te trekken, *de Guarnizoenen van Vianen; Schoonhoven*, en
„ *Oudewater*.

(c) *Graaf Zalm* hier meede na zyn zin nog niet genoeg gedekt, eischten nog een nader bevel, zonder Dagtekening en zonder bepaling van tyd, om ten spoedigsten regelregt na Holland te trekken, en Utrecht te verlaten op den . . . . . en met al het Krygsvolk staanke, onder zyn bevel te gaan, na zulke plaatzen als hy best oordeelden, hier kost hy den datum in voegen wanneer het hem goeddagt, gelyk hy ook des anderen daags deed, doe Schreef hy 'er in 15 September. En zie daar doe toonde hy een presfant bevel om aanstonds te moeten gaan. Zekerlyk zouw hy als Krygsman nimmer zulk een onbeschaamde daad hebben durven onderstaan, maar hy wist met wie hy te doen had, en kost van een Party laffe en nu reeds verschrikte Bloodaards alles verkrygen wat hy hebben wilden, trouwens hun ryk was uit, zo wel als het zyne.

(*d*) Dat de Pruisschen onze redders waaren, hoeft geen bewys, van Stad tot Stad, ja Dorp, Buurt, Gehugt, alwaar zy aankwamen was aanstonds

Vree-

Begeef uw gunst'ling niet, nu hy het grootſch geval;
Nu hy der Helden vlugt uit *Utrecht* zingen zal,
Door die en dezen is bereids dat ſtuk voldongen,
En hier in proza daar in Vaerzen opgezongen, (*e*)
't Is waar, maar daar dit in den volſten zin van 't woord
Tot die Toneelen van verwarringen behoord,
Die wy ons hadden tot den Digttaak voorgeſchreven,
Eischt onzen pligt berigt van heel 't geval te geven,
Nog was in *Utrecht* al het Volk vol vuur en moed, (*f*)
Daar elk gelyk om ſtryd op *Vyfde Willem* woed,

Men

Vreede en Vryheid, en derhalve ook Blydſchap, en Blydſchap die te grooter was, na maate de Inwoonders van die plaats door de geweldige Patriotten meer of minder geleeden hadden.

(*e*) Eene Vaderlandſche Pennen hebben zig reeds bevlytigt, van het groots geval, de vlugt uit *Utrecht*, een ſchets te geven, in de ſtryd en val der Reuzen, is het zelve in een Comique, in het Vaers van de Digter, *A. van Spali*, in een Serieuſe ſtyl opgezongen, en door anderen in Rym en Onrym, als een Historie behandeld. dat laatſte brengt onzen taak hier ook mee, onder al de verwarringe van de Zomer in 1787, was 'er geen verwarder dan deze.

(*f*) Op den 12 September, en dus maar drie dagen voor de algemene vlugt, was in *Utrecht* een Publicatie afgekondigt, tot aanmoediging van het werkvolk, om aan de Batteryen te arbeiden, het gewone Geld tot hier toe was geweest, 18 Stuivers 's daags, maar nu wierd daar en boven een premie van 30 Stuivers belooft aan ieder die zig voor een gehele week daar toe zouden willen verbinden, men ſchreef uit *Utrecht* van den 15de September, en dus nog eenige uuren voor dat men aan het lopen ging, naar mate men alhier tyding bekomt, van de aannadering der Pruisſiſche Troupen, naar maate worden de maatregelen daar tegen enſtiger, 'er zal nog heden een opening in de *Lekkendyk* geſchieden, om de inundatie te bevorderen.

Men wierd, ja wel, hoe langs hoe naauwer ingefloten, (g)
Dog dit vermeerderd flegts den haat der Vloekgenoten,
Die reeds Spoorbyster, in dien weg van tyd tot tyd,
Al ver en verder gaan in hun uitſporigheid, (h)
Zy worden meer verhit en dreigen alle dagen,
Een moedige uitval op het *Zeister Camp* te wagen,
„ Terwyl gelyk de Courant hun duidelyk ontdekt,
„ Het Pruiſisch Leger weer te rug na *Wezel* trekt,
„ Om dat zy bang zyn voor de *Franſchen* die vast naad'ren,
„ En tot *St. Omer* en *Givet* by een vergaad'ren. (i)

Maar

(g) Geen wonder aan de *Bilt*, elk weet hoe na die by de Stad *Utrecht* legt, was een Schans opgeworpen, waar voor de Helden ſchrikken moesten, en dat was het werk van eene Nagt, van den Doms Toren keken zy 'er wel eens na, maar hy lag 'er vast, en hier door was de Communicatie met verſcheide Steden hun afgeſneden, *Van Verlem*, na zyn bekende Krygskunde, ſchreef, dat dit geſchieden, om zig daar een Winterquartier te bezorgen, en agter die Schans vylig te kunnen leggen, terwyl men van weerskanten een Generaal plan had, om alleen defenſief te ageren, zeker by uitnemenheid ſchrander gedagt, maar die zo dom het Volk verleiden moest, toonden wynig grond tot misleiding meer overig te hebben.

(h) Daar waren de blyken van, in hun ivrig voortgaan met het maken van Batteryen, met het bevorderen van de inundatien, en met hun dolzinnig ſchryven dat van dag tot dag nog erger wierd, indien het erger worden kon.

(i) Dit maakten de ondeugende Courantiers het Volk wys, en die waren zo mal en vertelden het aan malkander, en geloofden het om dat het in de Courant ſtond, dat de *Koning van Pruiſchen*, op de bedreigingen van *Vronkryk* contra orders aan zyn marcheerende Troupen gezonden had, die reeds naar *Wezel* te rugkeerden, de lyste van al de Franſche Regimenten die in aantogt waren, hadden zy op hun duimpje, en pronkten 'er mede of 't wat mooi was, op Zaturdag den 15de September, (het

wel

Maar daar dus alles wel, en zeer voordeelig ſtaat,
Verſcheind op 't onverwagtſt den *Rhyngraaf* in den Raad,
Met een patent waar op geen Schepzel had gerekend,
Patent door Heeren der Commisſie ondertekend,
Te *Woerden*, waar uit bleek dat hy op ſtaande voet,
Met al het Guarnizoen uit *Utrecht* trekken moet, (*k*)
Nadien 't onmoog'lyk was de Stad te kunnen houden,
Vermits de *Pruiſſchen* die eerlang omcing'len zouden, (*l*)
Zyn uittogt was bepaald nog dezen eigen dag,
Gelyk men duid'lyk aan de datum teek'ning zag,
Des ſtond hy vaardig met al 't Krygsvolk uit te trekken,

Om

wel op die dag) deed de Raad van *Utrecht*, aan Burgemeesteren dier Stad verſlag, dat zy bericht van *Woerden* hadden, dat 40000 Man Franſche Hulp-Troupen in aantogt waren, ja 's Naets doe de Commandant der Stad, de Heer *van Eyk* op de vlugt ging, paalden hy het gemeen, met deze beloften, dat hy eerſtdaags met het Leeger Franſche Troupen weêrom zou keeren om hun te verlosſen, zie dat was nog mooijer als mooi.

(*k*) Met dit patent was den *Rhyngraaf* die zelfde dag van *Woerden* gekomen, en zo dra hy het Blanco ontfangen had, tekende hy het zelve, met den eigen datum *15* September, en leverden het zelve aanſtonds aan den Raad in, ten bewys dat hy op hooge orders van het Defenſie-Wezen, te *Woerden* getekend door *Blok* en *Costerus*, op ſtaande voet de Stad *Utrecht* verlaten moest, om *Holland* te dekken.

(*l*) *van der Berch* zo wel als *Zalm*, hadden aan den Raad verzekeringe gedaan, dat 7000 Pruiſſchen direct na *Gorinchem* marcheerden, en 5000 na *Vianen*, terwyl het vast waar was, dat 11000 Man van die Troupen den volgenden dag voor *Utrecht* zoude zyn, die gemakkelyk de Stad van de eene zyde die niet gefortificeerd was konde aanvallen en vermeesteren, in welk geval zy allen om hals raakten, om welk voor te komen zulke presſante beveelen van *Woerden* waren gekomen.

Om *Holland* voort voor overrompeling te dekken,
De nood was aan de Man, en uitſtel was 'er niet,
Waarom hy reeds 't Kanon na binnen ſleepen liet, (*m*)
Ligt kan men nagaan dat het moedig hart dier helden,
Op die verklaring beefde en tot der dood ontſtelden,
Men leest nog eens, men leest nog andermaal 't patent,
De ſlimme ſtreek van *Zalm* was hun nog onbekend,
Wie kon ook denken dat die Man bedrog zou plegen? (*n*)
En dat in zaken daar zo veel aan lag gelegen,
Zy achten hem te oprecht, en weten wynig dat,

Hy

(*m*) Terwyl de Raad ſterk inſteerden, om eenige, dagen naderhand, ſlegts om eenige Uuren uitſtel, eer dat 'er aanſtalte gemaakt wierd om te vertrekken, zag men vast dat de *Rhyngraaf* zig tot zyn vertrek prepareerden, de Raad was geſcheiden onder affpraak om 's Nagts ten half elf uur weder te vergaderen, in die tuſſchen tyd liet de *Rhyngraaf* het Kanon van de Buitenposten na binnen ſleepen, en zyn Bagagie inpakken, de Raad weder vergaderd zynde, wierd beſloten, om terſtond na *Woerden* te zenden met verzoek, om het patent van de *Rhyngraaf* in te trekken, en de Stad nog eenige tyd te defendeeren, tot dat het Franſche Leger kwam om hun te ontzetten, maar de *Rhyngraaf* antwoorden, dat het nog wel vier weken duuren kon, eer het Franſche Leger kwam, en dat de Stad het geen drie dagen tegen de Pruiſſche magt kon uithouden, onderwyle dit gebeurden trok het Krygsvolk vast de Poort uit.

(*n*) Het vertrouwen op *Graaf Zalm* was zo groot, dat niet alleen het Guarnizoen van *Utrecht*, maar al de Patriotten in *Nederland*, hem als hun Hooft en Beſchermer aanzagen, en hem gaarne met de hoogſte Charges in Militaire dienſt hadden vereerd gezien, daar volgens het doenmalig Syſthema de waardigheden van Captein, Generaal en Admiraal niet in een perzoon mogte plaats hebben, wilden men de eerstgenoemde qualiteit den Heer Stadhouder ontnemen, en aan den *Rhyngraaf Zalm* offreeren, wie zouw dan van die Man gedagt hebben dat hy een Schurk was.

Hy dit gewaand patent maar afgedwongen had,
En dat het hem alleen in blanco was gegeven,
En hy de tekening daar zelf had bygeschreven,
Zo dat die groten nood dat dringende gevaar,
Alleen een kunsje van zyn eige vinding waar, (o)
Had men dat doe zo wel als naderhand geweten,
Men had ontwyffelbaar hem in 't Cachot gesmeten,
Maar wyl 't onkundig Volk den welbedagten list,
Van dien doortrapten Schelm niet by vermoeden gist, (p)

Staan

(o) Het zy verre van ons te denken, dat de *Rhyngraaf Zalm*, met al het Volk dat in *Utrecht* was, in staat zoude geweest zyn om de Stad tegen de vereenigde Prinselyke en Pruisische Legers te kunnen verdedigen, indien de meening geweest was de Stad vyandlyk aan te vatlen en te belegeren, maar waar is het bewys dat dit de mening was, de Pruische kwamen in 't Land, om hun Monarch by *Holland* satisfactie te bezorgen, wegens het attentaat door Hollands Heeren aan Haar Kon. Hoogh. aangedaan, de Pruische Troupen hebben *Utrecht* onaangeroerd laten leggen, en zyn op *Holland* los gegaan, maar het ongerust hart, de knagende Consientie joeg den *Rhyngraaf* vreze aan, en deed hem lopen eer dat 'er nog een vervolger was.

(p) De Regering van *Amsterdam* nam dit gedrag van den *Rhyngraaf Zalm* zeer euvel op, en zond pr. Missive berigt aan het Defensie-Wezen te *Woerden*, (maar die NB. ook al op de Vlugt waren) dat zy al die hoop van *Zalm* en de anderen niet in hun Stad wilde hebben, hier van wierd *Zalm* onder wegen kennis gegeven, en teffens wierd de *Rhyngraaf* gedagvaard, op Maandag den 17de September zig te *Ouwerkerk* te komen verantwoorden, wegens zyn gehouden gedrag in het verlaten van *Utrecht* en het misbruiken van het afgedwongene patent van den 15de dezer, maar de *Rhyngraaf* wel wetende, dat zyn Ryk uit was, koos het Hazepad, en maakten dat hy in een vermomd gewaat weg kwam, en te *Scheveningen* in een Pink t'zeil ging, en zo uit het Land raakten.

Staan zy bedremmeld, en tot in de Ziel verflagen,
Al wat zy kunnen doen, is eenig uitstel vragen,
Maar dat was mis, hy toond met dag en datum aan,
Dat hy genoodzaakt is op 't ogenblik te gaan,
Terwyl hy de Officiers die op de Posten waken,
Bevelen zend om zig tot de afmarsch ree te maken,
Men hield zo veel men kon dit voor den Burger stil,
Die egter vraagd, wat die beweging zeggen wil?
En om wat reden hy 't Kanon ziet binnen slepen,
Had hy slegts doorgedagt, hoe ligt had hy begrepen,
Dat dit niet strookt met die Defensie van de Stad,
Die men zo plegtig aan elkaar bezworen had, (q)
Had hy maar iets verstaan van Steden defendeeren,
En hoe men in den nood een Vyand af moet keren,
Hy had de streken van de loze Zaïn ontdekt,

Daar

(q) Dit wist den Burger, dat by een Resolutie van den 29ste July deezes Jaars plegtig besloten was, *om van geen overgave of Capitulatie van de Stad te zullen weten, voor dat alles vernield en Plat geschoten was, en dat 'er niets als Puinhoopen voor den Vyand zoude overblyven*, in deze mannelyke taal hadden zy zo hartelyk toegestemd, zy hadden 'er zo op gedronken en gevloekt, zy hadden al zo op de Bomen geschoten, en nu praten om die Stad te ontruimen, dat was om dol te worden, en waarlyk het was meer geluk als wysheid, dat de hoofden van de Party 'er levendig afkwamen, maar de schrik zat elk te veel door 't bloed, en zy wisten niet regt op wien zy zig het eerst wreeken moesten, het had 'er anders regt uitgezien.

Daar 't nu alleen gemor en ongenoegen wekt,
Dat morren groeid en doet der Burg'ren moed verzwakken,
Daar zy de goed'ren van den *Rhyngraaf* in zien pakken,
En weg zien voeren, wyl men nu en dan een woord,
Van het verlaten van 't onwinbaar *Utrecht* hoord,
Dog dit zal evenwel den Burger wel beletten,
En tegen de uitmarsch der Militie zig verzetten, (r)
Haast loopt de tyding voort, en vliegt door *Utrechts* wal,
Dat *Zalm* nog dezen Nagt de Stad verlaten zal.
De angst en schrik is op elks aangezigt te lezen,
De raad ten blyk dat zy voor kwaa gevolgen vrezen,
Denkt op vertrek, elkt pakt zyn beste boel by een,
Wyl een verhaasten vlugt het eenig middel scheen,
Om zig te redden uit de dringende gevaren,
Waar in zy door 't vertrek van *Zalm* gekomen waren,
Op hoge order zegt men de Auxilairen aan, (s)

Dat

(r) Maar het was beter hard geblazen als de Mond gebrand, het Krygsvolk kreunden zig 'er wynig aan, wat den Burger praten of deed, zy wisten door de Ruitery hun train wel te dekken, en het Volk in ontzag te houden.

(s) Dit was de allerlaatste Rezolutie, door de Neude Raden genomen, 's Nagts tusschen elf en twaalf uuren, doe zy voor de allerlaatste maal van hun leven nog eens vergaderd waren, daar zy redelyker wyze konde begrypen dat men met geen 1300 Burgers van allerlye denkwyzen, een

Dat ieder Vryheid heeft om na zyn huis te gaan,
En die ten minsten voor zyn vyligheid wil zorgen,
Word aangeraden niet te wagten tot den morgen,
Maar neem de donkerheid en ſtille Nagt te baat,
Waar op het al ter vlugt en op een lopen gaat,
Wie zou niet lopen daar het zelf word aangeraden,
De Schuiten zyn wel haast tot zinkens toe geladen, (t)
En al het Rytuig dat men in en om de Stad,
En in de naaste by gelegen Dorpen had,
't Pakt alles vol, 't ryd weg, het kon geen uitſtel dulden,

Een

gereguleerde magt, van ten minſte 16000 Soldaten kon keeren, zo oordeelden zy dat hun plgt was de Burgery te raden, om elk zo veel te bergen als het mogelyk was, en verder voor zyn vyligheid te zorgen, waarom gerezolveerd wierd, om terſtond de Burgery op te roepen, en aan dezelve van het een en ander door Gecommitteerdens kennis te geven, gelyk dan ook geſchieden, zo goed en kwaad als het kon. en of zy nu vloekten, raasden, ſcholden, het was al zo laat. *Zalm* en zyn Benden pakten zig terwyl maar weg, en het best dat zy doen konden was hem, maar agter na te lopen, gelyk hun Commandanten, Raden, Gecommitteerden, Geconſtitueerden enz. ook deden.

(t) Vragtſchuiten, Schietſchuiten, Groenſchuiten, Melkſchulten, ja Mistpramen, al wat maar varen kon, wierd vol, ſtikvol geladen, en nog was 'er lang na geen Vaartuig genoeg om alles te bergen, 7000 Man met pak en zak, met Officieren en Bagagie maken al vry wat omſlag, en dan nog zo veel *Utrechtſche Burgers*, Mannen, Vrouwen en Kinderen, hoe kwam het alles weg, men verhaald van eenen Heer *Eldik*, die eene Koffer met goed hebbende en geen gelegenheid ziende om dezelve weg te krygen, 25 Gulden voor een prezent aan de Schippersknegt bood, zo dezelve in een Schuit waar in het goed van de Generaal *van der Borch* was, mogt mee genomen worden, denk eens of het daar ook drok liep.

Een Dominë bood voor een Rytuig honderd Gulden, (u)
Indien mën hem daar mee maar brägt tot *Amſterdam*.
Maar 't was vergeefs gepraat, zo dat hy ondernam,
In dat verwarrings Uur, by de Auxiliaire hopen,
Met *Hamelsveld* zyn Maat in ſtilte weg te lopen, (v)
Die blanke Leeraar had het mee zoo fraay gemaakt,
Dat zyn geweten in den jongſten nood ontwaakt,
En hem beduid dat als hy Rekenſchap moet geven,
Van 't geen hy had gepreekt, gezegt, gedaan, geſchreven,
Dat dit niet goed zouw gaan, waarom hy liever met,
Al de Oproermakers hoop het op een lopen zet,
't Was lopen, lopen, want hier was niets goeds te hopen,
Man, Vrouw en Kind'ren, jong en oud 't ging alles lopen, (w)

Ver-

(u) Of die ook wist dat hy het verbruid had, dat was andere waar, als op de laatſte Biddag, namentlyk in 't Jaar 1787, toen hy van de Preekſtoel afriep, „ myn Toehoorders ik verzeker U, dat ik nog die zelfde Pa„ triot ben die ik voor zes Jaar geworden ben, toen het niet te voorzien „ was, dat het Patriottismus zulke grote vorderingen zou maken, dus ben „ ik die man niet, gelyk zy zyn, waar van voor twee Jaaren nog gedagt „ wierd, dat zy Patriotten waren, maar die nu tonen dat zy geveinsde „ zyn, enz: die meer van deze Goddeloze Biddagspreek wil lezen, zie de „ Vaderlandſche Courant, No. 56. van 7 Mei, 1787.

(v) Dat mooy paar Utrechtze Dominees, *Blank* en *Hamelsveld*, raakten in de uitterſte Confuſie, in die wonderbare, voor hun noodlottige, maar voor gantſch Nederland gezegende Nagt, mee op de loop, *Blank* is kort na de Omwenteling geſtorven, en *Hamelsveld* geneerd zig nog zo wat met aardig zoort van Boeken te ſchryven voor de kost.

(w) Op een fraaye Vels Plaat, is deze Loop Party na 't Leven afgebeeld, die ook gevoegd is by 't Vaers *de Stryd en Val der Reuzen*.

Verſta my egter wel al 't goede Volk zat ſtil,
Verwonderd wat 'er van dit alles worden wil,
Dit zien zy duidelyk genoeg, dat op hun allen,
Op 't onvoorzienst een ſchrik des Heeren is gevallen, (x)
Nog gist'ren was de Stad vol moed, en onverwagt,
Gaat alles op de vlugt in 't holſte van den Nagt,
't Was aklig donker, en den Hemel ſtond verbolgen,
En ſcheen in grimmigheid die vlugters te vervolgen,
De wegen grimmelen van Menſchen opgepropt,
En twee drie poorten zyn genoegzaam toegeſtopt,
Door al de vlugters, die elkander daar verdringen, (y)

Wyl

(x) Dit zyde de ſtillen in den Landen; dit is Gods Vinger, met de grootſte bewondering zagen zy al die bewegingen aan, alles was greet, woede, verwarringen, en onder dat alles wierden zy eenſlags verlost van al het gewoel eener hoode Bende, die hun byna anderhalf Jaar op de gruwelykſte Wyze mishandeld had. Hoe het goede Volk 'er over dagt bleek uit de hartgrondige Blydſchap en dankerkentenis die alomme in Utrecht beſpeurd wierd, doe Utrecht leeggelopen was, was het Zondag, wyl *Hamelsveld* op de loop was, en *Blank* zyn beurt niet kwam waarnemen ſtond die Kerk leeg, maar in de andere Kerken, daar de meeſte Menſchen met Oranje verzierd in kwamen, wierde door verſcheide Predikanten hartelyke Dankzeggingen aan het Opperwezen gedaan, voor die zo gezegende Omwenteling, en drie dagen later wierd op hoog bevel in twee Kerken plegtige Dankſtond gehouden, om de God van Nederland voor die wonderdadige Uitredding te loven. Dr. *Krieger* predikten doe in de Domkerk, over Pſ. 126 vs. 2 en 3, en Dr. *Kyk* in de Jacobi Kerk, ja die twee Predicatien wierd 1832 gulden voor den Armen Gecollecteerd.

(y) Men kan zig eeniger maten de drokten en de Confuſie voorſtellen, als men bedrypt dat 10000 Menſchen met pak en zak beladen, elk vol Schrik en Vrees, zonder beſtier, zonder Directie, in het hartje van de Nagt, by Donker weer, in de tyd van wynig uuren, door enkele Straten, door enkele Poorten moeſten uitdringen en ontvlugten.

Wyl ze allen eenen weg de weg na *Holland* gingen,
Een deel in order maar de meesten overhoop,
Verhind'ren zy den een den ander in 't geloop,
En die nog ſtaan om Poort en Posten te bewaken,
Zien dat het tyd word om zig ſpoedig weg te maken,
Zy ſmyten vloekend hun Geweer en Wapens neer, (z)
En niets verſtaanden van dien groten ommekeer,
Zién ze egter duid'lyk dat hun wagtuur is verſchenen,
En al hun heil is in de vlugheid van hun beenen,
Waar op men zig thans meer dan op 't Geweer betroud,
En loopen loopen voor het vyligst middel houd, (a)
Die 't zagen zeggen, en dit kan men ligt geloven,
Dat die verwarring, alle denkbeeld ging te boven,
Daar ieder pakt en zakt al wat met moglykheid,

By

(z) Een groote meenigten gingen met hun Geweeren na het Stadhuis, en ſmeeten daar hun Snaphanen, Houwers, Patronen en Patroontasſen, Granadiers Mutzen, Pluimen, Troetels, Cocardes enz. op een hoop neder, daar al een aanmerkelyke party was, die 's Morgens door de ingekomene Militaire wierd opgeruimd, andere ſloegen hun Geweer op de ſteenen tot Splinters, of ſmeeten het in de Gragt, waarvan een gantſche party vervolgens wierd opgevischt.

(a) Aan Verdediging wierd niet eens meer gedagt, elk ſmeet zyn Geweer daar het liefst leggen wouw, de Militairen ſleepten eenige wynige Stukken Kanon meede, dog de Paarden waaren te duur, om 'er zig veel van te kunnen bedienen; zy lieten nog wel 200 Stukken Geſchut agter, men vond nog wel 4:000 pond Buskruid, en een ontzagchelyken voorraad van Bomben, Kogels, Patronen van alderhande ſlag, dog hier was geen vraag na, die maar best kon loopen raakten het meeſte voor-

lik

By een te brengen was in zulk een korten tyd,
Die Sjoud en draagd, die sleept en kruid met Zondags kleren,
Met Bed en Bultzak en wat hy niet kan ontberen,
Die vloekt en zweerd, die scheld en raasd, die huild en tierd,
Terwyl men door de vrees als voortgedreven wierd,
Juist gaf den Hemel onophoud'lyk zwaren regen,
Daar deze Lopers ryk 'er ruim hun part van kregen,
Zy waren niet alleen tot op hun hembd toe nat,
Maar daar en boven tot het middellyf bespat,
Beklonterd en besliikt met vragt en dragt beladen, (b)

Door

(b) Laat ik hier een kort verhaal geven, van het geen wy in Amsterdam 'er van gehoort en gezien hebben, des Zondags Morgens al zeer vroeg, zelfs by het openen der Poort, ontstond hier een gerompel dat Utrecht over was, het geen egter wynig geloof vond, wyl men van geen Aanval, van geen Schieten gehoord had, de Patriotten vloekten als Ketters dat het Verd... Leugens waren, ik hoorden 'er een die in zyn volle Uniform en met het Swaard op zy, in het midden van een hoop Volk, verklaarde dat hy Zaturdag op de middag uit Utrecht was gegaan, en dat alles daar in de besten staat was, terwyl hy op zyn Houwer sloeg en daar by zwoer, dat zy van Hummes hebben zouden, als zy maar op Utrecht dorsten afkomen, intusschen wierd het gerucht van uur tot uur hoe langs sterker dat Utrecht leeg liep, en dos 'er van tyd tot tyd Ryuigen binnen kwamen, die de verzeekering der geruchten meede bragten, was 'er een wonderbare mengeling van Hartstogten, in het gelaat en de houding der Vaderlanders te leezen, ongeloof, spyt, woede, wanhoop, wraakzugt, deeden de Droefheid voor een wyl ter zyde staan, terwyl zy ieder wie de Poort in kwam, op nieuws ondervroegen, om van die groote zaak meer narigt te krygen, dat evenwel heel gebrekkelyk ging, want van de Honderd die 'er aan kwamen, waren 'er geen drie die iets anders wisten te verhaalen, dan dat zy mee waren gaan loopen, dos alles aan het lopen ging. Vroeg men of 'er Gevogten was? Neen, of de Stad ingenomen was? Neen, of de Stad Gebombardeerd wierd?

Door Plasſen, weke Slib, en Glibbergladde paden,
Zyn zy zo of en door vermoeid, dat menig Man,
Ik zwyg van Vrouw en Kind, niet verder komen kan,
Maar by den Boer in Schuur en Hooiberg blyft vernagten,
En 't eenzaam oord vervuld met bitt're Jammerklagten,
Daar hy door eige ſchuld zyn Huis en Haardſtee derft,
En thans als balling met de Oproermakers zwerft,
Dat deel der Muiters daar men 't meest op pleeg te roemen,
Die zy gereguleerde en beste Troupen noemen,
Sloeg hier en daar zig in de Stigtſe Dorpen neer, (c)
En maakten zig kwanswys gereed tot tegenweer,
Dog deden wel bezien niets dan de Boeren plagen,

En

wierd? Neen, wat of 't er dan aan ſchorten? dat wist men niet, maar Zalm en al den hoop, 't was alles op de loop, en zy liepen mee, het was waarlyk voor de Oranje Lui kwaad genoeg om zig van Lagchen te onthouden, daar zy deze Helden zo druipſtaartende en druipnat zaagen thuis komen, ik wil wel bekennen dat ik mee Lagten. Myn Buur was voor 14 dagen uitgetrokken om de Prins zyn Kop te halen, en hy bragt niet anders als een nat Gat thuis, het ergſt was evenwel in de Namiddag, doe allerhande zoort van Schuiten en Schuytjes langs den Amſtel, aan den Utrechtze en Weesper Poort aan kwamen, ſtik vol Menſchen en Meubelen, en alles door en door nat, elk ſchreeuwde het uit, zulk een Geweld als hun door de wreede Stadhouder wierd aangedaan, van wiens komst zy egter betuigen moesten dat zy niets gehoord hadden.

(c) Daar de Regeering van Amſterdam wygerde, om al de Corpſen van *Zalm*, *Sternbach*, *van der Borch*, *enz*, in hun Stad te laaten inkomen, wierd hun door het Gevlugte Defenſie Weezen van Woerden, (onder wiens beveelen zy allernaast ſtonden) gelast om zig in de Stichtſe en Hollandſe Dorpen, zo best mogelyk was te onthouden.

En elk maar boven al de Prinslui ſchrik aan jagen, (d)
Rampzalig elk diſtrict daar zulk een Bende kwam,
Dat bleek niet lang daar na hier rondom *Amſterdam*,
Doe 't Corps van *Zalm* was in de *Diemermeer* gelegen,
Daar zy van Huis tot Huis de grooiſte moedwil plegen, (e)
Niet min leed *Amſterveen* en de *Overtoomſe Weg*,
In de eerſte weken van ons wydberoemd beleg,
Want doe de eerſte ſchrik een wynig was verdwenen,
Kwam al wat Wapens droeg gewapend herwaards henen,
Wat niet gevangen raakt begeeft zig met al zyn best,
Zo goed en kwaad elk kon ter vlugt na *Amſtels Veſt*, (f)

's Daags

(d) Hoe moeyelyken taak het ook zyn mag, om een verſtrooide hoop Krygsvolk in Tugt en Toom te houden, zo komt dat egter in geen vergelyking by dezen Vlugtende hoop, welker voorname Officieren uit het Land gevlugt waren, en wier gebiedende Heeren en Betaalsmannen zelf geen Blyvende Plaats meer hadden, dit Volk ſloeg nu tot allerly buitenſpoorigheid en Baldadigheid over, inzonderheid tegen de Oranje Gezinde Dorpelingen. Te *Baambrugge* en elders had men een Oranje Vlag op de Toren gezet, wyl die in de Hoofdſtad der Provintie van den Dom en 't Raadhuis Woey, maar deeze Brutaaltjes haalden die Vlag van Bovenpeer, en bragten dezelve na veel beſchimpingen in Triumph eerst na Muiden en vervolgens naar Amſteldam.

(e) Daar alles in disorder waar, ging het met de Inquartiering ook maar zo wat, daar wat te beſchaaren viel kwamen zy meest op af, en met de Zabels in de Vuist dwongen zy de Lieden om al wat zy wilden hebben, inzonderheid om Genever, Spek, Vleeſch, Geld &c. Stelen en Roven ging erg in zyn werk, zo dat meest alle genoodzaakt waaren, wat van waarden was te begraven, of ſtil weg te brengen, en zommige uit vreeze en mismoedigheid Huis en goed verlaten moeſten, en zig na elders begeeven.

(f) 't Is onbeſchryffelyk wat al vreemd ontuig na Amſterdam kwam afzakken, zo te waater als te Land, dog het is ligt te begrypen als men

na-

's Daags na dat *Utrecht* zo manmoedig was verlaten,
Kwam *Brunswyk* met een deel der Pruiſſiſche Soldaten,
Voor *Gorcum*, (*g*) en zond een Trompetter na die Stad,
Om ze op te eisſchen, (*h*) ſchoon men nu geboden had,

Geen

nadenkt, dat, behalven al den hoop uit Utrecht. ook uit al de Steden daar de Rust herſteld wierd, een meenigte Oproermakers de Vlugt naamen, en dat kwam alles hier na toe, als de laatſte en eenigſte plaats daar zy vry en vylig waaren, ook vonden zy hier het geen zy nergens anders vinden konden, de Patriotten ontfingen hun met open armen, en waaren groots op zo veel Hulpbenden, zy ſchonken hun het Burger-Recht der Stad, bezorgde hun goed Quartier in Burger Huizen, en gaaven hun een groot Zoldy, wat wonder dat zy hier in menigte waaren, als Zant aan de Zee, eens eenige uuren door de Stad wandelende, had ik 'er myn Reflectie op, dat ik, waar ik ging of ſtond altoos ten minſten een half Douzyn, en zomtyds wel 25 te gelyk, van die Klanten in het oog had, daar men anders in deze groote Stad gemakkelyk eenige duizende Menſchen kan misloopen.

(*g*) *Gorcum*, anders *Gorinchen*, een klyne Zuidhollandſche Stad, had zig lang ſtandvastig gehouden by de Oude Conſtitutie, en zig Mannelyk gedragen, in de pogingen der Geweldenaars af te keeren. Maar op den 29ſte Auguſtus door de nabyheid van de Vliegende Removeerders geſterkt, wierden de getrouwe Regeerings Leeden afgezet, en doe was het over met *Gorcum*, doe wierd geſtemd tot de Suspenſie van Zyn Doorl: Hoogh: als Stadhouder, doe wierd de Stad bewaakt, gefortificeerd, en *Alex*: *Phil*: *van den Capellen* wierd tot Commandant der Stad aangeſteld, waar in hy egter maar zeer wynig daagen gebleven is, wyl Brunswyk kwam.

(*h*) 's Daags na het Ontruimen van Utrecht, kwam een gedeelte der Pruisſiſche Troepen 's Morgens al vroeg voor *Gorcum*, de Capitein *Winzingerode* wierd na de Stad gezonden om dezelve op te eisſchen, hy gaf aan hun een uur tyd van Bedenking, dog die tyd verſtreeken zynde, kwam geen Antwoord, weshalven de Captein weder na de Stad keerden en nam een Trompetter met zig om de Stad te Sommeren, om de Troupen van Zyn Majeſteit den Koning van Pruiſſchen in te laten, maar een onbeſuisde Burger Auxilair, van Krygsgebruik niets wetende, Schoot met een Kogel op de Trompetter en trof hem. Hier op begon daadlyk den aanval, en in wynig Minuten was op twee Plaatzen Brand geſchooten, met gloeyende Kogels, waar door de gantſche Stad in Alarm geraakten, en terſtond de Witte Vlag, (het teken van Overgaaf) wierd opgeſtoken.

Geen wederſtand te doen, komt een der Auxiliairen;
Niets wetend van gebruik of wet by Militairen,
Die tot een blyk van moed op die Trompetter ſchiet;
Welk feitlyk gruwelſtuk den *Hertog* zo verdroot,
Dat hy tot ſtraf van die baldadigheid, gelasten,
De Stad op 't ogenblik vyand'lyk aan te tasten,
Hy ſchoot wel haast een Huis en Molen in de brand;
Op raad van hun Spikſplinter nieuwe Commandant,
Capellen, wierd terſtond van overgaaf geſproken,
En 't witte Vaandel van Stads Toren uitgeſtoken,
Op dat de gantſche Stad niet tot een puinhoop raakt;
Wierd daad'lyk een verdrag van overgaaf gemaakt, (*i*)
Een der Artik'len van 't gemaakt verdrag was dezen,
Al 't Auxilaire Volk moet *krygsgevangen* wezen,
Dog ſchoon *Capellen* met zyn hand dit onderſchreef,
Hy kon niet maken dat dit Volk in *Gorcum* bleef,
Zints lang niet meer gewoon gehoorzaamheid te tonen;

Zo

(*i*) Doe de Vreede Vlag was opgeſtoken, was het tyd van Capituleeren, de Pruiſſche Officieren naderde de Stad, en de Plaats Major verſcheen op de Wal, en wilde door een onbepaald Antwoord nog eenige tyd ophouden, maar de Gouverneur *van den Cappellen* zulks vernemende kwam zelfs Buiten, en accordeerden alles wat geeiſcht wierd, en gaf de geheele Bezetting Krygsgevangen over; maar wyl dit aan de eene Poort wierd toegeſtaan liepen de Auxilairen aan de andere kant van de Stad de Poort uit.— Waarlyk al knap zoort van Krygsvolk, zy gingen op de loop, en lieten hun Commandant voor de verantwoording.

Gaan zy als regtgeaarde en dapp're Vryheids-Zonen,
Zo dra de Vyand komt kloekmoedig op de loop, (k)
Een deel wierd agterhaald, hoewel den grootſten hoop,
Tot hun geluk, die tyd ter Scheep 't gevaar ontkwamen;
Die redde en radeloos den afrogt herwaards namen, (l)
Nog kwam een and'ren ſtoet by heele Schepen vol,
Uit *Kampen*, *Deventer*, uit *Meppelt*, en uit *Zwol*, (m)

Ook

(k) Aan de Maaskant daar deze Helden de Vlugt namen, vonden zy eenige Vaartuigen, die kwaamen ſchoon te pas, hier vlogen zy by na toe, 't was by 't Verzuipen af om 'er in te komen, en doe 'er een party in waaren, maakten deze nouwe Broers maar alle ſpoet om weg te raken, en lieten hun Maats aan Wal ſtaan om hun na te kyken, zommige van hun gingen op de loop, den Dyk langs, deze waren de ongelukkigſte, want doe eenige Pruiſſchen Huſaren hun nazatten wierden zy alle Krygsgevangen gemaakt, en die Landwaard waaren ingegaan hadden het niet veel beeter, wyl zy in de handen van de door hun mishandelde Boeren vielen, die hun dapper afroſten, en nog veel van hun aan de Pruiſſchen overleverden, intuſſchen wierd deze Vlugt van het Guarnizoen, door den Hertog zeer euvel opgenomen, en als trouwloosheid op de Commandant gewroken, die zonder genaden, met de andere Gevangen vry onzagt, zo door de Pruiſſche Soldaaten, als voornamelyk door de Boeren gehandeld wierden, en alle als Krygsgevangenen na *Wezel* wierden opgezonden.

(l) Zommige Vlugten wel na *Dordrecht* na *Rotterdam* en andere Plaatzen, maar het was overal fout, want al de Steeden hadden hun Poorten voor de Pruiſſchen geopend, en dan durfden zy 'er niet inkomen, want het was de Pruiſſchen maar om het Gewapend Volk te doen, al wat zy in de Waapenen vonden was prys, en moest mee na *Wezel*, en daar hadden zy geen zin in, zy gingen liever na Amſterdam, en zo kreegen wy de heele Mothoop hier.

(m) Door de Schrik voor de Pruiſſchen die onbeſchryffelyk groot was, en door het bevel van den Souverein, om aan de Troupen van den Hertog geen Reziſtentie te doen, waaren binnen de tyd van acht daagen de Zeven Provintien van de Gewapende Geweldenaars gezuiverd,

Ook groene Jagers, die met gantſche boſſen Pluimen,
Op 't zien der Pruiſſchen hun bezetting moesten ruimen, (n)
En 't Vliegend Leger daar ge al meer van hebt gehoord,
Kwam hier op Klompen en op Sloffen voor de Poort,
Men dorst dat redd'loos Vee niet binnen laten komen; (o)

Maar

verd, de Vorst herſteld, al de Genootſchappen Gedisſolveerd, alleen Amſterdam en deszelfs Environs waren het middelpunt, daar zig s'Lands ontſchot t' zamen pakten, in den dollen hoop om daar hun verloren zaak te herſtellen, en het nog eens weer te winnen.

(n) Met reden mogt men hier zeggen, een kon duizend jaagen. Op de meeſte plaatzen wagten zy niet tot hun zogepaamde Vyand kwam, gelyk in zonderheid in Vriesland, daar zy zig met Defenſie-Wezen en al, doe zy hoorden hoe het in Holland toeging, wegpakten, en de Boel in de loop lieten, maar op andere Plaatzen, dat zy het wat langer hielden, was het egter genoeg dat 'er maar Pruiſſchen kwamen, 't was om het eeven hoe veel, naar Heusden wierden 9 Husſaaren gezonden, die de Stad Opeiſchte en Innaamen, en tot het Innaemen van Deventer waaren 'er zo veel niet eens noodig, wyl dat genoegzaam door drie Man verrigt wierd.

(o) De Raad en Regeering dezer Stad was 'er ten uitterſten mee verlegen, wat zy met dit Volk beginnen zouden, zy zagen 'er in der daad niet anders uit dan of het een hoop Schooljers was, doen zy aan de Haarlemmerpoort aankwamen, of daar voor Gelegerd waaren, wilden zy met het openen van de Poort in de Stad trekken, dog niemand dorst het over zig neemen om zulk een Ras te laten binnen koomen; dus was dien Plunderaars hoop genoodzaakt al een geruimen tyd buiten te blyven, wyl men de Stads Poorten geſloten hield. Eindelyk na eenige Beraadſlaginge wierd gerezolveerd hun in te laaten, en van het nodige te verzorgen. Misſchien denkt gy, zy zullen 'er uitgezien hebben als een verarmt Regiment, als vermoeide Soldaten, maar het ſcheeld maglig veel, zy zagen 'er juist uit als Hydens, Landlopers, Struikrovers, Bedelaars, met Gryze Bruine, Witte Pyen, Buffels, Kielen, meest al op Klompen. Gy kunt denken hoe het met de rest was. Daar een der eerſte van Stads zorgen was, om ieder hooft voor hooft, een Hemd, een Hoed, een paar Schoenen, en een Gulden te geeven. Een van myn bekende, die een ieverig Patriot was, zag ze de Haarlemmerpoort intrekken, en ſloeg de Handen in malkander, terwyl hy uitriep: LIEVE GOD! Als dat Volk onze Stad Beſchermen moet, dan zyn wy wis verlooren.

Maar na een wyl beraad wierd 't in de Stad genomen,
Mits dat men 't havenden en op den eerſten dag,
Van Schoenen, Hembd en Hoed en eenig geld voorzag,
Nu was de Stad vervuld met allerhande Snaken,
Die allerhande zoort van Narrepotzen maken, (p)
Indien het had geſtaan, ter keus van Amſtels Raad,
Zo als die destyds was, gemengd uit goed en kwaad,
Zy hadden nooit gedagt hun Stad te defenderen,
Wyl 't louter dolheid was een Legermagt te keren,
Die by hun mothoop in geen Comparatie kwam, (q)

Nooit

(p) Terwyl 'er voor al dat Volk niets te doen was, bedreven zy allerhande gekheid, want Wagten of Posten voor hun om waar te neemen waaren hier niet; alles was met Volk bezet, en daar de, het klyne plekje grond, dat men nog meestal was, hoe langs hoe meer wierd ingekort, wisten zy niet te doen, dan langs de Straat te loopen Pieremaaijen, eh nu en dan nog eens te Exerceere, en hier en daar de goede Prinsgezinden een gevallen der Patriotten een Schrik op het Lyf te jaagen, het ſlimſt van allen was, dat dit Geſpuis by de Stille Burgers Geinquartierd wierd, want al wie zelf in de Wapenen was, was van de Inquartiering vry, dus was die plaag alleen geſchikt voor Menſchen die niet mee deeden, in de Landberoeringen, daar de Vaderlanders niet wynig om lagten, denkende dat zy hun Tegenparty nu geheel onder den duim hadden,

(q) Dat was het mooist, dat al wat 'er was, waaren Wegloopers, den een haa den ander niet te verwyten, elk had reeds zyn proef gedaan in het verlaaten en ontvlugten van zyn Post, eer hy aangevallen wierd, des mogt men met recht van al dien hoop verwagten, dat als het er op aankwam, zy wel weer zouden gaan loopen, dit was ten minſten zeker dat het een Ongeregelden en Ongeredderden hoop was, daar tegen gedreſſeerd en moedig Volk, niets mee was uit te regten,

Nooit nooit geloof ik, dat een Raad van *Amſterdam*,
Zo dwaas zou zyn, om Staats bevelen te weerſtreven,
En hier door Stad en Volk in 't wis bederf te geven, (r)
Maar waarom hier van ook het allerminſte woord?
Wy hebben immers in die tyd genoeg gehoord,
Wie 't waren die de Stad verdefendeeren zouden,
Wy weten immers op wat midd'len zy vertrouden,
Een hoop ſlegt Volk des tyds genoemd de Burgery, (s)
Door Snoodaards voortgeſtuwd (t) hield vol, hier voegd zig by,

Dien

(r) Het geen wy thans zaagen geſchieden, deed my denken aan de Gebeurtenisſen van vroeger daagen, inzonderheid aan het Jaar 1650. En duidelykst zag ik hier in dat min niet altoos aan Raad en Regering moet toeſchryven, het geen waarlyk niet anders is dan het werk van eenige Geweldenaars, in het tegenwoordige geval, hadden de Regeerders dezer grote Stad, zo men vermogen om de Stad over te geven, of de Reſiſtentie der Pruiſſchen Troupen te beletten, zo min als ik die een Nul in 't Cyffer was.

(s) Van de oorſprong dezer bedurve Burgery en zogenaamde Krygsraad, kan men breedvoeriger nazien in onze EERSTE ZANG, pag. 14—20. alleen moet men nog aanmerken, dat dit bederf hoe langer hoe erger liep, zo dat men wel mogt zeggen, dat een Waakend Burger van het Jaar 1787, die een Braaf Man was, en bleef, een Witte Raaf was, en te recht kon genoemd worden een Mirakel van zyn tyd.

(t) De naamen dezer Helden die ik hier Snoodaards noem, kan men by elkander vinden, in de *Verzameling van Staatsſtukken* by *Chalmot*, daar dezelve Gedrukt ſtaan na hun eige Handtekening, op de Inzinuatie, tot afzetting van Negen Raaden. Evenwel is door Bedanken als anderzints, hier in nog eenige Verandering gekomen. Kortom, dat ſtel, dat des tyds de zogenaamde *Ed*; *Manhafte Groote Krygsraad* uitmaakten. Deze ontboden elk hunne Onderhorige Manſchappen in de Kerken, of andere Ruime plaatzen, daar zy het Volk dan door fraaije en Verhittende Redeneringen wisten op te winden en na hun zin te ſlingeren,

voor-

Dien Stoet die in de Stad Lion te zamen kwamen,
En ſpyt Stads Raad 't beſluit tot Stads Defenſie namen, (u)
Waar by nog kwam 't geſpuis dat ons van alle kant,
Was toegevloeid die wyl zy in het gantſche Land,
Geen Schuilplaats vonden om hun ſchuldig hoofd te bergen,
Ons als beſtormen, en tot kloeken weerſtand vergen,
't Defenſiewezen dat wel eer in *Woerden* zat,
Was ook in *Amſterdam*, (v) nog zag men in die Stad,

Een

vooral nu om hun te doen ſtemmen om de Stad niet over te geeven, maar *Manmoedig tot het uitterſte te verdedigen.* Waarlyk echte Dollemans praar.

(u) Behalven de gewoone dagelykſe Vergaderinge der Mannen van de Societeit, en de Leeden van het Genoodſchap, was in deze Herberg thans de groote Nationaale of Provintiaale Vergadering der Gewapende Vrycorpſen, in het midden der aanzienelyke Vergaderingen, kwam op den 18de September een Bericht, dat de *Ed: Achtb: Raad*, gelyk ook de Commiſſie ter Defenſie geneigt waaren, om zig op het voorbeeld van andere Steden te onderwerpen, en zig na de tyd te ſchikken, wyl het onmooglyk was het alleen te kunnen uithouden, dat Berigt verwekten een Razende woede by al de aanwezende, welke Woede niet te ſtillen was, dan door een vast beſluit, om zig tegen Raad en wie het was te verzetten, en de Stad tot de laatſte Man toe te verdedigen, van welk beſluit ook dadelyk aan den Raad moest kennis gegeeven worden.

(v) Deze Heeren Gecommitteerdens ter Defenſie, te Woerden eertyds Reſideerende, op de komst der Pruiſchen Gevlugt, tot Satisfactie, voor het gepleegde Attentant aan Haar Kon: Hoogh: ten Eeuwigen daagen, nevens de Oproerige Penſionariſſen, uit alle Regering verbannen, waaren nu alle, of meest alle, ook hier, en een iegelyk deed door verkeerde Inboezemingen al wat hy kon, om de Stad te Ruineeren, onder de naam van Defendeeren.

Een gantſche Benden van gevlugte Predicanten, (w)
Penſionariſen en and're Oproerklanten,
Elk hunner had zo veel! zo vreeslyk veel misdaan,
Dat hy wel zeker wist, dat by het overgaan,
Van deze Stad voor hem het ergſte ſtond te vrezen,
Hy weet geen and're plaats daar hy gerust kan wezen,
In *Amſterdam* alleen is 't laatſte plekje grond,
In 't gantſche Vaderland daar hy zig vylig vond, (x)
Nog zyn hier velen die door Drukken of door Schryven,
Van Lasterſchriften, of door and're wanbedryven, (y)

Zo

(w) Zagen wy niet dagelyks voor onze nogen de Utrechtſe *Blank*, en *Hamelsveld*, *de Haanſe Spaan*, *de Delffe van Maria*, *de Rotterdamſe Sage*, *Le ten Broek*, *de Muider vaz Eck*, *de Diemer Bosch*, *de Lutherſche Berg*, en een meenigte anderen die hun Stantplaats verlaten hadden, en hier hun Schuilplaats kwaamen zoeken, daar zy Vriendelyk begroet, eenige zelf by hun Amptgenooten alhier gelogeerd wierden.

(x) Het voorbeeld van D°. *Cluwe*, die, wyl de Pruiſchen hem by de Kop kreegen, mee naar Wezel moest, had hun afgeſchrikt. Zy hadden in die Reis geen zin, in dit Jaar Saiſoen, en wisten wel dat zy den een wat minder den andere wat meer, maar alle genoeg het verbruid hadden, om tot rekenſchap geroepen te worden, en daar hadden zy nog niet op geſtudeerd.

(y) Hier was een gantſche Zwerm van *Schryvers*, *Drukkers* en *Uitgeevers* van *Lasterſchriften*, *Spotprenten* en *Libellen*. Een *Jan Noms*, een *Bernard*, een *Berg*, een *Pape &c.* een *Jan Verlem*, een *Dirk Schuurman*, een *Teegelaar*, een *Baalde*, een *Wybo Fynje*, een *van Bruſſel*, een *Costerus*, een *'t Hoen*, een *Heape*, een *Cerecier*, en nog een gantſche Stroom dergelyke Landberoerende Mannen. Alle deze, wyl zy zig toch verloren rekende, tragten door hun laatſte Werken de voorgaande nog te overtreffen.

Zo ſchuldig ſtaan, (z) dat zy reeds ſidd'ren voor de wraak,
't Behoud van *Amſterdam* was dan de groote zaak,
Waar voor zy elk om ſtryd hun leven willen wagen,
't Is ongelooflyk wat al midd'len in die dagen,
Hier werden aangewend, op dat met Duivels kragt,
Myn goede Koopſtad wierd in weerb'ren Staat gebragt, (a)
't Liep door elkaar, gelyk een zwerm van nivre Byen,
Men werkt by Dag en Nagt aan Schans en Batteryen,
Die men by menigte de gantſche Stad in 't rond,
Van ver en van naby op alle wegen vond,

En

(z) Eindelyk hadden wy hier nog een gantſche meenigte, by uitſtek ſchuldige Menſchen. *Removeerders*, *Inzinueerders*, *Plunderbazen*, *Dyke Doorſteekers*, *Regenten Aangrypers*, *Vorſten Vloekers*, *Drygers*, *Projectemaakers* en wat niet al. Een *Witmond*, een *Ebelling*, een *Quint*, een *Kok*, een *Geniets*, een *Vreede*, een *Muppa*, een *van Helden*, een *Sternbach*, een *Amalrius*, een *Ternant*, een *Lieberher*, een *Ondaantje*, en nog een hoop, wiens Naam is *Legioen*, wiens gehouden gedrag in de Laatſte Jaaren, voor God of Menſchen nimmer kon verantwoord worden. Zie daar een zwart Register der Verdedigers, ik meen Bedervers van onze Stad.

(a) Althans men maakten 'er de Vertoning van, maar de waarheid van de zaak was, dat men de Driftige Lieden dus doende zand in de oogen ſtrooiden, en den aandagt gaande hield, want daar den Arbeid zo yverig wierd voorgezet, kost men immers duidelyk zien, dat de Defenſie der Stad, wel degelyk wierd ter harten genomen, ſchoon hy, die uit zyn oogen keek, wel zag dat het alles louter gekheid was, en winderig werk dat niets af deed.

En al 't Stads werkvolk, (b) moest tot dezen arbeid komen,
Nog twee drie duizend Man, (c) wierd nieuwlings aangenomen.
De Bazen gaan het Volk in de ievrige Arbeid voor,
Men breekt de Bruggen af, (d) men ſteekt de Paden door, (e)
Men

(b) *Karremans*, *Openkar Lieden*, *Puinhaalders*, *Baggerlui*, *Graavers*, *Opkorters*, *Timmerlieden*, *Metzelaars*, *Sjouwers*, alles wierd gecommandeerd en gebruikt tot den Arbeid, die zo hartelyk en welmeenend wierd voortgezet, als of het behoud van Land en Stad 'er van afhing.

(c) Des Zondags Morgens onder de Bediening van het *H. H. Avondmaal*, wierd met Twaalf Trommels door de gantſche Stad Rondgeſlagen, en Uitgeroepen, dat tot een Kragtdadige Verdediging der Stad, nog benodigd waaren, ten minſten 2200 Arbeiders, en dat een iegelyk wie zig hier toe wilde laaten gebruiken, zig aanſtonds kon laaten Opſchryven, aan de Stads Timmer Thuin, zullende ieder Man verdienen 20 Stuyvers 's Daags, en die Schop en Kruiwagen meede bragt 22 Stuyvers, hier van wierden ter zelver tyd Billetten uitgedeeld, Rondgeſtrooid, en alomme Aangeplakt, van dezelve Inhoud, doe kon men zien of het ook ernst was.

(d) Zelfs een onnozel Bruggetje over de *Molenaars Sloot* leggende, dat een Karel overſpringen kon, en vlak voor de Stad lag nog binnen de Aanſlag van de Trekſchuit, mogt het noodlot niet ontgaan, maar moest Afgebroken worden. Veel bozer egter was het Afbranden van de *Luiebrug*, een Werk dat Duizende gekost had, en nu enkel uit Dolligheid gedemolieerd wierd, zonder dat zy 'er ooit eenig voordeel van trekken konden of getrokken hebben, die onnozele Menſchen beberegtende alles na haar eige bekrompen verſtand. en dagten als de Pruiſche voor zo een afgebroken Brug kwamen, dat zy dan zouden ſtaan kyken als Jut voor 't hek, ondertusſchen, doe de Pruiſiſche Troupen, den eerſten October op Amſterveen afkwamen, wisten zy niet alleen handig die Bruggen weer te maken, maar beleiden ze zelf met Stroo, en reden 'er met de Paarden over zonder dat zy gehoord konden worden, en zo waren zy 'er al, eer zy verwagt wierden.

(e) Op de *Haarlemmerweg*, *Sloterweg*, *Amſterveenſche Weg*, en *Kalfjeslaan*, en byna overal waren een menigte doorſtekinge gemaakt, maar de *Osdorperweg* daar had geen Mensch op gerekend, en dat was juist de weg die de *Hertog* had uitgekeken, om hun van agteren op de huid te komen, maar die Mannen keken regt uit, by haar Neus langs, en wagten hun Vyand altyd van vooren, en die by hun met Krygslist kwam, dat was valscheid en verradery.

Men kapt de Bomen, (*f*) en verhakt de brede wegen, (*g*)
En elke toegang word met zwaar Geſchut belegen;
Ook had *Piet Witmond* (*h*) nog een nieuwe vond bedagt,
En in het werk geſteld waar van men wond'ren wagt;
Hy had voor de Amſtelſluis, een groot gevaart doen bouwen,
Dat onze Vegters met verwondering beſchouwen,
Een dryvend Battery, een Pakhuis met Kanon, (*i*)

Ron-

(*f*) Het is een zekere waarheid, dat de Vaderlandſche Bomen in die Poppe Oorlog ſubrikkelyk veel geleeden hebben, behalven dat de Mannen 'er op Inſchoten als of het wezentlyk hun gezworen Vyanden waaren, zo hebben zy 'er ook op ingehakt dat het de pynewaard was, zelf op plaatzen daar het wel zeker was dat zy 'er nooit geen dienst van hebben konden, evenwel moeſten de Boomen 'er aan. Maar wat zouw men zeggen, dan hadden zy alweer wat te doen, en 't ſtond Akelig, daar hadden *zy toch het beſte zin in.*

(*g*) Met ontzagchelyken *moeiten* Sjouden zy die Boomen, Stronken en Takken op de groote Wegen, en maakten 'er verhakkingen van, het was by het Leeven af voor een Voetganger, om van Amſterdam na Haarlem te komen, en Schuiten Veeren 'er niet, en dagten zy, kunnen de Voetpaſſenten hier zo kwalyk door, dan zullen 'er de Ruiters nog minder kunnen paſſeeren, maar zy wisten ook niet dat die Knaapen dit zo handig konden opruimen.

(*h*) *Pieter Witmond, Ex Ouderling, Keulſe Kannekoper*, en Geconſtituëerden der Stad Amſterdam, een bekende Oproermaker in Kerk en Staat. Deze Commandant Generaal van de Weesperzy, had het zeldzaam ontwerp in 't Hooft gekregen, om een Dryvende Battery in het midden van den Amſtel te leggen, en de Zoutzaaijers van dien tyd, zyde 'er Ja en Amen op, alles was mooy wat maar mal was.

(*i*) Het vald zekerlyk moeijelyk een naam te geeven aan zulk een gek ding, waar van nog nooit geen voorbeeld geweest was, na de Inventeur noemden veelen hem *de Arke Witmond*, na de voering noemden anderen hem de *Kurke Ark*, eenige vergeleeken hem by een Oesterſchuit, andere by een Keulſe Kannen Schip, althans het was een vry zeldzame Vertooning, en elk die kunde had, oordeelden 'er van, dat 'er nooit iets mee uitgeregt kon worden, gelyk 'er ook nooit iets mee uitgerigt is.

Rondom vol Kurk op dat het niet ligt zinken kon, (*k*)
Dit Stroom-Kasteel, (ik weet het waarlyk niet te noemen,)
Dit Kurk Mirakel, dat veel laaken, and're roemen,
Was, *Hokus Pokus Pas*, nog naauw gereed gemaakt,
Of 't wierd door Burgery by Nagt en Dag bewaakt, (*l*)
Met lange Pypen, die tot blanke Houwers ſtrekken,
Om 't Rottenest voor Vuur en Watersnood te dekken,
Maar 't ſnode Volk van deugd en van verſtand beroofd,
Had nog een ander en godlozer plan in 't Hooft,
Men was gewoon op deeze wys daar van te ſpreken,
„ Als 't nood is weten wy de Dyken door te ſteken, (*m*)
„ Dan word 't omleggend Land ten zilten plas gemaakt,
„ Dan

(*k*) Geheele Vlot Schuiten met Kurk wierden 'er ingebragt, en het gantſche Stuk was zo vol Kurk geſtopt, om hetzelve Dryvende te houden, dat 'er onmogelyk geen plaats nog gelegendheid in was, om het Geſchut, waar mee hetzelve opgevuld was te doen werken.

(*l*) Men kan denken of dit ook een Nieuwetje was, wie had van zyn Leeven zulk een Dryvende Battery bewaakt, ik heb ze gekend die 'er Eeten en Drinken om verlieten, althans geen tyd hadden daarom t'huis te komen, zo drok namen zy dat werk op, het was een heele Eer die zeggen mogt, *ik heb de Post op de Dryvende Battery.*

(*m*) Hoe Goddeloos dit voornemen ook was, en hoe zwaare Straffen ook by s'Lands Wetten, ook op het Doorſteken der Dyken geſteld zyn, namentlyk om Levendig in de Dykgaaten Gedolven en Begraven te worden. Dit was nogtans hun Dagelykzen Zang, en zy beroemde zig niet minder Dapper te zullen zyn als onze Voorvaderen de *Watergeuzen*, als zy het gantſche Land verwoest hadden zouden zy Scheep gaan, en een ander Land opzoeken. *Jan Noms* was mal genoeg om dit in zyn *Courant* te zetten, maar *Witmond* die geen kans zag om met zyn Smak Schip voort te komen, oordeelden beeter om de Stad aan vier hoeken in de Brand te ſteeken, en zelf in de Rook te Smoren, en daar mee afgedaan.

„ Dan is 't onmooglyk dat een Vyand ons genaakt,
„ Zo hy vermetel is om onze Stad te naad'ren,
„ Dan ſteken wy op 't ſpoor van onze brave Vad'ren;
„ De Dyken door, zo zien wy 't gantſche Land rondſom,
„ Door de Innudatie tot een wyde Waterkom, (*n*)
„ Heeft dan de Vyand lust na onze Stad te komen,
„ Zo moest hy zwemmen maar die kans is ook benomen,
„ Wyl de Avenues met Kanonnen zyn bezet,
„ En 't dryvend Schut zelf langs de vloed zyn komst belet.
Dje praat hoe disperaat, die Raad hoe onbezonnen,
Won daaglyks Veld, het werk wierd inderdaad begonnen,
Men gaf aan 't ſmeken van den Landman geen gehoor,
Maar opend Sluizen en ſteekt Binnedyken door,
De Stromen vloeiſen nu door Tuinen en door Velden, (*o*)

Wie

(*n*) Zeker is het dat een zo ver gedreven *Enthuziasmus*, tot de ongehoordſte gruwelen bekwaam was, en naauwlyks kunnen wy ons te regt voorſtellen het groot gewaar waar in wy destyds verkeerden, menigvuldige Kunst en Vliegwerken waaren 'er nodig om zulk een Boel in de band te houden, ongetwyffeld was een van de beste weegen hun maar de handen vol werk te geven, met het maaken en Bewaken van de Batteryen, en zé te doen geloven dat zy het daar wel mee winnen zouden.

(*o*) Zigtbaar toonden de God van Nederland in deze veege omſtandigheid, de blyken van zyn Magt en Goedheid, daar hy de geweldige pogingen der Godlozen, ten grootendeele deed mislukken. Hy die de Winden en de Zeën gebied, gaf dagelyks Zuiden en Zuid-Westelyke Winden, zo dat de Waateren laag waaren, en geen groote Verwoeſtinge konden worden aangerigt; wel groote elenden op zig zelf, maar geenzints in vergelyking van het geen ons zoude overkomen zyn, indien

de

Wie zal de ſchrik en ſchaê der Opgezeet'nen melden?
Hun Vee liep nog ter Wei, hun Land ſtond ryk van gras,
(Nadien 't een doorgaans warm en vogtig Najaar was,)
Maar daar een zoute vloed de Velden komt beſtormen,
En 't lagchend Weiland in een barre Zee hervormen,
Is 't gunstig uitzigt mis, en alle hoop te niet, (p)
En 't Land gedompeld in het jammerlykst verdriet,
Het Wintergroen dat nog te Veld ſtond was bedorven,
Van 't Vrugtgeboomten zyn 'er duizende geſtorven, (q)

Elks

de Winden Noordelyk, en het Weer Stormagtig geweest was, op den Avond van den 20ſte September. Na een onophoudelyken Regen ſchoot de Wind een wynig uit, en liep na het Noorden, dit was waarlyk een donker uitzigt, en in die zelve tyd hoorde ik een aanzienelyk Heer in het midden van een grooten hoop Volks zeggen: „God dank! de Wind „ loopt om, nu zullen wy wel water krygen, en al die B l,..... doen „ Verzuipen, als wie denkt dat Amſterdam in gevaar is, die weet het „ niet. Want als wy maar Waater hebben, kunnen zy het in Eeuwig„ heid niet winnen.

(p) Om zig een recht denkbeeld te vormen van de Staat der zaaken in die tyd, moet men zig voorſtellen, dat het Land wel niet in een Barre Zee herſchapen was, dit wouw hun door Gods goede Voorzienigheid niet gelukken, maar evenwel ſtond verſcheide uuren in het rond, op de eene plaats meer op de andere minder, een, twee, drie, en meer Voet Waater op het Land, na dat het laag lag. Ik weet dat Melkboeren met hun Schuit over het Land voeren, daar in de voorige week Baesten op Weiden. Men kan berekenen welk een Schaaden dit veroorzaakten, daar al het goede Gras verlooren, en nog veel Hooy bedorven was, en het Vee twee Maanden te vroeg op de Stallen moest, by al deze Schadens kwam nog geduurige Schrik, by elke Windverheffing moesten zy in dit Jaargety billyk vreezen, dat het nog duizendmaal erger zou worden,

(q) Wat van Kool, Peen, Peulgewas, of ander groen nog te Veld ſtond, was onherſtelbaar verlooren, en het nadeel aan het Vrugtgeboomten, was onbetaalbaar, wyl het meerderdeel daar van het volgende

Elks hart moest bloeden als hy al de elenden zag,
Waar in 't gezegend Land des tyds gedompeld lag,
Elks oog moest ſchryen, en in die benaauwde dagen,
Het jammer en verdriet den God des Hemels klagen,
En wat, wat was 't dat hier den Patriot by won?
Niets anders dan dat hy het Land bederven kon,
En onze goede Stad op 't allergruuwzaamst kwellen,
Door ze aan de rampen van een Oorlog bloot te ſtellen, (r)
Want om te maken dat den Pruisch niet nader kwam,
Was 't Water vrugteloos, vermits uit *Amſterdam*,
Langs alle wegen met Kanonnen wierd gereeden,
Kost *Brunswyk* dat niet doen zo wel als zy dat deeden? (s)

Dat

de Jaar kwynende uitging, en het Land door de ingezogene Brakheid, op veele Plaatzen den volgende Zomer niet in ſtaat was het Gezaaiden tot Rypheid en vollen groey te brengen.

(r) Gebrek aan nodige Leevensmiddelen, is zekerlyk een der grootſte Oorlogs rampen, waar aan een belegerde Stad te dikwils onderworpen is. Dit wierd wel haast ons Lot, niet om dat wy een Vyand van Buiten hadden, maar wy hadden de Vyand van binnen, die alles vermelden, door het bederven van veel Eetwaaren wierden de overgeblevene duur, de Melk wier in Amſterdam verkogt voor 6 Stuivers het Mengelen, daar ze anders 1½ Stuiver kost, 4 Stuivers gaf men voor een Roode Kool, die gewoonlyk pas 1 ſtuiver kost. De Brouwers kosten geen Bier leeveren, en meer Fabriquen ſtonden ſtil door gebrek van Vers Waater, dat men niet meer van Weesp halen dorst, en door de onbruikbaarheid der Weegen naauw haalen kon. Deze en meer Rampen ſtonden wy uit, en waarom?

(s) Niet om de Pruisſchen te keeren, dat was de malligheid zelf, al waar zy konden loopen konden die ummers ook loopen, en waar zy konden ryden konden die ook ryden, of men moest juist denken dat zy niet anders als over het Verdronken Land konde komen, dit heeft hun de bevinding binnen kort wel anders geleerd.

Dat bleek niet lang daar na, doe 's *Hertogs* Legermagt,
Na dat hy 't Land rondom weer had in rust gebragt,
Ook ons aanvangkelyk de Vreede kwam bezorgen, (t)
In 't vroege Schemerlicht van Wynmaands eerfte Morgen,
Tast hy den Patriot van alle kanten aan,
En denkt niet eens om voor het Watet ftil te ftaan, (u)
Op vier vyf plaatzen, (v) wierd de attaeq gelyk begonnen,
Hier wierd men ſlapend, daar al vegtend overwonnen,
Dog meest al vlugtend. en in wynig uuren tyd,
Zyn ze al hun Schanſen en hun Batteryen kwyt,
Maar 'k weet gy wagt van my, omſtandiger te hören,
Hoe 't deezen morgen ging, kom leen me uw luistrende oren,

Hoor

(t) Aanvangkelyk, want onze geheele Verlosſing kwam eerst op den 30de October, maar van die Dag af, namentlyk van den eerſten October kreegen wy al eenige lugt, door de Nabyheid van den *Hr. Hertog* en de Pruiſſchen Troupen; ook wierden de Dorpen en Weegen rondom Amſterdam, van doe af van de Oproermaakers bevryd.

(u) Er waaren nu en dan wel eens klyne Attacques voorgevallen, aan *Diemerdam*, aan de *Uittermeerſche Schans*, aan de *Geinbrug*, aan *Duivendrecht*, &c. Dog deze alle waaren van geen belang, en diende ſlegts om eens te komen kyken. In een dier klyne Rencontres, hadden de Auxiliairen een van de Huſſaaren *van Eben* doodgeſchoten, en twee Gevangen gemaakt. Dezen wierden in groote Triumph na Amſterdam gebragt, waar door veele overtuigd wierden dat 'er waarlyk Pruiſſchen in het Land waaren, het geen zy tot nog toe niet hadden kunnen geloovén.

(v) Eigentlyk moesten volgens des Hertogs gemaakte ſchikking en gegeeven Orders, elf Attacques te gelyk, met Klokſlag van vyf uuren, op een Seinſchoot, op de Voorposten van Amſterdam begonnen worden, de aanvallen op *Duivendrecht*, *Ouwerkerk*, *Amſterveen* en *Half Weegen* waaren egter de voornaamſte, waar van hier geſproken wierd.

Hoor nog een oogenblik, 't geen dezen morgen vroeg,
Om *Amſterdam* gebeurde is zonderling genoeg,
Toen *Hertog Ferdinant* in Hollands meeste Steden,
't Geweld gefnuikt had, en de lieffelyke vreden,
Weer vrolyk oplook in 't gefolterd Vaderland, (w)
Bleef *Amſterdam* alleen in een verwarden ſtand,
Zy maakten al telkens weer belach'lyke bedingen, (x)
Dus ſchoot niets over dan in 't eind de Stad te dwingen,
Dat zy genoegen in de Satisfactie nam,
En zonder uitſtel weer ter Staats-Vergaad'ring kwam, (y)

Om

(w) Het was een verwonderingswaardige zaak, dat al waar maar eenige Pruiſſchen Troupen kwaamen, al was het nog zo weinig, aanſtonds gingen al de Oproermakers op de Vlugt, en Stad, Plaats of Dorp waar het was, ſchaterde van Vreugde, God wier 'er opentlyk gedankt in zyn Tempelen. De Vlaggen Waaiden van de Torens, Eereboogen ſtonden op de Straaten, de Huizen wierden Geïlluminneerd, alle droog Oranje, de Vreugd was algemeen, dit hoorde wy van Plaats tot Plaats, en wy alleen, wy zaten in den Druk door die Befukte Patrioten.

(x) Ja wel Belachelyke Bedingen, by voorbeeld: Dan eiſchten zy dat de Pruiſſche Troupen aanſtonds uit Holland zoude trekken, dan dat al dat Gevlugte Goed dat in Amſterdam was, vry en onvervolgt zouw blyven, dan dat de tegenwoordige Regering die zy zelf hadden aangeſteld blyven moest. De tegenwoordige Krygsraad en Burgery in functie blyven. Geen Oranje Draagen, over de Invloed van het Volk in onderhandeling treeden, en dergelyke Sortiſes meer, zo dat, was het niet geweest om de goede Lieden, die in meenigte in de Stad waaren, den Hertog zouw hun wel een ander Deuntje hebben leeren Zingen, maar de kwaade wierden, God zy gelooft! Om de goede verſchoond, op dat de goede met de kwaden niet geſtraft wierden.

(y) Dit hadden die van Amſterdam van den Gezegende Omwenteling af gewygerd. Doe hun Afgezanten, nevens die van verſcheiden andere Steden uit 's Hage Gevlugt waaren, meenden zy in Amſterdam, Vergadering van Ed: Gr: Mog: Staaten van Holland te houden. Een Ka-

mer

Om gaaf te ſtemmen in al 't geen de Bondgenoten,
Zints de Ommewending met eenparigheid beſloten; (z)
Des *Hertogs* Hoofdquartier was tot op dezen dag,
Nog tot *Lymuiden*, dog daar hy nu duidlyk zag,
Dat uitſtel ſchaad'lyk wierd, heeft hy 't beſluit genomen;
Om met zyn Volk de Stad wat nader by te komen,
Hy ſchaept zyn Troupen in, in 't hartje van de Nagt, (a)
Om met den dageraad eer iemand hun verwagt,

Op

met op 't Raadhuis der Stad wierd hier toe gefchikt, en werkelyk kwamen de Gecommitteerden van verſcheide Steeden daar by een, maar zy zaagen wel dat dit Fout liep, want daar hun Committenten zelf Geremoveerd wierden, was hun Commisfie uit, zo dat die pret geen drie daagen duurden. De Nieuwe Afgezanten der Steeden kwaamen van dag tot dag in 's Hage aan, waar door zy met 'er haast op Amſterdam na, voltallig raakte, en met de grootſte Eenſtemmigheid, *voor den Landen* heilzaame Rezolutien namen.

(z) Maar in al die Beſluiten hadden die van Amſterdam geen zin; 'er was beſloten de Prins Stadhouder in al deszelfs Hooge Waardigheden te herſtellen, de voorige Rezolutien in te trekken, en Vry Corps af te ſchaffen, de Regering te herſtellen, vry Oranje te draagen, enzovoorts. In al deze Rezolutien, door de Steden Eenſtemmig genomen, eischten men in *'sHage*, dat *Amſterdam* gaaf ſtemmen moest, en dewyl men dat wygerde en maar uitſtel zogt, zyde den Hertog Sondags Avonds den 30ſte Septb: tegen *Abbema* en *Gel*, die als Gezanten te *Lymuiden* in het Hoofd-Quartier gekomen waaren. „Dewyl ik zie, „ dat men in Amſterdam de zaaken op de Langebaan zoekt te ſchuiven, „ en men niet voorneemens ſcheint den Koning de Gevraagde Satisfac„ tie te geven, nog de Oude Conſtitutie aan te neemen, zo ben ik ge„ noodzaakt om volgens het bevel van myn Koning te handelen.

(a) Dien zelven Avond doe de Gezanten van Amſterdam by den Hertog geweest waaren, om 24 uuren uitſtel of Waapenſtilſtand te verzoeken, die hun als gezegt is gewygerd wierd, moeſten alle de Pruiſſche Officieren by Zyn Doorl: Hoogh: den Heer Hertog van Brunswyk komen, om elk hun laatſte Orders tot den Aanval, tegens den volgende Morgen te ontfangen, die ook van uur tot uur, den geheelen Nagt door wierden ter uitvoer gebragt.

Op 't afgeſproken ſein gelykelyk te ageeren,
En al de Posten om de Stad te attacqueeren,
Dit Plan wierd uitgevoerd, en eer den dag begon, (*b*)
Hoord men in *Amſterdam* het dond'ren van 't Kanon,
Den Vaderlander zat te trillen en te beven,
Geen akeliger dag had hy in al zyn leven,
Elk Kogel treft zyn hart, elk ſchoot baard nieuwe ſchrik,
Maar 't goede Volk is bly, is vrolyk in hun ſchik,
Hun hart ſpringt op van vreugd, geen wonder na hun oordeel,
Geeft yder Kogel winst, is yder ſchot hun voordeel, (*c*)

Want

(*b*) Ieder weet dat op den eerſten October, 's Morgens ten vyf uuren, nog wynig dag aan den Hemel is, en dit was het beſtemde uur, waar op aan elf plaatſen te gelyk den aanval geſchieden moest en ook geſchieden, *ik kost nog naauwlyks* ſchemerligt in myn Huis zien, doe ik door het vreeslyk Schieten gewekt zynde, uit het Bed ſprong, en myn Huisgenoot in toerlep, op! op! *daar komen onze Verloſſers aan, ieder ſchoot is winst, nu is onze Ellenden uit.*

(*c*) Het is volſtrekt onbeſchryffelyk, en als het beſchreven was, voor het Nageſlagt ongelooflyk, welke verſchillende gemoedsaandoeningen, dit ſchieten onder de Inwoonders van *Amſterdam* veroorzaakten, de *langverdrukte Prinsgezinden* ſprongen op in hunne wooningen, huppelde van blydſchap, wenſchten elkander geluk met de kort aanſtaande verloſſing, dronken op het goed Succes van onze Pruiſſche Broeders, de zagtmoedigſten onder hun deden niet dan God onophoudelyk bidden, dat hy de Wapenen van onze Uitredders geliefde te zegenen, en hun te bewaaren voor het geweld der Moordenaars die na hun leeven ſtonden, maar de Oproermakers zaten met de doodkleur op hun aangezigt, ieder ſchoot was hun een bons voor het hart, die de angſt vermeerderden. Zommige borgen en verſtopten hun beſte Goederen en Effecten, andere overrekende de wyze van hunne vlugt, de meesten egter bereiden zig ter dood, eenige al biddende, andere al vloekende, daar zy niet anders verwagten als dat nog dezen dag, de oproerige Stad zou ingenomen, en zy alle geplunderd en vermoord worden, gelyk hun eige hart hun getuigden dat zy wel verdiend hadden.

Want tast der Pruiſchen magt de Patriotten aan,
Dan zullen zy 't gaat vast terſtond aan 't lopen gaan, (d)
Naauw is de Uchtend Zon ter halver Cours gerezen,
Zie daar al tyding aan 't bedrukt Defenſie-Wezen, (e)
Dat op Halfweg het Volk nog vreedzaam lag en ſliep,
Als 't algemeen Alarm hun tot de Wapens riep,
En ziet doe was de Pruisch van *Osdorp* ſtil gekomen,
En had hun Battery verraadlings ingenomen, (f)

Dat

(d) Dit was geer goede kaas rekening, daar de byde Partyen op konde ſtaat mak n, de Patriotten hadden nog nooit geſtaan tegen Militairen, dus m gt men verwagten, dat zy ook wel zouden gaan loopen, en dat was ge oeg, dan konde onze Verloſsers voort en by ons komen.

(e) Het ontzagchelyk Kanonneeren dat wy in *Amſterdam* hoorden, bleef genoegzaam op de zelve afſtand, en duurden zonder merkelyke tusſchenpozing vierde half Uur lang, omſtreeks half Negen Uuren hoorden wy wel dat het Schieten ophield, maar wisten van den uitſlag niet, dog pas een half Uur later kwam de tyding, dat de Pruiſchen agter *Ouwerkerk* te rug getrokken waren, waar over de Patriotten niet weinig triumph riepen, en als uit den dood weer levendig wierden, dog het was een ras voorbygaande Vreugd voor hun, wyl van alle kanten tyding kwam, dat al de Posten door de P uiſchen waren ingenomen, dat zelf Kalfjes-Laan door hun bezet was, en zy tot den Overtoom toe post vatten.

(f) De Post op Halfweg *Haarlem*, rekende de Patriotten van zeer veel belang voor hun, zy hadden daar by hun Batteryen, een magt van Volk, en dagten met het bewaren van die Post een zekeren weg gevonden te hebben om de Stad van vers Water te konnen voorzien uit de Haarlemmeer, zy hadden tot hun grote blydſchap Zaturdag den 29ſte September daar van een proef gezien, maar d n *Hertog* om deze post te vermeesteren, zond de *Major Burghagen* met eenige Manſchap in alle ſtilten naar *Sloten*, die over *Osdorp* marcheerden, en zonder dat zy verwagt wierden langs de weg van *Amſterdam*, op Halfweg aankwamen, daar alles n rust was, en zonder ſlag of ſtoot wierd ingenomen, en doe zy zig verweeren wilden uit de Huizen, uit hun eige Kanon gegroet wierden, ſpoedig wierd ook de Uitlegger die eenig kwaad wouw doen vermeesterd, *Sparendam* bezet, en alles ruim gemaakt tot voor de muuren van *Amſterdam*.

Dat was ook valsch, want daar had niemand op gedagt,
Men had den vyand van de andre kant verwagt,
Had men geweten dat hy zouw te *Slooten* Landen,
Dan had men de *Liebrug* niet hoeven af te branden,
Dan had men het Kanon ten minsten omgekeerd,
En aan de *Osdorperweg* een Bende geposteerd,
Ook kwam hy veel te vroeg, 't was nog geen tyd van vegten, (*g*)
Wat kon een Mensch tog zien in donker uit te regten,
Vast waren zy die post al slapend kwyt geraakt,
Terwyl hun Vyand zig van alles Meester maakt,
Zelf neemt hy 't grootste deel dier Slapers Krygsgevangen,
Wie droes zouw zulk een onverwagts bezoek verlangen, (*h*)

Maar

(*g*) Daar deze Mannen doorgaans laat en dronken na Bed gingen, was het hun zaak niet, zo vroeg op te staan, en dat om te vegten, een myner Vrienden in *Amsterdam* had Auxilaire by hem geïquartierd, doe nu des morgens vroeg geschoten wierd, liep hy ten eersten na hun toe, en riep op, op, daar word geschoten, de Pruisen komen, dat is uw zaak daar moet gy by wezen, maar ja zy hadden geen haast, zy keerden zig nog eens om, en liepen gerust weer voort, myn Vriend hier niet mee te vreeden, kwam na een poosje weerom, en noodzaakten hun met geweld om op te staan, en beduiden hun dat zy in *Amsterdam* gekomen waren om te vegten, en dat het nu de tyd was, zy moesten 'er op uit, zy verzogten instantelyk om eerst Koffie te mogen drinken, en doe zy dat niet krygen konden, ten minsten een Borl te hebben, eer zy zig lieten doodschieten, dat was eerst waar Heldenvuur!

(*h*) Dat was ook waarlyk hart, zo uit de slaap te komen, en zo aanstonds Krygsgevangen gemaakt te werden, zonder eens te zien hoe of het vegten in zyn werk ging, maar dat hadden zy voor haar snorken, die wat handig hun Schoenen konde vinden gingen op de vlugt, maar daar was niet veel kans toe.

Maar agter *Amſterveen*, (*i*) en rondom *Ouwerkerk*, (*k*)
Ging 't verre na, niet zo gemakk'lyk in zyn werk,
Daar wierd vier Uuren lang ontzaggelyk geſchoten;
Doe heeft de Patriot nog eens zyn luſt genoten,
Hy nam voor 't laatst nog eens zyn wil van het Kanon,
Wyl hy het na dien dag niet weer gebruiken kon,
Had *Brunswyk* op zyn tyd 't verwagt ſecours gekregen, (*l*)

Hy

(*i*) Agter *Amſterveen*, op de weg naar *Aalsmeer*, aan de hand van *Leiden*, hier maakten de Patrioten een verſchrikkelyke beweeging, zederd dat de Hertog zyn Hooft-Quartier te *Lis* en *Lei-Muiden* genomen had, wyl men doe verwagten kon dat de Pruiſche Troupen, over de *Meer* zou ie geſcheept worden, Troupes van drie vier honderd Man en meerder Arbeiders gingen derwaards om Batteryen te maken, de wegen door te ſteeken, en met Vrieſche Ruiters te beleggen, dat was een nieuwetje daar zy niet weinig grootsch op waaren, en wyl *de Boeren* in die ſtreek door hun Patriotſe Voorgangers, *Dominé*, *Paſtoor*, en Meniſte Capitein *de Clercq*, meest alle bedorven waren, was aan die kant dagelyks een alarm, waar van men zig naauwlyks een denkbeeld maken kan.

(*k*) Daar *Ouwerkerk* van alle kanten toegangkelyk was, hadden zy van alle kanten Maatregulen genomen, dus lag dit Dorp genoegzaam rondom in de Schanſen en Batteryen, ook hadden zy een gantſche Party Vlotſchuiten met Kanon, hier heenen gevoerd, om als dryvende Batteryen langs den Aanſtel te gebruiken, zo dat de attaques op die byde dorpen, vooral met de ſlegten wegen ten uierſten moeilyk waren.

(*l*) Den Hertog had een gedeelten zyner Troupen doen landen, aan de *Sloterweg*, deze moesten onder het gelyde van de Majoors *Langelair*, *van Götz*, en *Hanfftengel*, de Posten aan den *Overtoom*, *Kalfjes Laan*, enz. inneemen, en dan van agteren op *Amſterveen* aanrukken, om hem te ſecondeeren, en hun tusſchen twee Vuuren in te ſluiten, maar dit aller beste ontwerp wierd merkelyk verhinderd, door de menigte van doorſtekingen en verhakkingen en verſchanſingen die zy op die weg ontmoeten, zo dat zy wel twee uuren te laat kwamen daar zy verwagt wierden, anders hadden zy in wynig oogenblikken, *Amſterveen* gemakkelyk veroverd, en dan door het grote en klyne Loopveld na *Ouwerkerk* getrokken, om daar de Posten van alle kanten te gelyk aan te vallen.

Hy had in *Amſterveen*, zo goed als op *Halfwegen*;
Den gantſchen wagthoop in een ogenblik verraſt;
En hun van vooren en van agt'ren aangetaſt,
Maar dit mislukten, wyl *Langhelair* niet op kwam dagen, (*m*)
't Geen de overwinning twee drie Uuren deed vertragen,
En moeilyk maakten, wyl door al het week Moeras,
Den toevoer van 't Geſchut byna onmooglyk was;
Dit was de reden dat het onophoud'lyk vuren,
Van wederzyde zo veel Uuren lang deed duren, (*n*)
Zo de aankomst van dat Corps na de afſpraak was gelukt;
Had *Ouwerkerk* zo wel als *Amſterveen* gebukt;
En op beſcheidenheid zig over moeten geeven;
Maar nu die Dorpen met elkaar vereenigd bleven;
Den een den ander Volk en Ammunitie zond,

Be-

(*m*) Door dit mislukken had de Collonel Grave Desportes die de Commandant van *Amſterveen* was de handen ruim, en alleen te ageeren tegen de Pruiſchen, die van de kant van *Aalsmeer* langs de ongemakkelykſte wegen aanmarscheerden, en daar hy de communicatie met *Ouwerkerk* door het grote Loopveld behield, en veel Geſchut, Kanonniers, en Ammunitie had, was voor den Hertog hier een moeijelyken en niet min gevaarlyken Baan.

(*n*) Zekerlyk had in de helft van de tyd, de gantſche Hiſtorie afgedaan geweest, zo het Corps *van Götz*. *Langelaar*, *en Hanſtengel* tydig genoeg langs de *Amſterveenſche Weg* had konnen aankomen, en zeer waarſchynelyk, was de gantſche boel dan Krygsgevangen geraakt, die nu nog altoos een weg tot vlugten openhielden, door het grote Loopveld, waar door zy ook doe *Amſterveen* ingenomen was na *Ouwerkerk*, de vlugt namen.

Betwisten zy van voor elk hun Party den grond,
Dus hield men het gevegt nog eenige Uuren ſtaande,
Maar eind'lyk *Amſterdam* aan *Brunswyk* overgaande,
Was *Ouwerkerk* nu op zig zelf niet meer beſtand, (*o*)
De Pruiſchen kosten nu gelyk aan alle kant,
Hun overvallen, en dan mogt de *de Wilde* vreezen,
Voor 't minst zouw al het Volk dan Krygsgevangen wezen,
Gelyk me in *Amſterveen* daar reeds een proef van had,
Daar in de Kerk drie honderd Man gevangen zat, (*p*)
Des was het raadzaamst met zyn Manſchap thuis te komen,
Eer dat den gantſchen hoop gevangen wierd genomen,
Nu had den *Hertog* hier om ſtreeks de handen vry,
Lag hier of daar nog een verlaten Battery,

Ge-

(*o*) De Patriotten die nog moed geſchept hadden, doe de Pruiſchen agter *Ouwerkerk* na de kant van *Abcou* waren te rug getrokken, lieten nu ten eenemaal de moed in de Schoenen zinken, doe zy hoorden dat *Amſterveen* met al wat 'er rond en om was, in de magt der Pruiſchen waar, zy kosten nu met zo veel verſterking als zy zelf wilden, (wyl zy van de *Meer* meester waren) hun van alle kanten te gelyk op *Ouwerkerk* aanvallen, waarom van wegens het Defenſie Weezen te *Amſterdam*, aan *de wilde* Commandant van *Ouwerkerk* bevel gegeeven wierd, om in de best mogelyke order te retireeren, en zig na de Stad te begeven, gelyk die zelve Voormiddag ook nog geſchieden.

(*p*) En gantſchen hoop Amſterveenſche Oproermakers, en Amſterdamſche Batteryen Makers, en Weegen Doorgravers, wierden door de Pruiſchen in Amſterveen Krygsgevangen gemaakt, en ten getalen van 318 in de Kerk opgeſloten en bewaard, en was des Hertogs gemaakte Plan gelukt, het zou 'er duizende gegolden hebben, die als Muggen in de Kaars gevlogen waaren, maar nu hadden zy nog eeven tyd om te ontloopen.

Gelyk aan *Kalfjes-Laan*, aan *Diemerbrug* en elders;
Die wierd wel haast geslegt, (q) door *Neêrlands* Rustherstelders.
Zy komen nu tot voor Stads Muuren, (r) zonder schroom,
En 's *Hertogs* Hoofdquartier is aan den Overtoom,
Nu denkt gy zeeker dat de Stad de Vlag zouw stryken,
Maar neen, wel ver van daar, men riep in al de wyken,
Nog eens het Volk by een, gy kend dat Volk genoeg,
Het was dien Oproerhoop die doe de Wapens droeg,
Men roept dat Volk by een, en vraagd of zy begeren,
Het op te geven, of zig nog te defendeeren, (s).

Dat

(q) Deze toonden eens regt slag daar van te hebben, om de boel van kant te maaken, al wat van den Schwernoetsen Patriootten was, moest handig van een zy; en in wynig dagen zou men de plaatsen niet meêr gekend hebben, daar kort te vooren, zulke Krygstoerustingen geweest waaren, intusschen wierden al de werken, die van ouds her geweest waren, zo te *Nieuwersluis*, aan de *Uitermeersche Schans* als elders in hun stand gelaaten, maar al de nieuw aangelegde Schansen der Patriotten gedemolieerd.

(r) Langs al de toegangen tot de Stad, kwamen de Pruisschen ruim toe genoegzaam voor de Poorten, langs den Dyk, door de Meer, langs Weesper en Utrechtse Weg, van den Overtoom, Haarlemmerweg en Hogendyk, en terwyl de malle Vaderlanders nog aan de Poorten stonden te waken, kwamen de Soldaten zoms langs de Buiten Cingels, en zongen of speelden van *Wilhelmus van Nassouwen*, tot groot Chagryn van die Mannen, die eigentlyk de Post hielden om op de Prins te vloeken, want anders viel 'er toe nooit voor.

(s) Deze oproeping der Burgery geschieden op Woensdag den 3den October, het zonderlingste van deze oproeping evenwel was, dat des morgens reeds Gezanten naar *'s Hage* gezonden waren, met Rezolutien, over welker goedkeuring, men al de Burgers in de Kerken liet komen, die dezelve de meeste part door hunne Officieren, en anderen opgestookt zynde, geheel afkeurden, maar deeze Rezolutien des Morgens haar

Dat Volk nog even zeer door blinde waan misleid,
Roept om *Defenſie*, roemd op moed en dapperheid, (*t*)
Geen wonder want het wierd nog daag'lyks opgewonden,
Van die misleiding word een ſprekend blyk gevonden,
In 't Teſtament van *Noms*, 'k meen *Schuurman* laatſte Courant, (*u*)
Daar

'Hage gezonden, des middags door de Burgers afgekeurd, wierden niet te min des Avonds gepubliceerd en alomme aangeplakt, onder de naam van Declaratoir, waar van den inhoud van het voornaamſte deel dus luiden:

„ Dat Burgemeesteren en Raaden der Stad *Amſterdam*, daar hun de „ dringende en hogen nood, en de korten tyd van beraad, die hun ſlegts „ vergund was, niet heeft toegelaaten dit volledig ter kennisſe van de „ Burgery te brengen, uit dien hoofden, en om deeze goede Stad voor „ zwaarder, en zeker boven het hoofd hangende Onheilen en Rampen, „ te beveiligen, zig genoodzaakt hebben gevonden, de eisſchen van de „ overige leeden van *Holland*, te moeten inwilligen, met last aan de „ Heeren dezer Stads Gedeputeerdens, om al het geeischten, indien het „ niet anders zyn konde, toeteſtaan, zelfs het *ontſlag der* aangeſtelde „ Regenten, liever dan te wagen dat de Stad en Burgery, behalven de „ reeds geleeden en verduurde Rampen, eenige meerdere ſchade zoude „ lyden, en na die ſchaden geleeden te hebben, nog daar en boven „ gedwongen zouden worden, om die zelfde eiſchen, en misſchien nog „ zwaardere toe te moeten ſtaan, zy betuigen voor een Alweetend God, „ en op den Eed, die zy by den aanvang hunner bedieningen gedaan „ hebben, hier mede niet anders te hebben beoogd, dan de voorkoming „ van de allergedugtſte en onherſtelbare omkeering van deze Stad.

(*t*) Hoe onwaarſchynelyk dit ook mag voorkomen, het is egter waarachtig, dat nog meer als drie vierendeelen van de 60 Compagnien, verklaarden geen genoegen te neemen in het geene door Burgemeesteren en Raaden gerezolveerd was, maar de Stad tot de laatſte Man te willen verdeedigen.

(*u*) By de Regeering der Stad wierd op den 4den October beſloten, om de Nederlandſche Courant, by *Jan Verlem*, de oprechte Nederlandſche Courant by *Dirk Schuurman*, de Vaderlandſche Courant by *Baalde*, gelyk ook de Politieke Kruijer, Politieke Sleeper, en Spectator met de Bril te verbieden, dus ſchreef *Jan Noms* die beruchten Vaderlander zyn laatſte Patriottiſche Grillen in zyn N°. 121. van 2 October, waarvan hier geſproken word.

Daar die beroerder van het Volk en Vaderland,
Gepleegde gruwlen nog als heldendaden ſchilderd,
En 't breidloos hollend Volk al meer en meer verwilderd, (v)
Nog wierd door al dien hoop die nog wanhopend hoopt,
Welwetend dat zy op heur laatſte nagras loopt,
De dolheid aangevuurd, daar zy te wel bezeffen,
't Rampzalig lot dat hun ontwyffelbaar zal treffen,
Zo dra Oranje en den Hertog zegenpraald, (w)
En 't Pruiſiſch Krygsvolk met gejuich word ingehaald,

Zy

(v) Wy zullen de Dollemanspraat in die laatſte Courant van *Jan Nomt* aan het Volk voor waarheid opgedischt, onder de Bylage Letter X mededeelen, zie hier ſlegts een ſtaaltje, dat ons gezegde alleen genoeg bevestigd, 't is kwaſi een Brief uit *'sHage* van den 30ſte September van dezen inhoud; men verzekerd dat de *Franſche Troupen*, ſterk 80000 Man; naar deze Republiek marcheeren, men zegt zelf dat het Guarnizoen alhier, (namentlyk uit *'sHage*,) naar de Generaliteit zal moeten trekken, wat hier van zy zal de tyd rasch leeren, intusſchen is het Guarniſoen alhier zeer verdeeld, en zyn zelf handgemeen geweest, (een duivelſche Leugen) dat de Prinſe Party iets te dugten heeft, kan men uit alles klaar beſpeuren, zy beeven, dat *Amſterdam* volhard, en zullen het uiterſte wagen, zig vleijende dat *Amſterdam* zal by vallen, en niet tot de Rezolutie zal komen om de Dyken en Dammen door te ſteken, het welk men hier maar voor een dreigement beſchoud.

(w) Ten minſten zy verwagten niet anders, dan dat de wraak op haar Kop zou thuis komen, zy wisten elk voor haar zelf hoe veel kwaad zy aan de and're gedaan hadden, en verwagten derhalven, als die Party triumpheerden, dat zy het hun zouden betaald zetten, ook ſtonden zy voor God, voor Vorst en Wetten zo ſchuldig dat zy niet anders dan een rampzalig einde konden voorzien, dit deed hun wanhopig voortgaan en 't ſlimſte wagen, ook wierd hun door hun Schryvers tot het laatſte toe voorgepraat, dat als de Pruiſchen kwamen, zy dan allen zoude vermoord en geplunderd worden.

Zy willen liever in de Rook der vlammen ſmooren,
Dan dat men na verdrag of overgaaf zou hooren;
Zy plakken Brieven aan de gantſche Stad in 't rond,
Dat alle ding nog wel en zeer voordeelig ſtond,
Dat in de Stad nog Geld, nog Water zouw ontbreken, (x)
En dat uit goed berigt ten klaarſten was gebleken,
Dat men niet vrugt'loos had op Franſche hulp gewagt, (y)
Wyl twintig duizend man reeds herwaards wierd gebragt,
En door dit nooit gehoord opzettelyk bedriegen,
Weet men 't verdwaasde Volk nog ſteeds in ſlaap te wiegen,
Dat aan de Leugens reeds zodanig is gewend, (z)

Dat

(x) Dit berigt zo als het zelve overal door de Stad aangeplakt wierd, zullen wy woordelyk in zyn geheel onder de Bylagen Lett: Y. plaatſen.

(y) Zo eeven hoorden wy nog uit de laatſte Courant van *Dirk Schuurman*, dat 'er 80000 Franſchen op Marsch waren, anderen ſchreeven 10000 en anderen 20000, elk zo veel als hem goed dagt, maar luister Naneef kund gy dit gelooven, Tydgenoot vertrouwd gy wel dat ik de waarheid ſpreek, als ik zeg dat een Defenſie Heer aan zyn naaste Bloedvriende, op den 26ſte September, des Avond laat nog een Billet zond om hun te verzekeren dat de Franſe over de Maas gekomen en te *Rotterdam* geland waren, gelooft gy my wel, als ik zeg dat de Schuiten wierden aangenomen, om de Troupen af te halen, zo ver is egter de buitenſporigheid gegaan, de getuigen leven nog.

(z) *Aan de Leugen gewend*, dit ging inderdaad niet alleen tot het ongelooflyke, maar zelf tot het overmogelyken, Menſchen van een Burgerlyk ja zedelyk Caracter, lieten zig de lompſte Leugens in de hand ſtoppen, die zy als Euangelien aan anderen vertelden, en voor de waarheid inſtonden; menigmaalen heb ik gezegt, ik verbeur myn leven als het waar is, ik verwed al myn bezitting dat het weer een Leugen is, en dergelyken, maar dat was al genoeg, om geſcholden te worden voor

Dat men geen leugen meer van waarheid onderkend,
Dog al die gekheid kon elendig wynig baten,
Men moest allengskens van zyn trots wat vallen laten,
En kwam ten laatſten met den *Hertog* in accoord,
En ter bevestiging wierd in de Leidſche Poort,
Een Wagt van dertig Man, (van ſchut voorzien) gelegen, (*a*)
Ten blyk dat wy de Pruiſch als Vriend en Redder kregen,

Bleef

voor een die de kwade Party was toegedaan, met reden mogt men zeggen, dat een Leugen-Geest was uitgegaan in *Nederland*, en dat de waarheid in ongerechtigheid wierd te ondergehouden, hoe een staaltje van Liegen en dan ſchel ik 'er af, een Hoofd Officier der Burgery, verzekerden 's Morgens den 15de October op zyn Capiteins woord, aan zyn Volk, dat 'er geen Militie in de Stad komen zou, en hy wist dat zo wel Ruiters als Voetvolk op den 5den October reeds patent gekregen hadden om *na Amſterdam* te gaan, en dat zy eer de Wyzer rond liep hier in zoude wezen, en deeze eene Leugen was weer oorzaak van duizend anderen.

(*a*) Op den 9de October ontfingen Burgemeesteren van *Amſterdam*, een eigenhandigen Brief van den Heer *Hertog van Brunswyk*, uit het Hoofdkwartier dat aan den Overtoom was van dezen inhoud: „ Myn „ Heeren de belangens van zyn Pruiſiſche Majeſteit, en de Eer zyner „ Wapenen vereiſchen om zeeker te zyn, van de ontwapening der Auxiliai„ ren en Vry willigers die zig in *Amſterdam* bevinden, dat ik vraag aan Heeren „ Burgermeesteren en Raaden van de Stad, ten einde my op een legale wyze „ te verzeekeren, van de ontwapening, *om de Leidſche Poort over te geeven*, „ aan de Troupen van den Koning, welke zig ten dien einde morgen op „ den Middag aldaar zullen vertonen, ik verbinde my dat niemand in „ de Stad zal komen, dat de naauwkeurigſte Krygstugt in agt zal ge„ nomen worden, en dat het verblyf der Troupen niet langer zal du„ ren, als tot dat 'er zal voldaan zyn aan de Rezolutien van de Staa„ ten, ten dien opzigten genomen.

„ Gy ziet Myne Heeren, dat ik niets vraag als het geen de Staaten „ verlangen, en het geen andere Steeden, gelyk *Dortrecht* en *Rotterdam* „ my zelf om verzogt hebben.

Bleef deze Poort ſteeds ongeſloten in hún magt;
En op het Buitenplein ſtond een Huſaren wagt, (b)
Wy wierden dag aan dag van 't vreemd Geſpuis ontſlagen, (c)
Ook kwam 'er een Placaat van vry Oranje dragen, (d)
Schoon 't wagtdoend Volk by Nagt en Dag nog patrouilleerd;
Eh wie Oranje draagd, moorddadig attakeerd, (e)

Nu

(b) Regt tegen over de Barriere, in het Bosch, of Leidſche Buitenplein wierd in allerhaast een Houte Loos opgeſlagen, waar in gedurende de gantſche Wintertyd, een Huſaren Wagt gelegen wierd, terwyl Nagt en Dag altoos een van dezelve op zat, aan de zogenaamde *Luije Brug* of *Luy-Brug*, aan het begin van de Overtoomſche Weg.

(c) Het Regiment, of liever den woesten hoop Auxiliairen *van Mappa*, wierd tegens Dingsdag den 9de October, 's Middags ten 4 Uuren, op het Drilveld by de Utrechtſe Poort ontboden daar wierden, zy alle ontwapend en buiten dienst geſteld, hun Geweeren wierden hún afgekogt, en op Sleeden weg gebragt, en die niet gekomen waren, moesten door de Wykmeesters werden opgezogt, en hun Wapenen, Kruid en Lood worden afgenomen, het zwervend Volk van *Zalm* en anderen wierd ingeſcheept, en naar *Breda* en elders verzonden, en *Amſterdam* was in korten tyd bevryd van al die Defenſive plaagen.

(d) Onder al de Rezoluties, tot welke de Gedeputeerden van *Amſterdam* gaaf geſtemd hadden, was ook die, waar in het Oranje dragen aan ieder wierd vrygelaten, dit Placaat van Ed. Gr. Mog. wierd ook alhier alomme aangeſlagen, voorts wierd by hoge Collegien en Kerkenraden beſloten, het Volk hier in voor te gaan, op Maandag den 15de October kwam een nieuwe Publicatie uit, waar in een iegelyk verzogt en aangeraden wierd, zig van een zigtbaar Oranje Teeken te voorzien, het welk naderhand zelf in een vriendelyk bevel veranderd wierd.

(e) Niettegenſtaande het dus van den 6de, en vooral van den 10de October af volſtrekt vry ſtond, om zig met een Oranje Teeken te vercieren, deeden nogtans de patrouilleerende Burgers, die Nagt en Dag by de weg liepen, al wat zy konden om dat de Menſchen te beletten, erbarmelyk ſloegen zy de Lieden met hun Snaphaanen, en ſchooten zelfs verſcheide menſchen die Oranje droegen langs de weg, ja zelfs in hunne woninge dood, of kwetſte dezelve, een ken ik die onder een party vloeken een Voorbyganger meende dood te ſlaan, om dat hy Oranje droeg;

Nu mogten zy voor 't laatst nog eens 't geluk genieten,
Om Mede-Burgers met hun Snaphaan dood te schieten,
Hoe wel het dees en die geheel niet wel bekwam,
En met die laatste stuip hun Ryk een einden naam.
Wy kregen Ruiters die de Mannen met haar Pluimen, (f)
Knaphandig leerden om terstond de Straat te ontruimen,
Toen wierden Wagten en Patrouilles hun belet,
En Eereboogen door de gantsche Stad gezet,
't Oranje Vaandel woey van onzen Raadhuis Tooren,
Trompet en Trom liet weer het bly *Wilhelmus* hooren,
En alles . . . maar nu zie myn taak is afgedaan,
'k Ben al 't verward gewoel der Zomer doorgegaan.

En

droeg; maar mikten zo wel dat de Kogel in zyn Buurmans Huis vloog, en hem die zelf een Vaderlander was, door den Arm schoot.

(f) Op Maandag den 11de October, na dat die gantsche Namiddag verscheide Battillons Voetvolk, zo van het Regiment Oranje Nassouw, als Zwitzers waren ingekomen, kwamen tegen den Avond een aanzienelyk getal Ruiters binnen, die des anderen daags 's Morgens de Wafel Ruiters deden van het Koningsplein vertrekken, de Patrouilles van de Burgers deden ophouden, en de Rust in de Stad langzamerhand herstelden, ik zal by dezen geen verdere aantekeninge meer bvvoegen, maar met dezen uitroep van blydschap besluiten, al ons leed is in blydschap verkeerd, en onze rouwe en reye ons geklag in gejuich en vrolyk gezang, waar van in een derden Zang zynde het *Praal-Toneel* der gezegende omwending, zeer veele en aangenaame zaaken zullen voorkomen.

En hoop U in 't vervolg, (ſchenkt my den Hemel leven,)
Een uitgebreid Berigt in 't *Praal-Toneel* te geeven,
Van 't groot Herſtellingswerk, dan meld ik U al 't zoet,
Waar door 't geleden leed wierd nederhand geboet,
Dan meld ik U een reeks van grootſche Zegenpraalen,
Een Vreugd waar by geen Vreugd van and're zoort kan halen,
Want God heeft in zyn gunst de ramp zyns Volks geweerd,
En onze harte ſmarte in vrolykheid verkeerd;
Doe waren wy verblyd, doe juichten onze Tongen,
Daar wy tot eer van God en onze Redders zongen,
Op hoogen toon en trant, wagt van dit al eerlang,
't Aaneengeſtrikt verhaal in onzen derden Zang.

Verbeetering der DRUK FOUTEN in het Vaers.

Pag.	Reg.	staat	Lees
12	9	Orinje	Oranje
69	3	Vyftig	Veertig
83	5	in	en
89	4	en zy	en dat zy
90	1	h'ef	had
96	3	en	een
100	2	zo	ze
	7	zig	*zien zig*
176	4	patieng	patent
190	10	zig met al	zig al
192	4	verdroot	verdriet
203	7	I ndatie	Indatie
207	5	maaten af	maakten

Ingeſlope DRUK-FOUTEN in de Aanteekeninge dus te verbeeteren.

Pag:	Aantek:	Reg:	ſtaat	Lees
16	f	2	Fagers	Jagers
.	.	3	detgelyken	dergelyken
25	y	5	in ſpeelden	ſpeelden in
32	n	3	Bylage A	Bylage AA,
64	w	14	eugens	leugens
74	q	1	mui	mili
88	w	2	Embucade	Embuscade
109	m	4	Staate	Staats
126	r	4	reed	ried
160	u	4	voorgeſleept	voortgeſleept
168	n	9	Barbaardſche	Barbaarſche
176	o	4	Staanke	Staanden
227	f	9	enstiger	ernſtiger
193	m	2	poor	door
195	p	3	daar de	daar
196	r	3	min	men
. . . . .		6	men	min
198	w	3	ſage le	le ſage
. . . . .			Eck	Eyk
199	x	7	Legioen	Legio
200	d	5	Luiebrug	Liebrug
201	g	5	Pasſenten	Pasſanten
204	o	14	als	al
205	r	45	vermelden	vernielden